

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEHDİT ALGILAMALARINDA TERÖRÜN KÜRESEL BOYUTU: ETA ÖRNEĞİ

NURHAYAT ERDİL

DANIŞMAN
PROF. DR. HASAN BERKE DİLAN

EDİRNE –2011

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

NURHAYAT ERDİL tarafından hazırlanan **TEHDİT ALGILAMALARINDA TERÖRÜN KÜRESEL BOYUTU: ETA ÖRNEĞİ** Konulu **YÜKSEK LİSANS** Tezinin Sınavı, Trakya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 12. - 13. maddeleri uyarınca **14.06.2011** Salı günü saat **14.30**'da yapılmış olup tezin.....~~Kabul.....edilmesine~~ OYBİRLİĞİ/OYÇOKLUĞU-ile karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ	KANAAT	İMZA
Prof Dr.Hasan Berke DİLAN Danışman	Kabul Edilmesine	Hasan dilan
Prof. Dr.Sibel TURAN	Kabul Edilmesine	
Yrd.Doç.Dr.Aytül ÇOLAK	Kabul Edilmesine	

T.C.
YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU

Referans No	402757
Yazar Adı / Soyadı	Nurhayat ERDİL
Uyruğu / T.C.Kimlik No	T.C. 35440851066
Telefon / Cep Telefonu	05447204206
e-Posta	nurhayaterdil@gmail.com
Tezin Dili	Türkçe
Tezin Özgün Adı	TEHDİT ALGILAMALARINDA TERÖRÜN KÜRESEL BOYUTU: ETA ÖRNEĞİ
Tezin Tercümesi	THE GLOBAL DIMENSION OF TERROR ON THREAT PERCEPTIONS
Konu Başlıkları	Uluslararası İlişkiler
Üniversite	Trakya Üniversitesi
Enstitü / Hastane	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bölüm	Uluslararası İlişkiler Bölümü
Anabilim Dalı	Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı
Bilim Dalı / Bölüm	Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı
Tez Türü	Yüksek Lisans
Yılı	2011
Sayfa	183
Tez Danışmanları	Prof. Dr. Hasan Berke DİLAN
Dizin Terimleri	Tehdit=Threat Terörizm=Terrorism İspanya=Spain Küreselleşme=Globalization ETA=ETA
Önerilen Dizin Terimleri	Terör=Terror Avrupa güvenliği=European Security Avrupa Birliği=
Yayımlama İzni	☐ Tezimin yayımlanmasına izin veriyorum ☒ Ertelenmesini istiyorum [3 YIL]

b. Tezimin Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi tarafından çoğaltılması veya yayımının **19.06.2014** tarihine kadar ertelenmesini talep ediyorum. Bu tarihten sonra tezimin, internet dahil olmak üzere her türlü ortamda çoğaltılması, ödünç verilmesi, dağıtımı ve yayımı için, tezimle ilgili fikri mülkiyet haklarım saklı kalmak üzere hiçbir ücret (royalty) talep etmeksizin izin verdiğimi beyan ederim.
NOT: (Értelene süresi formun imzalandığı tarihten itibaren en fazla 3 (üç) yıldır.)

20.06.2011

İmza:.....

ÖZET

TEZİN ADI : TEHDİT ALGILAMALARINDA TERÖRÜN
KÜRESEL BOYUTU: ETA ÖRNEĞİ
HAZIRLAYAN : NURHAYAT ERDİL

Bu tezin amacı, her geçen gün değişen dünya ile birlikte tehdit algılamalarında da meydana gelen farklılaşmaları küresel terör bağlamında ele alıp incelemektir. Aynı zamanda küreselleşme ve uluslararası terörizm arasındaki yakın ilişki de ETA terör örgütü örneğiyle irdelenmektedir. Yine küreselleşme ve terörizm arasındaki ilişki neden ve sonuçlarıyla ortaya konarak uluslararası terörizme karşı alınan tedbirlerin ve bu tedbirlerin uygulanma alanları anlatılmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada bir taraftan konuyla ilgili tanımlara yer verilirken diğer taraftan da konunun terör yönü ve küresel boyutu üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bu çalışma tehdit algılamalarındaki değişimlerin terörün küresel boyutu ile gözle görülür bir şekilde etkileşimini ve ortaya çıkan bu etki alanlarının çok hızlı bir şekilde dünyayı etkilediği varsayımına dayanmaktadır. Bu anlamda ilk bölümde terör ve terörizm kavramlarına değinilmiş, ardından da küreselleşme ve terörizm arasındaki sıkı ilişki incelenerek bu durumun bölgesel bir güç haline gelen ETA terörü üzerindeki küresel etkisi gözler önüne serilmiştir.

Anahtar Kelimeler: 1 - ETA 2-Terörizm 3 - Tehdit 4 – İspanya 5-Küreselleşme

ABSTRACT

NAME OF THE THESIS: THE GLOBAL DIMENSION OF TERROR
ON THREAT PERCEPTIONS

PREPARED BY: NURHAYAT ERDİL

The aim of this thesis, together with each passing day, the changing world of global terror threat perceptions in the context of variations in the take to investigate. At the same time the close relationship between globalization and international terrorism is concerned with the example of the terrorist organization ETA. However, the relationship between the causes and consequences of globalization and terrorism were determined and measures taken against international terrorism and the implementation of these measures is explained in the fields.

In this study, on the one hand related to the definitions given in the direction on the other hand the issue of terrorism and attempted to emphasize the global dimension. In addition, this study changes in the threat perception of terrorism as a global dimension and the interaction of a visible and emerging areas, this effect is based on the assumption that affect the world very quickly. In this sense, the first chapter, the concepts of terrorism and terrorism are addressed, then this situation by examining the close relationship between globalization and terrorism has become a regional power on the global effect of the ETA terror demonstrated.

Key Words: 1- ETA 2-Terrorism 3- Threat 4- Spain 5-Globalization

ÖNSÖZ

Tehdit Algılamalarında Terörün Küresel Boyutu: ETA Örneği bu çalışmanın ana konusudur. Bu çerçevede terörizmin ve küresel terörün tarihsel gelişimi ele alınarak, ETA terörü tüm boyutlarıyla ortaya konulmuştur.

Tezimin başlangıcından tamamlanmasında kadar her aşamasında çalışmama yön veren ve desteğini esirgemeyen en başta Değerli Danışman Hocam Sayın Prof. Dr. Hasan Berke DİLAN, Bölüm Başkanım Sayın Prof. Dr. Sibel TURAN ve Anabilim Dalı Başkanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Sibel KAVUNCU olmak üzere tez çalışmamda emeği geçen tüm bölüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim. Çalışmamı hazırlarken desteklerini ve yardımlarını benden esirgemeyen sevgili arkadaşlarım başta Arş. Gör. Dilek AKBAŞ, Arş. Gör. Gökben DEMİRBAŞ, Arş. Gör. Emine Serap KURT ve Gökçe TAVŞANCI olmak üzere manevi destekleriyle her zaman yanımda olduklarını hissettiğim tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Bu zorlu dönem boyunca ve hayatımın her döneminde hep yanımda olan sevgi ve desteklerini hiçbir zaman benden esirgemeyen canım aileme ve yol arkadaşım Ayhan MALKOÇ'a sonsuz teşekkür ederim...

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR.....	vii
GİRİŞ.....	1
A- AMACI.....	3
B- ÖNEMİ.....	3
C-ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	4
BİRİNCİ BÖLÜM.....	5
1. TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARINA GENEL BİR BAKIŞ.....	5
1.1. Bir olgu olarak terör nedir?.....	5
1.2. Terör ve Terörizm Kavramları.....	6
1.3. Terör ve Terörizm Tanım Sorunu.....	10
1.3.1 Kavram Karmaşası.....	20
1.4. Terör ve Terörizmin Temel özellikleri.....	24
1.5. Terörizmin Sınıflandırılması.....	27
1.5.1. Siyasal Terörizm.....	32
1.5.2. Karşı Siyasal Terörizm.....	32
1.5.3. Sivil Terörizm.....	33
1.5.4. Kimyasal ve Biyolojik Terörizm.....	33
1.5.5. Nükleer Terörizm.....	34
1.5.6. Dini Terör.....	34
1.5.7. İdeolojik Terör.....	35
1.5.8. Etnik Terör.....	35
1.5.9. Teknolojik Terör.....	36
1.6. Tarihte Terör.....	38
1.7. Terör ve Terörizmin Amaç ve Hedefleri.....	44
1.7.1 Terörist Faaliyetlerin Amacı.....	47
1.7.2 Terörün Hedef ve Stratejileri.....	50

1.8. Terörist Profili	53
İKİNCİ BÖLÜM.....	59
2. KÜRESEL TERÖR VE TEHDİT ALGILAMALARINDA.....	59
FARKLILAŞMALAR	59
2.1 Küresel Terörün Oluşum Süreci.....	59
2.2. Küresel Terörizm Kavramı	61
2.3. Küresel Terörizmin Özellikleri	62
2.4. 11 Eylül Öncesi ve Sonrasında Uluslararası Terörizme Bakış	63
2.5. 11 Eylül Saldırısı ve Terörün Küreselleşmesi.....	69
2.6. 11 Eylül Sonrası Değişen Terörizm Algısı	72
2.6.1. Avrupa Birliği'nde Terörizm Algısı	73
2.6.2 Avrupa Birliği “Terörizmle Mücadelede Konsey Çerçeve Karar Tasarısı” 19 Eylül 2001	76
2.7. Güvenlik Anlayışındaki Değişimler.....	78
2.8. Yeni Güvenlik Anlayışı.....	82
2.9. Tehdit ve Güvenlik Kavramları	83
2.9.1 Tehdit ve Güvenliğin Yeni Tanımının Yapılması.....	86
2.9.2.11 Eylül 2001 Terör Saldırıları ve ABD'nin Geliştirdiği Politika.....	90
2.9.3 AB'nin 11 Eylül 2001 Saldırılarına Tepkisi	92
2.10 Avrupa'daki Terörist Saldırıları.....	94
2.10.1 11/M Madrid Saldırıları	94
2.10.2. 7/7 Londra Saldırıları	100
2.11.AB'nin Anayasa Taslağı ve Terörizmle Mücadele	105
2.11.1 Avrupa Birliği'nde Uluslararası Terörizmle Karşı Yapılan Çalışmalar. 110	
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	111
3. TERÖRÜN FARKLI BİR YÜZÜ: ETA ÖRNEĞİ.....	111
3.1.Bask Bölgesi ve Sorunun tanımı	111
3.1.1. Sorunun tarihsel gelişimi	112
3.1.2 ETA'nın Doğuşu.....	114
3.1.3. Kilisenin Rolü	115
3.1.4. İdeolojik Yapılanma Ve Organize Eylem Dönemi'nin Başlaması.....	116
3.1.5.Diğer Örgütlerle Dayanışma Kararı Alınması	120

3.1.6. Şiddet'in Ön Plana Çıkması.....	121
3.1.7. ETA, Franco Rejimine Karşı İşbirliği Arayışında	122
3.1.8. Franco Dönemi Sonrası Arayışlar.....	124
3.1.9. KAS (Sosyalist Koordinasyon Konseyi) alternatifi nedir?.....	127
3.1.10. Mali Kaynaklar	127
3.1.11. Terör'e Karşı Fransa ile İşbirliği	128
3.1.12. Şiddet Çıkması.....	130
3.2. İspanyol Terör Örgütü ETA'nın Profil Analizi.....	132
3.2.1. Örgütün İdeolojisi: Ekin Defterleri	133
3.2.2. Örgütsel Yapı	134
3.2.3. Örgütün Eylem Stratejisi ve Eylem Profili : Herri Batasuna.....	135
3.2.4 Örgütün Eleman Profili ve Eğitimi	141
3.3. İspanya'nın ETA Terörüyle mücadelesinde Son Durum	143
3.4. ETA Teröründe Geline Son Nokta.....	145
3.4.1. ETA Ateşkes İlan Etti	145
3.5. ETA Ateşkesi Gerçekçi mi?.....	147
3.6. ETA "Kalıcı" Ateşkes İlan Etti.....	149
3.6.1. ETA'nın Yayınladığı Deklarasyon	151
3.7. Terör örgütü ETA: Şimdi Harekete Geçme Zamanıdır.....	152
3.8. İspanya'da ETA Üyesi 4 Kişi Yakalandı.....	153
3.9. ETA'nın 'Askeri Lideri' Yakalandı.....	154
3.10. ETA Destekli Listeye Seçim Yasağı.....	154
3.11. İspanya Anayasa Mahkemesi'nden ETA Yanlısı Gruba Seçim Vizesi.....	155
3.12. İspanya Seçimlerinde Sosyalistler Kaybetti, Bask'ta Sürpriz!	156
SONUÇ	158
KAYNAKÇA	162

KISALTMALAR

ABD – Amerika Birleşik Devletleri

AB - Avrupa Birliği

AET – Avrupa Ekonomik Topluluğu

AFP - Fransız Haber Ajansı

AGİK – Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı

AGİT – Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı

AİHM – Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

ASALA- Ermenistan Özgürlüğü İçin Ermeni Gizli Ordusu (Armenian Secret Army for the Liberation of Armenia)

ASP – Avrupa Savunma Politikası

AST – Avrupa Savunma Topluluğu

AT – Avrupa Topluluğu

BAB – Batı Avrupa Birliği

BDG Söзде Birleşik Devrimci Güçleri

BM – Birleşmiş Milletler

CIA- ABD Merkezi İstihbarat Teşkilatı (Central Intelligence Agency)

DPT - Devlet Planlama Teşkilatı

DTM - Dış Ticaret Müsteşarlığı

DTM- Dünya Ticaret merkezi

EFTA – Avrupa Serbest Ticaret Birliği

EGI- Bask Gençliği

ELN-Ulusal Kurtuluş Ordusu

ETA-Bask Ülkesi ve Özgürlük (Euskadi Ta Askatasuna)

ETA-M – Bask Ayrımcı Harekatı Askeri Kanadı

ETA-PM – Bask Ayrımcı Harekatı Politik ve Askeri Kanadı

EU – Avrupa Birliği (European Union)

EUROPOL – Avrupa Birliği Polis Teşkilatı

FIS - İslami Kurtuluş Cephesi (Front Islamique Du Salut)

FKHC -Filistin Kurtuluş Halk Cephesi

FKÖ - Filistin Kurtuluş Örgütü

FLNC – Korsika Milli Bağımsızlık Cephesi

FRAP- Yurtsever Devrimci Anti Faşist Cephe

GAL- Anti Terörist Özgürlük Grubu (Group Anti-Terroriste De Liberation)

GIA - Silahlı İslami Grup

GRAPO – “1 Ekim” Antifaşist Mukavemet Grubu

HAMAS – İslami Direniş Hareketi

HB- Herri Batasuna

ICM- Hükümetler Arası Göç Sorunları Komitesi

INLA – İrlanda Milli Kurtuluş Ordusu

IMF - Uluslararası Para Fonu

INTERPOL – Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı

IRA – İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu

ISI - Pakistan Gizli Servisi

JRA - Japon Kızıl Ordusu Federal Araştırma Bürosu

KAS- Sosyalist Koordinasyon Konseyi

LCR- Devrimci Komünist Lig

MGK - Milli Güvenlik Kurulu

MİT - Milli İstihbarat Teşkilatı

NATO – Kuzey Atlantik Anlaşma Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)

ODGP - Ortak Dış ve Güvenlik Politikası

ÖGA- Özgürlük, Güvenlik ve Adalet

PKK- Kürdistan İşçi Partisi

PNV- Bask Milliyetçi Partisi (Partido Nacionalista Vasco)

PSE- Bask Sosyalist Partisi

SSCB - Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TBMM - Türkiye Büyük Millet Meclisi

UN - United Nations

GİRİŞ

Terör ve terörizmin çok sayıda tanımı olduğunu belirtsek de aslında bütün tanımlarda terör ve terörizmin farklı bir anlamını ve farklı bir yönünü bulmaktayız. Her terör tanımı bizlere terör adına yeni bir şeyler öğretmektedir. Zaten terör hareketlerini farklı kılan ve birbirinden ayıran nokta da bu farklı tanımlardaki özelliklerdir.

Terör ve terörizm kavramları, farklı kavramlardır. Terör kavramı, çok genel bir yaklaşımla, korku ve dehşet durumunu ifade etmede kullanılır. Terörizm kavramı ise, bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade eder. Literatürde terörizm, siyasal nitelikli amaçlara ulaşmak için kullanılan ve psikolojik yanı ağır basan bir savaş biçimi; siyasal süreci etkilemeyi amaçlayan şiddet eylemleri olarak tanımlanır.

Terörizm ve terörist faaliyetler dünyanın kurulduğu günden bugüne her zaman ve devirde meydana gelmiştir. Günümüz dünyasında varlık sebeplerini veya varlıklarını terörizme dayandırarak yaşamlarını sürdüren devletler vardır. Buna rağmen bugüne kadar terörizmin net bir tanımı yapılmış değildir. Sebebini ise tek bir konuya dayandırmak mümkün değildir. Konunun bu çalışmanın odak noktası olmasının sebebi, hiçbir zaman gündemden düşmemesi, karışık kavram olması ve çözümsüzlüğünün giderilememesidir. Bu noktadan ilk bölümde terörizm ve terör kavramları çok çeşitli kaynaklar ve uluslararası belgelerde detaylı bir şekilde incelenmiş, özellikleri, tarihi gelişimi, çeşitleri, amaçları, hedefleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Soğuk savaşın sona ermesiyle uluslararası ortamda meydana gelen köklü değişimden en fazla etkilenen kavramlardan biri, güvenlik olmuştur. Özellikle iki kutuplu sistemin belirlediği ve sınırladığı bir içeriğe sahip olan güvenlik, bu sistemin yıkılmasıyla birlikte, önemli bir değişimle karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan bu değişim, devletlerin tehdit algılamasında farklılıklar yaratmış, ulusal ve uluslararası güvenlik politikalarının yeniden gözden geçirilmesine yol açmıştır. 11 Eylül terörist saldırıları, tehdit ve risk algılamaları ile güvenlik kavramını önemli ölçüde

değiştirmiştir. Tehdit kavramı daha önce tek yönlü ve belirgin, 21'inci yüzyıl başlarında, çok yönlü ve değişken bir hale gelerek uluslararası ortamda korku ve endişelerin egemen olmasına sebep olmuştur.

11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a, kaçırılan uçaklarla düzenlenen intihar saldırısı sonucu, binlerce insan ölmüş ve dünya tarihinin en yıkıcı terörist saldırısı olarak yerini almıştır. Terörizmden çok zarar gören birçok devletlerin aksine Amerika'nın kendisini terörist saldırılardan muaf gören bir anlayış ve inancını derinden sarsan bu saldırılar yeni bin yılın başlangıcında terörün yeniden tanımlanması gereksinimi doğurmuş ve beraberinde 'Küresel Terörizm' kavramını getirmiştir.

İkinci bölümde terörün yaşanan gelişmelerle birlikte küresel bir boyut kazanması, özellikleri, 11 Eylül öncesi ve sonrasında uluslararası terörizme bakış açıları ve değişen terörizm algısı incelenmiş ve dünya üzerindeki terör örgütleri ile mücadele için yapılan çalışmalardan ve geçirilen aşamalardan söz edilmiştir. Ayrıca yeni dünya düzeninde değişen güvenlik anlayışında nasıl bir değişim yaşandığı, değişimde etkili olan güç merkezleri, uluslararası aktörlerin ve ittifakların uyguladığı politikaların sonuçları, ortaya çıkan yeni tehditlerin neler olduğunu, bu tehditlerin ulusal güvenlik sistem stratejilerinin yapısını ve içeriğini nasıl etkilediğini irdelenmektedir.

Bu tezin ortaya koymak istediği; küreselleşme ve uluslararası terörizm arasındaki yakın ilişkiyi incelemek, küreselleşmenin getirdiği gelişmeler ve dünya görüşünün uluslararası terörizmi hangi yönde ne nasıl etkilediğini neden ve sonuçlarıyla ortaya koyduktan sonra uluslararası terörizme karşı alınan tedbirlerin ve bu tedbirlerin uygulanabilirliklerini ETA terör örgütü ile örnekendirerek açıklamaktır. Yine bu bölümde; uluslararası terörizmin, küreselleşmenin sağladığı imkanlardan yararlanarak küresel bir boyut kazanması, uluslararası terörizmin dünyadaki tüm özgür ülkelerin önünde bir engel oluşturduğunun anlaşılması ve uluslararası terörizme karşı ne gibi etkili önlemler alınması gerektiğinin özellikle 11 Eylül saldırılarıyla bütün ülkeler tarafından kabul edilmesi anlatılmaktadır. Üçüncü ve son bölümde de küresel terörün bir bölgesel güç olan ETA terör örgütü üzerindeki

etkileri irdelenmiş ve örgütün geldiği son nokta ile elde ettiği sonuçlar tartışılmaya çalışılmıştır.

A- AMACI

Terör olgusunun ne olduğu, nasıl ortaya çıktığı, hangi dönemlerden geçtiği ve küresel terörün günümüzdeki yansımaları ayrıntısıyla ele alınacaktır. Bu çalışma doğrultusunda İspanya'daki ETA terör örgütünün siyasi ve hukuki incelemesi yapılacak ve konunun uluslararası arenaya ve devletlerarası politikalarına etkileri, değişen dünyada tehdit algılamalarına yansımaları irdelenecek ve analiz edilecektir.

B- ÖNEMİ

Terör; baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyeti'nin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir.

Bilinen yaklaşımlar çerçevesinde terörizmin amacını; hedef alınan rejimi, sistemi, şiddet yolu ile yıkarak, yerine kendi ideolojileri doğrultusunda yeni bir yönetim tarzı tesis etmek olarak tanımlayabiliriz. Terörizm gelişen ve değişen dünya koşulları ile birlikte, değişiklik göstermekte, gelişen teknolojiye bağlı olarak elde ettiği yeni imkân ve artan kapasiteleri ile etkisini ve gücünü her geçen gün arttırmaktadır. Demokratikleşme alanında atılan adımlar terörü nicelik olarak azaltmakla birlikte, demokratik ortamlarda terör eylemlerinin etkinliği özellikle kitle iletişim araçlarının etkisiyle daha da artmaktadır.

Bu araştırmada, değişen dünya düzeni ile birlikte tehdit algılamalarındaki değişimlerin etkileri, küresel terörün yansımaları incelenerek, İspanya örneğine yer verilerek, ETA terör örgütü ve bunların terörist faaliyetleri ile bu eylemlerin toplum

üzerindeki sonuçlarını saptayarak, son gelişmeler ışığında konuya ilişkin çok yönlü ve bilimsel bir yaklaşım elde edilmesine katkı sağlayacaktır.

C-ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmanın temelini ana kaynakların ve konuyla ilgili dokümanların taranması oluşturmaktadır. Araştırmada öncelikle önceden elde edilen veriler ile ilgili ana tema ve bulgular tespit edilecek, buradan hareketle sorunla ilgili çıkarımlarda bulunulacak ve elde edilen bu çıkarımlar eleştirel ve analitik bir çerçeveye oturtulacaktır. Materyal olarak, konu üzerine literatürdeki bilimsel içerikli kitap ve makaleler, çeşitli kuruluşların yayınları, internet siteleri ve arşivlerinden faydalanılacaktır. Literatür taramasından sonra elde edilen veriler eleştirel ve analitik bir yaklaşımla ele alınacak ve soruna ilişkin saptamalarımızın doğrulanıp doğrulanmadığı araştırılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖR VE TERÖRİZM KAVRAMLARINA GENEL BİR

BAKIŞ

1.1. Bir olgu olarak terör nedir?

Terör ve terörizm kavramları, ilk defa karşılaşılan olgular değildir. Bu kavramlar içinde sayılabilecek olayları ve gelişmeleri insanların toplu olarak yaşamaya başladıkları döneme kadar götürmek mümkündür. Böyle olmasına rağmen, terör ve terörizm kavramlarının, herkesin üzerinde anlaştığı, genel kabul görmüş bir tanımı bu güne kadar yapılamamıştır. Terörün ve terörizmin, insanlığın karşı karşıya bulunduğu en önemli ve en tehlikeli sorunlardan kabul edildiği dikkate alınır, bu kavramların üzerinde uzlaşmış bir tanımının yapılmamış olmasını ciddi bir eksiklik olarak ifade etmek gerekir. Çünkü söz konusu kavramların tartışılabilmesi ve bu tartışma üzerinden sonuçlar elde edilmesi, temel kavramlar üzerinde mesafe alınmasına bağlıdır (Aydemir, 2006:1 ; Öztürk, 2000:1).

Terörizmin karakterine ve uygulanış biçimine, siyasal amaçlarına ve uzun dönemli etkilerine, onu motive eden olgulara ilişkin bütün tartışmalar, ideal olarak, sorunu açık bir şekilde tanımlayarak işe başlamalıdır. Zira tanım üzerinde geniş bir anlaşma olmadıkça, herkesin terörizmi değişik bir biçimde yorumlaması riski ortaya çıkmaktadır. Terörizmin genel olarak şiddet mi, yoksa şiddetin özel bir biçimi mi olduğu; vurgulamanın onun siyasal yönüne ve savaş yöntemlerine mi, yoksa sahip olduğu stratejinin normal dışı karakterine mi yapılması gerektiği; belli bir amaca yönelik sistematik yönünün mü, yoksa tahmin edilmezliği ile simgesel yönlerinin mi ya da kurbanlarının pek çoğunun masum insanlar olması gerçeğinin mi seçilip ayrılması gerektiği üzerinde bir konsensüs yoktur (Aydemir, 2006:1 ; Laqueur, 2002:95). Ayrıca terör ve terörizm; psikoloji, sosyoloji, siyaset bilimi, ve uluslararası ilişkiler gibi farklı disiplinlerin inceleme alanına giren bir konudur. Bu nedenle, terör ve terörizme ilişkin yapılmış oldukça fazla çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalarda kavram çok farklı şekillerde tanımlanmaktadır (Aydemir, 2006:1 ; Purtaş, 2003:28).

Konuya uluslararası ilişkiler açısından yaklaşıldığında, sözlük anlamı, korku ve dehşet salma olan terör kelimesinden türetilen terörizm kavramının başlıca unsurları “belirli siyasi hedefleri elde edebilmenin aracı olarak bombalama, öldürme, kundakçılık gibi terör faaliyetlerinin sistematik bir şekilde kullanılması, (Aydemir, 2006:6) şiddet veya şiddet kullanma tehdidinin ortada bulunması, şiddet eylemi veya tehdidinin bir devlet, sosyal sınıf, parti, örgüt veya kişi tarafından yapılması, şiddet eyleminin veya tehdidinin toplumda yol açtığı korkunun bilinçli bir şekilde ideolojik, sosyal, etnik, dini, siyasal ekonomik vb. anlamda hedeflenen bir amacın gerçekleşmesine yönelik olarak ve planlanarak kullanılması, şiddet eyleminin ve tehdidin yasadışı olarak kullanılması, şiddet eyleminin kuralsızlığı”dır (Aydemir, 2006:6 ; Purtaş, 2003:28).

1.2.Terör ve Terörizm Kavramları

Terör ve terörizmin çok sayıda tanımı olduğunu belirtsek de aslında bütün tanımlarda terör ve terörizmin farklı bir anlamını ve farklı bir yönünü bulmaktayız. Her terör tanımı bizlere terör adına yeni bir şeyler öğretmektedir. Zaten terör hareketlerini farklı kılan ve birbirinden ayıran nokta da bu farklı tanımlardaki özelliklerdir.Terör ve terörizm kavramları, farklı kavramlardır. Terör kavramı, çok genel bir yaklaşımla, korku ve dehşet durumunu ifade etmede kullanılır. Terörizm kavramı ise, bu durumun ortaya çıkarılmasını amaçlayan stratejiyi ifade eder. Literatürde terörizm, siyasal nitelikli amaçlara ulaşmak için kullanılan ve psikolojik yanı ağır basan bir savaş biçimi; siyasal süreci etkilemeyi amaçlayan şiddet eylemleri olarak tanımlanır. Bunlara bakarak, siyasal amacı ve şiddet eylemleri terörizmin gerekli, ancak yeterli olmayan unsurları olarak belirtilebilir (Aydemir, 2006:6 ; Öztürk, 2000:2).

Terör, insanları yıldırma, sindirme yoluyla onlara belli düşünce ve davranışları benimsetmek için zor kullanma ya da tehdit eylemidir (Aydemir, 2006:6). Terör eylemleri, bireysel, grupsal veya toplumsal yelpazenin her kademesindeki birey, grup, organizasyon veya devlet ve kurumların, kendisinin

dayattığı isteklerini gerçekleştirmek için kullandığı askeri, psikolojik, ekonomik, siyasal ve kültürel mücadele ve rekabetlerin önemli aracıdır (Aydemir, 2006:7 ; Bal, 2003:34).

ABD Savunma Bakanlığı terörü, “Politik, dini veya ideolojik maksatlarla hükümetleri veya toplumları zorla bir yöne çekmek veya korkuya sevk etmek için fertlere veya mala karşı girişilen kanunsuz güç ve şiddet kullanma” şeklinde tanımlamıştır (Aydemir, 2006:7). İngiltere kanunlarına göre ise, “Terör, siyasi, dini, veya ideolojik gayeye yönelik olarak hükümeti etkilemek veya halkı ya da halkın bir kısmını korkuya sevk etmek için güce, zora ve şiddete başvurmadır (Aydemir, 2006:7) biçiminde ifade edilmiştir.

3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununa göre terör; “Baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemler (Aydemir, 2006:7) ifadesiyle tanımlama yoluna gidilmiştir. Bu tanımlama yöntemi ile terör kavramının tüm boyutlarının yasa kapsamına dahil edilmeye çalışıldığını söyleyebiliriz.

Terörden farklı olarak terörizm siyasal amaçlar için örgütlü ve sistemli ve sürekli terör kullanmayı bir yöntem olarak benimseyen bir strateji anlayışıdır. Bu ise sayısı nispeten az bir grubun hedef aldığı, amacı demokratik ve normal yollarla gerçekleştiremeyeceğini anlayıp, amacına dehşet, terör yoluyla topluma korku salarak varmak istemesidir. Terörizmden söz edebilmek için aynı siyasi amaca yönelmiş bir dizi terör olayının varlığı gereklidir (Aydemir, 2006:13 ; Denker, 1997:3).

Terörizmi, çok genel olarak, “Saldırılan veya korkutulan sivil ve masum insanlar, kurumlar aracılığıyla, hedeflenen daha büyük ve güçlü kitleyi yıldırıp korkutarak, yasadışı siyasal ve stratejik amaçlarını gerçekleştirmek için, bir grubun veya bir devletin, bilinçli ve planlı bir şekilde, şiddet kullanması veya şiddet kullanma tehdidinde bulunması (Aydemir, 2006:13 ; Hazır, 2001:45) şeklinde tanımlamak mümkündür.

Başka bir tanımda da terörizm; “Siyasal hedeflere ulaşmak için toplumun demokratik ikna ve eylem yoluyla barışçı davranışına karşı, hukukun üstünlüğü ve devlet otoritesini tanımayan, güçsüzlüklerini gizlemek için demokratik otoriteleri kitlelerden kopararak halka karşı şiddet kullanmayı yöneltmeyi amaçlayan, kendi güç ve doktrinleri ile sağlayamadıkları halk desteğini ve ayaklanmasını sağlamak için tarihsel görevlerinin olduğuna inandırılmış çeşitli unsurlardan oluşan ve uluslararası destek gören örgütlerin, tahripkar silahlarla donanmış olarak gelişmiş taktikler kullanan, insanlığı hakir gören, ahlaki hiçbir temeli bulunmayan siyasi hedeflere ulaşmak için insan hayatını hiçe sayan, masum insanları hedef alan hiçbir savaş kuralı tanımayan, geleneksel politik suçlardan farklı, metodik, örgütlü, sistematik, öldürme, kaçırma, korkutma ve tahrip eylemleri” (Aydemir, 2006:13 ; Civelek, 2001:46) biçiminde ifade edilmiştir.

Dedeoğlu, uluslararası sözleşmelerin, NATO’nun ve Birleşmiş Milletler’in net bir terörizm tanımlarının olmadığını, bu nedenle kimlerin ya da hangi grupların terörist kabul edileceği konusunda bazı uyuşmazlıklara işaret etmektedir. Bir devletin terörist olarak tanımladığı bir kişi ya da grup, başka bir devlet tarafından özgürlük savaşçısı ya da benzeri diğer birtakım kavramlarla tanımlanabilmektedir (Ganor, 2002). Öte yandan Garrison’a (2003) göre, bir teröristi tanımlamada en önemli özellik teröristin amacı değil, o amaca ulaşmak için uygulanan taktiklerdir ve bu nedenle terörist olarak tanımlanan bir kişinin başka bir yerde özgürlük savaşçısı olarak tanımlanması mümkün değildir (Yeniçeri, 2006:3).

Golder ve Williams (2004), terörizm ve terörist kavramlarının yasal tanımlarının yapılmasındaki pratik ve politik sorunların ortadan kaldırılması için bazı

önerilerde bulunmaktadır. Yazarlara göre, söz konusu kavramlar tanımlanırken (a) genel bir tanımlama yaklaşımının benimsenmesi, (b) temel hak ve özgürlüklerle ilgili eylemlerin bu genel yaklaşım kapsamından çıkarılması ve (c) genel ilkeler hükümetler tarafından belirlense bile hukuki süreçlerin bundan ayrı tutulması sorunları çözecektir. Benzer biçimde Gibbs (1989) de, terörizm kavramının tanımlanması için, kavramın şiddet, kontrol gibi farklı özelliklerini kapsayan kuramsal bir yapıya ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır (Yeniçeri, 2006:3).

Terör kavramı tanımlanırken yaşanan güçlük, söz konusu kavramın tanımını yapanların kavramın farklı yönlerine odaklanmaları ile ilgili olabilir. Diğer bir deyişle, terörizm, insanların bakış açılarına göre farklı değerlendirilebilmektedir (Goody, 2002). Örneğin; (Taylor 1988; akt. Ruby, 2002) bir eylemin terör eylemi olup olmadığının belirlenmesinde üç temel yaklaşımın dikkate alındığından söz etmektedir. Bunların ilki, terörizmin yasal yönünün ele alınmasıdır ve buna göre bir eylemin terörizm olarak değerlendirilebilmesi için yasadışı olması gereklidir. Bu durumda, yasadışı eylemlerin tümünün terörizm olarak değerlendirilmesinin ne kadar doğru olduğu sorusu, bu boyutu çıkmaza sokmaktadır. İkinci yaklaşım ahlak kavramı ile ilişkilidir ve ahlak dışı eylemler terörizm olarak değerlendirilmektedir. Son yaklaşım eylemin davranışsal özelliklerini göz önünde bulundurmaktadır. Bu durumda, bir eylemin yasal boyutundan ya da ahlaki boyutundan çok, davranışsal boyutu onun terör olup olmadığını belirlemektedir. Eğer belirli davranışlar terör eylemleri olarak tanımlanırlarsa, bu davranışların yasal ya da ahlaki boyutları dikkate alınmadan, belirlenen sınırlar içerisindeki eylemler için terörizm ve bu eylemlerin aktörleri için de terörist ifadesi kullanılacaktır. Bratkowski (2005) ve Ganor (2002), terör eylemleri ile diğer şiddet içerikli eylemler arasındaki farkın, olayın ahlaki boyutunun değerlendirilmesi ile ilgili olduğunu vurgulamaktadırlar. Bratkowski (2005), savaşlarda insanların öldürülmesinin kabul gördüğünü ancak savunmasız insanların öldürülmesinin ahlaki olarak kabul edilemez görüldüğünü ileri sürmektedir. Ganor (2002), ahlaki değerlendirmeyi gerilla savaşı ile terör eylemi arasındaki farkı örnek göstererek belirginleştirmektedir. Ona göre, gerilla savaşında hedefin askerler ve güvenlik personeli olması, terör eylemlerinde ise hedefin siviller olması farkı yaratan boyuttur. Öte yandan Garrison (2004), tüm teröristlerin, terörün

bir değişim aracı olduğu inancını paylaştıklarını ve kendilerine göre de bir ahlak anlayışına sahip olduklarını ileri sürmektedir. Tüm bunların yanı sıra Schbley (2003), terörizm tanımının akademik çevreler tarafından yapılacak, siyasetten arındırılmış ve hukuki süreçler içerisinde yerini alacak, aksi ispatlanana kadar itiraz edilemez bir tanım olması gerektiğini vurgulamaktadır. Ona göre, bu özelliklere sahip bir tanımlama, terörist olarak tanımlanacak bir kimsenin diğer herkes tarafından da terörist olarak algılanmasına neden olacaktır (Yeniçeri, 2006:4).

Bütün terör eylemleri ortak bir amacı paylaşmaktadır. Bu ortak nokta acımasız olmaları ve çoğu kez şiddet yoluyla kurbanlarına boyun eğdirmeyi amaçlamalarıdır. Şiddetin burada sadece fiziksel olması gerekmez, şiddet aynı zamanda psikolojik de olabilir. Terörün amacı göz korkutmaktır. Bu amaç özellikle şiddetin kullanılmasıyla gerçekleştirilmeye çalışılır (Aydemir, 2006:14).

1.3. Terör ve Terörizm Tanım Sorunu

Bilimsel düzeyde yapılan çalışmaların temelinde öncelikle ilgili kavramların tanımlanması gerekmektedir. Bu bilimsel ya da akademik çalışma olarak tanımlanan her türlü gayretin evrensellik boyutuyla ve yaşama katkısı ile ilgilidir. Etkin bir sonuç için ilk adım varolanı tanımlayabilmektir. Nitekim İngiliz uzman Grant Wardlaw terörizmin kontrol altına alınmasında karşılaşılan en büyük sorunun bu olgunun tanımlanmasından kaynaklandığını ifade etmektedir (Doğan, 2007:1 ; Wardlaw, 1982:19).

Terörün kavram ve içerik yönünden akademik araştırma konusu olarak incelenmesi çok eskilere dayanmaz. Soğuk Savaşın gölgesinde gelişen terörün öneminin artmaya başladığı 1960'lardan önce kavram, devletler ve uluslararası sisteme yönelik sınırlı bir tehdit olarak algılanmış ve yakın zamanlara kadar daha çok bir güvenlik sorunu olarak incelenmeye çalışılmıştır.

Terör kelimesi; Latince kökenli "terre" kelimesinden gelmektedir. Kelime anlamı korkudan titreme veya titremeye sebep olmadır (Doğan, 2007:1 ; Wilkinson,

1974:9). Türkçe Sözlük; yıldırma, korkutma, tedhiş¹ olarak tanımlar (Kesimhasanoğlu, 2007:6). Biraz daha genişletilmiş anlamıyla; aşırı korku, dehşet saçma ve bu amaçla yaralama, yıkma ve öldürme davranışları olarak belirtilir (Civelek, 2001:26). Fransızca Petit Robert sözlüğü kelimeyi “Bir toplumda bir grubun halkın direnişini kırmak için yarattığı ortak korku” şeklinde tanımlamaktadır (Doğan, 2007:2 ; Keleş-Ünsal, 1982:2). “Terör, siyasi bir amaç için, örgütlü bir biçimde, birilerine -genellikle iktidarlara- karşı zora, şiddete başvurarak kaygı yaratıp istekleri kabul ettirmek ya da birilerini cezalandırmak için gerçekleştirilen bir eylem biçimi” olarak tanımını, devlet eliyle gerçekleştirilen olaylardan almıştır (Kesimhasanoğlu, 2007:6).

Terörizm kelimesi ilk defa Fransız İhtilali sırasında Jakobenler tarafından siyasal ve sosyal eylemlerini tanımlamak üzere olumlu anlamda kullanılmış ve 1793 Mart ayından 1794 Temmuz ayına kadar süren dönem “Terör Rejimi” veya “Terör Dönemi” olarak adlandırılmıştır (Örgün, 2001:13). Sözcük, yönetimdeki Jakoben hükümetin emirleriyle uygulanan, karşı devrimcileri yıldırma hareketlerini tanımlamak için kullanılmıştır. Bu noktada dikkat çeken husus, terör kelimesinin ilk kullanım yerini, “eşitlik ve özgürlük” kavramlarıyla ortaya çıkan Fransız İhtilali döneminde bulmamızdır (Güzel, 2002:7).

Çoğu zaman birbirinin yerine kullanılan terör ve terörizm sözcüklerinin anlam bağlantısı üzerinde ise tam bir fikir birliği yoktur. Terörizm, terörün daha organize şekli olarak algılanmaktayken, kimi yazarlar da “yaşamı veya dünyayı yeniden biçimlendirme ve kendi amaçlarını gerçekleştirme yolu” anlamına gelen “-izm” ekinin, terör kelimesinin sonuna eklenmesini, bir dilbilimi hatası olarak görüp, karşı çıkarlar (Bal, 2003:30-31).

Kavramsal açıdan karşılaşılan en büyük sorun, terör ve terörizm kavramlarının çoğunlukla birbirleriyle eş anlamlı olarak kullanılmasından kaynaklanmaktadır. Bu kapsamda kavramla ilgili ansiklopedik tanımlara

---

¹ Tedhiş: Korku salma, yıldırma, terör; Tedhişçilik: terörizm.

baktığımızda kimisinde terör ve terörizme eş anlamlı olarak kimisinde ise farklı anlamlarda yaklaşıldığını görmekteyiz. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü, kavramları eş anlamı olarak “Kamu otoritesini ve toplum yapısını yıkmak için girişilen korku yıldınlık saçan şiddet hareketleri.” şeklinde; (Doğan, 2007:2)

Meydan Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi’nde “Terör, bir gücü, bir iktidarı zorla kabul ettirmek amacıyla sistemli bir biçimde şiddet kullanma, yıldırma, tedhiş olarak; Terörizm, bireylerin ya da azınlıkların şiddete dayanan ve kişilere, mallara ya da kurumlara yönelik siyasal eylem ve bu şiddet eylemlerinin tümü.” olarak; (Doğan, 2007:2)

Meydan Larousse Ansiklopedisi’nde “Terör, ihtilalci gruplar tarafından icra edilmiş şiddet eylemlerinin tümü; Terörizm, bir hükümet tarafından ihdas edilen şiddet rejimi.” olarak; (Doğan, 2007:2)

International Encyclopedia of Social Sciences’da tek başlık altında “Önceden belirlenmiş amaçlarına ulaşmak için sistematik olarak şiddete başvuran bir örgütlenmiş grup ya da partinin kullandığı yöntem.” olarak; (Doğan, 2007:3)

Ana Britannica’da eş anlamlı olarak “Politik bir gayeye ulaşmak maksadıyla devlete, halka ve bireylere karşı sistemli şiddet eylemlerinde bulunma.” şeklinde; (Doğan, 2007:3)

Webster Lugatında terör “yoğun korku, korkuya sebep olan bir kişi veya şey olarak ifade edilmiş ve bilhassa Fransız ihtilalinde 1793 Mayıs’ından 1794 Temmuz’una kadar süren dönem gibi, bir ihtilal sırasında siyasal idamlarla nitelenen dönem” olarak; terörizm ise “bilhassa bir siyasal silah veya politika olarak korkutmak ve itaat ettirmek için terör ve dehşetin kullanılması.” şeklinde; (Doğan, 2007:3)

Ansiklopedik Zabıta Sözlüğü'nde ise sadece terör başlığında “Sürekli korku altında tutmak amacı ile şiddet hareketleri, kaçırımlar ve cinayet işleme eylemleri, sistemli şiddet hareketleri ve cinayetslere başvurma eylemi.” olarak tanımlanmıştır (Doğan, 2007:3).

Modern Terörizm Almanağı terörizmi, yaygın bir korku yaratma ve böylece devlet politikalarını etkileme çabasıyla, rasgele seçilmiş sivillere yönlendirilen şiddet olarak tanımlar (Kesimhasanoğlu, 2007:6). Grant Wardlaw'a göre ise terörizm, bireyler, gruplar veya yerleşik bir otorite tarafından ya da otoriteye karşı eylemin esas mağdurlarından çok daha geniş bir hedef kitle üzerinde azami seviyede endişe ve korku yaratmak suretiyle, politik taleplerini kabul ettirmeye yönelik şiddet kullanımı ya da şiddet kullanma tehdididir (Kesimhasanoğlu, 2007:7 ; Beşe, 2001:8).

Vurgularda şiddet kavramının ağırlığı açıkça görülmektedir. Dolayısıyla, terör kavramını anlayabilmek için şiddetin de ne olduğuna bakmak gerekir. Sözlük anlamıyla şiddet, bir kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmaktır (Kesimhasanoğlu, 2007:7). Sosyolog Galtung'a göre şiddetin çeşitli tanımlarında karşılaşılan ortak öğeler; kişinin canını acıtmak, yaralamak, öldürmek, mala zarar vermek amacıyla güç kullanmak, yasalara aykırı bir şekilde fiziki güç kullanmak ya da şiddeti kullanma tehdidinde bulunmaktır (Kesimhasanoğlu, 2007:8 ; Tacar 1999:33). Michaud'un da kitabında ifade ettiği gibi terör bir şiddet olayıdır (Kesimhasanoğlu, 2008:8 ; Yves 1991:16).

Paul Wilkonson'a göre terörizm; bir takım politik taleplerin karşılanmasını sağlamak amacıyla; bireyleri, grupları, toplulukları ya da hükümetleri yıldırma için cinayet ya da imha hareketlerinin sistematik olarak kullanılması ya da bu amaçla tehdit oluşturulmasıdır. (Kesimhasanoğlu, 2007:9 ; Wilkinson, 2002: 142-175).

Birleşmiş Milletler'in Terörizmin Önlenmesi Biriminde de görev yapan, halen St. Andrews Üniversitesi (İngiltere) Terör Araştırmaları Bölüm Başkanı olan Prof. Alex Schmidt; Prof. Albert Jongman'le birlikte ellinin üzerindeki bilim adamının eleştiri ve yorumlarını inceledikten sonra terörizmin 109 farklı tanımını

yapmış ve bunlardan birinde terörizmi şu şekilde yeniden tanımlamıştır: “Terörizm, gizli ya da yarı gizli birey, grup yada devlet aktörleri tarafından, kişisel, kriminal veya politik sebeplerle korku, endişe kaynağı olan, tekrarlanmış şiddet eylemleridir. Suikastler hariç olmak üzere bu eylemlerin doğrudan hedefleri, asıl mağdurlar değildir. Şiddetin mağdurları rasgele ya da önceden belirlenmiş temsili veya sembolik hedefler olarak seçilirler (Kesimhasanoğlu, 2007:9 ; O'Dwyer, 2002).

Bugün söz konusu görüşler genel olarak iki öbekte toplanmaktadır. Aralarında Paul Wilkinson, Walter Laqueur, Yonah Alexander'ın da olduğu uzmanlara kalırsa, terörizm eylemleri temel olarak Batı'yı, Batılı demokrasileri hedef almaktadır. Bu uzmanlar Sovyetler Birliği'ni, Küba'yı, Libya'yı, İran'ı (elbette bugün bunlara Kuzey Kore, Sudan, Somali de eklenebilir) devlet destekli uluslararası terörizmin başlıca uygulayıcıları olarak görürler. Çözümleme bu şekilde yapılırca da Batılı devletler, kendilerine yönelik terörist saldırılara “karşılık veren” ya da “misilleme”de bulunan, bunu da bir meşruiyet çerçevesine oturtan taraflar olurlar. Noam Chomsky, Alexander George, Michael McClintech, Richard Folk gibi uzmanlarsa, terörün asıl olarak devletler tarafından uygulandığını, terörizmde Batılı Devletlerin, İsrail'in, özellikle de ABD'nin sorumluluğunun çok fazla olduğunu savunurlar (Kesimhasanoğlu, 2007: ; Güzel 2002:13). Bu iki görüşün çözümlemelerinde, ortak tek bir yan vardır. Bir öbeğin terörist örgüt ya da devlet dediğine diğlerinin bu nitelermeleri yüklememesidir.

Din ile ilişkilendirilen terör için de aynı sorunlar söz konusudur. Bazılarının dinci terörist olarak adlandırdıkları kişileri , bazıları özgürlük savaşçısı veya erdem timsali olarak görmektedirler. Örneğin; Usame Bin Ladin, bazı insanlar tarafından “Kutsal Savaşçı” olarak görülürken, diğer insanlar için tarihin gördüğü en büyük teröristlerden biridir (Kesimhasanoğlu, 2007:10 ; Kalkavan 2003:12).

Arıboğan'ın da isabetle ifade ettiği gibi terörü ve terörizmi durduğunuz yere göre tanımlıyorsunuz. Kavramların içini güçlü olan, hegemonyasını kuran dolduruyor; asinin tanımını güçlü olan yapıyor. Örneğin ABD bir hiper güç olarak terörün tanımını yapıyor, başkaları da ABD'nin tavrını terör olarak

tanımlıyor. Uluslararası literatürde güçlü olan aktörlerin tanımı kabul görüyor. Sisteme muhalif olanlara ya da uçağı olmayıp bombası olana terörist, uçağı olana ise devlet deniyor (Kesimhasanoğlu, 2007:10 ; Arıboğan 2003).

Terörizmi diğer şiddet olaylarından ayıran en belirgin yönü, eylemci bireylerin eyleme, kendilerine özgü meşruiyet anlayışlarının evrensel bir genel gerçeklik taşıdığı iddialarını katmasıdır. Terörizm kendi içinde politik veya sosyal bir güç değildir, bir taktiktir. Herkes onu kullanabilir (Doğan, 2007:3).

Birer devlet adamı olarak Natenyahu ve George Bush'un konuyla ilgili düşünceleri şu şekildedir:

Eski İsrail başbakanı Natenyahu "Terrorism How the West Can Win" adlı kitabında terörizmi kasıtlı ve sistematik bir şekilde suçsuz insanları öldürme, sakat bırakma ve tehdit olarak tanımlamıştır (Doğan, 2007:3). Natenyahu bir diğer kitabı olan "Demokrasiler Nasıl İç ve Uluslararası Terörle Mücadele Edebilirler"de ise terörizmi demokrasilerin içerisinde yeşeren bir hastalık olarak nitelemektedir (Doğan, 2007:3). Hem eski CIA hem de ABD eski başkanlarından George Bush ise terörizmi, güce ulaşmanın ucuz ve etkili yolu olarak tanımlamakta, terörizmin bir taktik olduğunu, tamamen ortadan kaldırılamayacağını, fakat belirli bir seviyeye indirgenebileceğini ifade etmektedir (Doğan, 2007:3 ; Korkmaz, 1999:5).

Terör, kavram olarak birçok anlam içerirse de belirli unsurlar üzerinde anlamı yoğunlaşmıştır. 190 adet terör tanımı incelendiğinde, tanımlarda geçen önemli vurguları şu başlıklar altında toplamak mümkündür (Örgün, 2001:15):

Olay ve güç %83.5,

Siyasi içerik %65,

Endişe ve sindirme %51,

Korkutma %46,

Psikolojik etki %41.

Literatürde terör kelimesi bazen şiddet, bazen siyasal şiddet, hatta anarşi kelimeleriyle eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. Anarşi; otoritenin yok edilmesi ve başsızlık durumunun yaratılması amacıyla kişinin her türlü yönetsel bağdan kurtulmasını kabul eden, politik ve sosyal yönetimsizlik ve bunun sonucu ortaya çıkan fiili bir durumu belirtir (Doğan, 2007:4). Anarşizm, devletsizlik ideolojisini savunan ideolojik bir yaklaşımdır. Anarşizmin fikri ve felsefi temeli vardır. Devleti kötülüklerin ve şiddetin anası olarak kabul eder. Anarşist felsefe, bütün kötülüklerin ortadan kaldırılmasını devletin ortadan kaldırılmasına bağlar. Anarşizmde geçici bir şiddet kullanımı söz konusudur. Bu şiddet, kötülüğün anası yani şiddetin kendisi olan devleti ortadan kaldırmak içindir. Terör ise; bütün ideolojilerde uygulanabilir, ideolojiler terörü bir araç olarak kullanabilirler (Doğan, 2007:5). Anarşizm ile terör eş anlamlı tutulamaz, farklı kavramlardır. Türkiye’de yıllarca teröre karşılık olarak sadece “anarşi” kelimesi kullanılmış, son yıllarda bu kelime terk edilerek "terör" denilmeye başlanmıştır. Halk dilinde teröristlere verilen ad ise uzun süre “anarşist” olarak kalmıştır.

Terör ve şiddet arasında kesin bir fark vardır. Fark, şiddetin evrensel bir olay olmasıdır. Şiddeti haklı göstermek için çoğu kez şiddet tatbik edilmek istenilen kişinin yaptığı örfi ya da diğer kötülüklerden ötürü cezalandırılması gerektiği veya bu kişiden zarar gelme ihtimaline karşın şiddete layık olduğu ileri sürülür. Şiddetin sürekliliği, zamanla bir şiddet kültürünün toplumun her kademesine yayılmasına yol açmakta, doğrularla yanlışlar birbirine karışmakta, devletler dahil her kesim sorunlarını şiddetle çözüme yoluna gitmektedir (Doğan, 2007:4).

Terörü haklı göstermek için ise çok değişik bir mantık gereklidir. Kurbanlar açıkça bizi tehdit etmezler, geleneksel moral standartlarına göre masumdurlar. Bundan ötürü teröristler sıradan kavramlar ve tecrübeleri terk ederler ve normal olarak kurbanlarından kişiler diye bahsetmezler. Konuya göre kurbanlar; simgeler, hayvanlar veya ahlaksız kişiler olmaktadır. Bir terörist olmak için o kişinin dünya ile ilgili özel bir tasavvuru, özel bir bilinci olmalıdır.

Terörün niçin şiddete başvurduğu ise şu şekilde açıklanabilir: Devletin ilişki içinde bulunduğu ve ona yasallığını sağlayan toplumsal gruplarla bağlantısını koparmak, teröristlerin ilişki içinde buldukları veya ilişki kurmak istedikleri toplumsal grupları bir güç durumuna getirerek, mevcut siyasi yapıyı yasallaştıran ilişkilerin yerine, kendi ilişkilerini yerleştirmektir. Bu şekilde kanıtlanmak istenen ise şudur: Mevcut siyasi iktidar düzeni güçlü değildir ve yıkılması her zaman için mümkündür, devlet güçsüzdür. Mevcut düzene egemen olan iktidar güçleri kokuşmuştur. Dolayısıyla bu türden şiddet eylemleriyle sarsılmaya, giderek yok olmaya layıktır. İktidarı kullanan kişilerin belirli bir parti veya grup tarafından tutulmaları, desteklenmeleri, onların yasal oldukları anlamına gelmez. Bu kişiler düzenle kaynaşmışlardır (Doğan, 2007:5).

Şiddet hareketinin belirli bir terör örgütü tarafından üstlenilmesi ve hareketin nedeninin abartılı bir şekilde açıklanması, terörün amacına erişmesi için zorunlu bir davranıştır. Burada amaçlanan terör örgütünün “öncü” kimliği ile temsil edilen gruplar adına hareket ettiğini kanıtlamaktır (Doğan, 2007:5).

Ceza Hukukçusu Ord. Prof. Dr. Sulhi Dönmezer terörizmi; “Şiddetin; sosyal, ulusal, ırki, dinsel, fesat çıkarıcı ve benzer diğer maksatlarla sınıflar arasında çatışma, savaşı tahrik etmek üzere, planlı ve hukuk dışı olarak kullanılmasıdır.” şeklinde ifade etmektedir Bununla beraber Dönmezler, tedhişçilik olarak ifade ettiği terörizmin bir doktrin olmadığını fakat bir eylem tarzı olduğunu, bir nevi strateji ve amaca götürmek üzere kullanılan bir araç olduğunu belirtmektedir. (Doğan, 2007:6 ; Dönmezer, 1972:20).

Terör bir hoşnutsuzluk ve psikolojik tatminsizlik ürünüdür. “Öyle ki terör, ne istediğini bilmeyen bir takım uyumsuzun toplumla bağdaşmayan eylemleri değil, belli bir hoşnutsuzluğun son derece mantıklı ve kârlilerinin organizasyonudur” (Doğan, 2007:6 ; Ergil, 1991:171).

Terör örgütlerinin eylemlerinin birinci aşamadaki temel amaçları, halkın gözünde siyasal iktidarı yıpratmak ve giderek, devletin manevi otoritesinin

zayıflamasını sağlamaktır. Bu amaçla yapılacak terör eylemleri sonucunda oluşacak otorite bunalımı, yöneticilerin yeteneksizliklerinin bir kanıtı olarak ileri sürülecek ve halk, mevcut iktidara karşı başkaldırıya itilecektir. Bazı devletler ve birtakım güçlerin çıkarları gereği, Türkiye gibi stratejik önemi bulunan ülkelerin yoğun olarak terör ortamını yaşamalarının temelinde bu amaç yatmaktadır. Dolayısıyla terör, bir siyasi mücadele aracı olarak, bir ülkenin bir başka ülkeyi zayıflatması için de kullanılmaktadır (Doğan, 2007:7).

Terör eyleminde önemli olan husus, girişilen eylemin büyüklüğü değil, yarattığı veya yaratacağı yankının büyüklüğüdür. Terör eylemlerinde, psikolojik sonuçlar fiziksel hedeflerden çok daha önemlidir. Terör eylemlerini yapanlar, eylemlerinin etkili olmasını, duyulmasını, yankılanmasını, toplumu bütünüyle etkilemesini amaçlarlar. Sıradan bir yere ya da sıradan bir insana yapılan eylemle, önemli bir kuruluşa ya da saygınlığı olan birisine karşı yapılan eylemin aynı etkiyi yapmayacağını değerlendiren terör örgütleri, hedeflerini bu değerlendirme sonucunda seçerler. Yapılan eylem haber olarak medyada yer aldığı ve "kınama" demeçleri verilmeye başlandığı zaman, terörist eylem amacına ulaşmış demektir (Doğan, 2007:7).

Terör örgütleri kamuoyuna seslerini duyurabilmek için propagandayı kullanırlar. “Örgütsel faaliyetlerini gündeme getirebilecek, kendilerinin ve düşüncelerinin canlı kalmasını sağlayacak her türlü harekete katılarak amaçlarına hizmet edecek her türlü olayı istismar etmeleri propaganda maksatlardır” (Doğan, 2007:7). Terör örgütlerinin uyguladıkları diğer bir taktik ise; alınan önlemler sonucunda önemli kişi ve kuruluşlar üzerinde etkili olamadıkları zaman, hedeflerini rasgele seçerek toplumda korkunun yayılmasını sağlamaktır. Burada verilmek istenen mesaj; “Hiç kimsenin güvende olmadığı ve devletin çaresiz durumda olduğudur” (Doğan, 2007:7 ; Ergil, 1991:175). Potansiyel hedef kendisini korumak için hiç bir şey yapamaz. Çünkü terörist kendi kurallarına göre yargılar ve kendi seçtiği yer ve zamanda harekete geçer. Bu da siyasal terör eylemlerinin önceden tahmin edilemeyeceği gerçeğini ortaya koyar. Terör örgütlerinin, eylem taktikleri ve yürüttükleri gizli faaliyetin bir gereği olarak, hedef seçimi ve eylem

zamanı konusundaki inisiyatiflerini kullanmada sınırsız davranabilmeleri onları avantajlı hale getirmektedir. Bu avantajın sonucu olarak; gerçekleştirilen terör eylemlerinin, zamanından önce haber alınarak önlenmesi veya faillerinin yakalanmasının güçlüğü, terörün etkisini artırmaktadır (Doğan, 2007:7 ; Ergil, 1991:175).

Terör, demokratik ortamın bir sonucu olan "insan hakları" temelli yasalardan yararlanır, demokrasinin arkasına gizlenir ve "nihai" hedefi demokrasiyi yıkarak totaliter bir rejimi getirmektir. Siyasi yönelişleri, ideolojileri gereğince birbirleriyle mücadele eden terörist örgütlerin dahi ortak paydası, amaçladıkları siyasi yapının totaliter olmasıdır. Çünkü totaliter rejimlerde iktidarı tehdit eden güçlerin etkin olması mümkün değildir (Doğan, 2007:8 ; Altuğ, 1995:14).

Örneğin birçok Orta Doğu ve Orta Asya ülkesinde terör olaylarının görülmemesinin bir nedeni de rejimlerinin totaliter olmasıdır. Böyle bir ortamda terör gelişemez çünkü demokrasinin nimetlerinden yararlanamaz ve baskı altında tutulur. Terör örgütünün iktidara geldiğinde totaliter bir rejimi arzularının nedeni; kendisinin bir zamanlar demokrasinin arkasına sığınarak yaptığı muhalefetin benzeri bir muhalefetin kendisine karşı yapılmasını önlemektir. Bu sebeplerle demokratik toplumlar, terörü önlemek için baskıcı bir tarzın izlenmesi ile demokratik hak ve yapıyı korumak arasında bir ikilemi yaşarlar. Demokratik toplumlarda teröre karşı yapılan mücadelede, toplumun bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi, bu nedenle büyük önem taşır (Doğan, 2007:8 ; İlhan, 1991:10).

Toplumun bilinçaltına yönelik olarak terör örgütlerinin yapmaya çalıştığı; kültür, dil, inanç, din, ahlak, aile ile ilgili kavramlarda kargaşalık yaratarak toplumu ve onu teşkil eden fertleri "neyin doğru, neyin yanlış olduğunu" bilmeyecek bir duruma getirmek, böylece kendilerinin sundukları çözüm önerilerinin kabul edilmesini sağlamaktır (Doğan, 2007:9 ; Ergil, 1991:176).

Kavram ve tanımlama açısından karşılaşılan sorunlara karşın bütün terör türlerinde ortak olan özellikleri şu başlıklar altında toplamak mümkündür (Doğan, 2007:10 ; İlhan, 1991:9):

Siyasi bir amacı vardır. Devlet otoritesini reddeder. Örgütlü harekettir. Propaganda ile doğar ve yaşar. Dış destek olmadan yaşatılamaz. Mali destek, vazgeçilmez gereksinimidir. Tahrip, öldürme, adam kaçırma, işkence, tehdit, şantaj vb. yöntemler kullanır. Şiddete başvurur. Dehşet, korku salarak yıldınlık yaratır. Zorbadır, acımasızdır ve ahlak dışıdır. Soygun, silah ve uyuşturucu ticareti en önemli gelir kaynağıdır. Genellikle başka güç veya güçlerin taşeronudur.

1.3.1 Kavram Karmaşası

“Anarşi, savaş, iç savaş, gayri nizami harp, gerilla savaşı, düşük yoğunluklu çatışma” kavramları terörle karıştırılmakta ya da terör kelimesi yerine kullanılmaktadır. Teröristlerin, eylemlerini kendi kaderini tayin hakkına sığınarak meşrulaştırma çabaları ise her iki kavramı (terör ve kendi kaderini tayin hakkı) da net olarak tanımlama ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Terörün uluslararası boyutuna geçmeden önce, söz konusu kavramların çeşitli kaynaklardan alınan anlamlarının incelenmesi kanaatimizce faydalı olacaktır.

Anarşi: Karışıklık, kargaşalık ve düzensizlik olup, hükümetin; siyasi, iktisadi, sosyal anlaşmazlıklara hakim olmak veya bir grubun ötekilere hakim olmasını sağlamak için gereken otoriteyi kaybetmesidir. Ferdin her türlü hükümet vesayetinden uzak kalmasını isteyen siyasi ve sosyal sistemdir (Kesimhasanoğlu, 2007:11).

Savaş (Harp): Barış yolu ile halledilemeyen mesele veya meselelerin halli için, bir devlet veya devletler grubunun, diğer bir devlet veya devletler grubuna karşı milli güçlerinin tamamını veya bir kısmını kullanarak yaptıkları bir mücadeledir (Kesimhasanoğlu, 2007:11). Clausewitz'in tanımıyla ise savaş; “Düşmanı bizim

istediğimiz gibi davranmaya zorlayan bir şiddet eylemi”dir (Kesimhasanoğlu, 2007:11 ; Clausewitz, 1997:9 ; Arendt, 1997:43).

İç Savaş: Ülkenin bir bölümünü elinde tutan ve sürekli askeri hareket yapabilen ayrılıkçı-muhafif silahlı güçlerle, devletin silahlı güçleri arasındaki çatışmalardır. Bu durumda üçüncü ülkeler, devlete karşı silahlı mücadele verene, “savaşan taraf” “Düzeltilme” statüsünü tanıyabilirler. İç savaşta sivillerin, özgürlüğü kısıtlananların (iç savaş olduğundan esir denmez) ve yaralıların korunması, uluslararası Kızılhaç’ın denetimi ve devletler hukukunun güvencesi altındadır. Özgürlüğü kısıtlananların bu durumu iç savaş sonuna kadar sürebilir; ancak bunlar savaş esirinden farklı olarak, ulusal yasalara göre yargılanabilirler. (Kesimhasanoğlu, 2007:12 ; Tacar, 1999:137).

Gayri Nizami Harp: Birbiriyle yakından ilgili gerilla hareketi, yer altı hareketi ve kurtarma-kaçırma hareketini kapsayan, yerli halkın hakim olduğu kuvvetler tarafından hedef ülkede veya düşman işgali altındaki bölgelerde hakim otoriteyi zayıflatmak veya yıkmak ve bölgeye sahip olmak amacıyla askeri veya yarı askeri yöntemlerle yürütülen bir harp şeklidir (Kesimhasanoğlu, 2007:12).

Gerilla Savaşı: Hukuk literatüründe “kendi kaderini tayin hakkı” (Kesimhasanoğlu, 2007:11) için savaşanlara gerilla denmektedir. 1, 2 ve 3. Cenevre Sözleşmeleri’nde yer aldığı şekliyle; bir sorumlu üst tarafından komuta edilmeleri, uzaktan tanınabilir sabit ve belirli işaret ve üniforma taşımaları, silahlarını açıkta taşımaları, hareketi harp kanun ve adetlerine uygun olarak sevk ve idare etmeleri gerekir (Kesimhasanoğlu, 2007:12). “Gerilla savaşı” kavramı, İspanya’da Napolyon döneminde “küçük savaş” anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Düşmanı taciz etmek veya zayıf verdirmek suretiyle muharebe gücünü azaltmak, işgal ettiği topraklardan terke zorlamak amacıyla düşman ülkede veya düşman işgali altındaki bölgede, yerli halktan ve düşman gerisinde kalan veya bırakılan unsurlardan teşkil edilen kuvvetler tarafından askeri veya yarı askeri esaslarla sevk ve idare edilen bir hareket türüdür. Kesin sonuçtan ziyade vur-kaç taktiği ile düşmanı yıpratmak, hasar ve zayıf verdirmek önem kazanır (Kesimhasanoğlu, 2007:12).

Düşük Yoğunluklu Çatışma (Low Intensity Conflict): Askeri - siyasi bir çatışmadır. Devletler arasında alışılmış, barış içinde sürdürülen rekabet düzeyinin üzerinde, klasik savaşların ise altındaki bir düzeyde gerçekleşir. Devletler ya da gruplar arasında ortaya çıkar. Sık sık uzayan rekabetlerden, prensip ve ideoloji mücadelelerinden oluşur. Düşük Yoğunluklu Çatışma yıkıcı faaliyetlerden başlayıp, silahlı kuvvetlerin kullanılmasını gerekli kılacak alana kadar uzanan bir çatışma alanını kapsar. Kullanılan imkanlar, ekonomik, enformasyonel ve siyasi. Genelde sınırlı bir alanda cereyan eder ama etkileri bölgesel olabildiği gibi küresel boyutta da olabilir (Kesimhasanoğlu, 2007:13 ; Kışlalı, 1996,26).

Kendi Kaderini Tayin Hakkı (Self-determination):En basit tanımı ile “halkın kendi geleceğini tayin etmesi” anlamına gelen kendi kaderini tayin hakkı, çoğu kez hukuk yoluyla değil, şiddet politikası uygulayarak çözüm arama öğelerini içermektedir (Kesimhasanoğlu, 2007:13 ; Tacar, 1999:99).

Ancak toprakları üzerindeki halkın tamamını temsil eden bir iktidara sahip bir ülkenin milli ve toprak bütünlüğünü (national and territorial integrity) bölmeye yönelik girişimleri içeremez. Aksi takdirde BM Kurucu Antlaşması ilkeleriyle ters düşer (Kesimhasanoğlu, 2007:13). Kendi kaderini tayin hakkı, kapsam ve içeriği bakımından önemli tartışmalara ve farklı yorumlamalara konu olmaktadır. Bu konudaki tartışma ve uyuşmazlıklar; özellikle bu hakkın içeriğinin ne olduğu ve bu hakka sahip olabilecek halklar kavramına tam olarak kimlerin girdiği üzerine yoğunlaşmaktadır.

Siyasal ve ideolojik bir ilke olarak “kendi kaderini tayin hakkı”nın kökleri, Aydınlanma felsefesine ve 19. yy. milliyetçilik hareketlerine kadar gitmekle birlikte; uluslararası yasal bir hak olarak özellikle BM’nin himayesi altında olgunlaşmıştır. BM Antlaşması’nın 1(2). maddesinde BM’nin amaçlarından biri şu şekilde ifade edilmiştir; “Milletler arasında eşit haklar ve halkların kendi kaderini tayin hakkı ilkesine saygıya dayalı olarak, dostane ilişkiler geliştirmek ve evrensel barışı güçlendirmek için diğer uygun tedbirleri almak.” BM Şartı’nın 55. maddesine göre ise; BM, milletler arasında barışçıl ve dostane ilişkilerin geliştirilmesi için, milletler

arasında eşit haklar ve halkların kendi kaderini tayin hakkı ilkesine saygıya dayalı olarak, uluslararası ekonomik ve sosyal işbirliğini geliştirmeyi taahhüt etmektedir (Kesimhasanoğlu, 2007:14).

Dolayısıyla, BM Şartı'nın bu iki maddesinde halklar için kendi kaderini tayin hakkı açıkça tanınmaktadır. Ayrıca 2. Dünya Savaşı sonrasında, sömürgeleştirmenin sona erdirilmesi, insan hakları, bölgesel çatışmalar, askeri ve siyasi müdahale ve doğal kaynakların kontrolü gibi çok değişik alanlarda dile getirilmiş; çok sayıda BM karar ve deklarasyonlarında, başta insan hakları sözleşmeleri olmak üzere çok taraflı anlaşmalarda yer almıştır (Kesimhasanoğlu, 2007:14 ; Beşe, 2002:51-58) Örneğin BM Genel Kurulu'nun 14 Aralık 1960 tarih ve 1514 (XV) sayılı kararı "Tüm halkların kendi kaderini tayin hakkı vardır" (Kesimhasanoğlu, 2007:11) der. 1970 BM Deklarasyonu ise halkların kendi kaderini tayin hakkını uluslararası yasal bir hak olarak, tartışmasız bir şekilde tesis etmiştir.

1993 Yılında Viyana'da toplanan Dünya İnsan Hakları Konferansı'nda, kendi kaderini tayin hakkı konusu da tartışılmış ve varılan sonuç, Viyana Bildirgesi'nin 2. maddesinde yer almıştır. Bildirgenin bu konuyla ilgili ilk paragrafında "bütün halkların kendi kaderini tayin hakkına sahip bulunduğu" tekrarlanmaktadır (Kesimhasanoğlu, 2007:14). Bu hak sebebiyle, halkların özgürce siyasi statülerini belirleyebileceği ve ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimlerini sürdürebilecekleri de belirtilmiştir.

Kendi kaderini tayinden ne anlaşılabilceği açıklanmakla birlikte, hakkın öznesi olan "halk"ın tarifi yapılmamıştır. "Hangi halkın kendi kaderini tayin hakkı bulunmaktadır?" sorusu halen tartışılmaktadır. Azınlıklar ve etnik gruplar kendi kaderini tayin hakkının öznesi değildir (Kesimhasanoğlu, 2007:15 ; Tacar 1999:134). Dolayısıyla hangi gruplara halk denebileceği konusunda açıklık yoktur. Belli başlı sözlüklerde bulunan "halk" tanımları da siyasi kararlara referans olamayacak kadar geniş anlamlıdır (Kesimhasanoğlu, 2007:15).

En azından kimlere halk denilemeyeceği konusunda bir fikir edinmek maksadıyla, bu kavramla birlikte etnik grup ve azınlık kavramlarını da gözden geçirmek gerekecektir. Etnik, “kavim, ulus” demektir (Kesimhasanoğlu, 2007:15).

BM İnsan Hakları Komisyonu’nun Ayırmacılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komisyonu Uzman raportörü F. Capotorti’ye ait azınlık tanımı; “Devleti oluşturan toplumun geri kalan kesimine nazaran sayı olarak aşağıda bulunan, hakim pozisyona sahip olmayan, mensupları söz konusu devletin vatandaşı olan, ancak etnik, din yahut dil özellikleri ile toplumun diğer kesiminden ayrılan, aralarında en azından zımnî olarak kendi kültürlerinin, geleneklerinin, dil ve dinlerinin korunmasına yönelik dayanışma duygusu bulunan bir grup” şeklindedir. Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilâtı da bir azınlığı oluşturan unsurları “çoğunluktan farklı din, dil, etnik veya kültürel özellikler” olarak belirlemiştir (Kesimhasanoğlu, 2007:15).

Kendi kaderini tayin hakkının açıkça ‘halklar’a tanınması ve ‘halk’ kavramında da genel kabul görmüş bir tanıma ulaşılamamış olması nedeniyle, azınlıkların bu hakkı kullanabilmesi oldukça tartışmalıdır. Bununla birlikte yaygın görüş, kendi kaderini tayin hakkının azınlık hakları içinde yer almadığı yönündedir. Uluslararası belgelerde de azınlık hakları ile kendi kaderini tayin hakkı ayrı maddelerde düzenlenmiştir (Kesimhasanoğlu, 2007:15 ; Çavuşoğlu, 1999:42-62-63).

1.4.Terör ve Terörizmin Temel özellikleri

Terörizmin özellikleri dünyada faaliyet yürüten terör örgütleri ve onların eylem şekilleri çerçevesinde şu şekilde özetlenmektedir;

- Terörizm bir ideoloji, bir doktrin, hatta sistematik bir fikir değil, stratejidir.
- Terörizm, dünyayı “iyi” ve “kötü” biçimde iki kampa ayırdıktan sonra kendisini “iyi” kategorisine yerleştirir.

- Terörizm, terör olaylarını meşrulaştıracak bir senaryo hazırlar.
- Terörizm, gelecekte zafer ve yeni bir düzen vaat eder.
- Terörün genellikle siyasi bir amacı vardır.
- Devlet otoritesine alternatif getiren örgütlü bir harekettir.
- Terörizm, uluslararası siyasetin bir parçasıdır, dolayısıyla dış destek almadan yaşatılamaz.
- Mali destek vazgeçilmez gereksinmesidir. Bu nedenle; soygun ve silah kaçakçılığı yapar.
- Terör, bir hak arayışı düzen önerisi ve bağımsız devlet kurma isteklerinden biri veya derece farklılığıyla her üçünün bir arada bulunduğu gerekçelerle ortaya çıkabilir.
- Terör, bilinçli ve amaçlı eylemler olarak belirir.
- Terör, şiddet uygulamayı giderek amaç konumuna taşır. Dehşet ve korku salarak yılgınlık yaratır.
- Genellikle başka güç veya güçlerin taşeronudur.
- Terör kendi dilini yaratır ve kullanır.
- Propaganda ile doğar, gelişir ve propaganda ile yaşar. Bizatihi kendisi bir propaganda aracıdır.
- Teröristler, seyircileri, dünyayı kendileri gibi görüp algılamaları için ikna etmeye çalışırlar.
- Teröristler, kendilerini üst bilinç ve duyarlılık sahibi olarak görürler.
- Terör eylemleri, nesnel bir gerçekten çok, dünyanın öznel bir yorumuna dayanır.
- Terör eylemleri, örgütlü bir çabayı gerektirir. Bütün bu eylemler, bireysel olmaktan çok, bir grubun katılımıyla gerçekleşmektedir (Gürel, 2008:38 ; Alkan, 2002:17,18).

Terörün bu özelliklerinden de anlaşılacağı üzere 3 de temel unsuru vardır:

*İdeolojik Unsur: Terörün öncelikle bir ideolojik alt yapısının olması gerekmektedir. İdeolojik unsur, örgütün hareket noktasını oluşturmaktadır. Örgüt,

benimsediği ideoloji doğrultusunda hareket etmekte, stratejisini buna göre belirlemektedir. Terör örgütlerinin siyasi eğitim adını verdikleri faaliyetlerin amacı, örgütün dayandığı temel ideolojiyi örgüt mensuplarına benimsetmek ve örgütün hedefleri doğrultusunda bilinçlendirmektir. İdeolojik eğitim de diyebileceğimiz bu süreçle örgüt mensuplarının örgüte bağlılıkları sağlanır. Günümüzde terör örgütlerinin dayandığı başlıca ideolojiler arasında, Marksist-Leninist- Maoist ideoloji (Komünizm), Milliyet (etnik) kaynaklı ideoloji (Faşizm, Kürtçülük, Ermeni Milliyetçiliği gibi), dini kaynaklı ideoloji gibi farklı kaynakları temel alan, ancak hedef olarak rejim değişikliğini veya bölünen topraklar üzerinde yeni bir devlet kurmayı amaçlayan ideolojiler yer almaktadır.

*Örgüt Unsuru: Terörün bir diğer unsuru ise örgütlü yapıdır. Terörle Mücadele Kanununa göre örgüt, iki veya daha fazla kimsenin aynı amaç etrafında birleşmesiyle meydana gelir. Örgüt; organize bir yapı içerisinde, aynı ideolojiyi benimseyen ve aynı hedefe yönelmiş kişilerden oluşur. Günümüzde terör örgütleri, çoğunlukla örgüt lideri ile ona bağlı üst düzey sorumlular ve daha alt düzeydeki bölge, il ve birim sorumlularından oluşmaktadır. Örgütsel yapılanmada illegal teşkilatlanma ve gizlilik esastır. Bu aynı zamanda örgütün temel güvenlik ihtiyaçlarına yönelik bir yapılanmadır. İlegal faaliyet, legal alanda öne çıkan sempatanların illegal alana kaydırılmaları ile beslenir. Böylece, operasyonlarla ortaya çıkan kadro kayıpları, yeni ve deşifre olmamış örgüt mensuplarının illegal kadrolara aktarılmasıyla giderilmeye çalışılır.

*Şiddet Unsuru: Terörün en önemli unsuru, şiddet unsurudur. Terör örgütleri şiddeti, ideolojileri doğrultusunda belirledikleri hedeflere ulaşmada önemli bir araç olarak görmekte, "silahlı propaganda" adı da verilen terör eylemlerini, mevcut anayasal düzeni değiştirmek için kaçınılmaz bir yöntem olarak benimsemektedirler. Terör örgütleri, gerçekleştirdikleri şiddet eylemleri ile topluma korku salarak, halkta bıkkınlık ve yılgınlık duygusu oluşturup, vatandaşın devlete olan güvenini sarsmayı ve kaos ortamı yaratmayı hedeflemektedirler (Gürel, 2008:39).

1.5. Terörizmin Sınıflandırılması

Literatürde terör ve terörizm kavramlarının tanımı üzerindeki görüş ayrılıklarının benzeri, terörizmin çeşitleri açısından da geçerlidir. Söz konusu sınıflandırmalar arasında var olan farklılıkların temelinde, özellikle tanımı yapanın sosyal bilimler içerisinde hangi alan açısından konuyu incelediği (hukuk, siyaset, sosyoloji vb.) ve hangi coğrafya üzerinde yaşadığı bulunmaktadır. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri vatandaşı bir siyaset bilimci ile hemşerisi bir sosyoloğun konuya yaklaşımları arasında alanlarından kaynaklanan farklılıklar bulunurken, aynı bilim adamı ile Ortadoğulu bir siyaset bilimci arasında da görüş ayrılıkları olabilmektedir.

Hem sosyolog hem de bir siyaset bilimcisi olan Doğu Ergil terörü iki başlık altında incelemektedir. Bunlardan ilki devletin yani iktidar seçkinlerinin ya da egemen güçlerin uyguladıkları “yukarıdan terör”dür. İlke olarak totaliter ve topyekün olma özelliğine sahip kavram, sosyal yaşamın hiçbir alanında bireye ait gizliliğe izin vermez. Çünkü yukarıdan terör kendisine tabi olanlara zaaflarının, bilgisizliklerinin, çaresizliklerinin ve kötülüklerinin zararlı sonuçlarından korunmak için bir kurtuluş yolu olarak benimsetilir. Yukarıdan terör bir senaryoya dayandırılmış, kendi haklılığını sağlayan, üstün güç olma gereksinimini karşılayan, şiddeti özgürleştiren ve meşrulaştıran, baş eğmeyi törensel hale getiren, dayanışma ve birlik vaat eden bir yapıya sahiptir (Doğan, 2007:11 ; Ergil, 1980:39-48).

Doğu Ergil’in ortaya koyduğu ikinci başlık “aşağıdan terör”dür. Bu terör tipi, yönetilenlerin içinde buldukları koşullara, o koşulları yaratan sisteme/rejime, daha somut olarak egemen güçlere yöneltilen şiddetin ayrılmaz ögesidir. Terörizm insan doğasının bir ürünü değildir. Bu nedenle terörden kaçınmak olasıdır. Giderilebilir haksızlıklar aşağıdan terörün ana motifidir. Adaletsizliğin algılanması ise şiddet gösterilerine yol açma ihtimaline sahiptir. Terörizm zincirleme bir etkinin parçasıdır. Terör eylemi, karşı terörle tırmanarak sürer ve yeni katılan bireylerin taklitsel eylemleriyle genişler. Teröristler yeni kurallar ve yeni bir dünya düzeni için savaşır. Böylelikle şiddet beraberinde haklılık arayışını da getirir. (Doğan, 2007:11 ; Ergil, 1980:39-48).

Sulhi Dönmezer ise bir kamu hukukçusu olarak terörizmi (tedhişçilik) 4 gruba ayırmaktadır. Bunlar: (Doğan, 2007:11 ; Dönmezer 1980:55)

İç tedhişçilik - Milletlerarası tedhişçilik,

Adi hukuki çerçevesinde tedhişçilik - Siyasi ve sosyal tedhişçilik,

Doğrudan doğruya ve dolaylı tedhişçilik,

Bireysel tedhişçilik - Hükümetler veya devletler tarafından tedhişçiliktir.

Terörizmin sınıflandırılmasında bir başka bakış açısı da siyasi terörizm başlığı altında yapılan sınıflandırmadır. Bu bağlamda literatürde sıkça karşılaşılan yaklaşım, terörizmin ileri amacının sonuçta mutlaka siyasi olduğudur. Aslında kavramın bu denli geniş tutulmasının ve siyasi terörizmin diğer terör türlerinden ayrılmamasının demokratik rejimin uygun siyasi, idari ve hukuki tedbirleri alması açısından büyük olumsuzlukları bulunmaktadır (Doğan, 2007:12 ; Hazır, 2001:46).

Konuyla ilgili olarak terörizm üzerine yapılan hemen her çalışmada atıfta bulunulan Paul Wilkinson siyasi terörizmi “Teröristlerin siyasi amaçlarını sağlamak üzere, fertleri, grupları, toplumları veya hükümetleri yıldırım için sistematik olarak tahrip ve cinayet işlemleri veya bunları işleme tehdidi.” olarak tanımlamaktadır (Doğan, 2007:12).

Paul Wilkinson çalışmaları nedeniyle zaman zaman eleştirilse de farklı bir yaklaşım tarzıyla, kavramsal analizden pratik düzeye indirgemeler yapması nedeniyle takdir edilmiştir (Doğan, 2007:12 ; Wardlaw, 1982:16).

Paul Wilkinson genel olarak benimsenen, amaçları yönünden siyasi terörizm tasnifinde üç büyük grubun varlığından söz etmektedir. Bunlar; İhtilalci terörizm, alt-ihtilalci terörizm ve bastırıcı terörizmdir (Doğan, 2007:13 ; Wilkinson, 1974:36-40).

Paul Wilkinson’a göre ihtilalci terörizm, gerçek bir siyasi ihtilalin beraberinde gelmesi için terörist şiddet taktiklerinin sistematik olarak

kullanılmasıdır. İhtilalci terörün alt tipleri ise şunlardır: (Doğan, 2007:13 ; Hazır, 2001:48).

Saf terör teşkilatları,

Terörü yardımcı bir silah olarak kullanan ihtilalci ve milli kurtuluş partileri ve hareketleri,

Kır ve şehir gerillalarının terörizmi,

İhtilalin ilerleyişi ile birlikte görülen kısa dönemli isyan nitelikli terör,

Dinsel, ırksal azınlıklara ve sosyal sınıflara yönelen ihtilalci terör rejimi,

Uzun dönemli ihtilalci gayeleri amaçlayan eylemli propaganda,

Uluslararası terörizm.

Alt-ihtilalci terörizmde ilkinden farklı olarak amaç, devlete ve ihtilale yönelik değildir. Bunların dışında sınırlı siyasal amaçlar ve uygulamalar söz konusudur. Hükümetin herhangi bir politikasına karşı baskı amacıyla yapılan eylemler ya da hükümetin uygulamalarına misilleme yapmak alt-ihtilalci terörizme birer örnektir (Doğan, 2007:13 ; Hazır, 2001:48).

Son kategori olan bastırıcı terörizm ise baskıcı tarafından uygun bulunmayan bazı davranış biçimlerine, bireyleri veya grupları boyun eğdirme, engelleme veya yasaklama amaçlarıyla sistematik şiddet eylemlerinin uygulanması şeklinde tanımlanmaktadır (Doğan, 2007:13 ; Wilkinson, 1974:39).

Terörü amaçları açısından ele alan Grant Wardlaw ise üç kategoriden bahsetmektedir. Bunlardan ilki bireysel amaçlar için yapılan eylemler kategorisidir. Bu kategori genellikle adli suçları içermektedir. İkinci kategori ise askeri maksatlar için yapılan ve gayri nizami harp ya da gerilla harbi olarak ifade edilebilecek eylemleri kapsar. Son kategori ise politik amaçlar çerçevesinde yapılan eylemlerdir. Bu kategoriye özellikle psikolojik harp dâhil edilmektedir (Doğan, 2007:14 ; Wardlaw, 1982:19).

Robert Moss ise terörizmi bir başka açıdan ele alarak taktik seviyede değerlendirmiş ve üçe ayırmıştır. Tasnifine esas olan etmenler ise teröristlerin hedef ve inançlarıdır. İlk tür baskıcı terördür. Baskıcı terör hükümetler tarafından toplum üzerinde hâkimiyet sağlamak veya terör örgütleri tarafından muhalif ve rakiplerini saf dışı etmek maksatlarıyla kullanılır. Diğer tür ise mevcut durumu korumak maksadıyla bazı özel kesimler tarafından uygulanır. Son tür ise var olan sisteme veya yönetime karşı kullanılan hücum terörüdür (Doğan, 2007:14 ; Moss, 1975:32-35).

Terörizmin sınıflandırılması konusunda çalışan araştırmacılardan biri olan Sottile terör hareketlerini: subjektif yönden, hareketin gerçekleştirildiği yer ve fiilin gerçekleştiriliş biçimi yönünden olmak üzere 3 ana gruba ayırır. Birinci grupta umumi terör hareketleri, sosyal terör hareketleri ve siyasi terör hareketleri yer almaktadır. İkinci grup, hareketlerin gerçekleştirildiği yer yönünden bir ayrımı öngörmektedir. Buna göre milli terör hareketleri ve milletlerarası terör hareketleri şeklinde ikili bir tasnif söz konusudur. Fiilin gerçekleştirilme biçimi yönünden ise, doğrudan ve dolaylı terör ayrımı yapılmaktadır. Terörizmin tasnifi konusunda çalışan bir diğer araştırmacı Levasseur'e göre ise terörizm, uluslararası ve ulusal terör şeklinde ayrılmaktadır (Yaman, 2006:22 ; Akbulut 1988: 43-44). Terör eylemlerinin gerçekleştirildiği odağa göre bir ayrıma gitmeyi tercih eden (Yaman, 2006:22 ; Ergil, 1980:2)'e göre terörizm aşağıdan terör ve yukarıdan terör olmak üzere iki şekilde incelenebilmektedir.

Öte yandan devrimci terör konusunda bir otorite olarak kabul edilen Feliks Gross en az beş tip terör türünün varlığından bahsetmektedir. Bunlardan birincisi kitle terörüdür. (Yaman, 2006:22 ; Gross, 1980:8)'a göre ikinci terör türü devlet başkanlarına ya da yöneticilere karşı girişilen saldırıları içeren hanedan cinayetleri (Dynastic assassination), üçüncü ve dördüncü terör türleri ise rasgele terör ve odaklanmış rasgele terördür. Son olarak, taktik terör ayrı bir tür olarak ele alınmıştır.

Yukarıda adı geçen araştırmacıların terörizm sınıflandırmalarını dikkate alacak olursak terörizm sınıflandırmasında araştırmacıların, terör türlerine verdikleri başlıkların farklı olmasına rağmen bu başlıklar altında ifade etmek istedikleri anlamların benzerlik gösterdiği görülmektedir. Örneğin Feliks Gross'un

tanımlamasına göre, kitle terörü, devlet tarafından gerçekleştirilen bir terör türüdür. Bu yönüyle Gross'un tanımlaması, Ergil'in yukarıdan terör sınıflandırmasıyla benzerlik göstermektedir (Yaman, 2006:22).

Benzer bir duruma Paul Wilkinson ve Thomas Parry Thornton'un sınıflandırmalarında da rastlamak mümkündür. Wilkinson terörizmi sınıflandırırken siyasi terörizmi ihtilalci, yarı ihtilalci ve bastırıcı terörizm olmak üzere üçe ayırmıştır. Thornton ise ayaklanmacı ve bastırıcı terörizm olmak üzere ikili bir ayrıma gitmiştir. Wilkinson ve Thornton'un tipolojileri karşılaştırıldığında Wilkinson'un bastırıcı terörizm olarak adlandırdığı kurulu otoritenin ayaklanmalara karşı uyguladığı terörizm türü, Thornton'un sınıflandırmasında yine bastırıcı terörizm olarak adlandırdığı gruba denk düşmektedir. Aynı zamanda Thornton'un tipolojisinde kurulu düzeni yıkmak ve iktidarı ele geçirmek isteyenlerin mevcut düzene karşı uyguladıkları terörizm olarak tanımlanan ayaklanmacı terörizm ise Wilkinson'ın sınıflandırmasında ihtilalci ve yarı ihtilalci terörizm olarak adlandırılmaktadır (Yaman, 2006:22 ; Topal, 2005:51).

Terörizm sınıflandırmasında tanımsal boyutta yaşanan bu benzerliğin yanı sıra bir diğer önemli nokta da, terörizmi oluşturan öğelerden (eylemin hedefi-amacı, eylemi gerçekleştiren grup, eylemin gerçekleştirildiği yer) her biri dikkate alınarak yeni bir sınıflandırmanın yapılabilmesidir. Bu nedendir ki, terörizmin sınıflandırılması konusunda çalışma yapan her araştırmacının, kendince önemli gördüğü bir öğe ekseninde yeni bir terörizm sınıflandırması yapması muhtemeldir (Yaman, 2006:22 ; Başaren 1994:165). Bireylerin veya grupların beklentilerinin değişmesine küreselleşmenin getirdiği yeni enstrümanlar da eklenince, terörizmin sınıflandırılmasında, yeni terör türlerinin ortaya çıkması kaçınılmazdır. Örneğin, dini temelli bir devlet kurmak isteyen bir grup bu hedefine ulaşmak amacıyla eylemlere girişebilir. Bu eylemleri sırasında da biyolojik veya nükleer silahları kullanmanın yanı sıra internet yoluyla eylemlerini tüm dünyaya yaymaya çalışması; dinci terörün ötesinde biyolojik, nükleer ve siber terör gibi yeni sınıflandırmaların doğmasına neden olmaktadır. Buradan da anlaşılacağı gibi, küreselleşme ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle terör yöntemleri çeşitlenecek ve terörizm sınıflandırmalarına yenileri eklenecektir (Yaman, 2006:23).

Terörizmin ana sınıflandırmasının altında, terörizmin pek çok çeşidi bulunmaktadır. Bu çeşitlilik, kullanılan araçlar, açıklanan amaçlar, uygulanan metotlar ve destek alınan kaynaklara göre oluşmaktadır. Başlıcaları, siyasal terörizm (political terrorism), karşı-siyasal terörizm (anti-political terrorism), sivil terörizm (urban terrorism), biyolojik ve kimyasal terör (chemical and biological terrorism), nükleer terörizm (nuclear terrorism), dini terörizm (religious terrorism), etnik terörizm (ethnic terrorism), ideolojik terörizm (ideological terrorism) ve teknolojik terörizm (technological terrorism) olarak adlandırılmaktadır (Uçar, 2007:27 ; Göçer, 2005:40).

1.5.1. Siyasal Terörizm

Devlet terörü olarak da adlandırılmaktadır. Odağında devlet kimliğinde iktidar bulunmaktadır ve zor kullanma en önemli araçtır. Sansür, işkence, iletişimin kontrolü, ani ev baskınları ile sık ve nedensiz ifade alma gibi eylemlerle gerçekleştirilmekte; bunlar yeterli olmazsa doğrudan silahlı eylem yolu seçilmektedir. Fransız İhtilali sırasında Robespierre ve 20.yüzyılda Lenin ile özdeşleşmiştir.İktidardakiler teröriste dönüşmekte ve karşı görüştekiler rejim aleyhtarı ilan edilerek uygulamalar yasallaştırmaya çalışılmaktadır (Uçar, 2007:28 ; Wardlaw, 1982:16).

1.5.2. Karşı Siyasal Terörizm

Devlete karşı terör şeklinde de adlandırılmıştır (Uçar, 2007:28 ; Topal,2005:54). Devletin kurumsal varlığını ve yönetimi tehdit eder. Siyasal sistemi yıkmayı hedefleyen gruplar, devlete karşı yığınlar halinde harekete geçme arayışı içindedirler ve bu yönde çalışırlar. Ayrıılıkçı akımlarla devleti yıkmayı hedefleyen gruplar, küçük gruplarla büyüyen bir kitlesel ayaklanma ile kendi bağımsız yönetimlerini kurmayı hedeflerler (Uçar, 2007:28 ; Gün, 2000:83). Çoğunlukla küçük şiddet eylemleri kullansalar da, şiddete başvurmeyen ayrıılıkçı hareketler de bulunmaktadır. Genellikle etnik ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır ancak bazı özel ayrılık hareketleri ve bunların şiddet kullanmamaları da değerlendirilerek etnik

terörden farklı değerlendirilmektedir (Uçar, 2007:28).² Kine dayalı terör ile devleti hedef alan gruplar, şiddet kullanarak belirli bir devletten öç almayı hedeflerler. Ermeni terörü bu konuda en iyi örneklemedir.

1.5.3. Sivil Terörizm

Kent terörizmi olarak da adlandırılmaktadır. Bu gruptakiler demokratik toplumların istikrarını bozmayı hedefler. Menkul ve gayrimenkullere zarar verme, öldürme amaçlı bombalama, silah ve füze kullanma, adam kaçırma, rehin alma, uçak kaçırma ve şantaj yaparak gözdağı verme taktikleriyle amaçlarına ulaşma arayışındadırlar. Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ), İrlanda Kurtuluş Örgütü (IRA), Kürdistan İşçi Partisi (PKK) ve Bask Bölgesi'nin Bağımsızlığı Hareketi (ETA) gibi örgütler, sivil terörizm yolunu kullanan terörist organizasyonlara en iyi örneklerdir (Uçar, 2007:29).

1.5.4. Kimyasal ve Biyolojik Terörizm

Uluslararası sistemin parçası olmayan grupların, sistemde söz sahibi olma hedeflerini gerçekleştirme çabalarıyla doğmuştur. Kimyasal toksitlerin ve biyolojik hastalıkların kısa sürede kitlesel imha kabiliyetleri olması bakımından oldukça etkili bir terörist yöntemdir (Uçar, 2007:29).

Kimyasal ve biyolojik silahların araştırmaları büyük finansal destek ve beyin gücü gerektirmektedir. Bu bakımdan genellikle devletlerin birbiri aleyhinde, olası bir savaş sırasında kullanmak üzere gerçekleştirdikleri silahların teröristlerin eline geçmesi sonucu oluşmaktadır. Bu silahların yarattığı tehdit oldukça büyük olduğundan, anılan tehdit unsuru ile hedefe ulaşılmaya çalışılmaktadır. Yayılma riski, etkileyeceği alan ile etki süresi ve şekli bakımından terörün en korkunç türlerinden kabul edilmektedir (Uçar, 2007:29).

---

² İtalya'da yaşanan ayrılıkçı akımlar etnik olmayan ayrılıkçı eylemlere örnek teşkil etmektedir.İtalya'da kuzey ve güneyliler arasında etnik kökene değil, ekonomik nedene dayalı bir ayrılık talebi bulunmaktadır. Zengin kuzey yoksul güneyin yükünü çekmek istememekte ve Padanya Cumhuriyeti adıyla bir devlet kurma çabası içinde bulunmaktadır. Bu amacı şiddet kullanmadan gerçekleştirme arayışı da önemlidir.

Günümüzde süratle değişen uluslararası dengeler ile teknolojik alanda yaşanan gelişmeler, yasa dışı yöntemler ve şiddete dayanan uygulamalarla hedeflerine ulaşmayı ilke edinen terörist devlet veya gruplara geniş bir eylem alanının yanı sıra, toplumda daha geniş bir korku dalgası yaratmak için alternatif silahları kullanma olanağı da sunmaktadır. Özellikle son yıllarda dünya kamuoyunun izlediği, kitle imha silahlarından biyolojik silah tabanlı saldırılar, terörizmin hiçbir kural tanımadan, kütleli ölümlere bile yol açabilecek metotları uygulamaktan kaçınmayacağını göstermiştir (Uçar, 2007:29).

11 eylül 2001 tarihinde ABD'nin New York ve Washington DC şehirlerinde yaşanan terör olaylarından hemen sonra, yine aynı ülkenin farklı eyalet ve şehirlerinde ortaya çıkan biyolojik saldırı vakaları, tüm Dünyanın yakın ilgisini çekerken, ABD halkı üzerinde de büyük bir endişe ve korku dalgası oluşturmuştur (Uçar, 2007:29).

1.5.5. Nükleer Terörizm

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) dağılması ile değişen dünya dengelerinin uluslararası terörizme yeni bir boyut eklemesiyle oluşmuştur. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle SSCB tarafında oluşan siyasal boşlukta kontrolsüz kalan nükleer silahlar, terörist grupların ya da terörü kullanan devletlerin -Irak ve İran gibi- eline geçmiştir (Uçar, 2007:33 ; Gavin, 1999:51). Konvansiyonel silahların çeşidine ve miktarına göre terörist tehditler de çeşitlilik göstermektedir. Nükleer silahların etki süresi oldukça kısa, etki alanı, boyutu ve şekli ise son derece büyüktür. Kullanımı, insanlığı geri dönüşü olmayan bir yola sürükleyebilir. Bu nedenlerden ötürü, nükleer terör tehdidi etkili ve verimli bir niteliğe sahiptir. Nükleer terörün 21.yüzyılda uluslararası terörizmin en etkili çeşidi ve dünyanın en önemli tehdidi (Uçar, 2007:33 ; Sopko, 1996:78) olacağı düşünülmektedir.

1.5.6. Dini Terör

Terörist eylemler kullanarak dini-politik amaçlarını gerçekleştirmeyi hedefler. Ayrımcılık, din temeline dayalı faktör üzerine kurulmuştur ve kendi dini inançları doğrultusunda kurulacak bir yönetim sistemi kurma çabasıdadır. Şiddet kullanımı,

amaçlarını gerçekleştirene dek dini bakımdan da uygun bulunduğundan oldukça tehlikeli şekillere bürünebilmektedir; zira gerçekleştirilenlerin Tanrı adına olduğu inancı bulunmaktadır. Özellikle İslami terör bugün ve gelecekte uluslararası sistemin en büyük tehdidi niteliğindedir (Uçar, 2007:33).

Küresel dönüşümün modern tarihi anları bir kamu kuvveti olarak dinin-tüm yansımaları ve fikirleriyle- yeniden öne sürülmesi için bir fırsat sağlamıştır. Modern dinci terörizm 1980 civarında su yüzüne çıkmıştır. Bu ideolojilerin çıktığı bir zamandı. 1980'lerde ve 90'larda, laik tanrılar başarısız olmuştu, laik ideolojideki boşluk dinin onu doldurabileceği derin bir hal aldı. Modern dinci terörizm, ideolojiyi din ile son derece etkili olacak şekilde birleştirdi (Uçar, 2007:29).

1.5.7. İdeolojik Terör

Siyasal görüşlerin kutuplarına göre şekillenen ve sağ ile sol kanat olmak üzere iki alt grupta toplanan amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen terörizm çeşididir (Uçar, 2007:35).

Terörist eylemler içindeki gruplar ait oldukları ideolojiyi öncelikle belirli bir coğrafyada egemen kılmak ve daha sonra tüm dünyaya aynı ideolojiyi yaymak amacını hedeflemişlerdir. Irkçı bir yayılcılık niteliği vardır. Nazi Almanya'sı ve yeniden canlanan Neo-naziler ile Amerika'da Ku Klux Klan, sağ kanattaki; Kızıl Tugaylar ise sol kanattaki ideolojik terörün çarpıcı örnekleridir (Uçar, 2007:35).

1.5.8. Etnik Terör

Devletlerin bütünlüğünü ve kurumsal kimliğini tehdit eden belirli bir etnik grubun, siyasal taleplerini gerçekleştirmek amacıyla gerçekleştirdikleri eylemlerdir. Küçük yığınların terör eylemleri sonucunda kitlelerin devlete karşı örgütlü eyleme geçmelerini ve nihayetinde terörün siyasallaşması ile siyasal taleplerini elde etmeyi hedefler. Devlete karşı terör ile benzer nitelikleri bulunmaktadır (Uçar, 2007:35). Ancak Kosova ve Bosna gibi örneklerde görüldüğü gibi etnik temizlik hareketlerine de girişebilmektedir. Bu bakımdan uluslararası barışa ciddi bir tehdit de oluşturmaktadır.

Etnik kökene bağlı terör, ayrılıkçı terörün amacı; belirli bir bölgeyi; bağlı olduğu ülkeden kopararak bağımsız bir hale getirmektir. Ayrılıkçı terör sosyal-siyasal düzeni yıkmaya yönelik teröre oranla siyasal bakımdan daha az komplekstir. Hareketin meşruiyetini ve haklılığını sağlamak için uzun boylu ideolojik yorumlara gidilmesi gerekmez (Uçar, 2007:35).

Ayrılıkçı hareketler hangi ideolojiye dayanırsa dayansın, kendisi ile Self Determinasyon ilkesi (Kendi Kendini Tayin Hakkı-KKTH) arasında bir ilişki kurmaya uğraşır ve bu isteğinde haklılığını kültürel ve dil özellikleriyle, gerekirse ekonomik verilerle desteklerler (Uçar, 2007:35 ; Mango, 2005:60).

Fransa'da; Bretonlar, Korsikalılar, kuzey İrlanda'da Katolik İrlandalılar, İspanya'da; Katalanlar ve Bask bölgesini ayırmaya çalışan ETA, Kanada'da; Fransız asıllıların yaşadığı Quebec Kurtuluş Cephesi (FLO), Hollanda'da yaşayan Güney Doğu Asya kökenli Molukka'luların arasında kimi eylemciler devletlerine karşı çıkarlar. İran, Irak ve Türkiye'de özerklik veya tam bağımsızlık isteyen Kürtçü ayrılıkçıların yaptıkları terörist faaliyetler de bu türdür (Uçar, 2007:36 ; Çitlioğlu, 2005:138).

Stratejik açıdan ayrılıkçı terörist hareketin iki önemli hedefi vardır. İlki özellikle sömürge durumlarında; sömürgeci güce bölgeyi elinde tutmanın kendisine çok pahalıya mal olduğunu göstermeye çalışmak ve vazgeçmeye zorlamaktır. Diğer stratejik hedef ise; önce ayrılıkçı hareketin mücadele ettiği ülkenin iç kamuoyunu sonra dünya kamuoyunu etkilemektir (Uçar, 2007:36).

1.5.9 Teknolojik Terör

Terörün en gelişmiş çeşidi olarak kabul edilmektedir. Teknolojik gelişmeler insanların hayatını kolaylaştırdığı kadar, teröristlerinkini de kolaylaştırmış ve terörün yeni bir boyutunu ortaya çıkarmıştır. Teknolojik gelişmeler, terörist araçların çeşitliliğini artırmış, ulaşılabilir kılmış ve fiyatlarının da ucuzlamasını sağlamıştır. Telekomünikasyonda yaşanan gelişmeler -taşınabilir telefonlar, bilgisayar ve internet sistemleri gibi- teknolojik terörü oluşturan faktörlerdir.

Teknolojik terör, siber- terörizm (cyber- terrorism) ya da modern terörizm olarak da adlandırılmaktadır (Uçar, 2007:36). Teröristler bilgisayar teknolojisini ve internet sistemlerini kullanarak kurumların ve ülkelerin güvenliğini tehdit edebilmektedir. Bu sistemler aracılığıyla devletlerin gizli ve stratejik bilgilerini ele geçirerek bunları terörist eylemlerini hazırlamada veri olarak değerlendirmektedirler. Hayatın büyük bir bölümünün bilgisayar sistemleriyle düzenlendiği bir ortamda, tüm bunlarda ayrı olarak saatlerce ya da günlerce bu sistemleri kilitleyerek yaşamı felce uğratabilmektedirler. Teknolojik terör yeni bir terörist tanımlaması da geliştirmiştir. İyi eğitilmiş ve bilgisayar teknolojisini iyi kullanabilen bu tarz teröristleri “beyaz yakalı teröristler” olarak tanımlamamız mümkündür (Uçar, 2007:36 ; Göçer, 2005:42).

Teknolojik terör; teröristlerin yakalanma riskini azaltmakta, bilgisayarlar eyleme karşı korunmasız hedeflere dönüşmekte ve terörist can güvenliğini tehlikeye atmamaktadır. Bu nedenlerle 21.yüzyılda teknolojik terörün insanlık için çok ciddi tehlikeler yaratacağından korkulmaktadır. Zira tüm ekonomik işlevlerini bilgisayar teknolojisi ile yürüten Amerika ve Batı Avrupa'nın, sağlık sistemleri, finans dünyası, ulaşım ağı, güvenlik sistemleri, telekomünikasyon sistemleri, askeri sistemler gibi bilgisayar ağlarının çökmesi çok ciddi ve onulmaz tehlikeler yaratabilir. Üstelik siber-terörizmde saldırının nereden geldiğini tespit etmek ve nasıl bertaraf edileceğini çözümlmek hiç de kolay değildir. Bu anlamda bilgisayarın bir savaş aleti haline dönüştüğünü belirtmekte yarar vardır; ve siber- terörizm bilgi savaşları şekline de gelmiştir. Ancak siber- terörizm bilgisayarı yalnızca savaş aleti olarak değil; aynı zamanda reklam yapma ve taraftar toplama aracı olarak da kullanılmaktadır. Web- sistemleri sayesinde terörist örgütlerin çoğunun artık birer web-sayfaları da bulunmaktadır. Bu sayfalar, propaganda yapmak ve kendilerine karşı düşünceleri çürütmek amacını da taşımaktadır. Tüm web-sayfaları internette tüm dünya kamuoyuna açık olduğundan, terörist örgütlerin birbirleri hakkında bilgi edinmeleri de bu sistemlerle mümkün olmaktadır. Anılan bilgilenme ideolojilerin ve amaçların çakışması sonucunda tehlikeli işbirliklerini de doğurma tehlikesi içermektedir. Tüm bu nedenlerle teknolojik terörün gelecek yüzyılda uluslararası

sistemin ve barışın en önemli tehdit unsurlarından biri olacağı düşünülmektedir (Uçar, 2007:37).

1.6. Tarihte Terör

Tarihte üzerinde görüş birliği olan ve kabul gören ilk terör eylemi, Ortadoğu'da (Eski Filistin'de) Jewish Zealots'un Romalılara karşı yaptıkları M.S. 6-135 tarihlerindeki kampanyalar gösterilir. Bu kampanyalara katılanlardan 2000 adet Zealots'un taraftarı çarmıha gerilmiştir. Zealots'un hareketi terör olarak tanımlanmıştır. Çünkü şiddet eylemlerini (suikast ve vur-kaç eylemleri) Roma kurallarını savunan Romalılara, Yunanlılara ve Yahudilere karşı kullanarak psikolojik tesir oluşturup siyasal amaçlarına ulaşmada bunu yardımcı olarak kullanmaktadırlar ki, bu amaç insanları köleleştiren Roma kurallarını değiştirmektedir (Örgün, 2001: 60). Bu hareketin eylemleri tahmin edilmiyordu. Hedefler genellikle sembolik olmuştur. Buna ek olarak resmi ve dini günler eylem için seçilen zamanlardandı. Bu yolla Zealots'un eylemleri ve propagandası en geniş şekilde yayılma şansına sahip olmuştur. Roma bu gruba başarı sağlaması ile yarım yüzyıl sürecek olan bir barış ortamı bulunmuştur (Tatar, 2005:8).

En eski terör grubu Sicarii'ler de (M.S. 66-73) Zealots'un bir alt dalıdır. Filistin'de faaliyet gösteren bir dini mezhep olan Siciarii, adını eylemlerde kullandıkları ve giysilerinin altında saklayabildikleri 'Sica' isimli kısa bir kılıçtan almıştır. Bu kılıcın ilginç yanı Yahudi Partisinin kullanmasıdır, terör eylemi için geçerli olan siyasal içerik ve şiddet vardır (Örgün, 2001: 60).

Terörizm teriminin zaman içinde anlamında da bazı değişiklikler olmuştur: Robespierre Devrimi'nde kullanılırken yukardan gelen yani devlet terörizmini açıklıyorken bugün ise terörizm, çoğunlukla aşağıdan gelen ve var olan politik düzende karşılık yaratma, onu yıkmaya ya da basitçe ona karşı olan öfkeyi ifade etme girişimini belirtir (Volkan, 1999: 182). Tarihsel olarak yukarıdan gelen terörizmin kurbanlarının sayısı diğer terör biçimlerindeki kurbanların sayısını epeyce geçmiştir ve 20. Yüzyılda yukardan gelen terörizmin en dehşetli örnekleri verilmiştir; Yahudi Katliamı (Holocost), Stalin'in Katliamları gibi (Tatar, 2005:8).

Tarih sahnesinde geriye doğru gidildikçe terörün arkasında yatan felsefe kin ve intikam duyguları kadar, din ve milliyetçilik de olduğunu görmekteyiz. Tarih sayfalarında gözümüze çarpan ve hemen herkes tarafından bilinen terör olaylarından biri Marcus Junius Brutus tarafından Roma İmparatoru Julius Sezar'ın öldürülmesi (siyasal içeriklidir ve şiddet içerir) bir terör olayıdır (Kongar, 2001: 77). Brutus cumhuriyetçidir, Sezar'ı diktatörlüğünü yıkmak ve cumhuriyeti kurmak için öldürmüştür. İslam tarihine baktığımızda yine terörün çok önemli bir yere sahip olduğunu görmekteyiz, çünkü ikinci Halife Ömer, üçüncü Halife Osman ve dördüncü Halife Ali'nin terör kurbanı olduklarını görmekteyiz. Terör olaylarının tarihte örneği çok fazladır, Selçuklu Sultanı Alpaslan ve Osmanlı Sultanı I. Murat'ın öldürülmeleri yine siyasal içerikli terör hareketlerine girer (Kongar, 2001: 78).

Din kökenli terör olayları da aynı siyasal içerik taşıyan terör olayları gibi ortaya çıkış anından itibaren oldukça can yakmıştır. Din kökenli siyasal terörü kurumsallaştıran kişi Hasan Sabbah'tır. 11 ve 12 Yüzyılda üs haline getirdiği İran'da Alamut kalesinde yetiştirdiği fedailerle (Haşhaşiler), başta ünlü Selçuklu Sultanı Nizamülmük olmak üzere, pek çok siyasal içerikli terör eylemi gerçekleştirmiştir (Kongar, 2001: 78). Haşhaşi isminden de anlaşılacağı üzere örgüt eylemlerde militanlarını cesaretlendirmek için haşhaş kullandıklarından bu adı alıyorlardı. Profesyonel terör örgütlerinin ilkinin ise, Afrika da bir kabile olan Kabalalar olduğu öne sürülüyor. Kabalalar geçimlerini siyasal suikastlardan sağladıklarından, kabilenin her ferdi profesyonel birer katil olarak yetiştiriliyordu (Tatar, 2005: 9; Demirel, 2001: 23).

Tarihteki en etkili siyasal terör olayı ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Velihtı Arşidük Franz Ferdinand'ın Bosna'da öldürülmesidir. Bu terör eylemi I. Dünya Savaşı'nın fitilini ateşlediği gibi, I. Dünya Savaşı'nın sonucunun II. Dünya Savaşı'na kaynaklık etmesi sebebiyle, bu olay terörün en korkunç boyutunu ortaya koymaktadır (Kongar, 2001: 79).

Bugünkü anlamda terör, literatüre 1792-1794 yıllarında Fransız İhtilali ile girmiştir (Örgün, 2001: 61). Terörün egemenliği olarak 5 Eylül 1793 yılında formüle edilmiş ve terör günün emri, düzeni olarak ilan edilmiştir. İhtilalin düşmanları bu

gruba dahil edilmiş ve üç yüz bin kişi tutuklanmış, on yedi bin kişi idam edilmiştir. Fransızların kullandığı bu terimi daha sonra modern terörizm olarak Rusya’da görmekteyiz. 1870’lerden Birinci Dünya Savaşı’na kadar olan süren halk hareketleriyle ortaya çıkmıştır. Rusya 1877-1881’ de ve 1904-1908 arasında olmak üzere iki terör dalgası yaşanmıştır.

Terör ve terör eylemleri kendini yoğun olarak Soğuk Savaş’ın başlangıcından itibaren hissettirmeye başlamıştır. Özellikle 1960’dan sonra Soğuk Savaş içerisinde karşı tarafı yıpratmak için direkt savaşın göze alınamaması sonucu terör iki taraf için bir manevra alanı olmuştur (Nükleer silahların caydırıcılığı direkt bir savaşı önüyor fakat alttan alta terör hareketlerine verilen desteğin tamamen artmasına neden olmuştur). 1960’dan sonra terör hareketlerinin fazlaca artış gösterdiğini görmekteyiz. Ortadoğu’da Filistinlilerin İsrail’e karşı yaptıkları eylemler başı çekerken, Avrupa’da IRA’nın İngiltere’ye karşı yaptığı eylemler en çok göze çarpmaktadır.

1970’li yılların başında İsrail, Lübnan, Türkiye, İngiltere, Uruguay, Arjantin, ve El Salvador terör ile en fazla başı ağrıyan devletlerdi. Soğuk Savaş döneminde batılıların “uluslararası terörizm” denince akıllarına gelen “batılı demokratik toplumların istikrarını bozma amaçlı” olduğu, SSCB veya onun müttefiklerine yönelik olmamasıydı. Yani Batılı toplumlara göre: “terör” Sovyet menşeli bir araçtı (Tatar, 2005:10 ; Chomsky, 2004: 9).

1990’larla birlikte, terör kavramının temel mantığı değişmemekle birlikte, amaca ulaşma yollarındaki tanımlamalarda önemli değişiklikler meydana gelmiştir. Bu değişiklikleri daha net biçimde ortaya koymak için karşılaştırmalı olarak gelişmeler değerlendirildiğinde şu tespitler ortaya çıkmaktadır:

Özellikle soğuk savaş döneminde terörist eylemler bir komuta kontrol mekanizmasına ve tanımlanmış siyasi, toplumsal ve ekonomik araçlara sahip tanımlanabilir bir örgüte mensup kişiler tarafından gerçekleştirilirdi (Kılıç, 2007:24 ; Hoffmann, 1999:8). Hem Japon Kızıl Ordusu, Alman kızıl ordu fraksiyonu ve İtalyan kızıl tugaylar gibi solcu örgütler hem de etnik milliyetçiliğe dayanan IRA, ETA gibi örgütler bu geleneksel terörist grup stereotipine uyuyordu. Bu örgütler

hedeflerini seçerken çok seçici davranırlardı. Çoğu kez eylemlerindeki şiddetin dozunun yüksek olmasından kaçınmaya çalışan bu örgütler hedeflerini belirlerken düşman gördükleri düzenin en önemli sembollerini hedef seçerek hareket ederlerdi.

Hedef belirlemenin ideolojik boyutunun öne çıkması 1990'lar sonrası terörizmi için de sıklıkla rastlanan bir durumdur (Kılıç, 2007:24 ; Drake, 1998:55). 1993 deki Dünya Ticaret Merkezi (DTM) binasına yapılan saldırı ve Oklahoma City'deki saldırı bunun açık örnekleri arasındadır. Bununla birlikte, bugün gelinen noktada hedef belirlemedeki temel mantık aynı kalsa da eylemlerdeki şiddet dozunun yükselmesi yeni dönem örgütlerinin önemli bir özelliği olarak ortaya çıkmaktadır. 1990'larda terörist eylemlerinin sayısında azalma olmasına rağmen saldırılar sonucunda ölenlerin sayısı artmıştır. Yapılan istatistiki çalışmalar terör eylemlerinin sayısı azalırken bu eylemlerin sonucu olarak ortaya çıkan ölü ve yaralı sayısı arttığını göstermektedir.

1991 deki olayların sadece %14 ü ölümlle sonuçlanırken bu oran 1992 de % 17.5, 1996 da % 24 olmuştur (Kılıç, 2007:25 ; Hoffmann, 1999:12). Terör eylemlerindeki şiddet boyutunun artmasının nedenlerinden birisi, teröristlerin eylem yapma deneyimleri ve kendilerine destek veren ülkeler sayesinde gelişmiş silahlarının artmasıdır. Bununla birlikte, eylemler sonucunda ölü ve yaralı sayısının artmasının en önemli nedeni, bu yeni nesil terörist örgütlerin eskiden daha az kanlı eylemler sonucunda eylemin yaptığı etkinin bugün ölü sayısında gerçekleştiği düşünülmeleridir (Kılıç, 2007:25 ; Hoffmann, 1999:13). Bu konunun son boyutu olarak devletlerin teröre desteğinin artmasının ve teröristlerin halkın maddi desteğine bağımlılığının azalmasında, örgütlerin şiddet dozunun artmasının önündeki engellerden birisini kaldırdığını belirtebiliriz.

Yeni terörizm de rastlanılan olgulardan bir diğeri yeni grupların üyeleri açısından değerlendirilmesidir. Genelde, şehirlerdeki büyük hedeflere yönelik eylemler yapmalarına rağmen (şehir gerillası) yeni terörist grupların örgütlenme biçimi önceki örneklerden farklılıklar göstermektedir. Öncelikle eski grupların üye sayısı az iken (Japon kızıl ordusu 20-30, Kızıl Tugayların 50-70, IRA ve ETA 200-400 civarında militanla eylem yaparken) bugün EL Kaide'nin 5000 civarında

militanı olduğu belirlenmektedir. Bunun yanı sıra en önemli olgulardan birisi örgütlerin hiyerarşik yapılarında meydana gelen farklılaşmadır. Geçmişte, Leninist hücre modeline dayanan örgütlenme modeli bugün çok daha gevşek bir görüntü vermektedir.

Son on yılda terörün ideolojik boyutlarındaki değişimlerden biriside örgütlerin ideolojik konumlanmalarındaki değişimlerdir. 1960'lar ve 70'ler boyunca terör örgütleri çoğunlukla aşırı solcu ve aşırı sağcı kanatlarda yer almasına rağmen 1990'larda din, terörün özellikle de ideolojik boyutunda ön plana çıkan bir olgu olmaktadır. Orta Doğu kökenli İslamcı hareketlerin yanı sıra Japonya'daki Aum tarikatı gibi oluşunlar da dine dayalı terörü yapan örgütler olarak ortaya çıkmaktadır (Kılıç, 2007:24 ; Reader, 2000:112). 1968'de hiç dini terörist grup yokken 1995'te 26 tane dinci terör örgütü bulunduğu görülmektedir.

Önceki dönemde kökleri atılmış terör örgütlerinin menşei 1960'ların sonu ve 70'lerin başına dayanmaktadır. Bunlar, tipik olarak bürokratik örgütlerdir. Çoğunlukla Marksist veya milliyetçi söylemi kullanır. Bunlara örnek olarak Abu Nidal örgütü, FKHC adlı örgütleri gösterebilir. Yeni grupların çoğu ise 1980'lerde ve 1990'larda ortaya çıkmıştır. Bunlar daha gevşek örgütsel gösterilebilir. Yeni grupların çoğu ise 1980'lerde ve 1990'larda ortaya çıkmıştır. Hizbullah, Mısır İslami Cihadı, El Kaide gibi örgütler ise yeni tip örgütlere girmektedirler ve esas aktif gruplar bu örgütlerdir.

Terör örgütlerinin geçirdiği yapısal dönüşümün en önemli belirtilerinden birisi militanların niteliğidir. Bugün hala birçok örgütte ağırlıklı olarak profesyonel eylemciler önemli yer tutmalarına rağmen eylemlerde kullanılan amatörlerin çoğalmasa terörist eylemlerin öldürücülüğünün artmasına katkıda bulunmuştur. Örgüt üyesi olmanın yanı sıra çok daha amatör insanlar kitaplar ya da internetten birçok şey öğrenebilmektedir. Bu kişilerin keşfedilebilmesi ihtimalinin de az olması onları profesyonellerle karşılaştırıldığında daha öldürücü kılabilmektedir (Kılıç, 2007:26 ; Hoffmann, 1999:21). Bu amatör eylemciler üzerinde bir merkezi komuta otoritesinin yokluğu ölü ve yaralı sayısı üzerindeki kısıtlamaları ve hedefler üzerindeki

sınırlamaları kaldırdığında çok tehlikeli olabilmektedir (Kılıç, 2007:26 ; Hoffmann, 1999:22).

Örgütlenme modelinin değiştiğine önemli bir örnekte örgütlerin alt gruplar oluşturup bunlar aracılığıyla faaliyet göstermeleridir. Bu sisteme göre eylemden önce yeni bir grup örgütlenmediğinden istihbarat servislerinin sürekli bir yapısı olan örgütleri izlemekte kullandıkları yöntemler yetersiz kalmakta, polisin ve istihbaratçıların şüphelenebileceği ve izleyebileceği bir grup bulunamamaktadır (Kılıç, 2007:26).³ Bu gevşek örgütlenmeli hatta yarı zamanlı (part time) terörist örgütler bazı devletler veya hükümet dışı örgütler tarafından etkilenebilmekte veya kontrol edilebilmektedir.

Terör eylemlerindeki gelişmeye etki eden bir diğer faktörde geçmiş deneyimlerden ders alınmasıdır. Her yeni terörist nesil öncülerinden daha akıllı, daha katı ve yakalanması daha zor kişiler haline gelmektedir. Örgüt üyeleri kendilerinden öncekilerin yaptıkları hataları görerek yeni eylem tarzları geliştirmektedirler. Alman Kızıl Ordu Fraksiyonunun 3. kuşağı bunun klasik bir örneğidir. Bir üst düzey alman yetkilisine göre bunlar öncekilerin mahkeme tutanaklarını defalarca okumuşlar ve hem eylem biçimleri hem de karşı tedbirleri öğrenmişlerdir.

Son olarak terörist örgütlerin davranış kalıplarında görünen bir değişiklik de yeni terörizmin mantığının değiştiğine örnek olarak gösterilebilir. Yeni düzene ve onun mantığına göre örgütlenmiş gruplar yaptıkları eylemleri çoğu kez üslenmemektedir. Eski tip gruplar sadece eylemi neden yaptıklarını anlatmaz, aynı zamanda bunu övünerek üstlenirlerdi.

Son yıllarda ön plana çıkan örgütler gerçekleştirdikleri çok sayıda büyük eylemi üstlenmemişlerdi. 1995'te Tokyo metrosundaki sarin gazı saldırısı 60, Oklahoma City olayı, 1993'te Bombay da 317 kişinin ölümüyle sonuçlanan araba bombalama serisi, 1994'te Buenos Aires'te 96 kişinin ölümüyle sonuçlanan Yahudi topluluğu merkezinin bombalanması son yıllarda gerçekleştirilen ancak hiçbir örgütün üstlenmediği olaylardır. Bu olaylar üstlenilmemesinin iki boyutu

³ Bunun en iyi örneklerinden birisi 1993'te gerçekleştirilen Dünya Ticaret Merkezi saldırısıdır.

bulunmaktadır. Birincisi, bu örgütler gerçekleştirdikleri eylemleri üstlenmeseler de medya aracılığıyla isimleri tüm dünyaya duyurulmaktadır. İkincisi, saldırganlar eylemleri üstlenmeyerek sorumluluktan kaçmaya ve özellikle onları destekleyen ülkelere hareket alanı sağlamaya çalışmaktadır (Kılıç, 2007:27).

21. yüzyılın henüz ilk yıllarında terörizm, Soğuk Savaş döneminden sonra yaşanan gelişmeler sonucunda yeni bir metodoloji ve çerçeve kazanmış, ayrıca, nasıl sona ereceği de oldukça belirsiz ve diğer ikisinden farklı karanlık dönemini yaşamaya başlamıştır. 11 Eylül 2001 tarihi terör için yeni bir sayfanın açılımı olmuştur. Bu tarihe kadar olan terör eylemlerinde saldırıdan genellikle bir bölge ya da bir devlet etkilenirdi. Çözüm arayışlarda genellikle o ülke veya o ülkenin bulunduğu coğrafya civarında olurdu. 11 Eylül 2001 tarihinde terör örgütü El Kaide'nin ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerine ve Pentagon'a yaptığı saldırılar geçmişteki tüm terör yaklaşımlarını değiştirmiş ve ABD'ye yapılan bu saldırı ile terör kavramı da yeniden şekillenmeye başlamıştır. Terör 19. yüzyılda pusu kurup adam öldürmek, el bombası atmak ve dinamit patlatmaktı. 20. yüzyılda teröre kalaşnikof türü silahlar, bubi tuzakları ve gerilla taktikleri eklendi. Şimdi ileri teknoloji ve korkunç tahrip gücü de eklenince terör için yeni bir sayfa açılmış oldu (Örgün, 2001: 38). Sorunun artık bir küresel sorun olduğu ve bu terör durumunun dünyanın her yerinde ortaya çıkabileceği endişesi kesinlik kazanmıştır.

1.7. Terör ve Terörizmin Amaç ve Hedefleri

Terörizmin temel amacı genel olarak bir davaya veya siyasal anlaşmazlığa dikkat çekilmesi noktasında kendisini göstermektedir. Bu dikkat çekme ise, yapılan şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır. Kitle iletişim araçlarının verdiği imkânlardan da yararlanan terörizm, saldırı korku ve dehşet ile bir bakıma topluma; “Benden yana mısın değil misin?”, “Benden değilsen düşmanımsın”, “Düşmanımsan hedefimsin”, “Senin yaşama hakkın yoktur.” şeklinde belirtilebilecek dramatik taraf olma çağrışımlarında bulunmaktadır. Terörizm bu dramatik çağrılar ile insanlara tarafsız olmak hakkını yasaklamakta, onların zihinsel ve duygusal masumiyetini yok etmekte, şiddet ortamına çekmekte ve toplumun şiddet yoluyla siyasallaşmasına, kutuplaşmasına yol

açmaktadır. Toplumdaki kutuplaşmalarda zihinsel ve duygusal yönden bölünmüş çatışan tarafları ortaya çıkarmaktadır. Çatışan tarafların ise toplumun birlik ve bütünlüğünü bozacağı dolayısıyla terörün amacına hizmet edeceği kaçınılmaz bir sonuçtur (Demir, 2009:69 ; Korkmaz, 1999:17).

Terörizmin amacı, kargaşa yaratarak toplumun direnme gücünü kırmak yerleşik ve sosyal düzenin zaafalarını deşifre ederek arkasındaki halk desteğini zayıflatmaktır. Diğer taraftan, terörizmin kitlelere yönelik hedef belirtmeyen şiddet eylemleriyle toplumun güven duygusunu ortadan kaldırarak halkın can derdine düşmesini ve olaylara tepkisiz kalmasını amaçlar (Demir, 2009:69 ; Korkmaz, 1999: 18).

(Demir, 2009:69 ; Karacan, 1984:196-198) ise Terörizmin yöneldiği amaçları şu şekilde anlatmaktadır;

1-Terörist kendi amaçlarına uygun tepkiler yaratmaya çalışır:

Her şeyden önce terörizmin zayıfın güçlüye karşı kullandığı bir stratejidir. Terörist, devleti baskıcı bir tepki gösterme zorlama suretiyle;

- a) Şimdiye kadar politik olarak lokavt olan haklı devlete karşı döndürmek.
- b)Bu baskıcı yaklaşım ile devletin kaynak, istek ve enerjisini tüketmek ister.

Bu stratejinin en ilginç yönü tüm terör olaylarında teröristin kurbana kayıtsız olmasıdır. Onun için hareket değil hareketin yaratacağı sonuç önemlidir.

2-Terörist Reklam Arar:

Eğer tepki stratejisi başarılı olacaksa teröristin bir kamuoyu oluşturması gerekir. Bu yüzden terörist hareket, gösterişli, dramatik olmalı ve şehirleşmiş bir mevkide gerçekleştirilmelidir.

3-Terörist Sosyal Düzenin Yıkılmasını Hedefler:

Terörist için panik ve korku en az baskı kadar kullanışlıdır. Hükümetlerin mevcudiyetleri vatandaşlarına adalet, düzen ve korkularından arınmış bir dünya vermelerine bağlıdır. Hükümetler bu fonksiyonlarını yerine getirmediikleri müddetçe halkın desteğini kaybederler. Bu yüzden teröristler bu düzeni, trenleri raydan çıkarmak, postaneleri bombalamak gibi eylemlerle bozmaya çalışırlar. Bu düzeni

eylemci olarak bozmaya çalışmalarının yanında teröristler, devletin çaresiz kaldığı psikolojik bir panik ve karasızlık ortamı yaratmaya da çabalarlar.

Bu nokta, teröristler tarafından çok kullanılan, olayların yavaş yavaş gelişmesi tekniğini gayet iyi açıklar.

Terörist eylem çok sık yapılırsa halkın çabucak adapte olacağı bir geleneksel savaş durumu meydana gelebilir. Bu durumda terörün geçerliliği kalmaz. Olayları arasında şüphe ve tedirginlik artırmak amacıyla uzun süreler olmalıdır.

4-Terörist, tutukluların bırakılması, fidye almak vs. gibi belirli kazançlar sağlamaya çalışır:

Burada gerçek amaç eylem değilse de mevcut terörist hareketlerin birçoğu gerçek düşmana saldırma ve gerçek ihtiyaçları tatmin amacına yönelmiştir.

5-Terörist işbirliği yapmaya zorlamak ister:

Bu gaye genellikle devlet destekli terörizmin bir özelliğidir. Buradaki amaç da tepkinin kendisidir. Devlet bu şekilde davranarak istenmeyen faktörleri de ortadan kaldırır ama bunun yanı sıra gece yarısı sorgulamaları, işkence ve esrarengiz bir şekilde yok olma söylentileri yayılır, böylece birkaç siyasi muhalifi ortadan kaldırarak devlet korkuya dayalı bir iş birliği atmosferi kazanmış olur.

6-Terörist düşmanı cezalandırmaya çalışır:

Bu ve bir önceki amacın yöneltildiği şahıs ve kurbanlar çeşitlidir. Teröriste göre devlet kendine haksızlık etmiş, halk kayıtsızlık gösterip ihanet etmiştir. Terörist grubun elemanları da ihaneti cezalandırıp disiplini sağlar.

Genel bir değerlendirme yapılacak olursa terör örgütleri savundukları ideolojiye bağlı olarak, haksızlık zulüm olarak gördükleri yönetim ve yöneticileri bertaraf etmeyi böylece daha mutlu ve adaletli bir hayat tarzını amaç edindikleri ileri sürmektedirler.

(Demir, 2009:71 ; Dilmaç 1997:41) Terörizmin genel olarak kısa dönem hedeflerini şu şekilde özetlemektedir:

a) Öncelikle hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak mevcut otoriteyi sarsmak

b) İç ve dış kamuoyunda davalarının duyurulmasını sağlamak ve dikkatleri savundukları davanın üzerine çekmek

c) Oluşturdukları tedhişle, toplumun direnme gücünü kırmak kendi davalarına karşı olumsuz duyarlılıkları ortadan kaldırmak ve kitleleri itaate zorlamak,

d) Kısmi güç ve otorite sağladıkları toplumda kendilerine taraftar katılımı kitle desteği sağlamak.

1.7.1 Terörist Faaliyetlerin Amacı

Terör örgütlerinin amaçları örgütlerin faaliyette buldukları ülkelere ve kendilerini yönlendiren merkezlere bağlı olarak farklılık gösterebilmektedir. Bilinen yaklaşımlar çerçevesinde terörizmin amacını; hedef alınan rejimi, sistemi, şiddet yolu ile yıkarak, yerine kendi ideolojileri doğrultusunda yeni bir yönetim tesis etmek olarak belirtebiliriz. Bu yaklaşım terör olaylarının hukuki davalarında açık bir şekilde belirtilmektedir. Terör örgütleri, savundukları ideolojiye bağlı olarak, haksızlık ve zulüm olarak gördükleri yönetim ve yöneticileri bertaraf etmeyi, böylece daha mutlu ve adaletli bir hayat tarzını amaç edindiklerini ileri sürmektedirler (Kılıç, 2007:19 ; Aydın 2003:45).

Bu uğurda kendilerini, haklarını savundukları toplumun, kıymeti henüz tam bilinmeyen meçhul savaşçıları ve fedakar gönüllüleri olarak görürler. Halkın bilinçli olmaması nedeniyle, kendisi için yapılan iyi şeyleri algılayamayacağı ve bu nedenle yürütülen harekete katılmasının mümkün olmadığı, ancak zaman içerisinde bilinç kazanarak harekete katılacağı ileri sürülür. Bu zamana kadar, azınlıkta olan bilinçli kitlelerin, halk adına mücadeleyi yürütmesi, mücadeleye önderlik etmesi gerektiği savunulur.

Neden bir takım insanlar amaçlarına ulaşmada ölümü göze alıp, her türlü zorluk ve yokluğa katlanarak, silahlı şiddet gibi oldukça zor bir maceraya atılmaktadırlar? Bunun en büyük nedeni, mücadele verdikleri düşmanları ile aralarındaki güç dengesizliğinde yatmaktadır (Kılıç, 2007:20 ; Özcan, 2003:98).

Hedef alınan sistemin normal yollardan değiştirilmesinin imkansızlığı silahlı mücadeleyi tek çare olarak göstermekte ve güç dengesizliğini ancak terör

eylemlerine başvurarak gidermeye çalışmaktadırlar. Ancak terörün kamuoyunda görünen amacı, uzun vadede hedef aldığı siyasi rejimi devirmek gibi görünmektedir (Kılıç, 2007:20 ; Günşen, 2002:175). Böyle olunca, kısa vadede de bazı amaçlarının bulunması gerekir. Terörizmin, birbiriyle iç içe geçmiş bulunan kısa dönem amaçlarını şu şekilde özetlemek mümkündür.

Öncelikle hedef alınan rejimi ve siyasi iktidarı yıpratmak, mevcut otoriteyi sarsmak, iç ve dış kamuoyunda davalarının duyurulmasını sağlamak ve dikkatleri savundukları davanın üzerine çekmek, oluşturdukları tedhişle, toplumun direnme gücünü kırarak kendi davalarına karşı olumsuz duyarlılıkları ortadan kaldırmak ve kitleleri itaate zorlamaktır. Kısmi güç ve otorite sağladıkları toplumda kendilerine taraftar katılımı ve kitle desteği sağlamak ve bu amaçla globalleşmenin sağladığı her türlü teknolojik araçlardan, yazılı ve görüntülü basın da içerisinde olan her türlü kitle haberleşme araçlarını kullanarak amaçlarını dünya kamuoyuna duyurmaktır (Kılıç, 2007:20 ; Topal, 2005:44).

Terör örgütlerinin eylemlerinin birinci aşamadaki temel amaçları, halkın gözünde siyasal iktidarı yıpratmak ve giderek, devletin manevi otoritesinin zayıflamasını sağlamaktır. Öyle ki, bu otorite bunalımı bu kez de, yöneticilerin yeteneksizliklerinin bir kanıtı olarak ileri sürülecek ve yığınlar, mevcut iktidara karşı başkaldırıya itilecektir. Kısacası, siyasal terörün kısa dönemdeki birinci amacı, merkezi iktidarı felce uğratmak ve kamuoyunu yıldırmaı gerçekleştirmektir.

Terörizmin, bazı güçler tarafından, birtakım siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamak için araç olarak kullanıldığı dikkate alındığında ise, amaç oldukça farklı olmaktadır. Bu gibi durumlarda terörizmin amacı, bir kazanım elde etmek amacıyla, hedef alınan ülke ve toplumda, belirli ortamların oluşmasına aracılık etmektir (Kılıç, 2007:21).

Türkiye gibi stratejik önemi bulunan ülkelerin, terör ortamında tutulmasında, bazı devletler ve birtakım güçlerin çıkarları açısından zaruret bulunduğundan, terörün amacı, sadece bu ortamın devamını sağlamaktır. Dolayısıyla terör, bir

siyasi mücadele aracı olarak, bir ülkenin bir başka ülkeyi zayıflatması, stabilize etmesi için de kullanılmaktadır. Özellikle ekonomik açıdan konuya yaklaşıldığında, terörle mücadelenin oldukça yüklü bir maliyetinin bulunması, zaten kıt kaynaklara sahip ülkelerin, ülkenin gelişimi ve ekonomisine yönelik harcaması gereken paraları terörle mücadele alanına kaydırma zorunluluğu, terörün bir amacının da, ekonomik açıdan ülkenin kaynaklarının verimli alanlarda kullanılmasını engellemek olduğu, gerçeğini ortaya çıkartmaktadır. Terör örgütlerinin eylem stratejileri arasında ekonomik hedeflerin bulunması, bu alandaki eylemler ile mevcut rejimin tıkanmasını sağlayarak halkın daha fazla tepki göstermesine zemin hazırlamak ve böylece devrimci bilince sahip olmalarını hızlandırmak şeklindeki yaklaşımları konuya açıklık getirmektedir (Kılıç, 2007:21).

Bazen terör, aynı topraklar üzerinde yaşayan ve aynı kaderi paylaşan, farklı etnik yapıya sahip olduğu iddia edilen unsurların, karşı karşıya getirilmesini sağlayarak, ülke bütünlüğünü ve huzurunu bozmak, şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Etnik yapının istismarı zaman içinde teröre kaynak teşkil etmektedir. Yapay veya doğal, oluşan etnik yapı teröre kaynak teşkil ettiğinde bu unsura karşı, toplumda zamanla oluşmaya başlayan tepkiler, yavaş yavaş dışa vurulmaktadır. Terör eylemleri sonucu açığa çıkan toplumsal duyarlılık, toplumun, terörün kaynağını teşkil eden unsura karşı, ayırım gözetmeksizin, bilinçsiz bir şekilde tepki duyması sonucunu doğurmaktadır. Böylece muhtemel bir iç çatışmanın ilk sinyalleri de verilmeye başlanmış olmaktadır (Kılıç, 2007:22).

Toplumlarda farklı kültürel altyapı ve dünya görüşüne sahip grupların, terör aracını kullanarak, karşı karşıya getirilmek suretiyle çatıştırılmaya çalışılmaları, dolayısıyla toplumun birlik ve bütünlüğünü, düzenini bozma, terörün dikkati çeken bir başka amacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye’de alevi-sünni, laik-antilaik gruplaşmaları ve bu gruplaşmaların çatışmaya itilmek istenmeleri, bu amaç doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar olarak değerlendirilmelidir.

Terörizmin, kitlelere yönelik hedef gözetmeyen şiddet eylemlerinde ise toplumun güven duygusu ortadan kaldırılarak, halkın can derdine düşmesi

amaçlanmaktadır. Böylece kitlelerin terörizme karşı duyarlılıklarının yitilmesi ve güvenlik açısından devlet ile toplum arasında büyük bir uçurumun meydana getirilmesi hedeflenmektedir (Kılıç, 2007:22).

Artan eksilen oranlarda, her gün terörle karşı karşıya kalınan bir ülkede halk, teröre ve terör örgütlerine karşı tepkisini farklı şekillerde ortaya koymaya başlar. Bu tepki bazen tamamen bir tepkisizliği doğurabildiği gibi, bazen de halkı, terörü oluşturan örgüt neticesindeki olaylara karşı şiddet hareketlerine itebilmektedir. Teröristler kendi amaçlarına uygun tepkiler oluşturmaya çalışırlar. Teröristler için hareket değil hareketin oluşturacağı etki önemlidir. Bu nedenle, terör olaylarının bir çoğunda teröristin kurbanları ile arasındaki ilişki soyut bir haldedir. Terörist kurbanlarına karşı kayıtsız bir şekilde hareket etmektedir. Kurbanın kişiliği pek çok olayda önem taşımaz, önemli olan kurbanın temsili bir özellik taşımasıdır. Bu durum terörizmin ahlak dışılığını gösteren önemli bir noktadır.

Terör örgütleri kamuoyuna seslerini duyurabilmek için propaganda (reklam) peşindedirler. Örgütsel faaliyetlerini gündeme getirebilecek, kendilerinin ve düşüncelerinin canlı kalmasını sağlayacak her türlü harekete katılmaktadırlar. Ülkemizde terör örgütlerinin bazı kişilerin cenazelerine sahip çıkması, çeşitli sebeplerle mağdur olan insanlara sahip çıkıyor görülmeleri, o kişiler ve olaylar üzerinden, kendi seslerinin duyurulmasını sağlamaya yönelik girişimlerdir. Bu açıdan bakıldığında terör örgütleri, amaçlarına hizmet edecek her türlü olayı istismar etmek peşindedirler. Burada şu sonuç ortaya çıkmaktadır: Terörist girişimde önemli olan husus, giriştiği operasyonun büyüklüğü değil, yarattığı veya yaratacağı yankının büyüklüğüdür (Kılıç, 2007:23).

1.7.2 Terörün Hedef ve Stratejileri

Dünyanın pek çok bölgesinde terör sebebiyle, hukuk düzeninin, yönetim aygıtının ve ekonominin tahrip edilmesi suretiyle ülkenin belirli bölgeleri ya da tamamı yönetilemez hale gelmiş, ticari hayat durmuş ve toplumlar, terörizmin çözücü etkisi altında farklı kimliklere ve gruplara ayrılmıştır. Güney Amerika,

Lübnan ve Sri Lanka örneklerinin de gösterdiği gibi, terörizm kısa, orta ve uzun vadede bir ülkeyi istikrarsızlaştırmada son derece etkin bir stratejidir (Kerimhasanoğlu, 2007:25). Terörizm bu amaca, fiziki ve maddi kayıpların ötesinde, hedef kitle içinde asıl başarmak istediği psikolojik tahribatla ulaşmaktadır. Teröristler, etkisi en fazla olan eylem biçimlerini ve hedefleri tercih etmektedirler. Bu tercihte, eylemin hedef toplumda uyandıracacağı etkinin hacmine ve yaygınlığına dikkat edilmektedir. Dolayısıyla eylemin kendisinden çok etkisi ön planda tutulmaktadır. Savaşlarda düşmanın imha edilmesi temel amaçtır. Terörizmde ise cinayetler ve diğer eylemler nihai amacın aracı konumundadırlar (Kerimhasanoğlu, 2007:25).

Terörizmde kurbanların masum kişiler olup olmadığı önemli değildir. Üçlü bir ilişki söz konusudur. Önce terörist mevcuttur, sonra rehin alma durumunda olduğu gibi, masum ya da önceden kararlaştırılmış kurbanlar vardır. Bu kurbanların varlığının gerekçesi, teröristlerin fidye almak veya isteklerini kabul ettirmeyi amaçlayarak şantaj yaptıkları üçüncü bir şahsın, bir hükümet veya devletin mevcut olmasıdır. Bu üçlü ilişki terörizmin birinci özelliğidir ve işlenen suçun bir mesaj iletmek amacı taşıması şeklindeki ikinci özelliği ile sıkı sıkıya ilişkilidir. Başka bazı suç biçimleri gibi, bir bombalama eyleminde terörizmin başarısı, teröristlerin başarısından çok mesajın yerine ulaşmasına ve hedef kitlenin kendilerine biçilen rolü iyi oynamasına bağlıdır. (Kerimhasanoğlu, 2007:26).

Terörizmin özündeki şiddet günlük, olağan, adi şiddetten farklı niteliklere sahiptir. Bu farkları vurgulamak için siyasal şiddet kavramı kullanılmakta ve şiddetin siyasal niteliği ön planda tutulmaktadır. Terörizmdeki şiddet bilinçli, sistematik ve belirli amaçlara yönelik bir şiddettir. Şiddet sadece bir araçtır. Günlük, adi-olağan şiddette amaç, şiddetin yöneldiği hedefe zarar vermektir. Amaca ulaşıldığında şiddet de sona erer. Adi şiddet ile mağduru arasında ikili bir ilişki mevcuttur. Adi şiddet, mağdurun zarar görmesi istendiği için uygulanır. Fakat, siyasal şiddette bu ikili ilişki yoktur. Teröristler kurbanlarını tanımayabilirler. Siyasal şiddet, kurbanların gerisindeki seyirci kitleye psikolojik mesajlar ileten bir araç olarak kullanılmaktadır (Kerimhasanoğlu, 2007:26).

Teröristler ve örgütleri özgürlüğün, adaletin ve hukukun üstünlüğünün propagandasını yapmaktadırlar. Çünkü, ancak bu ideallerin bayraktarlığını yaparak ilgi ve destek sağlayabilirler. İnsan haysiyeti, yaşama hakkı, diğer hak ve özgürlükler, terörizm mantığı içinde gerektiğinde çığnenebilecek kavramlardan başka bir anlam ifade etmezler. Böylece, insan terörizmde bir araç haline getirilmektedir. İnsan eşyalaştırılıp, kişiliğinden, değerlerinden, kimliğinden ve tarihinden soyutlanmış bir eşya haline gelmektedir. Tüm ideolojiler, felsefi akımlar, ahlak ve din, temelde amaç olarak insanı ve insanın mutluluğunu almaktadır. Bütün bu akımlarda ve fikirlerde insan, merkezdedir. Sürecin nesnesi değil, öznesidir. Terörizmin kural tanımaz yapısı içinde ise en kutsal, en değerli ve en temel hak olan yaşama hakkı dahi yok edilmekte, insan araçsallaştırılmakta; günümüz uygarlığını ayakta tutan tüm insani, ahlaki ve siyasal değerler hedef alınmaktadır (Kerimhasanoğlu, 2007:27).

Korku ve dehşet salma terörizm stratejisinin temel noktalarından birisidir. Teröristler; eylemler ve eylem tehditleri ile insanları paniğe düşürecek, bezginlik, yılgınlık ve sahipsizlik duygusuna sürükleyecek korku atmosferi yaratmayı amaçlarlar. Oluşturulan korku ve dehşet, ortalama bireylerin paralize olmasına, dolayısıyla istemediğiniz bir şeyi yaptırmamanıza; ikinci olarak da istediğiniz bir şeyi yaptırmanıza yani bireyleri gütmenize yarar. Propagandayla terörist örgütün ne kadar güçlü olduğu, davalarının haklılığı ve mücadelelerinin özgürlük, adalet için olduğu konuları abartılarak yayılır. Böylece örgütler iç bünyelerinde moral bulurken, seyirci kitle önünde resmi otoriteleri zorlama ve pazarlık güçleri artar. Teröristler kendilerini olduğundan daha güçlü göstermeye çalışırlar. Lehlerinde bir kamuoyu oluşturmaya özel önem verirler. Eylemlerin manşetlere çıkması, televizyon ve radyodan sansasyonel bir şekilde verilmesi, teröristlere önemli kişiler oldukları hissini vermektedir. Çok tanınan ve Batı kamuoyunda geniş yankılar uyandıran Baader Meinhof, Japon Kızıl Ordusu, Kızıl Tugaylar çok büyük gruplar sanılmıştır. Halbuki, en fazla yankı uyandırdıkları dönemlerde bile 5-50 kadar üyeleri olmuştur (Kerimhasanoğlu, 2007:27).

Onların en büyük zaferi propaganda alanındaadır. Propagandanın temel amacı devletlerin uluslararası ilişkilerini bozmaktan, küçük düşürülmelerine kadar geniş bir ölçekte ele alınabilir. Ayrıca taraftar bulma ve eleman temini açısından da propaganda çok hayati bir fonksiyonu icra etmektedir. Dolayısıyla terörizmle mücadele aynı zamanda bir propaganda savaşıdır demek yanlış olmayacaktır. Terörizm bütünlüğü içinde, terörist eylemlerin yöneldiği bir amaç da yitirilen grup üyelerinin ya da örgüt açısından travma niteliğindeki kimi olayların intikamını almaktır. Böylece, grup içi birlik ve davaya olan inanç dökülen kanla pekiştirilmektedir. Özellikle, büyük örgütler açısından intikam alma amacı, bu örgütler zaten belli bir desteğin ürünü oldukları için önemini yitirebilmektedir.

Genel olarak teröristler; bireyi toplumdan izole edip, yalnızlaştırıp, sahipsizlik duygusuna sürüklemek; yerleşik düzeni gözden düşürüp, düzen karşıtlarını harekete geçirmek; davanın duyurulması ve propagandasını yapmak; intikam almak ve hükümetleri pazarlığa zorlamak amacındadırlar (Kerimhasanoğlu, 2007:28).

1.8. Terörist Profili

Çok iyi bilinen bir gerçek vardır ki; o da biri için terörist olanın diğeri için özgürlük savaşçısı olduğudur. Teröristler ancak ve ancak onları kahraman değil de suçlu olarak gören güçlerin yurt içinde ve yurt dışında kamuoyu tarafından desteklenmesi halinde başarılı bir şekilde yok edilebilirler. Teröristin profili de çok önemlidir. O, kendi hayatını kaybetme pahasına bir şeyleri değiştirmek için savaşır. Olayın sonuçlarıyla ilk kez yüzleşene kadar, ne polis, ne basın, ne hukuk ne de onu katil olarak adlandıran topluluklar onun anlayışını ve de işlediği suçların değerlendirmesini değiştiremezler. Hedef ne olursa olsun, hedefe ulaşmada ölüm en iyi yol olarak görülmektedir. Teröristler genelde kendi adlarını değil de takma isimler kullanırlar. Terörist hareket mesaj taşıyan bir sembol niteliğindedir. Terör, kişisel ve keyfidir. Teröristler yaptıkları girişimleri seri bir düzen halinde tekrar etmeyi ve şiddet içerikli bir seferberlik yürütmeyi amaçlarlar. Terör, kurbanları arasında farklılık göstermez. Bunlar genelde siviller, savaşçı olmayanlar, devrimci olamayanlar, tarafsızlar ve teröristlerin geçmiş yaşamlarıyla hiç bir bağlantısı

olmayanlardır. İşlenen suça duyulan inanç o kadar kuvvetlidir ki teröristler masum insanları göz kırpmadan öldürebilmektedirler. Amaç devlete duyulan güveni sarsmak ve karmaşa ve kaos yaratarak devletin otoritesini geçersiz kılmaktır. Dünya siyasetindeki ve başrol oyuncularındaki değişimlerle beraber terörün grafiği de farklılıklar göstermeye başlamıştır. Son dönemlerde, vekil olarak savaşı benimseyen küçük devletler büyük devletleri yıldıramışlardır. Büyük devletlerle karşılaştırdıklarında, küçük devletler kusurları terörün yardımıyla daha rahat örtbas edebilmektedirler. Sovyet birliğinin çöküşü ve soğuk savaşın sona ermesinin getirileri daha fazla silaha erişilebilmesine, sosyalist ideolojilerin itibardan düşmesine, totaliter rejimlerin dağılmasına ve süper gücün müvekkil rejimlere verdiği desteği çekmesine yol açmıştır (Gürel, 2008: 45 ; Kaldor, 1999:4).

Doğu Avrupa'daki komünist devletlerin düşmesi teröristlerin Ortadoğu'dan kolay geçiş yapmalarını sona erdirmiştir. Sovyet Birliğinin tüm dikkatini yaşadığı yurt içi zorluklara çevirmesi Suriye gibi Ortadoğu müttefiklerini Sovyet korumasının güvencesinden yoksun bırakmıştır (Gürel, 2008: 46 ; Beliaev, 1991:48). Yeni siyaset kimlikleri, modern devlet yapılarının özellikle de merkezleşmiş otoriter devletlerin parçalanması ve yok olmasından dolayı baş göstermeye başlamışlardır. Terör örgütleri geleneksel savaşlarda mağlup edilebilen ulus devletleri gibi değildirler. Kısa yoldan zaferler yoktur. Uzun zaman alan planlara ve örgütlenmeye ihtiyaç duyarlar. Fark edebileceğimiz ve yok edebileceğimiz ihtimaline karşı göze çarpmadan aramızda yaşamaktadırlar. Terörist suçların işlendiği sosyo-kültürel bölge terörizmin amacına ulaşması ve terörizmin kişiliği üzerinde son derece etkilidir.

Ergil ve Yörükoğlu tarafından terörist profili üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, (Başeren, Uluslararası Terörizm Üzerine Dersler, 2002) insanlar, beklentileri karşılanmadığında terör yanlısı olma eğilimi göstermektedirler. En çok zarar veren ise onların beklenen sonuçları elde etmekteki süregelen yetersizlikleridir. Adaletsizlik ve sosyal depresyon insanları radikal eğilimlere sürükleyen zihinsel dengesizliklere yol açabilmektedir. Ancak yine de bu teröristlerin gruplarına olan bağlılıkları ve terörizmi seçme gerekçeleri üzerinde etkilidir. Aynı şey

yoksulluk için de geçerlidir. Terörist olmak için tek ve direk sebep olmasa da, kişinin zengin dünyayı nasıl algıladığı ve sergilediği tavır- ki genelde nefret ve tepkiyle sonuçlanır- açısından çok önemlidir. Ancak bu, psikolojik stres terörizme yol açar anlamına gelmemektedir (Gürel, 2008:46).

Lawrence Freedman'a göre terörizm çoğunlukla strateji yoksunudur ve buna bağlı olarak da sıklıkla daha umut verici politikalar izlemek için yeterli güce sahip olmadığını gösteren stratejik başarısızlık işaretleri vermektedir (Gürel, 2008:46; Freedman, 1998:4). Ancak, sadece fakirler terörist olur diye bir kural yoktur. Baskların kişi başına gayri safi yurtiçi hasılasının İspanyolların kişi başına gayri safi yurtiçi hasılasından yüksek olması buna güçlü bir gösterge sayılmaktadır (Gürel, 2008:46 ; Başeren, 2001). Bu durum kişisel seviyede bir problem gibi görünse de aslında uluslararası problemin kaynağındadır. Nerede bir memnuniyetsizlik belirse orada bir tepki doğmaktadır. Bu yüzden gelişmiş ya da gelişmemiş, nasıl bir çevrede yaşarsak yaşayalım, sosyal adalet ve memnuniyet bize daha az suç ve daha az terörizm olarak geri dönecektir. Bu da gelişmeyle, refahla, eşitlikle ve adil dağıtımla sağlanabilmektedir.

Kentleşme, hedeflerin sayısı ve ulaşılabilirliği ve yöntemlerin artmasına sebep olan kümelenme ve karmaşıklığın bir parçasıdır. Modernleşme uygarlığı getirmekte ve bu da terör için yeni hedefler oluşturmaktadır, bu da aralarında bir bağıntı olduğunu göstermektedir. Şehir korkuya dayalı silahlı propaganda için izleyici kitlesi yaratmaktadır. İzleyiciler etki için gereklidir. Modernleşme bu etkiyi gerçekleştirmek için hareketlilik sağlamaktadır.

Eşitsizlik ve adaletsizlik sadece globalleşme ile bağlantılı değildir. Soru bu insanları neyin terörist yaptığıdır. Araçlar ve nedenler terörizmin şu anki yerini belirlemektedir. Tarihi sebepler de ayrıca etkili olmakta ve tüm bu faktörler bir araya gelip terörizme yol açan ortamı oluşturmaktadır. Terörizm belirli politik, sosyal ve ekonomik bağlamlar olmadan tam olarak açıklanamayacak bir olgudur. Terörizm kavramı tümüyle objektif tarihi gerçeklerden oluşmamaktadır. Terörizmin

önemli bir yanı tarihi bağlamda zaman ve yere bağlı olan sosyal yapısıdır (Gürel, 2008:47 ; Crenshaw, 1995:8).

Terörizmin ardındaki motivasyonlar, terörist olan bireylerin sosyalleşmesi, terörizmin uyumlu ve kabul gören davranış biçimi olarak niteliği, şiddet içermeyen politik hareketler ile temsilciliği ve devamlılığı, sosyal değişim yaratmak olan amacı ve fırsatların elverişliliği gibi çeşitli faktörlere bağlıdır. Terörizmin gelişimi şartlar ve çevreye bağlıdır çünkü sistematik, kasıtlı ve zaman içinde kabul gören bir yapısı vardır; diğer sivil şiddet türlerinde olabilmesine karşın terörizmde kendiliğinden oluş ve tümüyle anlamlılık bulunmamaktadır. Terörizmi kullananlar daha iyi bir toplum yaratacaklarını düşünüyor olabilirler, bu nedenle de ortak mallar kazancıyla hareket etmektedirler (Gürel, 2008:47 ; Crenshaw, 1995:15).

Terörizm örneklerinde benzer noktalar vardır ancak, her olay emsalsizdir. Terör aktörleri sadece belirli bir toplum kesimini tehdit etmeyi ya da diğer tarafın gözünü korkutmayı amaçlamamaktadır, ayrıca kendi taraflarına, muhtemel müttefiklerine, destek verebilme, finans sağlama ihtimali olan hükümetlere mesaj da göndermektedirler (Gürel, 2008:47 ; Crenshaw, 1995:599). Terörizmin temel yönü olan kuvvet, terörizmin amacı değil araçtır. Onlara göre, isteklerini kabul ettirmek, gerçek ve hayal edilen mağduriyetlerin kolay duyulmadığı veya sağlanamadığı bir dünyada haber yayma araçlarına ulaşmaktır. Crenshaw'a göre terörizm, bir yöntem olarak şiddetin yaygın şeklidir. Birçok farklı politik aktör için kullanılacak bir araç, amaçlara ulaşmak için bir yoldur. Aktör, terörü bir araç olarak kullanmakta ve kendi kendini sonlandıracağını kabul etmektedir (Gürel, 2008:47 ; Crenshaw, 1995:602).

Bazı devletler terörist kurumları ve eylemleri kabul etmekte ve o bölgede politik menfaatlerine hizmet etmektedirler. Bunun aksine bazı demokratik ve güçlü devletler terörizme destek verilebilecek daha iyi bir duruma ve propagandaya ihtiyaç duymamaktadırlar. Bilakis, liberal demokrasiler tacize ve terörizmin karışıklığına karşı aşırı hassastırlar (Gürel, 2008:48 ; Gutteridge,

1986:8). Bu, teröristlerin kolay seyahatin liberal demokratik özgürlüğü, iletişim ve ortaklık özgürlüğünü istismar edebilmesinden kaynaklanmaktadır. Terörizmin liberal demokrasi için yarattığı en vahim dahili tehlikeler ulusal güvenliğin zayıflatılması, hukukun üstünlüğünün aşınması ve hükümet mercisinin zayıflatılmasıdır. Bir avuç dolusu terörist ciddi yerel karışıklıklara ve hayati tehlikeye, çoğu zaman hassas askeri dengeleri bozacak kadar büyük ölçekte güvenlik güçlerinin dikkatinin dağılmasına yol açabilmektedir.

Terörist ve terörizmin profilini çizebilmek için amacını sorgulamak gereklidir. Terörizmin temel amacı, bir davaya veya siyasi anlaşmazlığa dikkat çekilmesidir. Bu “dikkat çekme” şiddet eylemleri neticesinde toplumda oluşturulan korku ve dehşet havası ile sağlanmaktadır (Gürel, 2008:49).

Kitle iletişim araçlarının sağladığı imkanlardan da yararlanan terörizm, yarattığı korku ve dehşet ile bir bakıma topluma; “Benden yana mısın, değil misin?”, “benden değilsen düşmanımsın”, “düşmanımsan hedefimsin”, “senin yaşama hakkın yoktur.” şeklinde belirtilebilecek “taraf olma” çağrısında bulunmaktadır. Terörizm, bu dramatik çağrılar ile insanlara tarafsız olma hakkını yasaklamakta, onların zihinsel ve duygusal masumiyetini yok etmekte, şiddet ortamına çekmekte ve toplumun şiddet yoluyla siyasallaşmasına, kutuplaşmasına yol açmaktadır. Toplumdaki kutuplaşmalar da zihinsel ve duygusal yönden bölünmüş “çatışan tarafları” ortaya çıkarmaktadır. Çatışan tarafların ise toplumun birlik ve bütünlüğünü bozacağı, dolayısıyla terörün amacına hizmet edeceği açıktır. Terörizmin benimsediği bir diğer amaç, kargaşa yaratarak toplumun direnme gücünü kırmak, yerleşik sosyal ve siyasi düzenin arkasındaki halk desteğini şiddet yoluyla zayıflatmaktır. Terörizmin bazı güçler tarafından birtakım siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamanın da aracı olarak kullanıldığı dikkate alındığında amaç oldukça farklılaşmaktadır. Bu gibi durumlarda terörizmin amacı, bir kazanım elde etmek maksadıyla hedef alınan ülke ve toplumda belirli ortamların oluşmasına aracılık etmektir (Gürel, 2008:49)

Türkiye gibi stratejik öneme sahip ülkelerin terör ortamında tutulmasında, ülkemizi hedef olarak seçmiş devletler ve birtakım güçlerin çıkarları açısından zaruret bulunduğu, terörün amacının da sadece bu ortamın devamını sağlamak olduğu değerlendirilmektedir. Bu nedenle terörizm, bir siyasi mücadele aracı olmaktan çıkıp, bir ülkenin bir başka ülkeyi zayıflatmak ve istikrarsızlaştırmak için kullandığı bir araç haline gelmektedir.Öte yandan terörizm kitlelere yönelik hedef gözetmeyen şiddet eylemleriyle, toplumun güven duygusunu ortadan kaldırarak, halkın can derdine düşmesini ve olaylara tepkisiz kalmasını amaçlar. Böylece kitleler terörizme karşı duyarlılıklarını yitirir, terörü kanıksar ve devletle toplum arasında güven açısından büyük bir uçurum oluşur (Gürel, 2008:49).

Terörizmin bir başka amacı da; baş eğdirmek, itaat ettirmektir. Terörizmin bu türü, terörist örgütlerce kendi üyelerine ve etkilemek istedikleri halk kesitlerine uygulanabilmektedir. Terörist gruplarca amaçlanan; yandaşlar kadar “seyircilerin” de itirazsız baş eğmeleri, “hedef kitlenin” emredilene yapmasıdır. Etkilenmesi amaçlanan bireylere ikinci defa düşünecek zaman ve aksine davranabilecekleri alan bırakılmaz. Amaç,“hedef kitleyi” yıldırım, yönlendirmek ,yönetmek ve mümkün olursa tümünden yok etmektir (Gürel, 2008:49).

Teröristlerin, amaçları için dini ideolojik maske olarak kullandıkları bir gerçektir. Ancak, terörizmi bir dinle, özellikle İslam’la ilişkilendirme girişimleri yanlıştır. Nüfusunun büyük çoğunluğu Müslüman olan laik Türkiye Cumhuriyeti, farklı inançlar arasında ortak değerlere ve anlayışa dayalı bir uyum yaratmak amacıyla, uluslararası platformda elinden gelen çabayı göstermeye devam edecektir. Türkiye, terörizmin, kaynağı, gerekçesi ve iddiası ne olursa olsun bir insanlık suçu olduğuna inanmaktadır (Gürel, 2008:50).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KÜRESEL TERÖR VE TEHDİT ALGILAMALARINDA FARKLILAŞMALAR

2.1 Küresel Terörün Oluşum Süreci

Analistler ve terör uzmanları 1990'lı yılların yarısından sonraki dönemde terörün yeni unsurlarla farklı bir boyut kazandığı konusunda birleşmektedirler. Özellikle ünlü terör uzmanlarından Walter Laquer, terörizmin karakteristiğinde bir devrim olmasa bile köklü bir değişimin olduğunu; Bruce Hoffman ise küresel terörizmin geleneksel (eski) terörizme göre daha ölümcül bir tehlike taşıdığını belirtmektedirler (Taşgın, 2007:7 ; Laqueur, 1996:200).

Hoffman'ın bu ifadesi aslında hangi örgütlerin küresel terör örgütü olduğu konusunda bir karışıklık meydana getirmektedir. Örneğin PKK terör örgütünün 1980'li yılların başından itibaren gerçekleştirmiş olduğu eylemler sonucu on binlerce insan ölmüştür. Bu açıdan bakıldığında PKK'nın El Kaide terör örgütünden daha ölümcül olduğu söylenebilir. Bunun yanında 19. yüzyıl da kullanılan basit silahlar, 20 yüzyılda kullanılan yine etkisi sınırlı otomatik silahlar ile günümüzün teknolojik gelişmeleri sonucu ortaya çıkan silahlarla karşılaştırıldığında eylemlerin etkisinin daha arttığı söylenebilir. Dolayısıyla daha ölümcül olmasından ziyade kullanılan araçların daha etkili olduğunu belirtmek yerinde olacaktır (Taşgın, 2007:7).

Küresel terörizm özellikle 1990'lı yıllarda kendini göstermeye başlamıştır. Bu sebeple Batılı pek çok istihbarat örgütü kaynaklarının yarısından fazlasını terörizmle mücadeleye ayırmışlardır.

"Aralık 1992'de Yemen'in Aden Şehrinde gerçekleştirilen bombalama olayı, Ekim 1993'de Somali Mogadişu'da (18) Amerikalının öldürülmesi olayı, Şubat 1993'de Dünya Ticaret Merkezine yönelik bombalama olayı, Ocak 1995'te

Filipinlerde Papa'ya yönelik gerçekleştirilen suikast girişimi, Haziran 1995'te Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e yönelik suikast girişimi, Kasım 1995'te Riyad'da Ulusal Arap Koruma Eğitim Merkezi'nin bombalanması, Kasım 1995'te Pakistan'daki Mısır Büyükelçiliği'nin bombalanması, Haziran 1996'da Dahran'da bulunan Khobar Kuleleri'nin önündeki patlama olayı, Ağustos 1998'de Kenya ve Tanzania'daki ABD Büyükelçiliklerinin havaya uçurulması olayı, Ekim 2000 tarihinde Yemen'in Aden limanında USS Cole'a düzenlenen bombalı saldırı (Taşgın, 2007:7 ; Kuloğlu, 2005:257) ve 1995 yılında Tokyo'daki sarin gazı saldırısı büyük çaplı ölümleri amaçlayan çok tehlikeli bir terörizmin ortaya çıktığını göstermekteydi (Taşgın, 2007:7).

Özellikle 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren büyük bir hareketlilik gösteren örgütler, Usame bin Ladin'in kurmuş olduğu El Kaide çatısı altında birleşmeye başlamışlardır. Burada küresel terörden bahsederken aslında El Kaide manifestosu altında birleşen, El Kaide'nin bir şemsiye görevi yaptığı bir yapılanmadan bahsedilecektir. Öncelikle 'İslami Terör' olarak nitelendirilen bu terör, sonraları 'Küresel Terör' olarak adlandırılmıştır. Bunun sebebi ise El Kaide çatısı altında birleşen ve Filipinler'den Ortadoğu'ya, Avrupa'dan Amerika'ya kadar yayılan bir eylem alanına sahip olmalarıdır. Yakalanan El Kaide militanlarının milliyetlerine bakıldığında pek çok değişik milletten militanlara rastlamak mümkündür. Tabi bunun yanında PKK terör örgütünün içerisinde de değişik milletlerden insanlar bulunmaktadır. Suriye'li, Ermeni, İran'lı, Irak'lı militanların bu örgüt içerisinde faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Aynı zamanda Avrupa'da, İran'da, Irak'ta, Suriye'de ve pek çok ülkede faaliyetleri bulunmaktadır. O halde PKK'da bir küresel terör örgütü müdür? sorusu akla gelebilir. Bizim burada Küresel Terör tanımımız El Kaide manifestosu altında birleşen ve özellikle Amerika ve İsrail'e karşı savaş ilan eden, bu savaşı düşmanın evine taşımaya çalışan içinde yaşadığımız küresel çağın küresel terörüdür. Temelde Ortadoğu terörünün küreselleşmesi şeklinde görüldüğü söylenebilir (Taşgın, 2007:7).

Tokyo'da meydana gelen sarin gazı saldırısı ve daha sonra yolcu uçaklarıyla gerçekleştirilen 11 Eylül saldırılarının klasik terör eylemlerinden farklılık gösterdiği

anlaşılmaktadır. Asimetrik tehdit olarak adlandırılan bu terör olgusunun amacının aslında terör örgütlerinin muhatabına göre zayıf olmalarına karşın karşısındaki devletin zaaflarından faydalanıp ülkede ekonomik ve siyasi istikrarsızlık yaratmak olduğu ifade edilmiştir. Küreselleşmeyle birlikte hareket kabiliyetlerinin artmış olması geleneksel yöntemlerle bu sorunun çözülmesinin zor olduğunu göstermektedir (Taşgın, 2007:8 ; Erhan, 2005).

'Bu saldırılar ile küresel terörizmin eskisinden çok daha tehlikeli olduğu ve ciddiye alınması gerektiği anlaşılmıştır (Taşgın, 2007:8 ; Heymann, 2003:5). Batı'da kullanılan 'bilgi' kullanılarak 'Batı'yı vurmuştur.

2.2. Küresel Terörizm Kavramı

11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon'a, kaçırılan uçaklarla düzenlenen intihar saldırısı sonucu, binlerce insan ölmüş ve dünya tarihinin en yıkıcı terörist saldırısı olarak yerini almıştır. Terörizmden çok zarar gören birçok devletlerin aksine Amerika'nın kendisini terörist saldırılardan muaf gören bir anlayış ve inanişini derinden sarsan bu saldırılar (Taşgın, 2007:9) yeni bin yılın başlangıcında terörün yeniden tanımlanması gereksinimi doğurmuş ve beraberinde 'Küresel Terörizm' kavramını getirmiştir.

'Küresel terörizm' kavramının aslında 11 Eylül saldırılarından sonra çıkmadığı, 1980'li ve 1990'lı yıllarda etkisini gösterdiği ve bu sebeple birçok Batılı istihbarat örgütünün kaynaklarını terörizme ayırmasına sebep olduğu ifade edilmiştir. Böylelikle 11 Eylül olaylarının terörist örgütlerin büyük kayıplarla sonuçlanacak saldırıları planlama ve gerçekleştirme kapasitelerini doğruladığını söylemek mümkündür. Aynı zamanda bu görülmemiş saldırıların kimyasal, biyolojik veya nükleer metotlar ile de işlenebileceğini ihtimali de göz ardı edilmemelidir. 11 Eylül benzeri saldırıların olacağı Batılı devletler tarafından özellikle 1990'lı yılların sonunda telaffuz edilmeye başlanmıştır. Hatta 1998 yılında Londra gazeteleri 'Müslüman teröristler Batılı şehirleri uçaklar ile vuracaklar' şeklinde haber yapmışlardı (Taşgın, 2007:9 ; Laçiner, 2004).

Özellikle 1980'li yılların ortalarından sonra Sovyet Bloğu'nun çökmesiyle teröre verilen destek azalmış fakat günümüze gelindiğinde terörist saldırılarının sayısında bir artış olmuştur. Paul Wilkinson'a göre bu artışın sebepleri arasında medyanın terör vahşetini manşetlere taşıyarak daha çok dikkat çekeceğine inanması, sivil hedeflerin daha az riskli olması ve sıkı fanatik bir terörist olgusuna doğru bir değişimin olmasıdır (Taşgın, 2007:9 ; Wilkinson, 1990:7).

Bunun yanında başka unsurların da yer aldığı ifade edilmektedir. Dünyada çeşitli seviyelerde değişiklikler meydana gelmektedir. Bütün sosyal değişiklikleri terörizm ile ilişkilendirmek nasıl imkansızsa, bazı izleri sürerek sonuçlar ortaya koyabiliriz. Uluslararası sahnede yaşanan çeşitli gelişmeler büyük kayıplara sebep olan terörizm için yeterli şartlar hazırlamıştır. Dünyanın değişik bölümlerindeki ekonomik kaynakları ve yaşam standartları arasındaki büyük eşitsizlikler teröristler için yeterli bir sebep olmuştur. Bunun yanında yoksulluğun teröre sebep olduğu veya bu ikisi arasında bir korelasyon gösterildiğine dair yazılı bir şey olmasa da (Taşgın, 2007:10 ; Mousseau, 2003:6) özellikle 11 Eylül saldırılarındaki hedefler göz önüne alındığında bu konunun göz ardı edilemeyeceği açıktır. Batı değerlerinin ve kurumlarının ekonomik küreselleşme ile İslam dünyasına girmesi terörizmin büyümesine alternatif bir açıklama olmuştur. Küresel terörün hedefi sadece belli devletler değil aynı zamanda genel bir demokrasi anlayışıdır.

2.3. Küresel Terörizmin Özellikleri

Terör örgütlerinin analiz edilmelerinde çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi de terör gruplarını tiplerine göre ayırmaktır. Örneğin terör örgütlerini ideolojik motivasyonlarına göre gruplandırmak bunlardan bir tanesidir. Anarşist, komünist, milliyetçi, ayrılıkçı, faşist olarak sınıflandırılabilir (Taşgın, 2007:12 ; Harmon, 2000:4-34).

Fakat artık günümüzde özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra terör örgütlerinin sınıflandırılmasının değiştiği ve küresel terörizm ile eskisi arasında farklılıkların daha çok olduğu (Taşgın, 2007:12 ; Karagöz, 2002:143) iddia edilmektedir.

Küresel terörizmin incelenmesinin etkili olabilmesi için özelliklerinin belirlenmesi ve bu şekilde incelenmesi gerektiği aslında eksik bir ifadedir. Çünkü burada asıl olan şey El Kaide çatısı altında birleşen örgütlerin oluşturduğu ve eylemleri ve söylemlerine göre belli çıkarımların yapılması gerektiğidir ve bu özelliklerden çoğu eski terörizmin özelliklerindedir (Taşgın, 2007:13).

2.4. 11 Eylül Öncesi ve Sonrasında Uluslararası Terörizme Bakış

Yüzlerce yıldır birçok devlet adamının, büyük komutanların ve binlerce insanın ölümüne neden olan terörizm 11 Eylül 2001’ de kendi tarihinde yeni bir sayfa açmıştır. Yüzlerce yıllık tarihi olan terörün sistematik bir hale gelmesi 19.yüzyıla dayanmaktadır. Ancak, 1960’larda başlayan olaylar terörizmin dünya sahnesinde önemli bir araç olarak gelmesinde çok önemli bir rol oynamaya başlamıştır. Örgütlenmeleri birbirinden bağımsız, ancak eylem mantaliteleri itibariyle birbirlerine benzeyen çeşitli örgütler terörü zayıf olanın mücadele yolu olarak kullanılmıştır. Soğuk Savaş döneminde kendisine özellikle istikrarsız bölgelerde yaşama alanı bulan terör örgütleri dünyanın siyasi ve ekonomik yapısının geçirdiği dönüşüme paralel bir değişim göstermiştir (Kılıç, 2007:61 ; Erkmen, 2001:5).

ABD’ de normal bir gün olarak başlayan 11 Eylül 2001 sabahın ilk saatlerinde dünya terörizmin tarihinde yeni bir dönemin açıldığı gün olmuştur. Eylemlerin yapılış biçimi incelendiğinde ortaya çıkan noktalar şöyle analiz edilebilir. Bu eylem uzun süreli bir planlama sonucunda son derece gizli bir biçimde uygulamaya konulmuş bir eylemdir. Amacı, çok sayıda ölüme neden olmaktadır. Eylem planlama açısından son derece sofistike olmasına rağmen amaca ulaşmak için kullanılan araçlar çok basittir. Bomba vb. patlayıcı ve ateşli silahların kullanılmaması eylemi bugüne kadar görülen büyük kitleleri hedef alan eylemlerden ayırmaktadır. Minimum araçla maksimum hedefe ulaşmak açısından eylem başarılı olmuştur. Bu olgu, her türlü ayrıntının hesaplandığını göstermektedir. Seçilen araçlar olarak yolcu uçaklarının dev, sivil bombalar olarak kullanılması ve bunların yaratacağı etkilerin hesaplanabilmesi eylemin ne kadar ayrıntılı planlandığına dair iyi bir kanıttır (Kılıç, 2007:62).

Eylemi gerçekleştirdiği ileri sürülen kişiler daha önce bu tür olaylara karışmaktan dolayı hakkında dosya tutulan kişiler değildir. Eylemcilerin sahte kimlik kullanması olasılığı çok yüksek olmakla birlikte, eylemcilerin “amatör” oldukları bunun da kendilerine büyük bir avantaj sağladığı ileri sürülebilir (Dinçyürek, 2005:62).

Eylemlerin hedefi açısından değerlendirildiğinde, hedef seçiminin ölü sayısını artırmak kadar belirli sembolleri de yok etmek üzerine kurulduğu görülmektedir. Dünya Ticaret Merkezi binası, Pentagon ve vurulacağı iddia edilen Beyaz Saray ve Kongre Binası hedef tespitinde ideolojik faktörün çok ağır bastığını ortaya koymaktadır. Ancak bu hedefler sağ ya da sol olarak adlandırılacak tarafların hedef tanımlaması içinde yer almayabilmektedir. Bu simgeleri, küreselleşme karşıtları küreselleşmeyi temsil ettikleri, İslamcı örgütler ABD'nin dünya egemenliğini simgelediği, Amerikalı sağcı örgütler ise federalizmi temsil ettikleri için hedef olarak belirleyebilir (Kılıç, 2007:62).

Eylem gerçekleşikten sonra suçlunun kim olduğuna ilişkin sorular her yerde sorulmaya başlanmış, eylemin sorumluluğunu üstlenen tek örgüt Japon Kızıl Ordusu olmasına rağmen, başlangıçtan itibaren ABD yetkilileri El Kaide örgütünün lideri Usame Bin Ladin'i eylemin sorumlusu olarak ilan etmişlerdir. "Bazı çevreler ise eylemin ABD'deki aşırı sağcı gruplar tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürmektedir. ABD'de 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen olayların faili kim olursa olsun ortaya çıkan gerçek, eylemin terörizm kavramında 1990'larda meydana gelen değişiklikleri büyük oranda yansıtmakta olmasıdır (Kılıç, 2007:63 ; Erkmen, 2001:1).

Olayların netleşmeye başlamasıyla ortaya çıkan yorumlar dünyanın yeni bir döneme girdiği üzerinde yoğunlaşırken, ilk anda ABD'nin egemenliğiyle sembolleştirilen edilen küreselleşmenin büyük bir yara aldığı, yenilen güç olarak görülen ABD'nin eskisi kadar büyük güç olarak algılanamayacağı ileri sürülmüş, bununla birlikte dumanlar azalıp sis bulutu yavaş yavaş dağıldıkça ABD'nin bu durumdan en az zararlı çıkmak için girişimlerde bulunacağı açığa çıkmıştır. Bugün gelinen noktada küreselleşmenin temel dinamiklerini oluşturan temel faktörlerin hiç

birisi değişmemiştir. Fakat güvenlik algılaması uluslararası sisteme önemli bir faktör olarak yeniden girmiştir. Kısa vadede bu faktörün yeni ama güçlü bir konjonktürel faktör olması muhtemeldir. Bu yeni girişimler uzun vadede jeostratejik bir takım değişikliklere yol açma potansiyeli taşımaktadır (Kılıç, 2007:63).

Bu bağlamda güvenlik algılaması iki boyutta değerlendirilebilir. İç güvenlik ve uluslararası güvenlik gerek savaş bölgelerinde gerekse düşük yoğunluklu çatışma alanlarında yıllardır alışlagelmiş bir sorun olan iç güvenlik kaygılarının bugün artık ABD ve Avrupa'nın gündemine de ciddi anlamda oturacağı ileri sürülebilir. Avrupa'nın çeşitli ülkeleri terörle bir dereceye kadar tanışık olmasına rağmen temel hak ve özgürlüklerin her şeyin önünde tutulduğu bazı ülkelerde 11 Eylül Olayı'nın yarattığı güvensizlik ortamı bu güne kadar kabul edilemez bazı özgürlüklerden fedakarlık edilmesi için ortam yaratacaktır. Nitekim bugün ABD'de yapılan kamuoyu yoklamaları güvenlik uğruna alınabilecek önlemleri önemli oranda onaylanmıştır. Son ayların iç güvenlik ve terörizmle ilgili ortaya koyduğu diğer bir boyut da kitle imha silahları ile gündeme gelmesidir (Kılıç, 2007:63 ; Erkmen, 2001:13).

1990'larda terörizme ilişkin en önemli korkulardan birisi kitle imha silahlarının teröristler tarafından kullanılmasıydı. Soğuk savaş döneminin en büyük cehennem silahları devletlerin kontrolünde olduğundan göreceli olarak sistem daha güvenliydi. Devletlerin belli sorumlulukları olduğundan, onlar için kitle imha silahları kullanmak daha zordu. Bununla birlikte uluslararası topluma ve kendi tabanına karşı devletlerin sahip olduğu türden bir sorumlulukları olmadığından bu tür silahları kullanma ihtimallerinin daha yüksek olduğu ileri sürülüyordu (Kılıç, 2007:64).

Terör örgülerinin eski Sovyet Cumhuriyetlerden veya terörizmi destekleyen ülkelerden sağlayacakları kitle imha silahlarının kullanılması korkusu 11 Eylül'e kadar da hissedilen fakat hakkında daha az endişe duyulan bir konuydu. Ancak son olaylarda binlerce kişinin hedef alınması kitlesel saldırıların gerçekleştirileceğine dair olan korkunun artmasına neden oldu. Saldırının ardından çeşitli nedenlerden ötürü Bin Ladin ya da diğer terörist örgütlerin elinde kimyasal

ve biyolojik silahların bulunduğu ileri sürülmüştür. Hatta Amerikan medyasının da abartmasıyla ilaçlama uçaklarından yapılacak bir kimyasal ve biyolojik saldırının gerçekleşmesi yönünde ciddi bir korku başlamıştır. Bu daha iç güvenlik algılamasının kitle imha silahlarına hedef olma korkusuyla birleşmesiyle sorunun çok daha ciddi boyutlara ulaşabileceğinin bir göstergesi olabilmektedir (Kılıç, 2007:64).

Güvenlik algılamasının uluslararası boyutu dış politikada ikincil plana atılan bir faktörün yeniden ön plana çıkması anlamına gelmektedir. Soğuk savaşın sona ermesiyle uluslararası sistemde aktörlerin davranışlarına ilişkin değerlendirmelerde, uluslararası ortamın da anarşik yapısı içinde mevcudiyetini koruma çabasında olan devletlerin ilişkiler sistematiğinde güvenlik konusu ikinci plana itilmeye başlanmasıdır. Soğuk savaşın güvenlik ağırlıklı dış politika ve uluslararası ilişkiler anlayışının yerini ekonomik ilişkiler üzerine inşa edilen bir sistem anlayışına bırakması stratejik çıkarların belirlenmesine yönelik değerlendirmelerde en ön plana çıkmaktadır. Ekonomik ilişkilerin sistemdeki aktörlerin tercihlerini belirlemede daha aktif bir rol oynaması jeopolitik kurumların yerini jeo-ekonomik yaklaşımlara bırakması eğilimini yaratmıştır (Kılıç, 2007:65).

Bu bağlamda stratejik olarak birbirleriyle bağlantıları olan iki ülkeye ilişkin sorunlar ve bunlara yönelik çözüm önerilerinin ortaya çıkması, 11 Eylül olaylarının küresel olması da bölgesel adımların atılmasına başlangıç teşkil edeceğini göstermektedir. ABD'nin yeni dönemde tehdit algılanmasının merkezine oturacağı söylenebilir. Afganistan ve Irak ekonomik, teknolojik ve askeri açıdan ABD'nin çok gerisinde olan bu ülkelerin sisteme yönelik tehdidi stratejik asimetrik tehdit olarak adlandırılabilir. Stratejik asimetrik tehdit olarak her hangi bir aktörün gücüyle ters orantılı bir sonuca ulaşması olarak tanımlanabilir (Kılıç, 2007:65 ; Metz:2005).

Siyasi otorite eksikliğinin yarattığı boşluk ortamında rahat hareket etme imkanı bulan terörist grupların bu ortamdan beslenmesi sivri sineklerin öldürülmesini değil bataklığın kurutulmasını gerekli kılmaktadır. Daha önce Lübnan ve Kuzey Irak'ta yaşanan otorite boşluğunun terörist grupların beslenmesine yaraması gibi Afganistan'daki sistem dışı durumda Bin Ladin ve ona bağlı örgütlere üs sağlamasına yol açmaktadır. Afganistan'ı önemli kılan birkaç faktörün varlığından

söz edilebilir. Uyuşturucu ticaretinin büyük bir kısmının bu ülkeden kaynaklanması bu ülkeyi önemle kılmaktadır. Bir diğer boyut da Ortadoğu, Güney Asya hatta Çin ile ilgili sorunlarda Afganistan'ın jeostratejik konumu büyük bir önem taşımaktadır. Şanghay Forumu ile Orta Asya'da yaratılan ve AB'yi dışarıda bırakan Asya oluşumu Rusya'nın Orta Asya cumhuriyetleri, BDT ve diğer kurumlar aracılığıyla kurduğu bağlar ABD'yi Asya denkleminde güçsüz bir hale getirmişti. Bu nedenle ABD'yi yıllardır ilişkilerini belli bir düzeyde tuttuğu Hindistan ile ilişkilerin iyileştirme eylemine girmiştir. Hindistan ile iyi ilişkiler hem güney Asya hem de Güneydoğu Asya'daki (Pasifik) ABD etkiliğini korumak ve arttırmak amacını taşımaktaydı (Kılıç, 2007:66).

ABD, Afganistan'da terörle mücadele ve ülkesini koruma amacıyla başlattığı taarruzlardaki politikasını ABD Başkanı Bush, 14 Mart 2002'de verdiği demeçte: "2. Dünya Savaşı'nda dünyayı daha güvenli yapmak için savaştık, sonra da tekrar inşa etmek için çalıştık. Bugün dünyayı terörden korumak için savaş açtığımızda, bütün insanlar için dünyayı daha iyi bir yer yapmak amacıyla çalışmak zorundayız" (Kılıç, 2007:66) diyerek açıklamıştır.

Bu olgunun diğer bir yönü de ABD'nin Basra körfezinde olduğu gibi bölgede kalıcı bir üs elde ederek (muhtemelen bir deniz üssü askeri varlık kurması olabilir). Ancak elde edilecek bir askeri kazanım yeterli olmayacaktır bu nedenle Afganistan'da olası savaş sonrası senaryoların önemli bir parçası olan Afgan yönetiminin yeniden kurulması ve ülkeye ekonomik yardımlar yapılmasıdır. Afganistan'a "Marshall Yardımları" benzeri bir ekonomik yardım programının uygulanması savaş sonrası yeniden örgütlenme döneminin önemli bir parçasını oluşturabilir. Bölgesel alt sistemdeki değişikliğin ikinci ayağının Orta Doğu'da gerçekleşmesini beklemek doğru olacaktır. Orta Doğu yeni olaylar içindeki en az Afganistan kadar önemlidir. Her şeyden önce İslami kökten dincilik ve bunun terörizme yansması Afganistan değil Orta Doğu kökenlidir (Kılıç, 2007:66).

Afganistan'daki koşulların terör örgütlerinin beslenmesi ve varlıklarını korumaları için çok önemli bir üs sağlamasına rağmen gerek El Kaide'nin, gerekse diğer örgütlerin militan ve beyin takımlarının ve maddi ve lojistik desteklerinin

geldiği yer Orta Doğu'dur. Yani eğer İslamcı terörizme son verilmek isteniyorsa son noktada bu işin çözüm noktası Ortadoğu ve bu bölgelere terörizmi yaratan koşulların ortadan kaldırılması ve çatışma unsurlarının hafifletilmesi olacaktır. Bu gün gelinen noktada terörü yaratan koşulların tamamen ortadan kaldırılması pek mümkün görülmediğinden taktik seviyesinde atılacak adımlarla bölge güvenliği ve ya uluslara arası güvenliği eskiye göre daha iyi bir duruma getirilmesine yönelik girişimlerin meydana gelmesi muhtemeldir. Bu konuda yapılacak girişimler ve izlenecek politikaların iki bölgede yoğunlaşması beklenebilir. İsrail-Filistin sorunu ve Irak-İsrail-Filistin sorunu 2000 yılında olumsuz anlamda ciddi bir ivme kazanmıştır. Filistin sorununun son olaylara ilgisi iki açıdan değerlendirilebilir (Kılıç, 2007:66).

Birincisi, İsrail'in Filistin'e karşı tutumu sıradan Araplar üzerinde ciddi bir öfke birikimi yaratmıştır. Özellikle, Siyonizm'e karşı savaş çatısı altında ortak bir hedefe yönelebilen çeşitli Arap örgütleri arasından İslamcı örgütler bir güç odağı haline gelmişlerdir. ABD özellikle İsrail-Filistin meselesinde İsrail tarafı tutulan devlet olma imajından kurtulmak için bu sorunun en azından bir süre için dondurulması ya da tarafların barış masasına oturmasını sağlayacaktır. Bu olayların ilk belirtileri son günlerde bu konu da yaşanan gelişmeler ile görülmeye başlamıştır (Kılıç, 2007:67 ; Karstedt, 2002:96-111).

Saldırıların gerçekleşmesinden kısa bir süre sonra sorumlu olarak gösterilen Usame Bin Ladin'in arkasında bir devletin olabileceğinin gündeme getirilmesi ile gözler ilk olarak Irak'a çevrildi. Saddam'ı uzun süredir ABD'ye tehditler yağdırması ve Orta Doğuda bazı terör örgütleri ile bağlantısı olması üzerine inşa edilen düşüncelerle Saddam ile Bin Ladin arasında bağlantı kurulmaya çalışıldı. Aranan bağlantı kısa süre içinde Dünya Ticaret Merkezi binasına çarpan teröristlerden birisi olduğu ileri sürülen Muhammed Attah'ın Irak istihbaratı ile görüşme yaptığının ortaya çıkarılması ile bulundu. Bu olayın ardından Saddam'ın da cezalandırılması için bazı çevreler gündem oluşturmaya çalıştı. Her ne kadar resmen Irak olaydan sorumlu tutulmasa da olayla bağlantısının kurulması ve Kimyasal Silah bahanesiyle Irak'a ABD'nin gerekli gördüğü operasyon yapılmış oldu (Kılıç, 2007:68).

Körfez Savaşı'nın bitiminden itibaren Irak konusunda kesin bir çözüme ulaşamayan ABD'nin Irak sorunun çözümünde kullandığı araçlar son yıllarda birer birer etkisiz hale gelmişti. 1998'de silah denetimcilerinin Irak'tan çıkarılması, ambargo rejiminin işlerliğini yitirmesi, uçuşa yasak bölgeler konusunda geri adım atılması ve muhalefetin etkisiz kalması ABD'nin Irak politikasında başarısız olduğunun göstergesi olarak değerlendiriliyordu. Bütün bunlara ek olarak Irak'ın başta Arap dünyasıyla olmak üzere Rusya, Çin ve daha bir çok devletle ilişkilerini iyileştirmesi bu ülkenin izolasyondan kurtulmasını da sağlamıştır. ABD'nin bütün bu gelişmelere karşı girişimleri yetersiz kalmıştı (Kılıç, 2007:68).

2.5. 11 Eylül Saldırısı ve Terörün Küreselleşmesi

11 Eylül 2001'de Amerika'da Dünya Ticaret Merkezi'ne ve Pentagon'a yönelik terörist saldırılar tarihin en büyük terörist saldırısı olarak nitelendirilmiştir. Amerikan Havayolları'na ait 11 ve 77 sefer sayılı, Birleşik Havayolları'na (United Airlines) ait 93 ve 175 sefer sayılı uçaklar teröristler tarafından kaçırılmıştır. Kaçırılan iki uçak New York'taki Dünya Ticaret Merkezine, üçüncü uçak Washington'daki Pentagon'a yöneltilmiştir; 93 sefer sayılı dördüncü uçak amacına ulaşmadan Pittsburgh'un kuzey doğusundaki Pensylvannia Somerset'te düşmüştür. Yerel saatle 09.00'da, Boston Massachusetts'ten kalkan. Boston-Los Angeles seferini yapmaktayken kaçırılan Boeing 767 tipi uçak, 412 metre yüksekliğindeki 110 katlı Dünya Ticaret Merkezi'nin kuzey kulesine çarpmıştır. Birkaç dakika sonra da Boston'dan gelen Boeing 737 tipi bir başka uçak da Dünya Ticaret Merkezi'nin güney kulesine çarpmıştır. İki uçağın çarpması sonucunda binalarda büyük hasar meydana gelmiştir. İkiz kuleler, patlamalar sonucunda 78 ülkeden binlerce insanı kalıntılar altında bırakarak iki saat içinde çökmüştür. Dünya Ticaret Merkezi'nde Tayland ve Şili devlet ofislerinin dışında 28 ülkeden 430 holdingin ofisleri bulunmaktaydı. Bu olayın hemen ardından United Airlines'a ait Boeing 767 tipi yolcu uçağının ABD Savunma Bakanlığı Pentagon'a çarpması sonucunda büyük bir patlama meydana gelmiştir (Rustemova, 2006:41).

Savunma Bakanlığı'na yapılan saldırının hemen arkasından Dışişleri Bakanlığı binasının önünde bomba yüklü bir kamyon patlatılmıştır; kısa süre sonra Washington Mall alışveriş merkezi ve ABD Kongre binası Capitol Hill'de bombalı saldırı gerçekleşmiştir. Saldırıların ardından ABD, “savaş hali” ilan etmiş ve hava sahasına girecek bütün uçakların vurulacağını açıklamıştır (Rustemova, 2006:41).

Başkan George W. Bush, 15 Eylül 2001 tarihinde yaptığı konuşmasında şu açıklamalarda bulunmuştur: “Savaşta; teröristler tarafından Amerika’ya açılan bir savaş var⁴ ve buna cevap vereceğiz. Bunları kimlerin yaptığını bulacağız ve onları saklandıkları delikten çıkartarak adalete teslim edeceğiz (Rustemova, 2006:43 ; Beşeren, 2001:70).

11 Eylül saldırılarını Japonya asıllı Kızıl Ordu (Sekigun-Jar) örgütünün üstlenmesine rağmen ABD Başkanı 25 Ekim 2001 tarihinde kamuoyuna duyurulan açıklamasında, belgelerin Usame Bin Ladin’in terör saldırısında katkısının olduğunu ispatlandığını, fakat deliller gizli tutulduğu için bu kanıtların açıklanmayacağını haber vermiştir. Başkan Bush, 20 Eylül 2001’de Kongre’ye hitaben yaptığı konuşmada her ulusa ABD ile birlikte terörizme karşı savaş çağrısında bulunmuştur. “Ya bizimle birliktesiniz, ya teröristlerle” diyerek teröristleri destekleyen ve ülkesinde barındıran her ülkenin ABD tarafından bir düşman rejim olarak sayılacağını belirtmiştir. Başkan George W. Bush, 11 Eylül saldırısının sorumlusu olarak “Taliban rejimi, kendi yönetimi altında teröristleri destekleyerek ve ülkesinde barındırarak cinayetleri doğrudan kendisi işlemiştir” diyerek El Kaide ile ortaklık yapan Taliban yönetimindeki Afganistan hükümetini sorumlu tutmuştur 8 Ekim 2001 tarihinde ABD ve İngiltere Afganistan’a karşı askeri harekât düzenlenmiştir (Rustemova, 2006:43).

Savaş, çoğu gözlemcinin beklediğinden daha hızlı ve daha az zararlı sonuçlanmıştır. Fakat Başkan Bush, başından beri terörizme karşı açılan savaşın yakın zamanda bitmeyeceğini söylemiştir. Ocak 2002 Kongre konuşmasında, daha sonra “Bush Doktrini” olarak adlandırılacak olan yeni konsepti açıklamıştır. Rapora

⁴ Belirtilen “savaş” kavramı, uluslararası hukuk açısından bir savaş değildir.

yansıdığı şekli ile üç ana hedef belirlenmiştir. Bunlardan ilkinde ABD, teröristlere ve terörizme yataklık yapan devletlere, kitle imha silahlarına sahip olanlara veya bu silahları kullanma amacındakilere karşı askeri müdahalede bulunacağını açıklamıştır. Bazı araştırmacılar, ABD'nin bu ülkeleri hangi koşullarda vuracağını açıklamasını gereksiz bulmaktadırlar. Bir terörist grup ABD'yi tehdit edebilmişse ABD de bunun cevabını vermekten çekinmemelidir (Rustemova, 2006:44 ; Spencer, 2002:2). Diğer grup araştırmacılara göre ise ABD, uluslararası hukuku ihlal etmekte ve diğer devletleri başka devletlere saldırmak konusunda serbest bırakmaktadır (Rustemova, 2006:44).

1998 yılında Afrika'da 5379 kişi terör sonucu hayatını kaybederken seyirci kalan uluslararası toplum, terör ilk kez dünyanın hegemonik gücünün merkezine yöneldiğinde ve doğrudan ABD'yi tehdit ettiğinde harekete geçmek zorunluluğunu hissetmiştir (Rustemova, 2006:43 ; Akgün, 2004:54)

1993'te Dünya Ticaret Merkezi'ne, 1995'te Oklahoma City'ye, 1995–1996 yıllarında Suudi Arabistan'daki askeri üslere, 1998'de Doğu Afrika'daki Nairobi (Kenya) ve Darüsselam (Tanzanya) Amerikan Büyükelçilikleri'ne yapılan terörist saldırıların hiçbiri küresel boyutları ile 11 Eylül saldırısı ile kıyaslanmadı (Rustemova, 2006:44).

Daha önce gerçekleşmiş terörist eylemler bölge veya ülke ile sınırlı kalmaktaydı, aynı hedefi taşıyan benzer saldırıların hiçbiri küresel çapta bir sonuca ulaşamamıştır. Çeşitli noktaları hedef alan 11 Eylül saldırılarının yaptığı etki daha önce yapılmış terörist saldırıları geride bırakarak bu saldırılar küresel tramvaya yol açmayı başarmıştır (Rustemova, 2006:44 ; Hoffmann, 2002). Olay, bir ülkenin iç güvenlik sorunu olmaktan çıkmış ve bütün dünyayı kapsayan küresel bir tehdit haline gelmiştir; bu durum ülkeleri sınırlarının ve ulusal çıkarlarının ötesine bakmaya, politikalarını diğer ülkelerin politikalarıyla uyumlu hale getirmeye, onlarla işbirliği yapmaya zorlamıştır (Rustemova, 2006:45 ;Taşdemir, 2005:3).

Teröristler, daha önceki eylemlerini toplumun dikkatini sorunlarına çekmek için gerçekleştirirken 11 Eylül ve sonrasındaki saldırıların amacı, büyük facialar yaratarak kurbanların sayısını çoğaltmak ve toplumu şok etkisi altında bırakmak

olmuştur. 11 Eylül saldırılarının büyük faciaya yol açma nedenlerinden biri olayın hazırlıksız ve aniden gerçekleşmesidir. Bununla birlikte bu saldırının, teröristlerin Müslüman ve diğer ülke vatandaşları dâhil çok sayıda insanı öldürme teşebbüsü olması da unutulmamalıdır (Rustemova, 2006:45).

2.6. 11 Eylül Sonrası Değişen Terörizm Algısı

11 Eylül saldırıları 1990'da Soğuk Savaş'ın bitimi ile nitelikleri değişen terörizm olgusunun eyleme dönüşmesi olarak nitelendirilebilir. Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte terörizm olgusu da bir değişim içerisine girmiştir. Diyebiliriz ki devlet dışı aktörler güçlerini rastgele şiddet kullanarak arttırmanın yollarını aramaya başlamaları, devletleri tehdit olgusunu yeniden tanımlamaya zorlamıştır.

11 Eylül saldırılarından sonra terörle ilgili bütün düşünce ve yaklaşımların bununla eş zamanlı olarak teröre karşı savaş metotlarının değişmesi, yeniden hazırlanması ve planlaması gerektiği açıklanmıştır. Bu değişimin gerekliliği teröristlerde üst düzey teknoloji ve çeşitli silah olanaklarının bulunması ile açıklanmaktadır. Saldırıyı gerçekleştiren teröristler planlama ve organize etme metotlarında daha önce görülmeyen üstün bir profesyonellik sergilemişlerdir.

“11 Eylül saldırıları, yarattığı sonuçları ve amaçları itibari ile diğer terörist saldırılardan ayrı tutulmuştur. Bunun ayırt edici nitelikleri birçok yazar tarafından açıklanmıştır. Bu bağlamda örneğin Hoffman'a göre söz konusu ayırt edici nitelikler şunlardır:

- Eylemin geniş çapta planlanması ve büyük alan kapsamı,
- Bütün detayların planlanması ve eylemin birebir planlamaya göre gerçekleşmesi;
- Profesyonellik ve geniş çapta planlanan eylemi gizleyebilen üst düzey hazırlık,
- Amaçlarına olan sınırsız sadakati ve uçakları kaçırarak kendilerinin, 4 uçaktaki yolcuların ve pilotların bununla birlikte Pentagon ve Dünya Ticaret Merkezi'nde çalışan veya tesadüfen buraların yakınında bulunan insanların ölümüne neden

olacaklarını bilerek harekete geçen 19 teröristin kararlığı (Chomsky, 2002:21 ; Rustemova, 2006:46) .

2.6.1. Avrupa Birliği'nde Terörizm Algısı

Avrupa Birliği'nin uluslararası bir yapıdan uluslar üstü bir yapıya geçiş yapması dikkat çekmektedir. Bu yapı değişikliği sırasında sınırlar açılmış ve serbest dolaşım hakkı verilmiştir, fakat serbest dolaşım hakkının verilmesiyle Avrupa Birliği üye ülkelerinin güvenliği tehlikeye girmiştir. Göçlerin başlaması ve ilticanın kontrol altına alınması için yapılan çalışmalar güvenliğin sağlanması aşamasından geçmiştir. Maastricht Antlaşması ile ortaya konulan üçüncü sütun kapsamında terörist faaliyetler, organize suç örgütlerinin faaliyetleri ve uyuşturucu ticaretinin önlemesi için çalışmalarda bulunulmuş, sınır kontrollerinin kalkmasıyla güvenlikte oluşan açık kapatılmaya çalışılmış ve Avrupa'nın orta ve doğu bölgelerinde görülen istikrarsızlığın yeniden düzenlenmesi için ortak kararlar alınmıştır (Şahinoğlu, 2005:116 ; Kaya, 2003:77).

Birliğin, ekonomik yapının yanı sıra siyasi bir örgüt olma çabaları ve bu konuda atmış olduğu adımlar Adalet ve İçişleri kapsamında yapmış olduğu girişimlerde kendini göstermektedir. Gerek Maastricht Antlaşması gerekse Amsterdam Antlaşması'nda Adalet ve İçişleri ile ilgili maddeler yer almış, bu maddelerde suçla mücadele, ırkçılık, terörizm ve kaçakçılık gibi konulara nasıl bir yaklaşımda bulunulması gerektiği ortaya konulmuştur. Bu antlaşmaların ardından Schengen Antlaşması ile sınır kontrolleri kalkarak kişilere serbest dolaşım hakkı verilmiş ve daha önce bahsedildiği üzere suç oranlarında artış olası olmuştur. Avrupa içerisinde güvenliğin polis kanadında sağlanması önce Trevi Grubu ile başlamış, daha sonra ise yine aynı amaçla kurulan ve varlığını sürdüren Europol vasıtasıyla gümrükler ve ülkelerin polis teşkilatları arasında sağlam bir dayanışma sağlanmış, hatta terör konusu da Europol'ün sorumlulukları arasına sokulmuştur. Europol, uluslararası bir örgüt olması sebebiyle gizliliğini kendi hukuki yollar aracılığıyla kendisi sağlamış, Europol tarafından yapılan herhangi bir şey Avrupa Birliği'ne mal edilememiştir (Şahinoğlu, 2005:116 ; Kaya, 2003:79).

Europol kapsamında, polis teşkilatları ve güvenlik birimleri arasında oluşturulacak işbirliğinin kapsamı şu şekilde ortaya konulmuştur:

Bir Avrupa tarzını ortaya çıkarmak emniyet tedbirlerinin teknik ve bilimsel yönüne ilişkin bilgi ve fikir yönlerini paylaşmak ve kredi kartı sahteciliği gibi bir takım yeni suç tipleri ile mücadele metotları geliştirmek için polis ve güvenlik servisi mensuplarının eğitimlerinin geliştirilmesini sağlamaya yönelik yapılacak işbirliğidir (Şahinoğlu, 2005:117 ; Kaya, 2003:79).

Birlik içerisinde siyasi bütünleşme sağlanmaktayken Amerika Birleşik Devletleri'nde büyük kayıplara neden olan bir terörist saldırının vuku bulması, Birliğin kendi içerisinde ve aynı zamanda diğer ülkelerle güvenlik sorunlarını bir an önce çözmesi, sorun olmayan ülkelerle ise güvenliği güçlendirmesi konusunu gözden geçirmesine sebep olmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'ne 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleştirilen, ülkenin en önemli merkezlerinden birinin maddi zarara uğramasına ve daha da önemlisi çok sayıda insanın hayatını kaybetmesine neden olan terörist eylemin sonucunda Avrupa Birliği yasal ve yapısal anlamda büyük değişiklikler yapmamış, fakat dış politika anlamında dengeleri tekrar gözden geçirerek bu konuda yeni bir düzenlemenin adımlarını atmıştır (Şahinoğlu, 2005:117 ; Kaya, 2003:80).

13 Eylül 2001 tarihinde Chris Patten⁵ ile yapılan röportajda Patten, Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılan terörist saldırılar karşısında Pakistan, Çin, Rusya ve Arap Devletlerinin, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri ile birlik olmaları gerektiğini belirtmiş, sorunun küresel bir sorun olduğunu ve bu sorun karşısında daha önce örneği görülmemiş bir işbirliğinin sağlanması gerektiğini eklemiştir (Şahinoğlu, 2005:117 ; Ames, 2001).

Patten yaptığı açıklamada, tüm dünyanın tek bir bütün olduğunu anlaması için bazen sorunların da yaşanması gerektiğini, gerçekleştirilen terörist saldırılar ile tüm dünyanın “Amerikalı” olduğunu, yapılan saldırıların İslam dünyasına mal edilemeyeceğini, bunu yapmanın adil olmayacağını ve son bu mücadelenin

---

⁵ AB Komisyonu üyesi

medeniyetler arasında olmadığını, iyi ile kötü arasında olduğunu belirtmiştir (Ames, 2001).

15 Eylül 2001 tarihinde Chris Patten'ın yaptığı diğer bir açıklamada şunlar ortaya konulmuştur: Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ile birlikte terörizme karşı savaşıacaktır, 11 Eylül insan hayatını tamamen değiştirebilecek özelliğe sahip bir gündür, bu saldırı yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'ne yapılmış bir saldırı olamaz ve değildir, bu saldırı tüm dünyayı hedef almıştır, karşı koymak için yollar aramaya gerek yoktur çünkü ne yapılacağı son derece açıktır, farklı fikirleri benimseyenler olabilir ancak terörizm konusunda birlik olmak gerekir, bu günlerde Amerika Birleşik Devletleri ile olan güçlü bağlarımızı ortaya koymalıyız, köktendinci teröristler İslam dünyasının kurtulması gereken bir hastalığıdır, köktendinci gözünden dünyaya bakmak tıpkı hristiyanlığı engizisyonla yargılamaya benzer, küreselleşmeye karşı ya da küreselleşme yanında olamazsınız çünkü bu bir gerçektir ve doğru olup olmadığından çok ne şekilde yararlı olabileceğini tartışmak gerekmektedir (Şahinoğlu, 2005:118 ; Patten, 2001).

Saldırının üzerinden henüz birkaç gün geçmiş olmasına rağmen 19 Eylül 2001 tarihinde “Terörizmle Mücadelede Konsey Çerçeve Karar Tasarısı” sunulmuştur. Bu tasarıda, uluslararası alanda ve Avrupa Birliği dahilindeki yasal belgeler ortaya konulmuş, üye ülkelerin terörizmle ilgili mevzuatları belirtilmiş ve yasal çerçeveye dayandırılarak bir çerçeve karar tasarısı oluşturulmuştur. Çerçeve karar tasarısının ardından ise 21 Eylül 2001 tarihinde Brüksel’de “Olağanüstü Avrupa Konsey Toplantısı” düzenlenmiş ve bu toplantıda terörizmle mücadele yolunda ne gibi adımlar atılması gerektiği belirlenerek bir eylem planı kabul edilmiştir (Şahinoğlu, 2005:118 ; Kaya, 2003:80).

Onaylanan eylem planı doğrultusunda, polis ve adli işbirliğini sağlamak, uluslararası yasal belgeleri geliştirmek, terörizmin mali açıdan desteklenmesinin önünü kesmek, hava güvenliğini güçlendirmek ve Avrupa Birliği'nin küresel eylemini koordine etmek konularında kararlar alınmıştır. Bu kararların yanı sıra Birliğin dünyayla birleşmesini sağlamak ve dünya ekonomisi ile ilgili konularda da tartışılarak sonuca varılmıştır (Şahinoğlu, 2005:118).

2.6.2 Avrupa Birliği “Terörizmle Mücadelede Konsey Çerçeve Karar Tasarısı” 19 Eylül 2001

Hazırlanan eylem planları, verilen tavsiye kararları ve alınan kararlardan da görülebileceği gibi Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri’ne yapılan terörist saldırıların ardından terörizm olgusuna daha ciddi bir şekilde yaklaşmış, yasal düzenlemeler yardımıyla da dünyayı tehdit eden bu olgunun karşısında duracağını göstermiştir (Şahinoğlu, 2005:119 ; Kaya, 2003:80).

11 Eylül döneminde Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği her ne kadar birlikte oldukları ve birlikte mücadele edecekleri mesajlarını vermiş olsalar da, Amerika Birleşik Devletleri’nin kendisini dünyanın tek hakimi olarak kabul etmesi ve “tek kutuplu dünya” yaklaşımı nedeniyle Avrupa Birliği ile bazı fikir ayrılıklarına düşmüş, terörizm mücadelesinde tek başına ayakta kalabileceği iddiasında bulunmuştur (Şahinoğlu, 2005:119 ; Kaya, 2003:81).

Halbuki terörizm her yöntem ve yol ile yayılabilen bir sorun olduğundan, bir devletin tek başına mücadelesinden çok, işbirliği yapılması ile durdurulabilir. Ülkeler farklı coğrafyalardan gelmiş olsalar dahi belirli bir sebep çevresinde toplanarak konular üzerinde anlaşma sağlanmalı, taraflar birbirlerini anlamalıdır. Bölgeler kendi içlerinde de toplumsal desteğe ihtiyaç duymuşlar ve terörle mücadele alanında öncelikle kurumsal, daha sonra ise toplumsal yapıyı oluşturmuşlardır. 11 Eylül 2001 tarihinin ardından da bu terörle mücadele anlayışına destek olanlar olduğu gibi, karşısında olanlar da olmuştur. Örneğin, Avrupa’da İrlanda gibi bazı ülkeler terörle mücadele politikasını eleştirmiş, İrlanda’da varlığını sürdüren IRA’nın silahsızlanması amacı doğrultusunda adımlar atılması beklenmiş, yine bazı Avrupa ülkeleri Amerika Birleşik Devletleri’nin terörle mücadele politikasına taraf olduklarını belirtmişler, Avrupa’da birçok insan da Amerika Birleşik Devletleri’nin terörle mücadele konusunda destekçisi olduklarını, ABD yanlısı mesajlar içeren kıyafetler giyerek göstermişlerdir (Şahinoğlu, 2005:119 ; Kaya, 2003:81-82).

Belirtilen toplumsal ve kurumsal desteğin terörle mücadele konusunda yeterli sayılması mümkün değildir, teröre karşı ortak hareket etmenin yanı sıra, terörle mücadelenin temelini oluşturması gereken bir politikanın da gereksinimi yadsınamaz. 23 Kasım 2001 tarihinde Schengen sınırlarındaki kontrollerin sıklaştırılması amacıyla bazı güvenlik tedbirleri alınmıştır. Ardından, 27 Kasım 2001, 27 Aralık 2001 ve 28 Aralık 2001 tarihlerinde de terörle mücadele konusunda konsey çerçeve kararları çıkartılmıştır. Kararlar doğrultusunda terörün tanımının yapılmasının ve ne olduğunun tam olarak anlaşılmasının, terörist faaliyetlere cezai işlem uygulanmasının ve terör örgütü mensuplarının caydırıcı cezalar almalarının, son olarak ise verilen cezanın ve yargılamaların tüm ülkeler nezdinde tanınmasının gerekliliği vurgulanmıştır. Tüm bu kararların sonucunda Avrupa Birliği'nin terörle mücadele politikası ortaya çıkmış, terörün engellenmesi ve terörle mücadele iki aşamada ele alınmıştır; öncelikle Avrupa Birliği, Amerika Birleşik Devletleri ile sıkı bir işbirliği içerisinde bulunmalı ve bu işbirliğinde aktif bir rol oynamalıdır, ikinci aşamada ise Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ile Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası geliştirilmeli ve başrol üstlenmeleri sağlanmalıdır (Şahinoğlu, 2005:120 ; Kaya, 2003:82).

Yapılan toplantılar ve alınan kararların belirli konulara temasları olsa dahi, genel çerçeve siyasi, ekonomik, kültürel ve güvenlik alanlarında alınması gereken tedbirlerin varolduğu ve ancak bu şekilde küresel bir güvenlik alanının sağlanabileceği çevresinde çizilmiştir. Bu genel çerçeve içerisinde ise asıl temas edilen ve sorunların giderilmesi, düzenin oluşturulması, işbirliğinin sağlanması gerektiği konular şu şekilde sıralanmıştır:

- Hava ve diğer ulaştırma alanlarının güvenliği,
- Suçluların da iadesini içerecek şekilde polis ve adli işbirliği,
- Terörist faaliyetlerin finansman ve diğer destek kaynaklarının yok edilmesi, ileri teknoloji, nükleer silah ve kimyasal silahların yayılmasının önlenmesi ve ihracatının kontrolü,

- Vize ve güvenlik belgeleri de dahil olmak üzere, sınır kontrolleri ile elektronik veri ve bilgi aktarımının denetlenmesi (Şahinoğlu, 2005:120 ; Kaya, 2003:83)

11 Eylül 2001 terörist eyleminin ardından Avrupa Birliği dahilinde terör listeleri oluşturulmaya başlanmış, bu listeler belirli aralıklarla yenilenmiştir. Avrupa Birliği'nin çabaları küresel güvenliğin sağlanması ve bütünleşmenin sürdürülebilirliği açısından büyük önem arz etmektedir. 11 Eylül'ün ardından Türkiye'yi ve hatta tüm İslam ülkelerini de içine alan bir sorunlar yumağı oluşmuş, terörist faaliyetlerin sorumluluğu tamamen İslam ülkeleri üzerinde bırakılmış, fakat Avrupa Birliği ile Türkiye'nin başarılı çalışmaları sonucunda Türkiye Cumhuriyeti'ne de 10 yılı aşkın bir süredir terörist faaliyetleri ile zarar veren bir örgütün, Avrupa Birliği terörist örgütler listesine alınması sağlanmıştır (Şahinoğlu, 2005:121).

2.7. Güvenlik Anlayışındaki Değişimler

Soğuk Savaşın 1990 yılındaki Londra Konferansı sonuç bildirgesi ile resmen sonuçlanmasının ardından geçen on yıllık süreçte küresel güvenlik ve siyasi koşullar önemli değişiklikler yaşarken, aynı dönem içinde artan ve şekil değiştiren güvenlik yaklaşımı küresel anlamda yeni ve geniş tanımlı bir tehdit boyutunu da ortaya çıkarmıştır. Soğuk Savaş sürecinde Avrupa'da kurulan küresel güvenlik terazisi, Soğuk Savaşın sona ermesi ve dünyanın diğer bölgelerinde meydana gelen krizler ve çatışmalar nedeniyle farklı bir süreci başlatmıştır. Geçiş süreci içindeki bu kavramsal değişim ve gelişimin 11 Eylül saldırısı ile birlikte önemli bir mesafe kaydederek tehdit ve düşman tanımı açısından belirli bir çerçeveyi şekillendirmiştir.

Böylece küresel güvenlik anlayışını değiştiren üç temel değişim (1) Jeostratejik Önem Değişimleri, (2) Enformasyon Alanında Değişim, (3) Yönetim Anlayışı Değişimi ortaya çıkmış, buna bağlı olarak ülkeler önce güvenlik anlayışını değiştiren yöntemlerini yenilemişler, ardından bu yeni yöntemi kullanarak tehdit ve düşman kaynaklarını yenilemişlerdir (Uçar, 2007:54 ; Arık, 2001:4).

Bu her üç temel değişim ile birlikte, dünya politikası ve ilişkilerinde değişiklikler ortaya çıkarken, buna bağlı olarak ülkelerin tehdit ve düşman algılamalarını açıklayan yöntemler de değişmiştir. Ülkelerin ekonomik, siyasi ve temel güvenlik yapılarına karşı gelişecek her türlü davranış ve bu davranışı sergileme niyeti tehdit olarak algılanmakta olup, yeni dönemde bu tehditlerin algılanması üç temel sınıfta değerlendirilmektedir (Uçar, 2007:54 ; Arık, 2001:5).

- (1) Ulusal Fiziki Tehdit
- (2) Ulusal Çıkar Tehdidi
- (3) Ortak Değerler Tehdidi

Tehdit algılama yöntemindeki değişim, tehditlerin kimlerden ve nelerden kaynaklandığı konusunda da yeni bir sınıflama yapmaktadır. Tehdit kaynakları 7 ana kümede toplanabilmektedir :

- (1) Bölge ve Devletten Kaynaklanan Tehditler
- (2) Uluslar Üstü Gruplardan Kaynaklanan Tehditler
- (3) Teknolojinin Tehlikeli Kullanımından Kaynaklanan Tehditler
- (4) Zayıflayan Yönetimlere Sahip Devletlerin Edilgen Tehditleri
- (5) Saldırgan Devletlerin Yarattığı Tehditler
- (6) Birleşik Amaçlı İstihbarat Tabanlı Ortaklıkların Yarattığı Tehditler
- (7) Çevre ve Sağlığa saldırı Amaçlı Tehditler

Bu noktaya kadar değişen tehdit kavramlarına yer verilmiştir. Yeni dönemde tehdit kavramı düşman kavramından çok daha önemli olacaktır. Geçmiş dönemin klasik anlamdaki düşman kavramı ortadan kalkmaktadır. Düşmanı isimlendirme eğilimi düşük görüğe kaydırılmakta, tehdit tarifi ve tehditler ile mücadele yüksek görüğe çıkmaktadır. Değişim karşısında güvenlik anlayışı ve yaklaşımı da değişmekte ve hem ülkeler için, hem de güvenlik kurumları için “Yeni Güvenlik Siyaseti” geliştirmek zorunlu olmaktadır. Yeni Güvenlik Siyasetini hem ülkeler yenilemekte,

hem de kurulmakta olan yeni küresel denge içindeki küresel güvenlik sorununu yönetecek güvenlik kurumlarının güvenlik siyaseti anlayışı değişmektedir (Uçar, 2007:55).

Ülkelerin küresel güvenlik siyaseti, kamuoyuna açık ya da üstü kapalı şekilde beyan edilen üç temel amaç üzerine oluşturulmaktadır (Uçar, 2007:55 ; Yılmaz, 2001:45).

(1) Küresel İstikrarı Korumak

(2) Küresel Caydırıcılığı Arttırmak

(3) Küresel Demokratik Değerleri Korumak ve Yaygınlaştırmak

Soğuk savaş sonrası dönemde politik-ideolojik bir güç olarak milliyetçilik giderek yükselen bir değer olmuş, günümüzde ise etnik çatışmalar öne çıkmıştır. Silahların yayılması ile ilgili temel sorunlar terörist hareketlerle de bağlantılıdır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte iki kutuplu blok mantığına göre belirlenmiş olan Güvenlik anlayışı ve tehdit algılaması ilk olarak NATO bünyesinde yeniden ele alınmaya başlamıştır. Bu çerçevede, Soğuk Savaş'ın sona ermekte olduğunun açık bir şekilde ortaya çıktığı bir dönemde, 1991 NATO Roma Zirvesinde önemli kararlar kabul edilmiştir. Bu kararlardan bir tanesi de İttifak'ın kabul ettiği yeni stratejik konsepttir (Uçar, 2007:55 ; Yılmaz, 2001, 46).

Roma Zirvesinde kabul edilen stratejik konsept, Doğu Bloku'nun yok olmasına rağmen NATO'nun ve bu bağlamda ABD ve Avrupa arasında var olan transatlantik bağın tüm yönleriyle korunacağını tekrarlamıştır. Bu bağlamda Roma stratejik konsepti, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin ABD-Avrupa ilişkilerine zarar vermeyeceği ve NATO'nun işlevlerini ortadan kaldırmayacağını açıkça ortaya koymak istemiştir. Roma Zirvesi'nin öncelik verdiği konu, Doğu Avrupa'da yaşanan değişim sürecini kontrollü ve başarılı bir şekilde devam ettirmek olmuştur. Bu sürecin başarıya ulaşması kaygısı NATO'nun güvenliğinin tanımıyla ilgili genişletici bir yoruma gitmesini de gerekli kılmıştır. Buna göre güvenlik anlayışı artık daha fazla ekonomik, siyasal, sosyal ve doğanın korunmasıyla ilgili alanları

kapsamaktadır. Güvenliğin içinde savunma ve askeri konuların önemi ortadan kalkmamış, ancak bu bağlamda büyük oranda ikinci planda kalmaya başlamıştır. Yeni stratejik konsept bu gelişmeyi, “yeni gereksinimlerin zorunlu kıldığı genişletilmiş bir güvenlik anlayışı” olarak tanımlamıştır (Uçar, 2007:56 ; Yılmaz, 2001:42).

Yukarıda açıkladığımız geçiş döneminde yeni bir güvenlik yöntemini de ortaya konmuştur. Roma Stratejik Konsepti’nde “Kriz Yönetimi ve Çatışmaların Önlenmesi” olarak tanımlanan bu yeni yöntem, yine özellikle Doğu Avrupa geçiş sürecinin başarıyla yönetilmesi için düşünülmüştür. Yeni Stratejik Konsept, bu çerçevede, küresel istikrar ve barışın korunması amacıyla, NATO kuvvetlerinin Birleşmiş Milletler görevlerinde de kullanılabileceğini açıkça dile getirmiştir.

NATO Stratejik Konsepti’nde ikinci değişikliği 1999 Nisan’ında, Washington Zirvesi’nde yapmıştır. Bu dönemde, “genişletilmiş güvenlik anlayışı” değişmemekle birlikte, güvenlikle ilgili öncelikler değişmiştir. Sovyetler Birliği dağılmıştır. Eski Sovyet Cumhuriyetleri ve Doğu Avrupa’daki geçiş süreci kontrollü bir şekilde takip edilmiş, başarıyla devam ettirilmiştir. Buna karşılık, Avrupa-Atlantik bölgesinin çevresinde ortaya çıkabilecek bölgesel krizlerin, yayılma etkisi göstererek uluslar arası istikrara zarar verme ihtimalinin artarak devam ettiği tespiti yapılmıştır. Bu çevre bölgelerde yaşanan ekonomik, siyasal zorluklarla, dini ve etnik çatışmalara da dikkat çekilmiştir. Washington Stratejik Konsepti, “etnik çatışmaları, ekonomik sıkıntıları, kitle imha silahlarının yayılmasını yeni dönemin başlıca tehditleri olarak sıralamıştır. NATO’nun çevre bölgelerinde “nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlara” sahip olma yolunda önemli gelişmeler olduğunun altı çizilmiştir (Uçar, 2007:56 ; Yılmaz, 2001:46).

Stratejik Konsept, “devlet dışı aktörler” tanımlamasıyla, terör şebekelerinin kitle imha silahlarına erişme tehdidini açık bir şekilde ve önemle vurgulamıştır. Ayrıca söz konusu terör şebekelerinin bilgisayar teknolojilerini kullanarak gerçekleştirecekleri operasyonlarla NATO’nun güvenlik şemsiyesini ve yüksek teknolojiye yeni silah sistemlerini etkisizleştirmeye de çalışabileceklerini yeni bir tehdit olarak vurgulamıştır. NATO konseptinde, terörizmin yanı sıra, “yaşamsal

önem taşıyan kaynakların akışının önlenmesi” tanımlaması da kullanılmıştır. Bu tanımlama ile petrolün kontrol altında tutulması ve yine petrolün Batı pazarlarına düzenli olarak ve uygun şartlarla erişiminin sağlanmasının bu dönem içinde güvenlik açısından tuttuğu önemli yer vurgulanmıştır. Bu tehdit sıralamasının, terör ve kitle imha silahlarının yayılmasıyla birlikte yapılması, NATO’nun güvenlik önceliğinin Orta Doğu’ya doğru kaydığı yönünde bir değerlendirmeyi de gündeme getirmiştir. Washington Zirvesi’nde kabul edilen Stratejik Konsept, bölgesel krizlerin yayılmasının önlenmesine, petrol kaynaklarının korunmasına ve terör gruplarının kitle imha silahları ve yeni teknolojilere erişerek yapacakları olası saldırılara karşı önlem alınmasına büyük yer ayırmıştır (Uçar, 2007:57).

2.8. Yeni Güvenlik Anlayışı

Soğuk savaşın sona ermesi ile güvenliği tehlikeye düşüren etkenlerin başında saldırgan kuvvetlerden ziyade, insanlığa yönelik etnik çatışmalar, uluslararası terörizm, kitle imha silahları ve ilgili teknolojilerin yayılması gibi yeni risk ve tehditler ortaya çıkmıştır. Anılan bu risk ve tehditler nedeniyle “güvenlik boyutu”, ülke güvenliği kavramından uluslar arası güvenlik şeklinde tanımlanan bölgesel ve küresel güvenlik anlayışına kaymıştır (Uçar, 2007:60).

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı zirve kararları ve 21’inci Yüzyıl Güvenlik Şartı’nda; kapsamlı güvenlik anlayışı çerçevesinde, barış ve güvenliğe yönelik yeni tehdit ve risklere karşı mücadele edebilmek için daha aktif ve yakın işbirliği içinde olma kararlılığı teyit edilmekte; söz konusu risk ve tehditlerin, uluslararası işbirliği olmaksızın, sadece bir devletin veya kuruluşun çözümleyebileceği türden olmadığı değerlendirilmekte; kriz öncesi erken ihbar, krizi önleme ve kriz sonrası iyileştirmeler de olmak üzere kriz yönetiminin önemi vurgulanmakta; yeni krizlere ve tehditlere yönelik yapılanmalara duyulan ihtiyaç dile getirilmektedir (Uçar, 2007:60).

Mevcut ve geleceğin tehditleri ile mücadelede, değişen harekât ortamı göz önüne alındığında salt askeri güçler değil, çoğu kez “çok ulusluluk” niteliğinde olan kriz yönetimine dönük farklı yapılanmaların gerekli olduğu; gelecekte, bir çok

harekatın, bir ittifak kapsamında veya Birleşmiş Milletler, NATO, Avrupa Birliği ya da AGİT şemsiyesi altında veya bir koalisyon halinde, çok uluslu bir yapılanma ile gerçekleştirileceği düşünülmektedir (Uçar, 2007:60).

Uzun vadeli değerlendirmeler kapsamında, Orta Doğu, Balkanlar, Kafkasya ve Orta Asya'nın 21'inci yüzyılın menfaat çatışmalarının güç kullanımına dönüşebileceği kriz bölgeleri olabileceği, bu nedenle, Türkiye için uluslararası güvenliğin önemini koruyacağı öngörülmektedir. Bölge ülkelerine barış ve istikrarın yayılmasına hizmet edebilecek bir devlet olarak Türkiye'nin, inisiyatifi ele alarak, mevcut güç, kabiliyet ve yeteneklerini, belli bir plan içerisinde, bölgesinde ve dünyada etkin ve öncü bir rol üstlenecek şekilde geliştirmesi gerekmektedir. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gelecekteki beklentisi, komşularıyla, güvenlik kaygıları olmayan bir ortam içinde bulunmaktır. Bu temel amaçtan hareketle, komşularımızla askeri açıdan, uzun vadede yakın ilişkiler içine girebilmek için; Türkiye'nin ön alıcı bir yaklaşımla, komşuları ile güven ve güvenlik artırıcı önlemler anlaşmaları gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Uçar, 2007:61 ; Turgut, 2002:34).

Yeni dönemdeki küresel güvenlik anlayışının önemli bir örgütlenmesi de Asya'da yaşanmıştır. 15 Haziran 2001 tarihinde, Çin ile eski SSCB ülkeleri olan Rusya Federasyonu, Kazakistan, Kırgızistan ve Tacikistan, aralarındaki sınır anlaşmazlıklarını çözmek, bölgesel istikrar ve güvenliği sağlamak amacıyla Şanghay İş Birliği Teşkilatını kurmuşlardır. Daha sonra teşkilata 14-15 Haziran 2001 tarihinde Özbekistan da dahil edilmiştir. Örgütün halen altı üyesi bulunmaktadır. Şanghay İş Birliği Teşkilatı, başlangıçta pek umutlu görünmeyen ve sadece üye ülkeler arasındaki sınır sorunlarının görüşüldüğü bir zemin olarak başlamasına rağmen günümüzde çok yönlü bir örgüt haline gelmiştir. Teşkilat, yalnızca ortak sınıra sahip ülkelerin örgütü iken, tüm Asya'yı kapsayan bir örgüt olma iddiasına ve yoluna da girmiştir. Özellikle Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), BİO ve AGİT ile birlikte ele alındığında bu durum daha iyi anlaşılmaktadır (Uçar, 2007:61).

2.9. Tehdit ve Güvenlik Kavramları

İnsanların en temel gereksinimlerinden ve haklarından biri olan yaşam güvenliği garantisi, günümüzün tehlide ve korkuya endeksli kaos ortamında iyiden iyiye ana sorun haline gelmekte ve gittikçe de önem kazanmaktadır. Buna bağlı olarak, toplumların genel yaşama güvenlikleri de hızla küçülen dünyada geri dönülmez bir biçimde çok hassas dengeler üzerinde ele alınmaya başlamıştır (İpek, 2006:13).

20. yüzyıldan önce ülkeler, niceliksel olarak günümüzdeki kadar çok yakınlaşmamışlardır. Bu itibarla; geçtiğimiz yüzyıl öncesinde, dünya genelinde, daha çok ülkesel olarak millete dayalı, kendi temel prensiplerine dayanan ve savaş içinde bir yaşam düzeni geçerli olmuştur. Toplumlar, oldukça uzun bir süre devam eden bu düzene alışmışlar, o zamanki sosyal ve teknolojik yapı itibariyle yeni arayışlar içerisinde olmamışlardır. Ancak, günümüz koşullarında, dünyanın bir ucundaki çok küçük bazda bir sorun ya da beklenti, sebebi ne olursa olsun, tüm dünya ülkelerini, toplumları ve hatta doğrudan bireyleri, az ya da çok şekilde ilgilendirir hale gelmiştir. Bunun sebebi de, herkesçe kabul edildiği üzere, teknolojik ilerlemeler ve dolayısıyla artan bilgi ihtiyacıdır. Böylelikle, ülkelerarası etkileşimde de oldukça yoğun bir şekilde artış yaşanmaya başlamıştır. Söz konusu etkileşim, toplumlara, dolayısıyla bireylere de sirayet etmiş, bu nedenle insan yaşamının temel yapıtaşlarının daha da etkin biçimde irdelenmesine sebep olmuştur (İpek, 2006:13).

Böyle bir konjonktürde, hemen hemen tüm girdi ve çıktılara olduğu gibi tehdit algılamalarına da aynı perspektiften yaklaşılmaya başlanmıştır. Ancak yukarıda açıklamaya çalıştığımız küreselleşme sorunsalına endeksli etkileşimin ortaya çıkardığı güvenlik ihtiyacı, insanların tamamında eş tabanlı bir etkileşime sebep olduğu için, tüm ülkelerin ortak paydada ele almalarını gerektiren konularla birlikte incelenmek zorunda kalmıştır. Çünkü bir toplum, siyasi yapısını sağlam temeller üzerine kurup bireylerinin yaşamlarını ekonomik, sosyal ve güvenlik sorunları çözmüş bir şekilde huzur içinde sürdürebilir. Ancak, diğer toplumların istikrardan ve demokrasiden uzak kalması nedeniyle oluşan güvenlik kaygısı sendromu, bireyler için her zaman tehditkar bir ortam oluşturacaktır. Ne var ki ulusal güvenliğin tek başına uluslarca yerine

getirilemeyeceği ve devletler arası bir güvenlik işbirliğinin gerektiği düşüncesi, 19. yüzyıldaki güç dengesi yaklaşımıyla, 20. yüzyılda da Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler (BM) gibi kolektif güvenlik ve Kuzey Atlantik Paktı Kurumu (North Atlantic Treaty Organisation – NATO) gibi kolektif savunma örgütlerinin ortaya çıkmasından anlaşılmaktadır (İpek, 2006:14 ; Born, 2003:16).

Bunun yanında, askeri güvenlik kaygısına neden olan tehditler de büyük ölçüde yok olmuştur. Ancak, bu durum neticesinde, ülke sınırlarını aşan ilişkilerin yoğunlaşmasına bağlı olarak gelişen yeni tehditlerin ortaya çıkmış olması engellenememiştir (İpek, 2006:14 ; Marchesin, 2003:421).

Hayati endişelerin hat safhada olduğu 20. yüzyıl ertesinde dünyanın insanlar bakımından daha huzurlu olacağı beklentisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşanan (ABD) 11 Eylül 2001 trajedisi ve devam eden süreçteki terörizm esintili saldırılarla etkileri kolay kolay ortadan kalkmayacak bir karamsarlığa dönüşmüştür (İpek, 2006:15).

Bu gibi tehditler çerçevesinde, uluslararasılaşmış suç türlerinin ortaya çıkması ve bunların gittikçe artan bir şekilde insanların huzur içinde yaşamalarıyla doğrudan ilişkili olması konusu, mevcut durumun ülkeler tarafından detaylı bir şekilde incelenmesi ihtiyacını doğurmuştur. Böylece, son yıllarda ortaya çıkan söz konusu olağan dışı tehdit algılamaları nedeniyle güvenlik sorunları, gelişmiş dünyanın bir çok yerinde olduğu gibi, Avrupa'da da yeni biçimleriyle ve mücadele yöntemleriyle ele alınmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, bu tür tehditlere endeksli olan ülkelerin yeni güvenlik anlayışları çerçevesinde, küresel aktör rolü oynamakta oldukça kararlı görünen ve bu çabayı uzun yıllardır sürdürmeye çalışan yeni bir sistemler bütünü halindeki Avrupa Birliği'nin (AB), gerek kendi üye ülkelerinin, gerekse güvenlik arayışındaki diğer ülkelerin refah ve huzur içinde yaşamalarını temin etmek için oldukça önemli sorumluluklarının olması, bunda etkili olmuştur. Önemle belirtilmelidir ki, dünya liderliğine soyunmuş devlet benzeri böyle bir oluşumun, bu sorunlardan kaçabilme ihtimali yoktur. Elbette, bu doğrultuda Avrupa'ya ait dahili ve harici çerçevede, güvenlik ve savunma konseptinin varlığı oldukça elzem bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle günümüz güvenlik sorununun baş

aktörü olan terörizmin ne olduğu, ne gibi süreçlerden geçtiği ve AB ile ilgili bir terörizme karşı mücadeleden bahsetmeden önce böyle bir sorunda oluşturulmuş ya da oluşturulmaya çalışılan kavramsal çerçeve önemlidir (İpek, 2006:15).

2.9.1 Tehdit ve Güvenliğin Yeni Tanımının Yapılması

Güvenlik kavramı, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanları toplum halinde yaşamaya iten en önemli sebeplerden biri de güvenlik ihtiyacıdır. Ancak bu ihtiyacın birlikte yaşamaya başlamakla azalmadığı da apaçık ortadır. Özel anlamda kişilerin hastalıklar, doğal felaketler v.b. gibi insan dışı oluşumlar veya kötü amaçlı diğer kişilere karşı kendi vücut bütünlükleri veya edinimlerini koruma altına alma anlamındaki güvenlik ve buna bağımlı olarak güvenliği zayıflatabilecek veya ortadan kaldıracabilecek her türlü algılamayı içinde barındıran tehdit kavramları, devletler bazında ve çeşitli unsurlar etrafında, uluslararası ilişkiler alanını da bünyesinde barındıran sosyal bir çalışma niteliğinde olagelmiştir. Elbetteki güvenlik, kendi içinde bir amaç değildir ve son kertede insanların refah ve mutluluğuna hizmet etmelidir (İpek, 2006:16 ; Born, 2003:15).

Güvenliğe yönelik oluşabilecek tehlike, korku ya da zarar, her türlü muhatap için dahi, gerek kendi yapısından kaynaklanan olgu ya da nedenlerden, gerekse kendisi dışından kaynaklı oluşumlardan ortaya çıkabilmektedir. Maksimum güvenlik tanımlamasında esas alınan reel yaklaşım, ülke savunmasıdır. Ülke bütünlüğünün niteliksel olarak zarar görmeme durumu, güvenlik içinde yaşamaya delalet olarak kabul edilir. Tehlike veya korku durumunun ya da hissinin olmaması ya da olmama ihtimali ve sahip olunan değerlere karşı zararın en düşük olduğu durum olarak da tanımlanabilen güvenlik kavramı, soyut düzlemde vücuda gelenin somut nitelikler kazanması bakımından, devletlerin geleceği ve sürdürülebilirliği için oldukça zorunlu haline gelmiştir. İki dünya savaşı sonrası ortaya çıkan ve bir devletin dostlarının varlığı kadar düşmanlarının da varlığı doğaldır (İpek, 2006:16 ; Dilmaç-Erkan,2001:11) fikrinin hüküm sürdüğü düzende geçerli olan devletlerin güvenliklerini sağlayan faktörleri ikiye ayırabiliriz:

Bunlardan ilki, ülkelerin meydana gelme veya halkların millet olma aşamasında ortaya çıkan doğal faktörlerdir. En karakteristik olanları; ülkenin coğrafyası, askerlik anlayış, beceri ve kapasitesi, milletin ruhsal yapısı, cesareti ve dini anlayışdır. İkincisi ise ülkeler arasında yapılan ittifakları, uluslararası sözleşmeleri, savaş hukuku düzenlemelerini, hakemlik anlaşmalarını, silahsızlanma sözleşmelerini, saldırıya karşı garantiyi, savaş baskısı gibi faktörleri kapsayan hukuki faktörlerdir (İpek, 2006:16 ; Brugiere,1946:12).

Ancak, iktisadi ve sosyal gelişmelerin hızlı bir değişimle devam ettiği günümüzde; siyasal, ekonomik ve sosyokültürel alanlara ilişkin olarak 20. yüzyılın son on yılına kadar yapılan klasik tanımlamalar, büyük oranda küreselleşmenin de etkisiyle, topyekün değişime yüz tutmuştur. Halen devam etmekte olan söz konusu süreç, 1945'ten itibaren 50 yıl boyunca uluslararası sistemi açıklamakta kullanılan parametrelerde de değişiklikler yapılması gerektiği sonucunu doğurmuştur. Bu doğrultuda devlet güvenliği konusuyla ilgili algılamada da, eskiye nazaran, konsept farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu süreçte, uzun yıllar boyunca savunma kavramı ile, yani dışarıdan gelen silahlı bir saldırı karşısında bunu karşılama kapasitesiyle, güvenlik kavramı birbirine karıştırılmıştır. Yetmişli yılların sonlarından itibaren ise, ulusal sınırları aşan olgularındaki artış, güvenlik kavramının genişlemesine yönelik bir sorunsal ortaya çıkarmıştır (İpek, 2006:17 ; Marchesin, 2003:421).

Nitekim, artık bir ülkede güvenliğe engel teşkil eden herhangi bir tehdit, kolaylıkla yayılabilir ve toplumları, hatta dünya barışını istikrarsızlığa ve korkuya sürükleyebilir hale gelmiştir. Böylelikle, yukarıda sayılan faktörler, günümüzde de ulusal güvenliğe yönelik etkisini korumaya devam etse de, süregelen gelişmeler sayesinde, uluslararası ilişkiler çalışmasında olduğu gibi, bunlara ilave edilen değişik nitelikte kavramların olacağı unutulmamalıdır. Elbette ki bu kavramlar, üst seviyede ele alınan, ülkesel bütünlüğün sağlanmaya çalışıldığı döneme ait konulardan oldukça farklı bir şekilde algılanmaktadır (İpek, 2006:17).

Devletin en önde gelen temel görevlerinden biri de, varlığını betimleyen insanların huzur içinde ve tehdit, tehlike, korku ya da zarardan uzak bir şekilde yaşamalarını temin etmektir. Devlet, kendi düzenini ve istikrarını

sağlayabiliyor, sınırları içinden veya dışından gelebilecek ya da gelmesi muhtemel bilinçli ve bilinçsiz her türlü etkiyi hiçe ya da en azından minimuma indirebiliyorsa; bu indirgemeyi devamlı hale getirebilmek için, insanların kendi sosyal ilişkileri içerisinde meydana gelen ve devletsel olmayan sebeplerle sıradan bir şekilde oluşabilen zarar oluşumlarını, ikinci plana atabilmektedir. Ancak tarihsel süreç içerisinde hatırı sayılır çoğunluktaki acı tecrübelerle fark edilen insan hayatının değeri, ülkenin korunmasını esas alan ulusal güvenliğin, bireyi ve toplumu ön plana tutan insan güvenliği ile birlikte ele alınmasını sağlamıştır. Bu yüzden, devletin kendi güvenliğini sağlamaya çalışması, varlık sebebi olan birey ve toplum için öncü bir tedbir olarak söz edilmesi gereken durum haline gelmektedir (İpek, 2006:18).

Güvenliğin ulusal güvenlik etrafında yoğunlaşmayarak yeni alanlara da aktarılması gerektiği, son yıllarda konuyla ilgili yapılan çoğu çalışmanın da esin kaynağını oluşturmuştur. Zira, güvenlik yapılanmalarını esasen düşman addettikleri ülkelerin askeri nitelikli tehditlerine göre yapılandırılan devletlerin önemsemediği ya da göz ardı ettiği bu yeni tehdit biçimleri, yeni aktörlerle birlikte sahneye çıkmıştır. Terörizm ve örgütlü suçlar başta olmak üzere devlet dışı birimlerce yürütülen ve zaman zaman bazı devletlerin çıkarları doğrultusunda destek verdikleri faaliyetler, küreselleşme dönemine ait uluslararası güvenlik sisteminin öncelikli sorunları haline gelmiştir (İpek, 2006:18 ; Erhan, 2005).

Yeniden tanımlanmaya çalışılan güvenlik kavramı paralelinde ortaya çıkan başta yoksulluk ve gelir dağılımındaki dengesizlikler olmak üzere terörizm, organize suçlar, denetimsiz ya da illegal göç akımları, mikro milliyetçilik, her türlü silahın kontrolsüz olarak yayılması, kökten dincilik, uyuşturucu madde kaçakçılığı, yolsuzluklar, bağnazlık, insan kaçakçılığı, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, kültürel çöküntü ve çevre kirliliği gibi devletlere ait yeni tehditler, güvenliği etkilemede başa oturmuş kitlesel nitelikteki yakınlaşmanın doğurduğu oluşumlardır. Askeri nitelikte olmayan, sivil düzenle daha doğrusu bireylerle ilgili olan bu başat tehditler, özellikle, ekonomik gelişmişlikle geleneksel askeri savaş düzenini sona erdiren ve birbirlerini fiziksel anlamda kıskanmayan, ancak değerinin varlığından rahatsızlık duyan ve geleneksel risklerin ortadan kalktığı ülkeler için geçerlidir. Belirtmekte yarar vardır

ki bu yeni tehditler, aynı zamanda uluslar ötesidir: Mübadele ve dolanımın her türünün küreselleşmesi de bu süreci kolaylaştırmaktadır (İpek, 2006:19 ; Marchesin, 2003:423).

Özellikle teknolojik gelişmelerle artan bir şekilde insan faktörlü yapılanmaların, gündelik yaşantıda ve hemen her ülkede kullanılmaya başlaması ve bu tip gelişme ile insanlararası iletişimin had safhaya çıkması, klasikleşmiş suç türlerinin ilerisinde karmaşık ve bir o kadar da zarar boyutu yüksek eylem ve davranışların oluşmasına neden olmuştur. Nitekim bu tehditler, birbirlerini bekleyerek bir anda değil de hangisinin sırası gelmişse o paralelde ortaya çıkan ve son yıllarda sürekli hale gelen gelişmelerle kendini göstermiştir. Tehdit algılaması bağlamında doğurduğu sonuçlar bakımından birbirinden çok da farklı olmayan bu olgular arasında terörizmin meydana geliş şekli ve insanları derinden etkileme yeteneği, diğerlerinin özelliklerini geride bırakarak kendine adından daha sık söz ettirir bir ortam sağlamıştır (İpek, 2006:19).

Soğuk savaş döneminde; bloklar arası tehdit algılamalarında, doktrini ve kullanma şekli belli teknoloji ürünleri ve bunu kullananlara karşı yürütülen önlemlerin mahiyeti belirgin olmuştur. Tehdidin yönü ve yeri belli olduğu için önlemlerin çerçevesini belirlemek kolay olmuştur. Ancak Soğuk savaş dönemindeki iki kutuplu yapının, gelişmekte olan dünya parametrelerine ayak uyduramayarak çözülmesinden sonra, uluslararası sistemdeki belirsizlik, beklenenin aksine daha da artmıştır. ABD tarafından 90'lı yılların başında 'yeni dünya düzeni' adı altında yeni bir süreç başlatılmıştır. Ancak yeni ve düzenli bir dünyadan söz etmek güçtür. Nitekim, bu dönemde devlet merkezli çatışmaların yerini devleti tehdit eden başka devlet dışı aktörlerin almaya başlaması, uluslararası sistemde çoğul aktörlerin belirleyiciliğinin artması, coğrafi sınırların öneminin azalması, özellikle ekonomik, sosyal veya teknik anlamda fonksiyonel sınırların önem kazanması, iki kutuplu yapının çözülmesi ile birlikte liberal ve kapitalist değerleri temsil eden ABD'nin bir imparatorluk anlayışı içerisine girmesi ve bu bağlamda 11 Eylül 2001 sonrası önleyici saldırı doktrinini ilan etmesi, dinsel temaların devlet politikalarında yer edinmesi ve bu süreçte ulus-devletin egemenliğinin

zayıflaması uluslararası güvenliği yakından ilgilendiren konuların başında gelmektedir(İpek, 2006:19 ; www.turkishweekly.net,12.05.2011).

Günümüzde tehdit biçimleri yeni ivmeler kazanmış ve tehdit kavramı, yeni haliyle karmaşık ve algılanması güç bir yapıya dönüşmüştür. Başta nereden, ne zaman, ne şiddette ve nasıl gerçekleşeceği tahmin edilemeyen kitlesel terörist saldırılar olmak üzere, bu karmaşık ortamın doğurduğu yeni tehditleri bertaraf etmek isteyen devletler, tek başlarına yahut kimine göre de diğerleriyle birlikte yeni önlemler almaya yönelmişlerdir. Özellikle insanlığın yeni modeli Batı demokrasilerinin hedef alınması, içinden çıkılması zor bir problemle karşı karşıya kaldığını işaret etmektedir. Bu yüzden söz konusu anlayış, güvenlik sorunsalında oluşturduğu tahribat nedeniyle, bireylerin yaşam alanlarına verdiği korku dolu izlenimlerdeki güncelliğini kaybetmemektedir (İpek, 2006:20).

2.9.2.11 Eylül 2001 Terör Saldırıları ve ABD'nin Geliştirdiği Politika

Bugüne dek gerçekleştirilenler arasında her anlamda en etkili ve en fazla ses getiren eylemi yaparak tarihe geçen, ABD'yi ve uluslararası finans dünyasını felce uğratan, kamuoyunu da etkileri kolay kolay yok olmayacak derecede şoka sokan El Kaide Terör Örgütü, 11 Eylül 2001 saldırıları ile asıl hedef olarak ABD'ni seçmiş, eylemlerini ise bu hedefi en çok etkileyecek ikincil hedeflerin yüklediği anlam ve sembol üzerine kurarak planlamıştır. Saldırıları, yerel saatle sabah 08:48'de (Türkiye saati ile 15:56) başlamış, çalışma saatinin hemen ilk dakikalarında ve insan yoğunluğunun en fazla olduğu zamanda gerçekleştirilerek mümkün olduğunca çok kurban üzerinden daha etkili bir mesaj verilmesi amaçlanmıştır. Ayrıca kısa bir zaman diliminde planlanarak eylemsel etkinin arttırılmasına çalışılmıştır(İpek, 2006:142).

Manhattan Adası'nın güney ucunda, New York Borsası'nın ve dünyanın bütün büyük finans kuruluşlarının merkezlerinin bulunduğu Wall Street yakınındaki Dünya Ticaret Merkezi'nin (DTM) ikiz gökdelenleri, peş peşe intihar

saldırılarına hedef olmuştur. İlk saldırı, Amerikan Havayolları'na bağlı bir Boeing 767 tipi yolcu uçağının Los Angeles'a gitmek üzere Boston'dan havalandıktan sonra, DTM'nin ikiz gökdelenlerinden birine çarpmasıyla gerçekleşmiş, bu saldırıdan 18 dakika sonra, yine Amerikan Havayolları'na ait, Washington'dan Los Angeles'a hareket eden bir başka yolcu uçağı da, ikinci gökdelene çakılmıştır. Bu saldırılarda DTM, ekonomik hegemonyanın, emperyalizmin ve kapitalizmin sembolü olarak algılanmış ve buranın yok edilmesiyle ABD'nin dünyadaki ekonomik hakimiyetini ortadan kaldırma anlamı yüklenmiştir. Üçüncü saldırı ise; toplam 25 bin personeliyle başlı başına bir kent halindeki Savunma Bakanlığı'nın (Pentagon) beşgen binasına yine bir yolcu uçağının çarpmasıyla meydana gelmiştir. Bu saldırıda ise Pentagon, dünyadaki ABD askeri gücünün varlığının merkezi olarak algılanmış ve sembol olarak buranın vurularak dünyadaki ABD askeri gücünün vurulduğu anlamı yüklenmiştir. Teröristler, ABD'nin yönetilme üssü olarak sembolize edilen Beyaz Sarayı da vurmayı hedeflemişlerse de buraya yönelen yolcu uçağının Pensilvanya'da düşmesi/düşürülmesi, eylemin yarıda kalmasına neden olmuştur (İpek, 2006:142).

Ancak belirtmek gerekir ki El Kaide Terör Örgütü, Beyaz Sarayı da hedefleri arasına alarak sistemin siyasal merkezine yönelmiş, böyle bir politik sembolü de vurarak hegemonun dünya siyasetindeki belirleyiciliğini, yani ABD'ni yok etme anlamı yüklemeyi amaçlamıştır (İpek, 2006:143 ; Gün, 2002:113-119).

Ülkede üst seviyede savunma zafiyetinin ortaya çıkması ve devamında Amerikan halkının yaşadığı büyük terör paniği, Aristoteles'in tragedya tanımındaki gibi "korku ve acıma" duygularıyla tüm dünya televizyonlarından izlenmiş (İpek, 2006:19 Kılıç-Sever, 2001) ve asimetrik savaşta, düşük teknoloji kullanan unsurların başarıya ulaşabileceklerinin oldukça mümkün olduğunu göstermiştir. Her ne kadar stratejik asimetrik konsepti, başta ABD olmak üzere bir çok ülkede 1990'lı yılların ortalarından beri ele alınan başlı başına bir konu olsa da bu saldırı, gerçek asimetrik savaşın başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Küresel dünya sisteminin ve güvenliğinin bugüne kadar yaşadığı en büyük trajedi olan bu saldırılar, küreselleşmenin insanlığı ne şekilde ilgilendirdiği sorusuna verilen en beklenmedik ve en dramatik cevap olmuştur. Bu saldırı yağmuru, etkisi Amerika ile sınırlı

kalmayan ve bütün dünyayı aynı oranda ilgilendiren; sadece New York'ta, Washington'da değil, bütün dünya merkezlerinde aynı şiddetle hissedilen küresel bir terör olayı olmuştur (İpek, 2006:143).

11 Eylül 2001 olayları, Amerikan halkının varlığını tehdit eden bir olgudan ziyade, Amerikalılar'ın ve Batı Dünyası'nın asimetrik ve konvansiyonel olmayan tehditlere ne kadar açık olduklarını göstermiştir. Uluslararası ilişkilerde artık stratejilerin değişimi söz konusudur. 11 Eylül 2001 saldırıları ve buna paralel gelişen olaylar, daha önce varolan birçok stratejik öngörünün yok olmasına, yazılmış birçok kitabın raflardan indirilmesine sebep olmuştur. Tek süper güç olan ABD, daha önceden asla böylesi bir saldırıya maruz kalmamıştır (İpek, 2006:144).

11 Eylül 2001 saldırılarını gerçekleştirenlerin asıl kimlikleri ve amaçları hakkında çeşitli spekülasyonlar yapılmaya devam ederken elimizdeki en somut gerçek, bu eylemlerin sıradan terörist saldırılar olmadığıdır. Gerek saldırıların kapsamı, gerekse eşgüdümünün gerektirdiği ayrıntılı planlama, gerçekleştirilen eylemlerin uluslararası ilişkilerde değişen bazı stratejilere işaret edildiğini göstermektedir. Bu yeni stratejiler, askeri teknoloji ve harcamalar alanında en yakın rakiplerinden bile çok üstün durumda olan ABD'ye karşı girişilecek bir saldırıda, aradaki bu güç farkı nedeniyle geleneksel anlamdaki askeri yaklaşımlardan daha çok "asimetrik savaş" olarak adlandırılacak yöntemlerin kullanılması ile ilişkilidir. Stratejik ve askeri konuları ele alan akademik araştırmalar, ABD'nin askeri teknoloji alanındaki bu farklı üstünlüğünü, askeri alanda devrim ("revolution in military affairs" – RMA) olarak ifade etmektedir (İpek, 2006:144).

2.9.3 AB'nin 11 Eylül 2001 Saldırılarına Tepkisi

Saldırılar sonrasında tüm dünyada olduğu gibi AB ve AB üyesi ülkelerde terörist saldırılara tepkiler, çığ gibi büyümüştür. ABD'nde 11 Eylül 2001'de meydana gelen olaylar ile terörizmin artık sadece sorunun taraftarlarıyla sınırlı bir olgu olmadığı görülmüştür. Başka bir deyişle tüm ülkelerin kendileri ile ilgili olmadığı gerekçesinin arkasına sığınarak teröre sırtlarını dönmelerinin mümkün

olmayacağı yeni bir dönem başlamıştır. Bu yeni dönemde terörizmin büyük ya da güçlü devletleri şu ya da bu yönde davranmaya ya da davranmamaya yöneltebileceği, bu devletlerin de terörizmin yıkıcı etkisine açık olduğu görülmüştür. Fakat 11 Eylül 2001'deki saldırı sonrasında batılı ülkeler genel olarak terör ve terörizm konusunda çok net ve ortak bir tavır sergileyememişlerdir (İpek, 2006:145 ; Öztürk, 2002:32-40).

Terörizmin bahsedilen yeni içeriği konusunda ülke yönetimleri, ciddi bir tercih ile karşı karşıya kalmışlardır; bir yanda ulusal güvenlik, kamu düzeni ve kamu güvenliğinin sağlanması gereğinin diğer yanda temel hak ve özgürlüklerin korunmasının yer aldığı bir durum ortaya çıkmıştır. Aslında bu, ortaya yeni çıkan bir oluşum değildir, terörizm sorunu ile mücadele eden ve bu mücadele doğrultusunda eleştirilen ülkeler, sürekli bu durumla karşı karşıyadır. Ancak, 11 Eylül 2001 sonrasında sorun, tüm devletleri ilgilendirir hale gelince bu tercih, uluslararası platformda daha da tartışılır hale gelmiştir. AB de yukarıda detaylı bir biçimde anlatılmaya çalışılan, binlerce insanın ölmesine, ya da ciddi şekilde yaralanmasına neden olan terörist saldırılar sonrası, uluslararası düzenin gerektirdiği biçimde ve derhal tepki göstermiş, terörizme bakışını ve terörizmle mücadele stratejisini yeniden gözden geçirme gereği duymuştur. Zira saldırıların meydana gelmiş olması, ABD'nin yıllardır müttefiki olduğu Avrupa Ülkeleri'nin meydana getirdiği bir oluşum olan AB için de oldukça önemli bir olgu olarak kabul edilmiştir (İpek, 2006:145).

AB Genel İşler Konseyi, ABD'nde yaşanan terör olaylarının ardından 12 Eylül 2001 tarihinde olağanüstü bir toplantı yapmıştır. Söz konusu toplantı sonucunda üye ve aday ülkeler tarafından kabul edilen ortak bildiri çerçevesinde; ABD'ye yönelik insanlık dışı saldırıların cezalandırılması gerektiği ifade edilmiş, teröristlere karşı işbirliği içinde hareket edileceği vurgulanmış ve 14 Eylül 2001 tarihinde, AB genelinde terör olayları ile ilgili olarak, yas ilan edileceği açıklanmıştır. Terörist saldırıların kınanarak AB'nin ABD hükümeti ile dayanışma içinde olduğu ifade edilen bildiride, saldırıların tüm insanlığa yapılmış olarak kabul edildiği, uluslararası terörizmle mücadelede ABD ile yakın ilişki içerisinde olunacağı ve BM ile diğer uluslararası organizasyonların

terörizmle mücadele ile ilgili (özellikle terörizmin finansal kaynakları açısından) gerekli bütün önlemlerin uygulanacağı vurgulanmıştır. Terörizmle mücadele konusunda bir eylem planının yapılması gerektiği kararlaştırılmış, 27-28 Eylül 2001 tarihlerinde ya da olası koşullara göre daha önce toplanacak Adalet ve İçişleri Konseyi ile 14-15 Eylül 2001 tarihlerinde toplanacak Ulaştırma Konseyi'nden terörist saldırıları engelleyebilecek tüm önlemleri almasını istenmiştir (İpek, 2006:146).

2.10 Avrupa'daki Terörist Saldırıları

2.10.1 11/M Madrid Saldırıları

ABD'nde meydana gelen terörist saldırılarının ardından AB, ABD'ye yakınlığını sürekli olarak dile getirerek acısını paylaştığını söylemiş, bunun yanında ABD'nin terörizmle mücadele yönünde ele aldığı birçok girişimde ABD ile birlikte olduğunu göstermeye çabalamıştır. Bunun yanında AB, söylemsel olarak, terörist eylemlerin bütün batılı ve demokratik ülkeleri tehdit eden bir unsur olduğunu tanımış, bu yönde girişilecek mücadelenin işbirliği ve dayanışma içerisinde olması gerektiği üzerinde ısrarla durmuştur. Ancak, tüm bunlara rağmen, AB tarafından terörizmle mücadele konusunda ciddi çalışmalar yapılmasına rağmen somut adımlar atılamamıştır. AB'nin dış politika yüksek temsilcisi Javier Solana'nın hazırlamış olduğu Avrupa Güvenlik Stratejisi adlı belgenin ilgili bölümünde terörizmle mücadeleye yönelik bazı fikirler yer almasına rağmen hiçbir somut önlem bulunmaması da bunun bir göstergesidir. Nitekim Belge'nin kabul edilmesinden yaklaşık 3 ay sonra AB, acı gerçekle karşı karşıya kalmıştır (İpek, 2006:209).

Avrupa Kıtası'nda meydana gelen ve detayları bir sonraki başlıkta ele alınan elim terörist saldırılarla birlikte, AB de ABD'nin içinde bulunduğu savaşta taraf olduğunun farkına varmış, iki yılı geçkin zamanda ortaya konan iradenin subjektif olarak aslında çok da bir şey ifade etmediğini anlamaya başlamıştır. Terörizmle mücadele mevzuatına sahip veya sahip olmayan tüm üye ülkeler, Avrupa vatandaşlarının yakın işbirliği etrafında güvenliklerini sağlama amacıyla alınan tedbirlerin daha da etkin hale gelmesi için girişimlerde bulunmaya başlamışlardır. 11

Eylül 2001 sonrasında terörizme karşı çok yönlü bir mücadele stratejisi geliştirmesine rağmen, öngördüğü önlemlerin bir çoğunu eyleme geçirmeye ve üye ülkeler arasında tereddütlerin yerine uzlaşmaya varılması için çalışan AB, 2004 yılında gerçekle yüz yüze gelmiştir. Terörizm gerçeği, bu defa AB sınırları içerisinde, 11 Eylül 2001'deki kadar olmasa da büyük acı ve korku ile birlikte kendisini göstermiştir. 11 Mart 2004 sabahı Madrid'de meydana gelen El Kaide bağlantılı bombalı saldırılarda 200'e yakın kişi hayatını kaybetmiş ve 1200'den fazla kişi de yaralanmıştır. Saldırıları sonrasında ülkede 3 gün yas ilan edilmiştir⁶ (İpek, 2006:209).

Bu saldırılar da 11 Eylül 2001'de ABD'nde yaşananlar gibi çalışma saatinin hemen ilk dakikalarında ve insan yoğunluğunun en fazla olduğu zamanda gerçekleştirilerek mümkün olduğunca çok kurban üzerinden daha etkili bir mesaj verilmesi amaçlanmış, ayrıca kısa bir zaman diliminde planlanarak eylemsel etkinin artırılmasına çalışılmıştır. Bu saldırılarla, temel ilkelerinin merkezinde insan hayatı olan AB'ne üye bir ülkede yaşayan insanlar hedef alınmış, huzur ve güvenliğin ekonomik açıdan oldukça gelişmiş bir ülke tarafından teröristlere karşı sağlanamayacağı yaklaşımı üzerinden mesaj vermeye çalışılmıştır. Ayrıca El Kaide terör örgütünün en önemli söylemi olan, "bizden olmayan herkes düşmanımızdır" anlayışının somutlaştırılması amaçlanmıştır. Tüm dünyada 11 Eylül 2001'de olduğu gibi yoğun tepki gören olaylar, birçok dünya lideri tarafından tiksindirici olarak nitelendirilmiş ve nefretle kınanmıştır. Tüm Avrupa liderleri tarafından dayanışma ve işbirliği içerisinde bulunmanın, terörizme verilecek en güzel cevap olacağı, bu nedenle de teröristlerin, dayanışma ve işbirliği içerisinde tek vücut halinde hareket edecek olan AB karşısında barınamayacakları belirtilmiştir (İpek, 2006:210).

---

⁶ İspanya'nın başkenti Madrid'in merkezinde Atocha, Santa Eugenia ve El Pozo tren istasyonlarına düzenlenen bombalı saldırıların ilki, yerel saatle 07.30'da meydana geldi. Ülkede bir sonraki pazar günü yapılacak genel seçim öncesi gerçekleşen saldırılarla ilgili olarak İspanya'nın ayrılıkçı yerleşik terör örgütü ETA, saldırılarla ilgisi olmadığını açıklamasına rağmen İspanyol hükümeti ilk olarak bu örgütü sorumlu tutmuştur. Ancak, İspanya yakın tarihinin en kanlı saldırısını El Kaide, Londra merkezli El Kuds El Arabi gazetesi aracılığıyla üstlenmiştir. Şüpheler üzerine aranan minibüste bulunan yeni deliller de dikkatleri El Kaide üzerinde toplandığını göstermiştir.

İspanya İçişleri Bakanı Angel Acebes, saldırılardan hemen sonra İspanyanın etnik kökenli terör örgütü ETA'yı sorumlu tutan açıklamalar yapmıştır. Bu iddialar, Başbakan Aznar tarafından da ısrarla dile getirilmiştir, ancak ETA, hükümetten gelen suçlamalar üzerine ilk defa bir açıklama yaparak saldırıları kendilerinin düzenlemediğini belirterek Aznar'ı yalancılıkla suçlamıştır. Saldırılardan hemen sonra ülkede üç gün yas ilan edilmiş ve ertesi gün Madrid'de iki milyon olmak üzere ülke genelinde on bir milyon kişi, kendilerini sindirmeye çalışan teröre rağmen bundan önceki terör saldırılarında olduğu gibi sokakları doldurarak terörizme lanet okumuşlardır (İpek, 2006:211 ; Yılmaz, 2006:133).

Avrupa vatandaşlarının, zulme veya şiddete maruz kalma korkusu olmaksızın AB'nin herhangi bir yerinde özgürce yaşama hakkı bulunmaktadır. AB çerçevesinde etkin bir biçimde kabul gören bu görüşle birlikte İspanya'da meydana gelen saldırılar, böyle bir önceliğin sağlam bir biçimde yerine getirilmesi için bir an önce harekete geçilmesi hususunun ele alınmasını gerektirmiştir (İpek, 2006:211).

İspanya'nın böyle bir saldırıya açık olduğu ve 11 Eylül 2001 terörist saldırılarından ve özellikle ABD tarafından Irak'a yönelik yapılan müdahaleden sonra bu yönde tehditler aldığı bilinmekteydi. Çünkü İspanya'nın, ABD'ne yapılan saldırılardan sonra ABD'nin sürekli yanında olacağı garantisini veren AB'nin bir üyesi olması ve ABD'ni Irak'a gerçekleştirdiği müdahalede yalnız bırakmayarak ABD'ne hatırı sayılır bir çoğunlukta asker ve teçhizat yardımında bulunması, saldırıları hazırlayan önemli bir etken olmuştur. ABD'ni bir numaralı düşmanı ilan eden El Kaide ve Usame bin Laden tarafından ABD ile birlikte hareket eden tüm ülkelere yönelik saldırılar gerçekleştirecekleri yönünde açıklamalar yapılmıştır. Fakat, ne zaman olacağı bilinmeyen ancak mutlaka bir gün saldırılacağı öngörülen İspanya'nın böylesine bir felaketle karşı karşıya kalacağı çoğu istihbarat ve polis birimlerince öngörülmesine rağmen böyle bir saldırının olabileceği endişesi pek belirgin olmamıştır. Nitekim, düşmanın yakınlığı sert bir şekilde hissedilmiş ve bu şekildeki saldırıların AB toprakları içerisinde yaşanması, AB'ni ve üye ülkelerini derin bir şekilde etkilemiştir. Şaşkınlık ve korku içerisinde kalan AB, o ana kadar yaptığı ilerlemenin hesabıyla baş başa kalmıştır (İpek, 2006:212).

Saldırıları, önemli tartışmaları da gündeme getirmiştir. Özellikle istihbari bilgi paylaşımı konusunda bazı sıkıntıların ortaya çıktığı görülmüş, bu yüzden Mart Zirvesi öncesi tartışmalarda, bir Avrupa İstihbarat Servisi'nin kurulması da gündeme gelmiştir. Bazı uzmanlara göre kurulacak olan Avrupa İstihbarat Servisi ile Avrupa Savcılığı da AB'nin terörizm ve organize suçlara karşı mücadeledeki etkinliğini artıracaktır. Avusturya ve Belçika'nın teklifi ile gündeme gelen bu konuya, Fransa ve İngiltere, istihbarat bilgilerini 25 devlet ile paylaşmanın hassas bilgilerin sızmasına yol açacağı korkusuyla gönülsüz yaklaşmışlar, ancak, Fransa sadece Birlik'in 5 büyük üyesi Fransa, İngiltere, Almanya, İspanya ve İtalya arasında derinleştirilmiş istihbarat işbirliğini önermiştir. Komisyona ise Birlik bilgi alışverişinde güvenlik güçlerinin, yargı otoritelerinin ve istihbarat servislerinin karşılıklı güvenini artıran ve operasyonel bilgi alışverişini mümkün kılan yeni bir koordinasyon mekanizmasının kurulması gerektiğini ileri sürmüştür. Komisyon'a göre; Europol ve Eurojust ulusal istihbarat ve güvenlik güçlerinin yapısına tam olarak katılmalıdır. Yine Komisyon'a göre bu yeni koordinasyonda ne bir Avrupa CIA'ne ne de ikinci sütunun araçlarına gerek vardır. Terörizm sadece bir iç güvenlik meselesidir ve bu yüzden Üçüncü Sütun çatısı altında bilgi değişimine dayalı bir sistem kurulmalıdır (İpek, 2006:212; Özcan-Yardımcı, 20054:227).

Madrid'de meydana gelen terörist saldırıların tüm Avrupa ülkelerinin ve insan haklarıyla onuruna saygı, hukukun üstünlüğü, eşitlik, demokrasi ve özgürlük üzerine kurulu bulunan AB'nin temel ilkelerine yönelik yapıldığını bildiren AB Komisyonu, bu saldırılardan sonra yeni yasal düzenlemelerin yapılmasını ya da kurumların kurulmasını gereksiz bulmuştur (İpek, 2006:212).

Komisyon, 11 Eylül 2001 saldırılarını AB'ne bir uyarı olarak gören birlik kurumlarının gerekli düzenlemelerle ilgili tekliflerini ve çalışmalarını ortaya koyduğunu belirtmiş, bu doğrultuda bazı yasal mevzuatın kabul edildiğinin, ancak, bunlarla ilgili uygulanma imkanının bulunmadığının altını çizmiştir. Yasal düzenlemelerle ilgili önerilerin bazılarının da onaylanma aşamasında beklediği ifade edilmiştir. Komisyon, operasyonel faaliyetlere ağırlık verilerek uygulamanın etkili bir şekilde işlev kazanmasını beklemiş, terörizmle mücadeleye yönelik

önlemlerin yürürlüğe girmesini çok yavaş ve etkisiz bulmuştur ve bu durumun kabul edilemez bir durum olduğunu belirtmiştir (İpek, 2006:213).

Europol'un terörizme karşı mücadeledeki rolü de bu tartışmalarla beraber tekrar gündeme gelmiştir. Halbuki, Europol Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre terörizmle mücadele yetkisine sahip olan Europol'ün bu görevi, üye ülkelerin ilgili birimleri ile bilgi değişimi, bilgi sağlama, temin etme ve toplama yolu ile bir bilgi sistemi oluşturarak yapacağı aynı maddede açık olarak belirtilmiştir. 11 Eylül 2001 sonrasında sorumluluğunda olan suçlar listesi genişleyen Europol'ün, ortak soruşturma ekiplerine destekleyici nitelikte katılımına izin verilmiştir. Ancak üye ülkeler, bu duruma, özellikle terör suçlarıyla ilgili araştırmalarda, kendi güvenlik çıkarları açısından veya bireylerin güvenliğini ya da soruşturmanın başarısını olumsuz etkileyeceği düşüncesi ile sıcak bakmamışlardır. Bu nedenle Konsey, Europol bünyesinde terörizmle mücadele uzmanlarından oluşan ve görevleri güncel tehditler ile ilgili bilgi toplayıp operasyonel ve stratejik analiz sağlayacak Terörizm ile Mücadele Görev Gücü'nü kurmuştur. Ancak, Europol Sözleşmesi'nin niteliğinden ve de üye ülkelerin isteksizliğinden kaynaklanan sebepler, Europol'ün operasyonel yönünün olmamasına sebep olmuştur. Ancak değerlendirmelerde koordinatörlükten daha çok operasyonel karakterli bir Avrupa Polis Teşkilatı görünümüne sokulan Europol, bu nedenle etkisiz bir birim olarak kabul edilmektedir. Bu da Europol'ün varlığı ile ilgili sorunların ve tartışmaların kaynağını oluşturmaktadır (İpek, 2006:214).

Olaylardan sonra 19 Mart 2004'te olağanüstü toplanan Adalet ve İçişleri Bakanlar Konseyi ile de, terörizmle mücadelede daha önce alınan önlemlerin uygulamaya konmamasının sıkıntısının çekildiği belirtilmiş, bu önlemlerin derhal güçlendirilerek işlevsel hale getirilmesi yönünde karar alınmış ve işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesine yönelik vurgu yapılmıştır (İpek, 2006:19). Bakanlar, AB'de terörizm konusunda uzman bir koordinatör belirlenmesi, bürokratik engellerin aşılması gibi hedefler üzerinde görüş alışverişinde bulunmuşlardır. 25-26 Mart 2004 tarihinde yapılacak olan AB liderler zirvesinde sunulacak olan AB Komisyonu'nun eylem planının; NATO'nun dayanışma ilkesinin benzerinin kabul edilmesi, ortak sabıka belgeleri ve veri bankaları

oluşturulması, terör örgütleri listesine alınacaklara ilişkin kararların oybirliğiyle değil oy çoğunluğuyla alınması, bu listenin gizli tutulması gibi boyutlarda ele alınması konusu da görüşülmüştür (İpek, 2006:214).

Bunun hemen sonrasında, AB Devlet ve Hükümet Başkanları, 25-26 Mart 2004 tarihlerinde Brüksel’de, Lizbon Stratejisi ile AB içindeki ekonomik, sosyal ve çevresel şartlara ve AB’nin terörizmle mücadele stratejisine ilişkin yıllık toplantısını gerçekleştirmiştir.İspanya saldırılarından sonra ilk kez toplanan Avrupa Konseyi, zirve toplantısıyla, AB’nin terörizme karşı mücadelesindeki bugün için de temel yapıtaşlarından kabul edilebilecek ve aşağıda detaylı bir biçimde incelenecek olan Terörizmle Mücadele Deklarasyonu’nu kabul etmiştir (İpek, 2006:215).

Zirve sonucu alınan kararlardan biri de Konsey Genel Sekreterliği bünyesinde çalışacak olan Terörizmle Mücadele Koordinatörü’nün atanmasıdır. Bu koordinatörlük görevi hem iç güvenliğin hem de ÖGA Alanı’nın gelişmesi bakımından için kayda değer bir gelişme olmakla beraber, Konsey’in terörizmle ilgili çalışmalarını koordine edecek olan bu koordinatör, Konsey kararlarının takibinden ve çalışmalarla ilgili Konsey’e rapor sunmaktan sorumlu olacaktır. Böyle bir birimin kurulmasının temel nedeni terörizm ile mücadele politikalarının ağır işleme, terörizmle mücadelede Europol ile diğer AB kurumları arasındaki koordinasyon sorunlarıdır (İpek, 2006:215).

Bu görev ilk olarak; daha önce AP üyeliği, Hollanda İçişleri Bakanlığı, Avrupa’nın Geleceği Konvansiyonu’nda Hollanda Temsilciliği ve son olarak da Hollanda’nın AB Daimi Temsilciliği görevlerini yürüten ve halen bu görevde olan Gijss M. De Vries’e verilmiştir. AB’ne üye olan veya üye olacak 25 ülkenin parlamentolarından etkili terörizmle mücadele yasaları çıkmasını sağlamak görevi de bulunan De Vries’in bu alandaki bilgi birikimi, böyle bir göreve getirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Zirve’de ayrıca, terörist saldırılar sonucu mağdur olmuş insanlara yönelik yardım yapılması da gündeme gelmiştir. Bunun üzerine AB Komisyonu, pilot bir proje başlatmış ve bunun için AB bütçesinden 1 Milyon Euro ayrılmıştır (İpek, 2006:215, ; www.continuitycentral.com , 21.05.2011).

Proje ile terörist eylemler neticesinde mağdur olanlara veya mağdur yakınlarına sosyal ve psikolojik açıdan destek olmak için kurulan kurumlar maddi anlamda desteklenecek, Avrupa’da yaşayan insanların terörizme karşı bilincini artıracak çalışmalara destek olunacaktır. Böylelikle terörizmin verdiği zararlara ilişkin dikkat çekmek amacıyla hazırlanan bu teşebbüsün; Birlik’in, hem terörizme karşı mücadelesinde kendisine destek sağlaması, hem de terörizmle mücadelede uluslararası aktörler arasında model olması bakımından önemlidir (İpek, 2006:216).

2.10.2. 7/7 Londra Saldırıları

AB’ne üye ülkelerin en güçlüleri arasında yer alan, iç güvenlik bağlamında daha kurumsal ve köklü düzenleme ve kurumlara sahip, 11 Eylül 2001 sonrası küresel terörizme karşı oluşturulan ittifakın baş aktörlerinden olan ve ayrıca terörizm fenomeniyle ulusal anlamda uzun yıllardır mücadele eden İngiltere, uluslararası terörizmin esas hedefleri arasında ve terörizmin saldıdığı korku ve endişenin en fazla yaşanması gereken ülkelerden biri olduğunu, bununla beraber, böyle bir tehlikenin tüm AB için en önemli tehditler arasında olduğunu, 7 Temmuz 2005 sabahı Londra’da meydana gelen kanlı saldırılar sonucu iyice anlamıştır. Üç metro istasyonu ve bir otobüste meydana gelen bombalı saldırılar, Londralıların işe gitmek üzere olduğu sırada meydana geldiği için tıpkı New York ve Madrid’de olduğu gibi planlı ve koordineli terör saldırıları olarak meydana gelmiş ve patlamaların etkisiyle, kentin ulaşım sistemi felç olmuş, kentte acil durum ilan edilmiştir (İpek, 2006:236).

Patlamaları, daha önce hakkında bilgi bulunmayan ve kendisini ‘Avrupa’da Cihad Örgütlenmesi için Gizli El Kaide’ olarak adlandıran El Kaide bağlantılı bir örgüt, İslamcı bir internet sitesinde yayınladığı bir açıklama ile üslenmiştir. İngiltere’de meydana gelen eşzamanlı terör saldırılarının ardından, AB ülkeleri başta olmak üzere, ABD, Rusya, Çin, Kanada, Avustralya ve Japonya gibi gelişmiş ülkelerin yanında, Pakistan, Suriye ve Irak gibi terörizme kaynaklık ettiği iddia edilen ülkelerden de terörizme tepkiler yağmış, Kasım 2003’teki İstanbul saldırılarında İngiltere’nin büyük destek verdiği Türkiye de dost ve müttefik İngiliz halkının her zaman yanında bulunulacağı mesajı verilmiştir (İpek, 2006:237).

AB Komisyonu Başkan Yardımcısı ve AB Komisyonu'nun adalet, özgürlük ve güvenlikten sorumlu üyesi Franco Frattini de, konuya ilişkin yazılı açıklamasında, Londra'daki saldırıların, terörizmin sürekli bir tehdit olduğunu ve Avrupa'yı kalbinden vurabileceğini kanıtladığını belirtmiştir. İngiltere'deki terör olaylarının şokunu yaşadığını kaydeden Frattini, İngiliz halkına dayanışma mesajı vermiş, saldırıların sadece İngiltere'yi değil, tüm Avrupa'yı ve tüm Avrupa vatandaşlarını, insan hakları ve özgürlük değerlerini savunanları hedef aldığını kaydetmiştir. Açıklamasında, Londra'daki saldırılar sonrasında Komisyon'un AB içinde olası bir saldırıya karşı acil durum planını iyileştirmek için bir araya geleceğini belirten Frattini, ulaşım, su ya da elektrik sistemlerine zarar verip sınırları aşabilecek geniş çaplı bir saldırıya karşı AB'nin daha hazırlıklı olmayı hedeflediğini de değinmiştir. AB Komisyonu'nun Adalet ve Güvenlik Müdürü Jonathan Faull, saldırılardan sonra, 10 Temmuz 2005 günü Brüksel'de bir basın toplantısı düzenlemiştir (İpek, 2006:238 ; www.euractiv.com, 21.05.2011).

Faull toplantıda, AB ülkeleri arasında iletişim ağları kurulması amacıyla projeler geliştirildiğini bildirmiş, terörizmle mücadelede yeni bir yapılanmaya gidileceğini belirtmiştir. Bu çerçevede bir bilgi merkezinin oluşturulacağı ve terör saldırılarına hedef olan ülkelerin AB'den sivil savunma yardımları isteyebileceği yönünde açıklamada bulunan Faull, AB üyesi ülkelerin bazılarının Madrid saldırıları sonrasında çeşitli önlemler alınmasına yönelik verdikleri sözleri tuttuklarını, ancak çeşitli nedenlerden dolayı tüm önlemlerin alınmasına olanak verilmediğini, ayrıca, AB'nin ortak bir kader belirlediğini ve üye ülkelerin tamamının terör tehdidinin ve meydan okumasının bilincine vardığını belirtmiştir (İpek, 2006:238).

AB bünyesinde var olan terörizmle mücadele düzenlemelerinin bu saldırılar karşısında etkisiz olmadığını, ancak üye ülkeler arasında adli engeller ve uygulama farklılıklarının bulunduğuna işaret eden Adalet ve Güvenlik Genel Müdürü, gençlerin terör örgütleri tarafından kullanılması sorununun küresel nitelikte bir gelişme olduğunu, müslümanların veya diğer dinlerin mensuplarının özellikle hedef alınamayacağını belirterek, AB içerisindeki yabancıların buldukları ülkelere uyum sağlamalarına yönelik çalışmaları desteklediklerini ve bu alanda

başarı sağlanmasının AB için büyük önem taşıdığını kaydetmiştir.NATO Konseyi de, Londra'daki terör eylemlerini görüşmek üzere 8 Temmuz 2005 günü olağanüstü toplantı yapmış, Konsey, terörizme karşı ortak mücadele ve önlemler konusunu ele almıştır (İpek, 2006:238 ; www.nato.int, 21.05.2011).

Toplantı sonrasında basın toplantısı düzenleyen NATO Genel Sekreteri Jaap De Hoop Scheffer, İngiltere'nin saldırılar sonrasında NATO'dan 5. maddeyi yürürlüğe sokmak da dahil olmak üzere henüz herhangi bir yardım istemediğini, ancak, bir talep olması halinde NATO müttefiklerinin yardıma hazır olduğunu belirtmiştir. Saldırıları nefretle kınayan Scheffer, NATO'nun terörizme karşı yürüttüğü mücadelenin hız kesmeden devam edeceğini bildirmiştir.Bununla birlikte, BM Güvenlik Konseyi, Londra'daki terör saldırılarını kınayan kararı onaylamış, kararda, saldırılarda ölenlerin yakınlarının acılarının paylaşıldığı ifade edilmiştir. İngiltere tarafından kaleme alınan kararda, saldırıların sorumlularının yakalanıp yargılanması için bütün ülkelere yardım çağrısında bulunulmuş ve Konsey'in terörizmle mücadeledeki kararlılığı vurgulanmıştır (İpek, 2006:239).

Uluslararası polis teşkilatı Interpol de, Londra'daki ulaşım sistemini hedef alan saldırıların soruşturulmasına yardım için İngiltere'ye bir heyet gönderme önerisinde bulunmuştur. Merkezi Fransa'da bulunan Interpol tarafından yapılan açıklamada, Londra'da meydana gelen patlamaların, bombalı terör saldırıları olduğu belirtilerek, teşkilatın bütün kaynaklarını İngiliz yetkililere açık hale getirdiği kaydedilmiştir. Interpol Genel Sekreteri Ronald K. Noble, bir ülkeye düzenlenen saldırının, bütün ülkelere yönelik saldırı anlamına geldiğini belirterek, polisin buna yanıtının da uluslararası düzeyde olması gerektiğini söylemiştir (İpek, 2006:239).

Londra'da düzenlenen saldırılar, artık İngiltere'nin olduğu kadar AB'nin de acı bir bilançoyla karşı karşıya olduğunu gözler önüne sermiştir. Saldırıları öncesinde görev süresi boyunca ağırlığı terörizmle mücadeleye vereceğini açıklayan ve AB Dönem Başkanlığı'nı 1 Temmuz 2005 tarihinde üstlenen İngiltere'nin bunu yapmak için artık daha çok nedeni ortaya çıkmıştır.Terörist eylemlerin, esas olarak yeni bir meydan okuma değil varolan ve niceleşen terör tehdidinin süregelen yansıması olduğu ve bu yüzden saldırıların sadece bir ülkeyi değil tüm AB'ni

ilgilendirdiği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu yüzden AB üyesi ülkeler arasında daha sağlıklı ve kalıplaşmış bir polis işbirliği ile bilgi alışverişi üzerinde daha fazla önlemler alınması üzerinde durulmaya başlanmıştır (İpek, 2006:240).

Patlamalar sonrasında, Dönem Başkanı İngiltere ve AB Komisyonu, tüm AB üyesi ülkelere çağrıda bulunarak Adalet ve İçişleri Bakanları Konseyi'ni acilen toplanması yönünde çağrıda bulunmuştur. İçişleri Bakanları'nın bir araya gelerek AB genelinde terörle mücadele planlarını tartışacağına belirlendiği toplantıda, terör zanlılarının Avrupa'da seyahatini zorlaştırabilecek bir dizi önlem, cep telefonu konuşmaları ve elektronik posta kayıtlarının tutulmasında ortak kurallar benimsenmesi hakkında telkinlerde bulunulması, havayollarında yolcu bilgilerinin daha geniş çerçevede paylaşılması, çalınmış silahlar için tek bir Avrupa veri bankası oluşturulması ve güvenlik yetkililerinin varolan soruşturmalardan elde edilen istihbarata ulaşmalarını sağlayacak Avrupa çapında geçerli yetkiye sahip olması konularının görüşülmesinin beklendiği açıklanmıştır. Bununla beraber teröristlerin Avrupa sınırları içerisindeki seyahatlerini zorlaştıracak bir dizi önlem ile üye ülkelerin konu ile ilgili uygulamaları her ne kadar farklı olsa da minimum düzeyde bir standart getirecek düzenleme ihtiyacının da toplantı da ayrıca görüşüleceği bildirilmiştir (İpek, 2006:240).

13 Temmuz 2005 günü, İngiltere İçişleri Bakanı Charles Clarke'ın başkanlığında yapılacak Olağanüstü Adalet ve İçişleri Bakanları toplantısında, teröristlerin yakalanmalarına yardımcı olmak için, Avrupa'daki tüm şirketlerin, telefon ve elektronik posta kayıtlarını saklamaları gerektiği görüşünde olduğu yönünde açıklamada bulunan İngiltere İçişleri Bakanı, gerektiğinde, bu kayıtların polise verilmesini de öngören on maddelik bir planı toplantıda sunacağını belirtmiştir. Avrupa Komisyonu'nun adalet ve içişlerinden sorumlu üyesi Franco Frattini de verdiği diğer bir demeçte, terörizmle mücadele için Avrupa çapında önlemler alınması gerektiğini kabul etmiş ancak, şirketlerin, telefon ve elektronik posta kayıtlarını sadece sınırlı bir süre için saklamaları gerektiğini belirtmiştir (İpek, 2006:240 ; www.bbc.co.uk, 21.05.2011).

Sayılan tüm konularda AB ülkelerinin bir çoğunun kaygıları bulunmaktadır ve böyle bir durumda, sivil hak ve özgürlüklerin erozyona uğrayacağı bu ülkelerdeki hemen her politikacı tarafından dile getirilmektedir. Bu uygulamaların ne kadar etkili olacağı ya da neye mal olacağı da iyiden iyiye merak konusu olmuştur. Bununla birlikte AP'ndaki adalet ve içişleriyle ilgili alt komitelerden biri yayınladığı raporunda, elektronik verilerin paylaşımı ile ilgili önerilerin gerçeği yansıtmayacağını, tüm veri tabanlarını kapsayan tek bir soruşturmanın bile güvenlik birimlerinin en az 50 yılını alabileceği belirtmiştir (İpek, 2006:241 ; www.bbc.co.uk , 21.05.2011).

Saldırıları sonrası çalışmalarına hız veren AB Dönem Başkanı İngiltere, AB'nin diğer üyelerine, siyasi şiddete başvuran örgütlerin mal varlıklarını tespit etme ve bunlara el koyma çağrısı yapmıştır. Bilindiği üzere, ABD'nde 11 Eylül 2001'deki saldırılar sonrası Birlik nezdinde oluşturulan terörizmle mücadeleyle yönelik eylem planı doğrultusunda, terör gruplarının maddi kaynaklarının kesilmesi konusunda Birlik üyeleri arasında tam bir görüş birliği bulunmaktaydı. Terör örgütlerinin maddi kaynaklarının kesilmesi yönünde harekete geçmeyen ülkelere yaptırımlar uygulanması konusunun da ilerleyen aylarda, para politikaları kuruluşlarının da gündemine girecek olması, AB'nin çalışmalarında doğru yolda olduğunun bir ifadesi olarak ortaya çıkmıştır (İpek, 2006:241).

Saldırıları, AB çapında oldukça hissedilir bir güvenlik endişesinin yaşanmasına sebep olmuş, beraberinde, üye ülkelerde de güvenlikle ilgili radikal önlemler üzerinde yoğun tartışmaları getirmiştir. AB nezdinde daha önceden alınan terörizmle mücadele önlemlerinin derhal hayata geçirilmesini isteyen İngiltere, 13 Temmuz 2005 tarihinde yapılacak Adalet ve İçişleri Bakanları Konsey Toplantısı'nda telefon ve internet verilerinin kaydedilmesi, kanıtların işbirliği çerçevesinde paylaşılması gibi tartışmalı konuların bir sonuca bağlanması için baskı kurmak üzere çalışmalara girişmiştir. Aynı zamanda AB Dönem Başkanı olarak terör örgütlerinin finansmanını zorlaştıracak ve soruşturmaları kolaylaştıracak önlemler çerçevesinde yeni veri bankalarının oluşturulması, kimlik ve vizelerin biyometrik verilerle donatılarak sahteciliğe karşı güvenli hale getirilmesi

konusunu AB gündemine taşımak için hazırlıklar yapılması yönünde açıklamalarda bulunmuştur. (İpek, 2006:242).

2.11.AB'nin Anayasa Taslağı ve Terörizmle Mücadele

AB'nin üye sayısının artması ve genişlemiş bu yapı içinde yönetim mekanizmalarının artan yük nedeniyle tıkanmaması için sistemi yeniden düzenlemek gereği, AB için önemli bir öncelik haline gelmiştir. AB'nin kurumsal yapısını şekillendiren ve geride bıraktığımız yaklaşık 50 yıl boyunca imzalanan çok sayıda anlaşmanın yerine geçecek ve AB'nin ne olduğunu, neleri yapıp yapamayacağını tek bir belge içinde toplayacak olan bir anayasa ile, kamuoyu tarafından da kolaylıkla anlaşılabilir şekilde bir AB vizyonunun ortaya konmasının da mümkün olacağı uzun yıllardan beri tartışılan konuların başında gelmektedir.

Ortak bir Avrupa anlayışını geniş tabanlı bir temele oturtma arayışında olan AB'nin tüm politika alanlarında büyük çaplı yeniden yapılanmaya gitmek için Aralık 2001 tarihli Leaken Zirvesi'nde AB Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından kabul edilen AB'nin Geleceğine İlişkin Deklarasyon'daki Avrupa vatandaşlarına ait bir anayasa hazırlanması kararı oldukça önemlidir (İpek, 2006:202).

Leaken Zirvesi'nde söz konusu karar ile birlikte Avrupa Anayasası'nın taslağını hazırlamak için oluşturulan Konvansiyon'un, 2,5 yıllık çalışma sonrasında hazırladığı taslak, Hükümetlerarası Konferans'ta yapılan değişiklikler sonucunda 18 Haziran 2004 tarihinde İrlanda dönem başkanlığı sırasında AB Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından kabul edilmiştir. Taslak, tüm üye ülkelerce de onaylandıktan sonra yürürlüğe girecek ve şu an yürürlükte olan Kurucu Antlaşmaların tamamının yerini alacaktır. Prensip olarak üye ülkelerini egemenler olarak kabul eden ve AB'ni ancak üyelerinin tek başlarına başaramayacakları durumlar söz konusu olduğu zamanlarda devreye sokmayı amaçlayan Avrupa Anayasası Taslağı, kimilerine göre yalnızca kağıt üzerinde kalmaya mahkum sembolik bir adım, kimilerine göre de federal bir Avrupa devleti oluşumunun önüne konan bir engel olarak görülmektedir. Ama yine de bütün AB mevzuatının tek bir metinde sistematik hale

gelmesinin hedeflendiği Anayasa'nın, Avrupa için önemli bir gelişme olduğu yadsınamaz bir ilerleme olarak kabul edilmelidir (İpek, 2006 :203).

AB çapında ÖGA⁷ Alanı'nın oluşturulması ile ilgili olarak da önemli bir içeriğe sahip olan Anayasa Taslağı, Birlik'in Maastricht Antlaşması'yla oluşturulan üç sütunlu yapısını kaldırarak ÖGA Alanı'nın oluşturulması sürecinde, istisna haller dışında, tüm konularda şu an için daha çok Birinci Sütun için geçerli olan Topluluk yönteminin geçerli olacağını belirlemiştir. Kurumsal düzenlemelerin yanında bir çok konuda karar alma sürecinin bu yöne kayması, entegrasyon kapsamının derinleşmesi bağlamında oldukça sevindirici bir gelişme olarak kabul edilmektedir. Denebilir ki, uzun yıllardır hükümetlerarası bir anlayışla zor ve yavaş olarak ilerleyen iç güvenlik konusu, gerek kurumsal yapısının verdiği dinamiklik, gerekse karar alma sürecinin kazandığı çabukluk bakımından oldukça ulusüstü niteliğiyle yeni bir boyut kazanacaktır (İpek, 2006 :203 ; Peers, 2000:40).

AB boyutunda vatandaşın güvenini kazanmanın en önemli yolu, vatandaşların özgürlük ve güvenliklerini sağlamaktan geçmektedir. Bu amaç yönünde oluşturulan irade ile kazanılan edimler, kurucu antlaşmalar temelinde düzenlenmiş kurumsal yapı ile oluşturulmaya çalışılmaktadır. Gerek tüm suçlara tüm Avrupa'da aynı mücadele yöntemleri ile yaklaşma, gerekse suç niteliği bakımından, sınır aşan örgütlü suçlar ve terörizm tehdidi altındaki Avrupa'nın iç güvenliğini ve vatandaşların özgürlüklerini güvence altına almanın, ancak bu suçlara karşı ulusal mücadele yöntemlerinin birleştirilerek, AB boyutuyla mücadele etmekle mümkün olacağı, açık bir şekilde kendini göstermiştir (İpek, 2006 :204 ; Özcan, 2005:59-75).

Özellikle Amsterdam Antlaşması ve Tampere Zirvesi'nde alınan kararlar ışığında AB çapında ÖGA Alanı oluşturulması konusunda alınan kararlarla müspet bir ilerleme sağlandığı kabul edilse de, eylemsellik olarak Nice Zirvesi'nin ve 11 Eylül 2001 saldırılarının da içinde bulunduğu süreç boyunca istenilen seviyeye gelinmemiş olması, konunun AB nezdinde yapılacak köklü bir gelişmenin içerisinde yer alması zorunluluğunu ön plana çıkarmıştır. Son dönemde tüm dünyayı etkisi altına alan küresel terörizm sorunu, AB'ni, AB vatandaşlarının daha özgür ve güvenli

---

⁷ ÖGA:Özgürlük,güvenlik,adalet

bir ortam için reaktif hareket edilmesi için tetikleyici bir role büründürdüğü gayet açıktır. Böyle bir ivmenin de verdiği hevesle Aralık 2001’de kararlaştırılan bir Avrupa Anayasası oluşturma çalışmaları içerisinde; ÖGA Alanı’na sahip bir Avrupa için gerekli yapısal düzenlemeler de geniş bir yer almıştır (İpek, 2006 :204).

Anayasa Taslağı ile daha önceden AB nezdinde bir ÖGA Alanı oluşturmak amacıyla yapılanlarda radikal bir değişikliğe gidildiğini söylemek aslında hiç de doğru değildir. Anayasa Taslağı, Maastricht Antlaşması ile başlayan ve Amsterdam Antlaşması ile şekillenen AB için ÖGA Alanı oluşturma düşüncesinin altını çizerek, böyle bir alanın Avrupalılaştırmış bir kurumsal çerçeve içerisinde tam olarak gerçekleştirebilmek amacıyla gerekli yasal alt yapıyı oluşturmaya çalışmıştır (İpek, 2006 :204).

Anayasa Taslağı, I-42. maddesiyle ÖGA Alanı’na özgü yasama ve işlevsel işbirliği metotlarını düzenleyerek Birlik’in hareket şekillerini belirleyerek bir tanım geliştirmiştir. Bu maddeye göre;

“Birlik, ulusal yasalara yakın olmak için Avrupa yasaları ve çerçeve yasaları benimsemesi, adli ve idari kararları karşılıklı olarak tanınmasına dayanarak üye ülkelerin yetkili makamları arasında karşılıklı güveni teşvik etme, polis, gümrük ve suçların önlenmesi ve ortaya çıkarılması konularında uzmanlaşmış diğer hizmetler de dahil olmak üzere üye ülkelerin operasyonel işbirliği yoluyla bir ÖGA Alanı oluşturmayı hedeflemektedir.”

Madde kapsamı incelendiğinde, AB’nin üye ülkeleri arasındaki adli ve idari kararların karşılıklı tanınması ve yetkili birimler arasında karşılıklı güven oluşturma gibi konularda, eskisine göre yapısal ve köklü bir değişikliğe gidilmediği, mevcut durumun aynen korunduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bunun yanında maddenin ilk cümlesinden, Birlik’in gerekli olduğu durumlarda üye ülkelerin yasal düzenlemelerini de yakınlaştırmak için çaba göstereceği anlaşılmaktadır (İpek, 2006 :205 ; Guild, ; 2004:218-234).

Görüldüğü üzere, iç güvenliği oluşturma bağlamında uluslararası bir yapı kurmaktansa klasik işbirliği modelinde yatay seyirde yeni bir yaklaşım getiren

Anayasa Taslağı, bu konuda hali hazırda var olan sorunların önüne geçmekten çok, yeni sorunların oluşmasına yol açmıştır. Nitekim, AB tarafından kabul edilecek yasa ve çerçeve yasaların ulusal yasalar çerçevesinde yapılandırılacağı gayet açıktır. AB, kendi yasalarının ulusal yasalara yakın olması yönünde çaba gösterecektir. Çünkü, AB'nin iç güvenliği sağlayarak özgürlük içinde adaletli bir alan oluşturmak için geniş çerçeveli bir yasal mevzuatı bulunmamaktadır. Bu da, üye ülkelerin yasal düzenlemelerini kendine başlangıç noktası alacak olan AB'nin hangi ulusal yasa ya da yasalara göre hareket edeceği, hangi ulusal yasaları temel alarak düzenleme yapacağı, hatta bir yakınlık yoksa bu konuda neler yapılacağı hakkında tam bir açık ifade bulunmamaktadır. Bunun en güzel örneği, terörizmle mücadele konusunda verilebilecektir. Avrupa Birliği üyeleri arasında, yıllardan beri terörizmle mücadele eden ve son yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan küresel terörizmin potansiyel tehdidi olan ülkelerin yanında bugüne kadar hiçbir şekilde terörizmle ve terörle karşı karşıya kalmamış, terörizmin hedefi arasında yer almayan ülkeler de bulunmaktadır (İpek, 2006 :205).

Söz konusu maddede geçen operasyonel işbirliği ibaresi de konumuz itibariyle oldukça önemlidir. Çünkü AB nezdinde iç güvenliği sağlayıcı ortak polis çalışmalarında ABD'de ve AB ülkelerinde meydana gelen terör saldırılarından sonra operatif etkinliğin olmayışı, yapılan eleştirilerin başında gelmektedir. ÖGA Alanı oluşturma hedefiyle yapılacak operasyonel çalışmalar haricinde Europol ile ilgili olarak düzenlenen III-276. madde de oldukça önemlidir. Maddeye göre, AB nezdinde kabul edilecek Avrupa yasalarında, Avrupa çapında etkinliğe sahip Europol'e, gerek üye ülkelerin yetkili polis birimleriyle yapılacak ortak çalışmalarda ve oluşturulacak ortak soruşturma ekipleriyle yapılacak soruşturma ve operasyonlarda koordine etme, uygulama ve yapılandırma görevi verilebileceği açıkça ifade edilmektedir. Diğer bir deyişle, Europol ilk defa operasyonel bir yetkiye sahip olacaktır. Bu yetki ile, daha önceleri Europol'e, üye ülkelerin yetkili birimlerince kurulacak ortak soruşturma ekiplerinde destekleyici mahiyette verilen sınırlı yetkinin genişleyerek daha merkezi ve etkili bir şekilde işlevsel hale geldiği görülmektedir. Ayrıca Europol'ün ortak soruşturma ekipleri haricinde üye ülkelerin yetkili birimleri ile

doğrudan ortak operasyonlar düzenleyebilmesi de son derece önemli bir gelişmedir. Terörizmle mücadele açısından AB çapında operasyonel yetkiyle donatılmış bir ortak polis biriminin varlığı oldukça önem arz eden bir konudur. Çünkü her ne kadar üye ülkeler arasında, bilgi alışverişi sağlanmış olsa da terörizm suçunun niteliği gereği, özellikle sınır aşan boyutta, ilgili soruşturmaların tek bir elden yürütülmesi, başarılı sonuçların alınmasını kolaylaştırmaktadır. Europol gibi bir birimin de operasyonel etkiden uzak destekleyici mahiyette kalması da terörle mücadele yöntemlerini oldukça sınırlayıcı bir mahiyete sokmaktadır. İpek, 2006 :206).

Anayasa ile getirilen orijinal bir düzenleme de daha önce hukuksal bir zemin elde edememiş dayanışma konusudur. Özellikle konumuzla ilgili olması bakımından, terör nitelikli suçlarla karşı karşıya kalınması durumunu ön plana çıkaran bu düzenlemeye göre herhangi bir üye ülke, terör saldırısı gibi bir felaketin kurbanı olması halinde Birlik ve diğer üye ülkeler, dayanışma ruhu içerisinde bir arada hareket edeceklerdir. Birlik'in, üye ülkelerin bölgelerindeki terörist tehdidin önlenmesi, demokratik kurumların ve sivil halkın herhangi bir terörist saldırıdan korunması ve terörist saldırı durumunda bir üye ülkenin siyasi makamlarının talebi üzerine o ülkeye kendi topraklarında yardıma bulunmak amacıyla üye ülkeler tarafından sağlanan askeri kaynaklar da dahil olmak üzere, tüm araçları bu üye ülkenin kullanımı için seferber edeceği de açıkça madde hükmünde yer almaktadır. Ayrıca dayanışmanın gerçekleşmesi için terörist saldırıya maruz kalan üye ülkenin talebi üzerine harekete geçileceği Anayasa Taslağı'nda açıkça belirlenmiştir. Dayanışmaya ilişkin düzenleme, Komisyon ile Birlik Dışişleri Bakanı'nın ortaklaşa hazırlayacağı teklif üzerine oybirliği ile alınacak Konsey Kararı ile belirlenecektir (İpek, 2006 :207).

Sonuç olarak denebilir ki AB için geçerli olacak bir Avrupa Anayasası, bir iç güvenlik sorunu halindeki terörizmle mücadele için, ÖGA Alanı ile ilgili normatif düzenleme sahip olması bakımından oldukça önemlidir. Birlik, Taslağın tamamen onanmasıyla, terörizmle mücadelede, yasal alt yapısı hazır bir şekilde tüm kurumlarıyla beraber Avrupalılaşıma kazanımlarını kullanmaya başlayacaktır (İpek, 2006 :207).

2.11.1 Avrupa Birliği'nde Uluslararası Terörizme Karşı Yapılan Çalışmalar

11 Eylül'e kadar AB'nin en önemli gündem konusu, Euro'nun tedavüle girmesi ve genişleme iken, bu tarihten itibaren ABD'nin Afganistan operasyonu ve terörizmle mücadele tedbirleri gündemi değiştirmiştir. AB konseyi ve AB ülkelerinin liderleri ABD'ye tam destek verdiklerini belirten açıklamalar yapmışlar, gerek kendi güvenlikleri için, gerekse ABD'nin istekleri doğrultusunda, terörizmle mücadeleye yönelik tedbirler almaya başlamışlardır. AB'nin özellikle güçlü üyeleri, 11 Eylül olayını bir fırsat bilerek, Afganistan hareketında yer almak suretiyle, uluslararası arenada etkili olmaya çalışmaktadırlar (Kılıç, 2007:84).

AB 'nin bugüne kadar bir türlü tam olarak başarıya ulaştıramamış olduğu Ortak Dış Politika ve Güvenlik Politikası'nın 11 Eylül olayları çerçevesinde yeniden gündeme getirilmesi; adalet ve içişleri alanında daha sıkı işbirliğine gidilerek "Birliği" sağlamlaştırıcı adımlar atılması, bu fırsatın değerlendirilerek AB bütünleşmesinde gelişme sağlanmasına yöneliktir (Kılıç, 2007:84).

AB ülkelerine tek tek bakıldığında ise, özellikle üç büyüklerin ABD'ye yaklaşma ve uluslararası alandaki etkinliğini güçlendirme amacıyla dış politikalarını yeniden düzenleme gibi değişikliklere gittikleri görülmektedir (Kılıç, 2007:85).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TERÖRÜN FARKLI BİR YÜZÜ: ETA ÖRNEĞİ

3.1.Bask Bölgesi ve Sorunun tanımı

Avrupa kıtasının güneybatısında bulunan İber yarımadasının Portekizle birlikte iki ülkesinden biri olan İspanya'nın günümüzde bir çatışma alanı olarak tanımlanmasına neden olan en önemli faktör mevcut yapı içinde bulunan dört özerk bölgeden Bask bölgesinde tam bağımsızlığı hedefleyen ve araç olarak terörü kullanan ayrılıkçı hareketlerdir. Bunlardan bir kısmı İspanyadaki dört Bask eyaletinin (Guipuzcoa, Navarra, Alava ve Vizcaya)dışında Fransanın Bask Bölgesindeki üç eyaleti de (Basse-nvarre, Labaurd ve Soule) kurmayı hedefledikleri bağımsız Bask devletinin sınırları içerisinde görmektedir (İnat,Duran,Ataman, 2004:219).

Toplam Nüfusun büyük Çoğunluğu İspanyoların oluşturduğu ülkede bu dört özerk bölgede yaşayan ve İspanyol (Kastilyalı) olmayan insanların toplam nüfusa oranı %25 dolaylarındadır. Bu dört bölgeden Galicia, Andalucia ve Katalonya mevcut İspanyol siyasal sistemine entegre edilirken, Bask Bölgesinin bu yapıya entegrasyonu tam olarak sağlanamamıştır. Bask bölgesinin dağlık yapısı, tarih boyunca, Madrid ile olan iletişimi zorlaştırmış ve bunun neticesinde uygun bir diyalog zemini geliştirememiştir. Bask halkı hakları için pek çok kez savaşmak yolunu tercih etmiş ülkeyi yönetenler ise yükselen bölgesel taleplere karşı baskı uygulamaktan kaçınmamışlardır. Bu da Bask Bölgesinde milliyetçi fikirlerin ve tepkilerin gelişmesine ve nihayetinde teröre dönüşmesinde etkili olmuştur (İnat vd, 2004:220).

Ayrılıkçı terör örgütü ETA (Euskadi Ta Askatasuna, Bask bölgesi ve Özgürlük) Bask bölgesini oluşturduğunu iddia ettiği İspanya'da bulunan Alava, Vizcaya, Guizpozcoa ve Navarra ile Fransa'da bulunan Labourd, Aşağı Navarre ve Soule eyaletlerini içeren topraklarda tam bağımsız ülke kurmak istemektedir. Madrid yönetimi ise, böyle bir bağımsızlığa, diğer bölgeleri de etkileyebilecek olması ihtimalinden ötürü, karşı çıkmaktadır (İnat vd, 2004:220).

3.1.1. Sorunun tarihsel gelişimi

Bask bölgesi, İspanya ve Fransa arasında 16. yüzyılın başlarındaki bölünmüşlüğü günümüzde de devam ettirmiştir. Preneler'in İspanya tarafındaki dört Bask vilayeti 2.5-3 milyon (1975 rakamları) civarındaki bir nüfusu barındırırken, 150.000 kadar Bask'lı Fransa'daki Bask bölgesinde yaşamaktadır. İspanya'nın Bask bölgesinde ayrılıkçı hareketin bir kesimi şiddete yönelirken Fransız Basklıların çoğunluğu ise Paris'in ekonomik yaklaşımına olumlu yanıt vermişlerdir (Gürses, 1997:51).

1812'de kabul edilen merkezîyetçi anayasa İspanya'da merkezîyetçiler ile bölgeciler arasındaki mücadelelerin de başlangıcı sayılır. Özellikle otonom yapıların destekleyicisi Karlist hareketin (18. ve 19. yüzyılda devam eden savaşlarda, hanedanlığın devamından yana, gelenekçi ve bölgesel yapılanmaları destekleyen bu harekete, özellikle Bask bölgesindeki kırsal kesim destek vermiştir) yenilmesiyle birlikte Bask bölgesi, Kral tarafından verilmiş olan ayrıcalıkları (Tueros Yasası) 1840'lı yıllarda kaybetmeye başladı. Madrid bu hakları 1876'da tamamen kaldırdı. Bu gelişmeleri takiben, Bask Milliyetçi Partisi (PNV), Bask bölgesine özel bir 'statü tanıyan Tueros' yasası taraftarı Katolik, gelenekçi bir Karlist aileden gelen Sabino Arana tarafından Bask bölgesine otonomi statüsü kazandırmak amacı ile 1895 yılında kurulmuştur. 1898'deki yerel seçimlere partisinden katılıp seçilen Arana, ölümüne kadar (1903 yılında 38 yaşındayken ölmüş) bu mücadelesine devam etmiştir (Gürses, 1997:51).

1936 yılında İspanya iç savaşının başlangıcına kadar PNV, Bask bölgesine ayrıcalıklar elde etmek yönünde bazı başarılar sağlamıştı. İç savaş ortamında ise Bask bölgesinde ayrı bir hükümet kuruldu. Fakat Haziran 1937'de General Mola, Sanyury ve Franco'nun emrindeki askeri güçler Bask bölgesindeki en son bölgeyi, Bilbao'yu ele geçirdiler. Bask Cumhuriyeti sadece 8 ay yaşadı. Bask hükümeti 1979 yılına kadar süren bir sürgün dönemi yaşadı. 1936 deneyiminden sonra Bask hükümeti Paris'e taşındı. Bask dili Bask bölgesinde yasaklandı Bask milliyetçilerinin mallarına el konuldu. Bazı Basklılar faili meçhul cinayete kurban gittiler. Franco yönetiminin amacı Bask milliyetçiliğini büyümeden bastırmaktı. Birkaç bin Basklı

subay Cumhuriyetçilerle birlikte saf tuttıkları için iç savaşta ve takip eden günlerde idam edildi. Özellikle 1940'lı yılların ikinci yarısından sonra Bilbao'daki Larrinaga hapishanesine kapatılan Basklı milliyetçiler burayı bir eğitim merkezine dönüştürdüler. 1937'den itibaren 100 ile 150 bin arası Basklı Bask bölgesini terk ederek Fransa, İngiltere ve Latin Amerika ülkelerine göç etmiştir. 1945 sonrası, Paris'teki Bask hükümetine sürgünde hükümet hakkı tanındı. Bask milliyetçileri özellikle Latin Amerika'daki Basklı iş adamları tarafından finanse edilmekteydi. İkinci Dünya Savaşı sonrası 'Bask Direnişi' hareketi yeniden örgütlenmeye başladı. Bu hareket Mayıs 1947'de Bilbao'daki genel grev örgütlenmesine öncülük etti. Bu, iç savaştan sonra Franco rejimine karşı organize edilen ilk örgütlü mücadele olarak önemliydi (Gürses, 1997:52).

1950'de İspanya ekonomisindeki zorluklar özellikle Bask bölgesindeki işçi grevlerini artırmıştır. 1951'de Bilbao'daki bir grev üzerine Franco Bask bölgesindeki toplumsal baskıyı artırır. Birçok hücre evi basılarak grevleri organize edenler tutuklanır. Bu tutuklamalardan sonra Bask Direnişi Hareketini radikal gençler ele geçirdiler. Önceleri Franco'ya demokratikleşme konusunda baskı yapan ABD, Fransa ve İngiltere, Soğuk Savaşın yükselişe geçmesi üzerine Meksika'da bulunan Cumhuriyetçilere ve Bask bölgesine destek vermeyi kesti. 1950 başında hızla yükselişe geçen 'Soğuk Savaş' dalgası Franco'nun yardımına yetişmişti, ABD yönetimi Haziran 1951'de İspanya ile askeri üs anlaşması görüşmelerine başlayınca aynı ayın 26'sında ABD dışişleri bakanı Dean Acheson Madrid için 100 milyon dolarlık bir krediyi serbest bıraktı ve böylece İspanyol ekonomisinin nefes almasını sağladı. Bu arada Fransız hükümeti de Paris'te sürgünde bulunan Bask hükümetini kovdu. Onların buldukları binayı da İspanyol büyükelçiliğine tahsis etti. 1954'te Fransa içişleri bakanı olan François Mitterand ise Fransa'dan yayın yapan Bask milliyetçilerinin radyosu olan 'Radio Euskadi'nin yayını yasakladı (Gürses, 1997:53).

Franco yönetimi, Bask bölgesi üzerindeki baskılarını arttırdığı oranda Basklılar arasında milliyetçi-ayrılıkçı isteklerin körüklenmesine yol açmıştır, Franco yönetimi bölgesel kültürel eğitim ve dil üzerinde baskılarını artırmıştır. Bask ayrılıkçıları, Franco'nun aşırı merkezîyetçi ve Baskıcı tutumuna bir tepki olarak (özellikle genç

militanlar tarafından) Bask Milliyetçi Partisi'nin (PNV) yumuşak tutumuna karşı tavrı alırlar ve amaçlarının Bask bölgesinin bağımsızlığı ve Fransa'daki Bask bölgesiyle bütünleşmek olduğunu açıklamıştır (Gürses, 1997:53).

3.1.2 ETA'nın Doğuşu

1940'ların sonlarına doğru örgütlenmeye başlayan 'Bask öğrenci Birliği de ETA'nın kuruluşuna üyeleriyle katkıda bulunmuştur. Bu kuruluş Bask dili ve kültürünü korumayı amaçlamaktaydı. İlk toplantısını ise Fransa'nın Bask bölgesinde Eylül 1947'de yapmıştı. Yazılı propaganda ile ilgilenen bu grubun lider kadroları bir ihbar sonucu 1950'de tutuklanmışlardı, Bazı üyeleri sonradan ETA'nın kuruluşuna katılırlar. ETA'nın örgütlenme sürecinde bu üyeler yaşadıkları deneyimleri uygulama imkanı buldular (Gürses, 1997:53).

1952'de 6-7 kişilik bir grup genç siyasi gelişmeleri gözden geçirmek amacıyla Bilbao'da bir platform oluştururlar. Bunlar Basklı milliyetçi ailelerden gelmekteydiler. Tümü de Deusto Üniversitesi'nde öğrenci idiler. Bir kısmı daha önce EGI (Bask Gençliği) ve Bask öğrenci Birliği içerisinde faaliyet göstermişlerdi. Bask Milliyetçi Partisi (PNV)'nin Franco rejimine karşı mücadele yöntemini eleştirdiler. Bunlardan 4'ü sonradan ETA'nın lider kadrosuna girmiştir. Yaptıkları toplantılar sıklaşmaya ve yayınlanan bildiriler artmaya başlayınca düzenli bir gazete çıkarmaya karar verirler. Ve böylece 'Ekin' (Bask dilinde 'yapmak' anlamında) doğdu. Bu dergiden dolayı bir grup 'Ekin' olarak adlandırılmaya başlanır, Ekin'in amacı BASK dilinin hakim olduğu bir bağımsız Bask Cumhuriyeti kurmaktır. 1953 yılında Ekin, EGI (Bask Gençliği) isimli örgütle ilişkilerini geliştirme yoluna gider. Bask Bölgesinde, Guipuzcoa'da birleşme görüşmeleri yapıldı (Gürses, 1997:54).

EGI, Aralık 1945'de Bask Milliyetçi Partisi'nin(PNV) gençlik örgütü olarak kurulmuştu. Yasal olmayan bir örgüt olarak Franco rejimine karşı faaliyetlerini sürdüren EGI ile Ekin 1956 yılında birleşme kararı alırlar.1958'de PNV yönetimi ile EGI içerisinde PNV'yi eleştiren bir grubun arası açılır.Aynı yıl bir grup EGI militanı PNV'den ayrılır.31 Temmuz 1959'da Hristiyanlarca kutsal sayılan bir günde EGI'den ayrılan bir grup ile Ekin üyeleri ETA'yı kurarlar.Bu tarih Sabino Arana Tarafından

1895 yılında kurulan Bask Milliyetçi Partisi'nin de 64. Yıl Dönümü idi(Gürses, 1997:54).

3.1.3. Kilisenin Rolü

Katolik Kilisesinin Bask Bölgesindeki etkinliği anlaşılmadan ETA'nın doğuşunu, mücadelesini ve toplumdaki yerini anlamak zordur.1960'lı ve 1970'li yıllarda Basklı militanların önemli bir kısmı Katolik kilisesinin dini okullarından gelmiştir. Bask bölgesinde din adamlarının azınlık bir kısmı şehirli muhafazakar orta sınıf ailelere mensup kişilerdi. Çoğunluk ise kırsal kesimden gelmişlerdi. Bask dilinin dini kurumlarda kullanılması yasaktı. Kırsal Bölgelerinden gelen bir çok genç din adamı bu nedenle kiliseden ayrılmışlardır (Gürses, 1997:54).

1950'li yıllarda genç din adamları Bask Bölgesindeki kiliselerde milliyetçi duygulara hitap eden konuşmaları yoğunlaştırmışlardı.1960 yılında, tümü Bask bölgesinden olan 339 rahip Bask halkının kültürel baskıya mazur kalmasını ve kilisenin buna destek vermesini bir dilekçe ile kınamışlardır. Ayrıca bu dilekçenin Vatikan'a gönderilmesi de kilise için önemli bir sorun yaratmış ve imzacıların bir kısmı kiliseden kovulmuş, diğer rahipler ise kırsal kesimlere sürgüne gönderilmişlerdi.1965 yılında rahipler gösterilerde bulunmuş, sivil haklara saygı duyulmasını talep ederek kilise liderlerinin Franco'ya desteğini kınamışlardır. Aynı yıl peder Alberto Gabica'nın yıkıcı faaliyette bulunduğu iddia edilerek tutuklanması dikkatleri kiliseye yöneltmişti. Gabica, bir dini törende verdiği vaazda siyasi suçlulara işkence yapıldığını öne sürmüştü.Birçok Basklı din adamı cezaevine çevrilen bir manastıra hapsedilmeye başlanınca burada açlık grevleri başlamıştı. Bu gelişmeler özellikle kırsal kesimden Bilbao gibi sanayi bölgelerine göç etmiş olan Basklı yoksulların Bask milliyetçilerine olan desteklerinin artırıcı bir etki yapmıştır (Gürses, 1997:55).

1969 yılıyla birlikte ETA militan din adamları ile irtibata geçer. ETA'nın Basklı Katolik din adamlarından Bask davasına destek vermesini istemesiyle birlikte ETA ile Basklı din adamları arasında doğrudan bir bağ kurulmuş oldu. Birçok ETA

üyesi bu din adamlarının faaliyetleri sonucu ETA'ya kazandırılmıştır (Gürses, 1997:51 ; Heiberg,1989:103-105).

3.1.4. İdeolojik Yapılanma Ve Organize Eylem Dönemi'nin

Başlaması

İspanyol siyasetinin gündeminden hiç düşmeyen ETA'nın eylemleri 1961 yılında, iç savaşın galibiyetini kutlama törenleri için Saint. Sebastian'a giden Franco taraftarlarını taşıyan trenlerin engellenmesi amacıyla yapılan başarısız saldırılarla başladı. Aynı yıl İspanyol güvenlik güçlerinin ETA üyelerine karşı mücadelesi de yapılan tutuklamalarla başlamış oldu. Tutuklamalar, sürgünler ve Fransa'ya kaçarak kurtulma çabaları devam etti. Eski Ekin üyeleri, yeni katılımlar olmasına karşın ETA içindeki kontrolü kendi ellerinde tuttular.1962'de sürgünde bir ETA yürütme komitesi kuruldu. İlk toplantıda ETA'nın amacı, "ulusal kurtuluş için savaşan devrimci Bask hareketi" olarak tanımlandı.1963 yılında ETA liderliği 'üçüncü dünyacı'lığı kendilerine şiar edindi.1964 yılındaki 3. Toplantıda ise ETA, anti-emperyalist ve anti-kapitalist bir örgüt olarak tanımlandı ve böylece gelenekçi PNV ile ipleri koptu (Gürses, 1997:55).

1963 yılında ideolojik farklılıklar ortaya çıkmaya başladı. Bu arada devrimci savaş tezi örgüt içinde kabul gördü ve bu amaçla Bask bölgesi 6 coğrafi alan olarak belirlendi.1964 yılında birlikte örgüt içinde eski tüfek üyelerle genç radikaller arasında çekişme kendini göstermeye başladı. Aynı yıl Fransa'da sürgünde bulunan eski tüfek Ekin önderleri, Fransa'daki bir ETA üyesinin bürosunda çalıntı silahlar bulunması üzerine Belçika'ya geçtiler. ETA'nın İspanya'daki ilk toplantısı 1965 yazında oldu. Eski liderler Belçika'da sürgünde iken genç radikaller örgütte yükselmeye başladılar, Örgüttekiler, "Troçkistler" ('işçi'ci eğilim' olarak adlandırılıyorlardı) ve "üçüncü dünyacılar " (politikalarında Bask kimliğine öncelik veren ve silahlı mücadeleyi savunan grup) olarak, iki grupta toplandılar (Gürses, 1997:56).

1960'da İspanyol polisinin Bask Milliyetçi Partisi'nden (PNV) bilgi alarak yaptığı iddia edilen bir operasyonla bir darbe yiyen ETA'nın merkez komitesi 1962 başında örgütün ilk bildirisini yayınlamıştı, Bildiride ETA'nın şiddet de dahil her

yolu kullanarak Bask bölgesinin bağımsızlığını kazanmak için mücadele veren bir gizli örgüt olduğu açıklandı. ETA, 1960-1967 yılları arasında yayınladığı Zutik (Bask dilinde- 'Ayaktayız' anlamında) dergisiyle görüşlerini yaymaya çalıştı. ETA'nın Mayıs 1962'deki ilk toplantısındaki kararında ayrıca etnik sınırlara göre belirlenmiş bir Avrupa federasyonundan da bahsediliyordu. Dini konularda taraf olmadığını da ifade eden hareket, ırkçılığa karşı olduğunu açıklayarak her türlü sağ ve sol diktatörlüğü reddediyordu (Gürses, 1997:56).

Örgüt merkez komitesi, eylem faaliyetlerini şöyle sıralamıştı; basım-yayım ve iletişim, hücre ve çalışma grupları oluşturmak, propaganda faaliyetlerinde bulunmak, yasal eylemleri planlamak ve yerine getirmek, askeri eylemleri organize etmek. Cezayir halkının Fransa'ya karşı mücadele deneyiminden etkilenen Federico Krutwig, 1963'de yazdığı bir yazısında devrimci savaşı öngörüyordu. Jose Etxebarrieta ise Mao'nun düşüncelerinin Bask sorununun çözümü konusunda yol gösterici olduğunu iddia ediyordu (Gürses, 1997:56).

Mart 1963'de toplanan ikinci meclis ise Ekin grubunun kontrolünde geçti. Burada Krutwig'in devrimci savaş düşüncesi kabul edildi. 1963 sonbaharındaki tutuklama kampanyasından Ezkubi ve Jose Etxebarrieta gibi liderler tutuklanırken bazı liderler Fransa'ya kaçtılar. Bu arada ETA liderliği 'Liberados' ismini verdiği, kendilerini-mücadeleye adayın bir grup elemanına tam günlerini mücadeleye verebilmeleri için maaş bağlama kararı aldı. Bu da profesyonel örgütçülüğün ETA'da başlamasının ilk adımlarından biriydi(Gürses, 1997:56).

Nisan-Mayıs 1964'deki üçüncü meclis toplantısında genç radikal üyeler, eski tüfek liderlere bayrak açtı. Bask Milliyetçi Partisi'ni (PNV) burjuva partisi olarak tanımlarken, ETA, anti-kapitalist ve anti-emperyalist olarak tanımlandı. Ekin Grubu kontrolü kaybediyordu. Fransa'daki liderler Fransız polisince Belçika'ya kovulmaya başlandı, Bu durum onların Bask bölgesinde faaliyet gösteren ETA'nın yönetiminde etkili olabilmelerini olumsuz yönde etkiledi. 1964 yılında ETA liderliği bir bildiri yayınlayarak birleşik Bask ülkesi için silahlı mücadeleye başlamaya karar verdiklerini açıklamıştı (Gürses, 1997:57).

ETA'nın ideolojisinin geçmişi; Alman-İspanyol ana babadan doğma, Bask dili konuşabilen Frederico Krutwig tarafından 'Bask Dünya Kongresi'nde henüz ETA kurulmadan, 1956 yılındaki açıklamasına kadar uzanıyordu. Krutwig şöyle diyordu; 'Bask ülkesinin kurtuluşu yalnızca gerilla savaşıyla mümkündür' (Gürses, 1997:51 ; Heiberg, 1989:111). ETA'nın temel argümanı ise Bask bölgesinin, İspanya'nın bir kolonisi olduğu ve bölgenin ekonomik, siyasal ve kültürel olarak sömürüldüğü idi. Böyle bir ideolojik bakış açısına. sahip olan ETA liderliği 1964'den sonra şu yolu seçti; ETA, İspanyol polisi, askeri ve sivil muhafızlara karşı silahlı mücadeleyi 'başlatacak; bunun sonucu güvenlik güçleri harekete geçecek ve Bask bölgesindeki baskılarını artıracak; bu durum Basklıların tepkisine yol açacak ve ETA'ya üye katılımını, parasal desteği artıracaktır. Madrid yükselen Bask muhalefetine karşı direnemeyecek ve Bask bölgesini terk edecekti. Bu yaklaşım özellikle 1968'de uygulamaya konuldu. Örgütteki üçüncü dünyacılar silahlı mücadelenin hemen başlamasını ve bunun İşçi sınıfını örgüte çekeceğini öne sürerken, buna karşı çıkanlar (Troçkistler) ise siyasi mücadeleye öncelik verilmesinde diretiyordu. (Gürses, 1997:57).

1965 yazında toplanan dördüncü meclis toplantısında ETA, örgüt yapısında değişikliğe gitti. 'Cephe' yerine 'Şube'ler oluşturuldu. Askeri Cephe yerini 'Eylem Şubeleri' aldı ve üyelere askeri eğitim vermeye başlandı. Tartışmaların yapılarak eylem faaliyetlerinin karara bağlandığı bir siyasi büro oluşturuldu. Fransız Bask bölgesi ise, bütün zorluklara rağmen ETA operasyonların yönetildiği bir üs ve sığınak olarak kullanılmaya devam etti. Örgüt içi ideolojik mücadeleler Aralık 1966 ve Mart 1967'de yapılan iki toplantıda (Beşinci Meclis) silahlı mücadele taraftarları (Txillardegı, Krutwig, Madariaga, Jose ve Xabier (Txabi) Etxebarrieta kardeşler, Ezkubi ve Beltza gibi üçüncü dünyacılar) örgütteki hakimiyetlerini ilan edince ETA içinde ayrılık başladı.Zaten kuruluşundan bu yana içinde çeşitli görüşteki gruplar barındıran ETA, örgüt politikalarının belirlendiği beşinci meclis (ETA-V) toplantısında, toplumsal ve sınıfsal konulara ağırlık verilmesini savunan ve etnik kimlik etrafında politika yapılmasına karşı çıkan Troçkist eğilimli grup, etnik mücadele-ile sınıf mücadelesini beraber götürmek isteyen eski tüfek ETA üyelerince örgütün siyasi bürosundan atıldılar. Bu grup ETA-Berri'yi (Yeni-ETA) kurdu. ETA-

Berri kurucuları Bask milliyetçiliğinden uzaklaşıp işçi sınıfına yönelen bir yol benimsediler. 1969'da 'Komünistler' adlı bir" grup oluşturdular. 1970'de ise İspanyol Komünist Hareketi altında örgütlendiler (Gürses, 1997:58).

Bask bölgesinde 1968 yılı sonlan ve 1969 yılı ilk yarısında ETA'nın merkez komitesinden yeni tutuklanmalar oldu. Bu tutuklanmalarla önemli bir güç kaybına uğrayan eski tüfek ETA üst kademe elemanları uyguladıkları geleneksel 'eylem-baskı-eylem' yönteminin bu tutuklamaları doğurduğunu iddia ederek, bu yöntemin sorgulanmasına başladılar. Franco yönetiminin 1969'daki tutuklama kampanyasında en önemli liderlerini kaybeden ETA'nın içindeki gençler Ağustos 1970'de Altıncı Meclis'i topladılar. Eski tüfek gelenekçi liderlerden Madariaga ve ETA'nın içinde yer alan anti-komünist milliyetçi örgüt 'Milis' grubunun lideri Jon Etxabe ile Altıncı Meclis'te egemen olan 'Kızıl Hücreler' elemanları arasında anlaşmazlık çıktı. Beşinci Meclis'te (ETA-V) egemen olan liderlerden Madariaga ve Krutwig'in de içinde bulunduğu milliyetçi liderler, Altıncı Meclis'e (ETA-VI) katılanların bu toplantıyı örgüt kuralarına uygun olarak yapmadıklarını gerekçe göstererek bunların ETA'dan atıldıkları yolunda bir açıklama yaptılar. Muhafazakar eski tüfek kadro, Altıncı Meclis'e katılan işçi sınıfı taraftan radikal yeni kuşak üyeleri ETA'yı İspanyol devrimci Marksist solunun içine çekmeye çalışmakla suçladılar. Bu suçlanan grup Altıncı Meclis toplantısında "İspanyol devletinin şiddetle yıkılması ve işçilerin silahlı konseylerinin ülkenin kontrolünü ele alması, işçi konseylerince kabul edilen Bask ulusunun ayrılık ve tekrar birleşme hakkı'nın savunulması, tazminat ödenmeksizin malların toplumsallaştırılması, Bask ve İspanyol dilinin eşitliği gibi kararlar almışlardı (Gürses, 1997:59 ; Clark, 1984:59).

1970'de örgüt içinde ideoloji ve iktidar mücadelesi devam etti. "Kızıl Hücreler" adlı marksist grup örgütten ayrıldı ve daha sonra Bask bölgesinde İspanyol Komünist Partisi'ni kurdular. 1970'de altıncı meclis toplantısına ağırlığı koyan ve sınıf mücadelesine öncelik verilmesini savunan grup ETA-VI olarak adlandırılmaya başlanınca ETA ikiye bölünmüş oldu; ETA-V (ETA-Beşinci Meclis.) ve ETA-VI (ETA-Altıncı Meclis). ETA-VI, etnik milliyetçi eğilimden işçi sınıfı dayanışmasına yönelik hareketi olarak Eski tüfek ETA militanlarının koltuklarını tehlikeye sokunca bu toplantı illegal ilan edilmişti. Eski tüfek'lerden oluşan ETA-V liderliği 1960'lann

başındaki Bask milliyetçiliğine ağırlık veren sol ideolojilerine dönüş yapma çağrısı yaptılar. ETA'nın deneyimsiz ve mali kaynaklardan yoksun üyeleri ise milliyetçi politikalarından uzaklaşıp faaliyetlerini sınıf mücadelesi üzerinde yoğunlaştırma kararı aldılar. Özellikle 1971 yılında İspanyol polisinin yaptığı operasyonlarda ETA-VI'nın genç lider kadrolarından önemli bir kısmı tutuklanıp, kalanlar ise sürgüne gönderildi. Üyelerden bir bölümü ETA-V'e katılacak, Troçkist bir grup ise 1973'de Devrimci Komünist Lig (LCR) ile birleşti. ETA-VI'nın varlığının 1973'de sona ermesiyle, ETA-V kısaca ETA olarak anılmaya başlandı (Gürses, 1997:59).

1974 yılı iç savaştan sonra şiddetin en yoğun olduğu yıl olmuştur. Bu arada ETA, Kasım 1974'de ETA-militar ve ETA-politiko-milltar olarak ikiye bölündü. ETA politiko-militar toplumsal örgütlenmeye ve sınıf savaşına öncelik verirken, ETA militar İspanyol devletine karşı silahlı mücadeleyi tek yol olarak görmüştür. ETA militar zamanla üye sayısını arttırmıştır. ETA içerisinde yaşanan 1974 bölünmesi üzerine geleneksel politikalara dönmüş ye işçi sınıfı dayanışmasına öncelik veren ve etnik politikaları dışlayanla bu deneyimi başarısız olmuştur (Gürses, 1997:60 ; Clark, 1984:67). Bu tür arayışlar sonraki yıllarda da devam etmiştir. İspanyol polisi tarafından açıklanan bir telefon konuşmasında, cezaevindeki iki önemli ETA üyesi bir bombalama olayı sonucu (7 Ekim 1991'de bir polisi öldürmek isterken 2 yaşındaki çocuğunun ölümüne neden olmaları olayı) Bask kamuoyunun tavrının ETA'ya karşı değiştiğini, bu nedenle şiddet ile amaca ulaşmanın tutarlı olup olmadığını sorguluyorlardı (Gürses, 1997:60 ; Keesing's, 1992:38689). Örgütteki bazı elemanlarca silahlı mücadelenin yanlış olduğunun çeşitli defalar ileri sürülmesi üzerine ise ETA liderliği 14 Aralık 1991'de yayınladığı örgüt içi bir dokümanda silahlı mücadelenin düşmana karşı başarı kazanmak için tek yol olduğunu ve bunun devam edeceğini açıklamıştı (Gürses, 1997:60 ; Keesing's, 1992:38783).

3.1.5.Diğer Örgütlerle Dayanışma Kararı Alınması

Şubat 1972'de ETA liderliği bir ortak bildiri yayınlarak örgütün diğer ülkelerde-kurtuluş için mücadele veren örgütlerle işbirliği kararı aldı. Bu amaçla 'Fatah', 'Kürdistan Demokrat Partisi', 'Breton Kurtuluş Cephesi', ve 'İrlanda Cumhuriyetçi Ordusu' gibi örgütler ile ilişkiye geçme kararına varıldı (Gürses,

1997:60 ; Clark, 1984:69). Bu ilişkilerin kolayca sürdürülmesinin ne derece zor olduğu göz önüne alınırsa, bu kararların alınmasının genelde bir ideolojik tavırdan öteye gidemediğini söylemek doğru olur. ETA üyelerinden yurt dışına kaçanlar gittikleri ülkelerdeki örgüt liderleriyle bazı ilişkiler geliştirdikleri ve ortak toplantılara katıldıkları doğrudur. İlişkilerin karşılıklı yardım düzeyine varması ise bazı alt düzey silahlı militanların, eğitim için uygun ortamları olan bazı örgüt kamplarına (zamanında Filistin Kurtuluş Örgütü kampları gibi gittikleri de bilinmektedir. Fakat bazı ETA üyelerinin belirttiğine göre, İtalya'daki ve Güney Amerika'daki bazı sol örgütler dışında, ETA'nın yabancı ülkelerdeki örgütlerle ilişkiler kurup geliştirmede kayda değer bir çabası ve başarısı olmamıştır (Gürses, 1997:61).

3.1.6. Şiddet'in Ön Plana Çıkması

ETA'nın 'Eylem-Baskı-Eylem' taktiği 1960'lı yılların sonlarına doğru oturmaya başlamıştı, ETA, saldırılarında hedef olarak genellikle yüksek düzeyde görev yapan asker ve sivil bürokratları seçiyordu. 1968'de ETA'nın şiddet yanlısı yöneticilerinden biri olan Txabi Etxebarrieta, arabasını durdurmak isteyen polislere ateş açınca Guardia Civil adlı ispanyol polis teşkilatı elemanlarınca öldürülmüş ve ETA'nın genellikle öldürmeyle sonuçlanan saldırılarıyla cevap bulmuştu (Gürses, 1997:61).

Ölümünden önce, Etxebarrieta bir örgüt dokümanında şöyle yazıyordu; "1968'i ölümler olmadan sona erdirmeyeceğimiz herkes için aşıkardır (Gürses, 1997:61 ; Clark, 1984:48). Kendisi ilklerden olmuştur. Ölümler gösterileri de beraberinde getirir. ETA, Etxebarrieta'nın öldürülmesine, önemli bir siyasi polis şefi olan Meliton Manzaras'ı öldürerek karşılık verir. Polis şefinin öldürülmesi üzerine 16 ETA üyesi, İspanya tarihinin en önemli davalarından biri olan "Burgos davası"nda yargılandı. Bu davayı etkilemek için anti-komünist, milliyetçi 'Milis' grubuna mensup ETA militanları San Sebastian'daki Batı Alman Konsolosu E. Beihl'i kaçırdı (Gürses, 1997:61 ; Bauman, 1973:86-88). Bu gelişmeler güvenlik önlemlerinin artırılmasına, dolayısıyla toplumsal tepkilere yol açtı ve gerginliği arttırdı. Toplumsal protestolar sonucu Franco 30 Aralık 1970'de ölüm cezası verilen altı ETA üyesinin cezalarını

hapse çevirtmek zorunda kaldı ve Beihl serbest bırakıldı. Ölüm cezaları kaldırılan militanların her birine 30'ar yıl hapis cezası verildi. Fakat, Franco öldükten sonra, tümü 1977 yılına kadar ya hapisten çıktı, ya da 'Avrupa başkentlerine sürgüne gittiler. İdam cezalarının kaldırılmasında ETA yönetimi ile İspanyol hükümet görevlileri ve siyasetçiler arasında bir takım görüşmelerin yapıldığı ve bunun görüşme sürecine etki ettiği açıklandı (Gürses, 1997:61).

1972 yılında ETA-V ve EGI ile Hristiyanlarca kutsal olan bir zamanı seçerek paskalya'da birleşip, bu iki grup ETA adının devamından yana karar alınca EGI ve ETA-V fiilen sona erdi. EGI'den gelen birkaç yüz kadar üye ETA'ya önemli bir güç sağlamıştır. 1972'de ETA yönetimi, Franco'nun en güvendiği insanlardan olduğu ileri sürülen İspanya başbakanı Amiral Luis Carrero Blanco'yu hapisteki 150'den fazla ETA tutuklusunun serbest bırakılmasına katkı olur amacıyla kaçırmaya karar verdi. Fakat ETA 'komando' grubundan iki kişi Madrid'de yaptıkları araştırmalar sonucu öldürme kararı alındı. 1973 yılında, Madrid'de Blanco'nun evine giden yolun altına kazdıkları bir tünele yerleştirdikleri çok güçlü bir patlayıcı ile Blanco'yu öldürürler (Gürses, 1997:62). Teknik nedenlerle bu saldırı bir kaç kez ertelenmişti, Henry Kissinger'in İspanya'yı ziyareti dolayısıyla da saldırıyı ertelemek zorunda kalan ETA bu öldürme ile adeta eylemlerini İspanya'nın her yerine taşımaya muktedir olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Franco yönetimi tarafından güvenlik tedbirlerinin daha da artırılmasıyla birlikte ETA-V'in silahlı karşı saldırıları da artar. ETA'nın ilk önemli silahlı eylemi 1965'deki bir soygunla başlamış ve sürekli artan bir oranda (özellikle 1970 sonrası) devam etmişti (Gürses, 1997:62).

3.1.7. ETA, Franco Rejimine Karşı İşbirliği Arayışında

ETA'nın toplumsal desteği de hızla artmaya başlamıştı, ETA'nın planları tutuyordu. İspanyol yönetiminin polislerinin Bask bölgesindeki baskıları sonucu, daha önce milliyetçi/gelenekçi gençlerden, aydınlardan vs. oluşan ETA kadrolarına işçi sınıfından da katılımlar olur, 1960lı yıllarda artan yabancı düşmanlığına karşılık, Bask bölgesine göçler nedeniyle İspanyol kökenli gençlerin ve sanayi işçilerinin başını çektiği yükselen sosyalist hareketi kendi tarafına çekmek isteyen ETA yönetimi yabancı düşmanı etnik argümanlarını yumuşatma yolunu da denedi. Fakat

bir göçmen çocuğu olan ETA'nın kurucularından, milliyetçi kanat temsilcilerinden Txillardegi'nin açıklamaları bunun ne kadar güç olduğunu gösteriyordu. Txillardegi, Bilbao'da 1973'te yaptığı bir konuşmada göçmenlerin kendilerini çoğunlukla İspanyol gördüklerini ve böylece Basklılara karşı girişilen 'kültürel soykırım'a katkıda bulduklarını ifade ederek rahatsızlığını belirtmişti (Gürses, 1997:63 ; Heiberg, 1989:113).

ETA Bask bölgesindeki İspanyol kökenli işçileri de kendi tarafına çekmeyi de faaliyetleri arasına aldı. Daha önce izlediği yabancı (özellikle İspanyol) işçi göçüne karşı yabancı düşmanlığı tutumlarını terkettiler. Amaç, bu işçilerin çocuklarının önemli bir güç oldukları sol öğrenci hareketini etki alanlarına almaktı. Bask bölgesinin 2.5 milyonun biraz üstünde olan (1975 verileri) nüfusunun 550.000 kadarı Bask dili konuşabiliyor (İspanya'nın nüfusu. 1992 rakamlarına göre yaklaşık 39 milyondur). Bir sanayi ve ticaret merkezi olan Bask bölgesine, özellikle 1950'den sonra, İspanya'nın diler bölgelerinden önemli oranda bir işgücü göçü yaşanmıştır, Bölgedeki işçilerin yaklaşık yüzde 45'i Basklı olmayan, İspanyanın diğer bölgelerinden Bask bölgesine İş bulmak amacıyla göçenlerden oluşmuştur (Gürses, 1997:63 ; Clark, 1984:11).

Bask Milliyetçi Partisi (PNV) gündelik ekonomik-sosyal konulara ağırlık verirken Herri Batasuna⁸ İspanya'dan tamamen kopma politikasını sürdürdü. PNV'nin desteği çoğunlukla orta sınıf Bask seçmenlerinden gelirken, Bask işçi sınıfı Çoğunlukla Herri Batasuna'ya destek verdi. Bask bölgesinde göçler nedeniyle önemli bir güç haline gelen Bask kökenli olmayanlar ise çoğunlukla Sosyalist Parti'yi desteklediler. Franco rejimi hem terör, hem de İşçi hareketleriyle baş başa kalmıştır, Franco döneminin (Franco 22 Kasım 1975'de öldü. Franco ölmeden önce polis öldürmekten yargılanan iki ETA ve üç Yurtsever Devrimci Anti-Faşist Cephe - FRAP- üyesi, Avrupa devletlerinin bazı liderlerinin tüm engelleme çabalarına karşın 26 Eylül 1975'de idam edilmişlerdi) sona erişiyile ilk Suarez kabinesi kuruldu (1976). Baskıcı rejimin izleri silinmeye başlandı. Geçiş dönemine öncülük eden Kral Juan Carlos, Aralık 1978'de yeni anayasayı ilan etti.1978 Anayasası bölgesel

⁸ 1978'de ETA'nın siyasi kanadı olarak kuruldu.

hükümetlerin oluşturulmasını da içeriyordu. İlk yerel seçim Mart 1980'de yapıldı. Bask Milliyetçi Partisi (PNV) Bask yerel meclisinde çoğunluğu elde etti. Sosyalist Parti (Bask bölgesi) ikinci sırada yer alırken, ETA'nın siyasi kanadı olan Herri Batasuna (HB-Halk Birliği 1978'de kuruldu) seçimden üçüncü parti olarak çıktı (Gürses, 1997:64).

İspanya'nın bölgesel hükümete dönüştürülmesi subaylar arasında rahatsızlık yaratmıştı. İlk askeri darbe girişimi 17 Ekim 1978'de Kral Juan Carlos'un Güney Afrika'ya yaptığı bir ziyaret sırasında gündeme geldi. Başbakan Suarez'i kaçırap bir ulusal mutabakat hükümeti oluşturmayı amaçlayan bir grup subay, Kral'ın yurt dışında bulunmasını fırsat bilerek İspanya anayasasının eski haline getirilmesi ve otonomi verilen bölgelerin bu haklarının iptal edilmesi için bir örgütlenme içerisine girmişler fakat başarılı olamamışlardır. 1978 darbe girişimine de adı karışan Albay Tejero, bir grup askerle 23 şubat 1981'de yeni bir girişimde bulunarak İspanyol meclisini (Cortes) kuşatmış, içeride bulunan başbakan yardımcısı Mellado, eski başbakan Suarez, Sosyalist Parti lideri Gonzales, Komünist Parti lideri Carillo ve merkez sağ Demokratik Koalisyon lideri İribarne bu girişime direndikleri için oda hapsine alınmışlardı. Fakat yine Kral Juan Carlos kendisine bağlı üst rütbeli subaylarla 'operasyon Diana' adını verdikleri bir çalışmayla bunu engellemeyi başarmış, bu olaya adı karışan darbeci generaller ve subaylar 24 Şubat-6 Mart tarihleri arasında tutuklanmışlardı (Gürses, 1997:64 ; Clark, 1980).

3.1.8. Franco Dönemi Sonrası Arayışlar

1978 anayasası İspanya'yı otonom bölgelerden oluşan bir devlet haline getirdi (Gürses, 1997:64 ; Blasloff, 1989:30-31 ; Khatami, 1991). Bask ve Katalonya bölgelerine verilen otonomi statüsü 25 Ekim 1979'da bir referandumla kabul edildi. Böylece bu iki sanayi bölgesine yerel parlamentolarını oluşturma, vergi, polis, eğitim ve radyo-televizyon yayını konusunda kontrol yetkisi verildi. Fakat ETA ve Herri Batasuna tam bağımsızlıktan taviz verilemeyeceğini açıkladılar. 1978 anayasasından sonra Bask bölgesinde terör azalacağı yerde artmaya devam etti. ETA, 1980 yılının Eylül-Ekim-Kasım aylarında 36 kişiyi öldürerek o güne kadarki şiddet eylemlerinde rekor kırdı. Bu arada İspanyol polisinin ETA üyelerine karşı öldürme eylemleri yanı

sıra,sağcı paramiliter İspanyol örgütleri de ETA üyelerine karşı şiddet eylemlerine başladılar.Otonomi verilmesi kararına direnen neo-faşist ‘İspanyol Silahlı Grupları’ adlı örgüt Bask bölgesindeki Bilbao şehrinde silahlı saldırılarını arttırdı.ETA ile ittifak içinde bulunan örgüt veya partilerin üyelerine saldırılar düzenledi (Gürses, 1997:65).

Önceleri zayıf olan bu tür örgütlenmeler zamanla profesyonelleşti ve bildiğimiz Anti Terörist Kurtuluş Grupları (GAL) gibi örgütlerin doğmasına yol açtı. GAL 1983’de ETA’ya karşı kuruldu. Faaliyetlerini İspanyol ve Fransız Bask bölgesindeki güvenlik güçlerinden ETA üyeleri hakkında istihbarat aldığı da biliniyor.1996 yılında İspanyol basınında GAL elemanlarının ETA üyelerine karşı yargısız infaz eylemlerine giriştiği, mafya ile ilişkiler içinde olduğu konusunda suçlamalar yayınlandı.Ayrıca GAL’in İspanyol istihbarat örgütü CESID bünyesinde bir birim olarak kurulduğu ve tehlikeli olduğu belirlenen ETA üyelerini (İspanya ve Fransa’da) öldürdüğü de iddia edilmiştir (Gürses, 1997:65 ; Keesing’s, 1990:37588). 1983-1987 yılları arasında bir iddiaya göre bazı ETA liderleri de dahil 27 kişinin öldürüldüğü ifade edilmiştir. Bu iddialar nedeniyle tutuklanan 2 İspanyol polisi İçişleri Bakanlığı’nın örtülü ödenekten GAL faaliyetlerini desteklediği ve 1989-1991 yılları arasında bakanlığın örgüt faaliyetleri için 1.5 milyon dolar ödediğini iddia etmişlerdi. Zamanın başbakanı Gonzales ise bu konudan haberdar olmadığını belirtirken, (Gürses, 1997:65 ; Keesing’s, 1991:38446) Bask Bölgesi Sosyalist Partisi lideri Ricardo Garcia Damborenea, Gonzales’in bu oluşumdan haberdar olduğunu açıklamıştı. Bu öldürmeler nedeniyle Gonzales’in en önemli adamlarından biri olan eski güvenlik bakanı Rafael Vera da Şubat 1995’de gözaltına alınmıştı (Gürses, 1997:66).

ETA önceleri, bir zamanlar IRA’nın yaptığı gibi, sivil halkın yoğun olarak bulunduğu yerlere bombalı saldırılar düzenlerdi. En önemli bombalama eylemlerinden biri de Madrid havaalanına ve iki demiryoluna 29 Temmuz 1979’da koyduğu bombalardır. Bombaların patlaması sonucu 6 kişi ölmüş ve 100 kişi yaralanmıştı, ETA yönetimi bu ölümlerden İspanyol polisini sorumlu tutmuştur. ETA, yaptığı bir açıklamada patlamadan yarım saat önce polise telefonla haber verilmiş olduğunu fakat polisin patlamaları önlemek için bir girişimde bulunmadığını

belirtmişti. Temmuz 1987'de Barselona'da bir süpermarkete konan bomba ise ETA'nın geleneksel yöntemini henüz bırakmadığını gösteriyordu. Bombalama eylemi 21 kişinin ölümüne 45 kişinin yaralanmasına yol açınca ETA'nın siyasi kanadı Herri Batasuna bile bu eylemi kınamak zorunda kalmıştı. Bu tür eylemlere karşı çıkış daha öncede yaşanmıştı. Ocak 1981'de bir mühendis olan Jose Maria Ryan'ın kaçırılıp 6 Şubat'ta öldürülmesini, Bask bölgesindeki nükleer santralin kapatılmasını isteyen ETA militar üstlenmişti. Bask bölgesi başbakanı Carlos Garaicoetxea öldürülen mühendisin cenaze töreninde bunun büyük bir siyasi hata olduğunu açıklamıştı. Bask Milliyetçi Partisi de öldürme olayını kınamış, Bask bölgesinde sendikalar tarafından 24 saat genel grev İlan edilmişti. ETA politiko-militar ise bu eylemin Bask'ın ihtiyaçlarını karşılamakta yetersiz olduğunu ve bölgeyi adeta bir iç savaşa çekmeye çalıştığını açıklamıştı (Gürses, 1997:66 ; **Keesing's, 1981**).

Şiddet, karşı şiddeti doğurduğu için bundan yasal faaliyet gösteren ve açık hedef olan Herri Batasuna üyeleri de tedirgin olmaktaydılar. Fakat ETA, Bask bölgesinde kendisine karşı yapılan eleştirilere bile şiddetle karşılık veriyordu. Saldırılarla Bask bölgesindeki halkı terörize ederek sindirmeye ve böylece yörede tek güç olduğunu kanıtlamaya çalışıyordu. Bu nedenle Bask bölgesinde sıradan insanlar bile ETA konusunda açıkça görüş belirtmekten kaçınıyorlardı (Gürses, 1997:67).

'Ekin' dergisinde Şubat 1990'da yayınlanan bir mülakatta ETA'nın askeri kanadından bir temsilci İspanyol askeri ve polis hedeflerine saldırmaya devam edeceklerini, bu saldırılar sırasında ölen veya yaralanan masum insanlardan İspanya devletinin sorumlu olduğunu ileri sürmüştür. Yine bu örgüt üyesine göre, 1976'dan beri 'KAS Alternatifi'ni hükümete sunduklarını ve Bask halkının self-determinasyon hakkının tanınmasını istediklerini belirtmiştir. Bu arada ETA'nın özel bir önem verdiği fakat İspanyolların çoğunlukta olduğu Navara bölgesinin ayrı yapılacak bir referandum hakkı olmadığı, buranın tarihsel olarak kendilerine ait olduğu da iddia ediliyor. ETA'nın askeri kanat sorumlusu ayrıca ölen masum sivillerin ailelerinin bir kamuoyu yaratarak merkezi hükümet üzerine bir baskı oluşturabileceklerini ve bunun da hükümetle ETA'nın masaya oturmalarına yardımcı olabileceğini hesap etmektedir. İlginçtir, yaratacağı toplumlar arası kin ve ayrılığı dikkate almadan hemen hemen

bütün şiddet örgütlerinin en çok önem verdikleri ve başarıya ulaşacaklarına inandıkları yöntem budur (Gürses, 1997:67).

3.1.9. KAS (Sosyalist Koordinasyon Konseyi) alternatifi nedir?

ETA yönetimi KAS alternatifini self-determinasyon sürecinin garantisi olarak tanımlamaktadır. Bu örgütlenme Franco henüz ölmeden Eylül 1975'te sağlandı. ETA'nın politiko-militar ve militar kanatları da KAS içinde yer aldılar (KAS içinde yer alan diğer örgütlenmelerden bazıları şöyle sıralanabilir; Halkçı Devrimci Sosyalist Parti, Yurtsever Devrimci İşçi Partisi, bazı işçi sendikaları ve kadın hareketleri). Bu koordinasyonun asıl amacı self-determinasyon amacına ulaşmak için Bask ulusal kurtuluş mücadelesinin değişik birimlerini koordine etmektir. Sekiz maddeden oluşan bildiri Ocak 1978'de 5 maddeye indirilmiştir. Buna göre bütün Bask siyasi tutukluları için af, demokratik özgürlüklerin tam olarak kullanılabilmesi, Bask bölgesindeki İspanyol güvenlik güçlerinin geri çekilmesi, Bask bölgesindeki halkın yaşam düzeyinin iyileştirilmesi, Ulusal self-determinasyon hakkının sağlanması isteklerinde bulunuluyordu (Gürses, 1997:68).

3.1.10. Mali Kaynaklar

ETA'nın bölgedeki şiddet eylemleri Bask bölgesindeki yatırımlara da yansiyordu. ETA, mali kaynaklarını soygunlarla, bölgedeki yatırımlara koyduğu vergilerle, bölgede yatırım yapan sanayicilerden aldığı haraçlarla (işadamlarının listesi yapılarak onlardan para alınması) sağlıyordu. Ayrıca, adam kaçırmalar da önemli bir gelir kaynağı idi (Gürses, 1997:68 ; Waldman, 1991:11 ; Clark, 1984:253). Adam kaçırma eylemlerinden elde edilen en yüksek gelirlerden biri de 1.5 milyon dolar ile Nisan 1980'de kaçırılan Katalan işadamı Jesus Serra Santamans'dan alınmış olandır.

ETA, 17 Şubat 1990'da yaptığı bir öneride, Cezayir'de 1989'da başlatılan ETA-Hükümet görüşmelerinin yeniden başlatılması halinde şiddeti sona erdireceğini açıklar. Fakat adam kaçırmalarına da devam eder. Yaklaşık üç aylık bir kaçırılma döneminden sonra 24 Şubat 1990'da sanayici Adolfo V. Martin'i 2.8 milyon dolar fidye karşılığında serbest bırakır. Temmuz 1993'te kaçırılan barış hareketinin önemli

isimlerinden Zamona'nın kaçırıldıktan sonra serbest bırakılması için de önemli miktarda bir fidye alınmıştı. ETA, hemen hemen hiç bir ayrılıkçı şiddet örgütünde görülmemiş oranda mali kaynaklarını bu kaçırmalardan sağlamıştır (Gürses, 1997:68).

İş adamlarını kaçırarak bir örgütün faaliyetlerini idame ettirmenin özellikle ETA'ya has olmasının nedeni, Bask bölgesinin, İspanya'nın sanayi ve mali merkezi olmasından ileri gelmektedir. İspanya'daki sanayiciler ve mali kuruluşlar geleneksel olarak Bask bölgesini seçmişler ve günümüzde Avrupa ticaret merkezlerine yakınlığından dolayı da şiddet eylemlerine rağmen bunu değiştirme girişiminde bulunmamışlardır. Gelirlerinin önemli bir kısmını Bask bölgesindeki 20-30 büyük şirketten on milyonlarca dolar gelir sağlayan ETA'nın bu isteklerine buradaki karlı yatırımlarını ve faaliyetlerini sürdürmek isteyen mali ve sanayi alanındaki yatırımcılar ender olarak direniş gösteriyorlar (Gürses, 1997:69 ; Keesing's, 1993:39612 ; Flint, 1979). Ortamı adeta kanıksamışlar. ETA liderliği sanayicilerin ve mali kuruluşların bu çıkmazını gördüğü için iş adamlarından haraç almayı devam ettirme yolunu seçmiştir.

3.1.11. Terör'e Karşı Fransa ile İşbirliği

Fransa'daki Bask bölgesi, ETA üyelerinin sığınağı haline gelmiş, Madrid'deki güvenlik birimleri, Fransa'daki ETA üyelerini takip etmek için burada personel buldurmaya başlamıştı. 4 Aralık 1980'de Fransa dışişleri bakanın İspanya'nın birimlerinin Fransa'daki faaliyetlerini eleştirerek, kendi iç sorunlarını Fransız topraklarında çözmeye çalışmakla' suçlamıştı, Bunun uluslararası hukuka aykırı olduğunu ve bu gibi girişimlere göz yumulamayacağım açıklamıştı. İspanya polisi bu operasyonlarında, 1960'lı yıllarda Cezayir'in bağımsızlığını engellemek için çalışan ve 1962'deki bağımsızlık ilanından sonra birkaç yıl Fransa'da faaliyetlerine devam eden Fransız Gizli Ordusu adlı örgütün' bazı eski elemanlarının ETA üyelerine karşı yapılan eylemlerde kullanıldığı iddia edilmiştir. İspanyol Komünist Partisi bunun araştırılması için 21 Ocak 1981 de meclise bir araştırma önergesi vererek konunun incelenmesini istemişti. 1981 yılında Fransa'da 200 civarında ETA üyesinin yaşadığı öne sürülmüştü, Belçika'da yaşayanlar ise 100 kadardı (Gürses, 1997:69).

Fransa'nın eleştirilerine rağmen İspanyol güvenlik birimleriyle doğrudan veya dolaylı olarak bağlantılı olan karşı terör ekipleri, İspanya'daki faaliyetlerini özellikle Fransa'daki Bask bölgesinden yürüten ETA üyelerini öldürmeyi sürdürdüler. ETA'nın en önemli isimlerinden Jose Martin Zaldua 30 Aralık 1980'de Fransa'da öldürüldü. Fransız hükümeti bu saldırıları durduramayınca Madrid ile görüşmelere başlamak için bir iyi niyet gösterisi olarak 17 ETA üyesini 1981 yılında tutuklar. Bu arada İspanya'da, ETA hakkında destekleyici yazılar yazan kişiler de tutuklamalardan nasibini alırlar. 1984'de İspanya'da siyasi terör suçlarına uygulanan cezalar artırılmıştı. Şüphelilerin tutuklanması ve gözaltında bulundurulma süreleri. 10 güne çıkarıldı. Yargılamalar Bask bölgesi dışına alındı. 1984'de sosyalist Gonzales hükümeti, sosyalist Mitterand yönetimi ETA terörü konusunda fikir birliğine vardılar ve öncelikle Paris, ETA üyelerini üçüncü ülkelere göndermeye başladı. Çünkü, terör Fransa'nın Bask Bölgesine de bulaşmaya başlamıştı. Fransız hükümetinin Fransız Bask'ındaki ETA koordinasyon merkezinin kapatılması ETA'yı zor duruma sokmuştu, Ayrıca buradaki liderler değişik ülkelere gönderildi (bir kısmı Afrika'daki eski Fransız sömürgelerine). Fakat, 29 Mart 1992'de ETA'nın askeri kanat liderlerinden sertlik yanlısı Francisco Garmendia ve Joseba Erostarbe ile örgütün ideologlarından Luis Santacristina'nın, 1993 yılında ise Fransa'daki 'Bask Mülteci Destekleme Komitesi' adı altında faaliyetlerini sürdüren bazı üst kademe ETA üyelerinin Fransız polisince tutuklanmaları, burada hala ETA faaliyetlerinin değişik biçimlerde devam ettiğini göstermekteydi (Gürses, 1997:70).

Madrid ile Paris'in işbirliği sonucunda özellikle 1990 yılından itibaren birçok ETA üyesi tutuklanmıştır. ETA, Fransız hükümetinin İspanyol hükümetiyle ETA üyelerine karşı oluşturdukları işbirliğini bozmak için İspanya'daki Fransız devlet kuruluşlarını, işyerlerini saldırı hedefleri arasına aldı. İspanyol polisi ile ETA arasında karşılıklı öldürmeler devam etti. Bu arada ETA ile Madrid arasında barışı sağlamak amacıyla gizli görüşmeler yapıldığı da öne sürüldü. 1992-93 yıllarında 500'den fazla ETA üyesi tutuklandı. ETA, bu tutuklama kampanyasının başlamasıyla birlikte ateşkes ilan edip İspanyol hükümetine görüşme önerisinde bulundu. Fakat hükümet, terörün ETA tarafından kınanmaması halinde görüşmelerin başlamayacağını belirtti. Bu defa Madrid'deki bombalamalarla ETA terörü tekrar

başladı, Bu arada barış hareketinin önde gelen isimlerinden sanayici Zamona'nın Temmuz 1993'de kaçırılması üzerine, San Sebastian ve Bilbao'da barış hareketi yanlıları ile ETA yanlıları arasında çatışmalar oldu. ETA, kendisinden olmayan kendisine uymayan herkesle potansiyel savaş halindeydi, Bu durum hemen hemen her ayrılıkçı şiddet hareketinin doğasında vardır (Gürses, 1997:71).

Madrid ve Paris'in teröre karşı işbirliği ETA'nın işini zorlaştırıyordu. Bu işbirliği ETA içinde sıkıntılar yaratıyor ve örgütte değişik seslerin yükselmesine yol açıyordu. Aralık 1993'de cezaevindeki 80 ETA üyesi şiddeti kınama arzusunda olduklarını açıkladılar. Bu açıklama ETA yönetimi tarafından Madrid'in bazı ETA üyeleriyle işbirliğine girdikleri şeklinde yorumlandı. Bunun üzerine ETA'nın şiddet taraftarı üyeleri saldırılarını Madrid'deki üst düzey subaylara yönelttiler. Yaklaşık 2.5 milyonun biraz üzerindeki nüfusa sahip Bask bölgesinde, 1978'den bu yana 10.000'in üzerinde tutuklama olmuş, tutuklamalardan kurtulmak isteyen ETA üyelerinin bir kısmı yurt dışına kaçabilmişti. Tutuklananlar arttıkça, bunlar arasından polisle işbirliği içine giren ETA üyeleri de artmıştır. Polisle işbirliği yaptığından şüphelenilen veya örgütten ayrılan ETA üyelerini öldürmeye devam eden örgüt bu arada kendi dışında güçlenme emaresi gösteren örgütlere karşı da tavır almıştır. Özellikle Bask Bölgesi 'Sosyalist Partisi'nin (PSÜE) parti bürolarına saldırılarını sürdürmüştür. ETA liderliği, artan zorluklara karşın, operasyonlarını çoğunlukla Fransa'daki Bask bölgesinden yönetmektedir. Fransız polisinin operasyonlarından nasibini alsalar da, Fransız Baskı'ndaki sempatanları tarafından burada barınmaları sağlanabilmiştir (Gürses, 1997:71).

3.1.12. Şiddet Çıkmazı

ETA'nın taviz vermek istemeyen kanadı teröre devam eder. Amacı, Bask bölgesi siyasi partileriyle Madrid hükümeti arasında Bask milliyetçi partilerinin olası tavizleriyle sonuçlanabilecek ve ETA'yı dışlayacak olan görüşmeleri baltalamaktır. Madrid ise terörü reddeden partilerle görüşerek soruna kesin bir çözüm bulmaya ve ETA'yı dışlamaya çalışmaktadır. Sosyalist Gonzales hükümetinin İspanya'nın siyasi olarak yeniden yapılanmasına, 23-24 Şubat 1981'deki askeri darbe girişimine rağmen, 1980'li yıllarda devam etmesi, 1990'lı yıllarda Fransa ile teröre karşı

işbirliğini artırırken terör'ü reddeden Bask'lı siyasi kuruluşlarla görüşme yolunu açması ETA liderliğini tedirgin etmiştir. ETA dışlandıkça ve güç kaybettikçe saldırganlığını arttırmıştır (Gürses, 1997:72 ; Gilmour, 1985:225-227 ; Trevino, 1982:142).

Bask bölgesine ordu kurma gibi konular dışında, mali ve güvenlik konularında her türlü yerel yetki verildiği halde ETA örgütü tam bağımsızlık için mücadeleye devam ediyor. 10 Temmuz 1997 Perşembe günü iktidardaki Halk Partisinin 29 Yaşındaki yerel belediye meclisi üyesi Miguel Angel Blanco, işine giderken ETA militanlarınca kaçırıldıktan sonra istekleri olan 500 kadar ETA tutuklusunun Bask bölgesindeki hapishanelere aktarılma isteği yerine getirilmeyince öldürüldü. Bu öldürme olayı Bask bölgesi de dahil bütün İspanya'da yüzbinlerce kişinin katıldığı protesto yürüyüşleriyle kınandı. Halk Partisi'nin sözcüsü olan ve ETA'yı açıkça eleştirmekten kaçınmayan Gregorio Ordonez de Şubat 1995'de öldürülmüş, binlerce insan Bask bölgesinde San Sebastian'da bu öldürme olayını protesto etmişlerdi. ETA'nın siyasi kanadı Herri Batasuna'nın sözcüsü Begona Garmendra bile 24 Şubat'ta açıkça bu olayı kınamıştı. Halk Partisi lideri Anzar da muhalefetteyken Nisan 1995'de ETA'nın silahlı saldırısına uğramış, zırhlı aracı sayesinde kurtulmuştu (Gürses, 1997:72).

ETA ve onun hemen hemen her türlü eylemine arka çıkan, Herri Batasuna anayasal değişikliklerle bölge halkına sağlanan imkanların kendilerini Bask bölgesinde marjinalleştirebileceğini hesap ederek gündemde kalmak amacıyla değişik eylemlerin hesaplarını yapıyorlar. İspanya'nın değişik bölgelerindeki ETA militanlarının Bask bölgesindeki hapishanelere nakledilmesi isteği, kendi elemanlarına ne kadar fazla sahip çıktığını kanıtlamak içindir. Bu tür girişimlerle örgüt elemanlarına güç vermek ve katılımları canlı tutmak amaçlanıyordu. Madrid'in böyle bir isteği kabul etmesi ise imkansızdı. Çünkü bunların Bask bölgesine transfer edilmesinden sonra Madrid kontrolü önemli ölçüde yitirecek ve buralar Bask milliyetçilerinin kontrolünde birer eğitim karargahlarına dönüştürülecekti(Gürses, 1997:73).

Son gelişmeler ETA türü şiddet örgütlerinin ve radikal milliyetçi partilerin (HB gibi) halka fazla bir şey veremeyeceğinin göstergesidir. ETA, kendi koşullarının kabul edileceği tam bağımsız bir Bask devletinin, kendisinin ve siyasi kanadı Herri Batasuna'nın öncülüğünde kurulmasını kabul ettiremezse silahlı mücadeleye marjinalleşerek devam edecektir, ETA, gelişigüzel saldırılarıyla Bask bölgesinde huzursuzluğun sürekli olmasını adeta garantiye almıştır. Son dönem eylemleri ETA'ya Bask bölgesindeki toplumsal tepkinin önemli oranda artmakta olduğunu göstermiştir. Bask bölgesinin 1980 sonrası yeni siyasi kazanımlar elde etmesi ve İspanyol ekonomisinin Avrupa ekonomisi ile bütünleşmesiyle birlikte gelen toplumsal, siyasal, ekonomik kazanımlar Bask bölgesinde yaşayan insanların önemli bir çoğunluğunun toplumsal, ekonomik ve siyasal önceliklerini değiştirmeye başlamıştır (Gürses, 1997:73).

3.2. İspanyol Terör Örgütü ETA'nın Profil Analizi

1936'dan önce muhafazakâr İspanyol partileri ile ittifak halinde olan PNV, Cumhuriyetçilerin liderliğini kabullenmekle Franco diktatörlüğü ile sona eren sivil savaşta kaybeden taraf olmuştur (Sullivan, 1999). 1939'da sona eren iç savaştan galip çıkan Franco, sa-vaş boyunca karşısında olan Basklıları sindirmek için Komü-nizm ve Ateizm'e ilaveten Bölgeciliğe karşı da büyük bir sa-vaş baş-lamıştır. Dolayısı ile Baskça dâhil bölgesel diller yasaklan-mış ve bölgesel liderler idam veya sürgün edilmiştir. Dik-tatörlük re-jimi ile artarak devam eden baskılar, Bask Ülkesine getirilen dil yasağı ve vergi yükümlülüğü, bölgedeki rahatsızlıkla-rın başlangıcını oluşturmaktadır.

Baskılar sonrası ülkeyi terk eden bir grup Basklı öğrenci 1952 yı-lında Fransa'nın Bask bölgesinde "EKİN" adı ile bir dergi çıkara-rak örgütlenmeye başlamışlardır (Weaver, 2002). Bu öğrenci-lerden bir kısmı daha sonra ETA'nın kuruculuğunu üstle-nenler arasında yer almıştır. EKİN, 1956'da PNV'nin gençlik kolu EGI (Bask Gençliği) ile birleşme kararı almıştır. Bu birleşmeden sonra Franco rejimine karşı söylemlerini artıran EKİN-EGI, Bask Ülkesi (Euskadi)'nin kurtuluşu için silahlı mücadelenin kaçınıl-maz olduğunu savunarak PNV'yi de eleştirmeye başlamıştır.

Diktatörlüğün yeni uygulamaları ve giderek artan hoşnutsuzluklar sonunda EKIN-EGI, Sabino Arana'nın PNV'yi kurduğu tarihin 64. yıldönümü olan 31 Temmuz 1959'da "Euzkadi Ta Askatasuna" (ETA, Bask Anayurdu ve Özgür-lük) adlı örgütü kurduğunu açıklamıştır (Sullivan, 1999; Cronin, Aden, Frost ve Jones, 2004; Moore, 2005; ETA, 2008). Diktatör Francisco Franco'ya karşı bir isyan hareketi olarak ortaya çıkmış olan ETA, kurucuları arasında ağırlıklı olarak PNV'nden ayrılan gençlik kolu EGI'nin varlığı ile dikkat çekmektedir (Cronin ve diğerleri, 2004).

Aslında bu yeni oluşum, ilk başlarda terör eylemlerine başvur-muyor, daha çok EKIN-ETA adı ile, yasaklanan Bask dili ve kültürünü halka öğretmek amacı ile Bask kiliselerinde gizli dil okulları açma faaliyetleri ile ilgileniyordu (Özçer, 2007). Bu dönemde bölge halkının milliyetçilik duygularını tetikleyen asıl olay 1960 ve 1970'lerde yaşanan ikinci hızlı sanayileşme süreci ile beraber bölgeye yönelik hızlı göç akımı olmuştur. Bu dönemde İspanya genelinde nüfus artışı %9 iken Bask Ülkesinde %25'i geçmiştir (Semiz ve Tseveenlkhaazal, 2008). Sonrasında ise Bask Ülkesinde ETA'nın eleştirilmesi Franco diktatörlüğünün övülmesi ile eşdeğer sayılmış ve ETA mensupları birer kahraman olarak görülmüştür (www.usakgundem.com , 20.05.2011).

3.2.1. Örgütün İdeolojisi: Ekin Defterleri

ETA'nın ilk yıllarındaki ideolojisini yansıtan "Ekin Defterleri" adıyla 1955'lerde yayınlanmaya başlanan belgeler incelendiğinde, Arana milliyetçiliğinde ilk sırada yer alan "ırk" kavramından ziyade, ikinci sırada yer alan "dil" kavramının daha öne çıktığı görülmektedir. II. Dünya Savaşı sonrasında Alman Nasyonal Sosyalizmi ve onun dayandığı ırkçılığa duyulan nefret bu değişimin nedeni olarak görülebilir (Özçer, 2006).

Bu ilk dönemde ETA'nın ideolojisi içerisinde üç farklı eğilimden bahsetmek mümkündür. Bu eğilimlerden ilki işçi sınıfı önderliğinde Marksist bir örgüt isterken, ikincisi Bask gelenek ve kültürünü yayma ve rahatça yaşayabilmeyi savunmuş ve

üçün-cüsü ise ezilen Bask halkını özgürlüğe kavuşturmayı amaçlayan anti-empyralist gerilla hareketi ile bağımsızlığı arzulamıştır.

Süreç içerisinde Bask milliyetçiliği teorisinin gelişmesi ile ilk iki eğilim tasfiye edilmiştir. Zamanla bağımsızlık düşüncesinin ya-yılma-sına neden olan ve Marksist ideolojinin etkisi altına giren ETA, ideolojisini realize etmenin ancak şiddet eylemlerine başvur-maktan geçeceğine inanmıştır. Böylece örgüt, Marksist ideolo-jiyi ayrılıkçı milliyetçilikle birleştirmiş ve bu amaçla eylem-ler yapmaya başlamıştır (Alexieva, 2006). Aynı dönemde dün-yanın değişik bölgelerinde ortaya çıkan kurtuluş hareketlerin-den etkilenen örgüt için hedef artık Bask dilini ve kültü-rünü yaymaktan daha büyüktür.

1960'lardan itibaren etnik bölücülüğü hedef almış olan örgüt, mil-liyetçilik ve komünizmi bir arada götürmeye çalışmış ve bağımsızlık adına bölgedeki Katolik kilisesinin de desteğini almıştır. Artık ETA'nın amacı, Baskların yoğun olarak yaşadıkları ("Euskal Herria" olarak anılan İspanya'nın kuzeyi ve Fransa'nın güneybatısında bulunan) bölgede Marksist prensiplere bağlı tam bağımsız bir Bask Ülkesi kurmaktır. Örgüt, Cezayir bağımsızlık mücadelesi ile beraber Küba ve Çin sosyalist devrimlerini kendisine örnek almıştır (Sullivan, 1999).

ETA'nın, Marksist ideolojiye dayalı mücadele yönteminin milliyetçi bir grubun bağımsızlığı adına kullanılmasının bölgeye özgü sosyolojik arka planı bulunmaktadır. 19. yüzyıl sonlarından itibaren Bask Ülkesi ekonomik çekiciliğinden dolayı göçlere maruz kalmış ve bunun sonucu olarak da 1960'lara gelindiğinde nüfusunun yarısı göçmen veya yarı Basklılardan oluşur duruma gelmiştir. Milliyetçi Basklıların yanında işçi sınıfını oluşturan göçmenlerin de bölgede yoğun olarak bulunması, ETA terör örgütünü işçi sınıfın desteğini almaya ve sınıf mücadelesi temeline dayanan Marksist ideolojiyi örgütün temel ideolojisi olarak benimsemeye yönlendirmiştir (www.usakgundem.com , 20.05.2011).

3.2.2. Örgütsel Yapı

ETA, örgütsel yapı olarak üç daireye bölünebilir (Semiz ve Tseveenlkhaazal, 2008). İlk dairede örgütün merkezi yönetim kad-rosu bulunur. "Zutabe" olarak

adlandırılan iç yapılanmanın olduğu bu dairenin başında, askeri lider bulunur ve bu lider 3-5 militandan oluşan ve başta Bask bölgesi olmak üzere tüm İspanya'ya yayılan hücreleri komuta ve kontrol etmektedir. Bu dairede askeri birimden başka istihbarat ve eğitim birimi de vardır. İkinci dairede ise örgüte siyasal, finansal ve lojistik destek sağlayan kişi ve gruplardan oluşan bir yapı bulunmaktadır. Bu dairede bulunan ve ETA'ya destek ve sözcülük yapan gruba "Bask Ulusal Özgürlük Hareketi" (MLNV) adı da verilmektedir. En dış daire olan üçüncü dairede ise sempatanlar bulunmaktadır. Bu daire örgütün eleman kazanma ve devamını sağlama adına çok önem verilen bir ünedir (www.usakgundem.com , 20.05.2011).

3.2.3. Örgütün Eylem Stratejisi ve Eylem Profili : Herri Batasuna

ETA ilk başlarda sadece banka soygunları ile yetinmiş fakat zaman içinde asker, polis ve üst düzey bürokratlara yönelik eylemleri ile adından çokça söz ettirmiştir. Örgütün hedef listesine süreç içerisinde adalet mensupları, eğitimciler, yazarlar, gazeteciler ve hatta siviller de eklenmiştir (Cronin ve diğerleri, 2004). Örgütün en büyük eylemlerinden biri de Franco'nun halefi durumunda bulunan Amiral Luis Carrero Blanco'nun 1973 yılında örgüt tarafından öldürülmesidir (Bollag, 2001). Bu eylemi takiben örgüte karşı yapılan operasyonlar örgütü yıpratmıştır.

1974 yılında örgütte fikirsel ayrılıklar nedeniyle bölünme olmuştur. Bu ayrılıkların temelinde örgütün askeri kanadının Blanco eylemini diğer kanatlara sormadan gerçekleştirmiş olması yatmaktadır. Bu bölünmede çoğunluk olan taraf, ETA-PM (Political-Military, Siyasi-Askeri kanat), tutuklu örgüt mensuplarının bırakılması şartı ile ateşkese destek verirken, ETA-M (Military, Askeri kanat) adı ile anılan diğer grup, İspanya hükümeti ile hiçbir şekil ve şart altında görüşülmemesi konusunda ısrarcı olmuştur (Sullivan, 1999).

Bu iki grup da aynı ideolojiyi paylaşmalarına rağmen strateji konusunda birbirine zıt fikirlere sahiptirler. ETA-PM gerekmediği sürece şiddete başvurmayı yanlış olarak değerlendirirken, ETA-M şiddetin, mücadelelerinde politik gelişmeler için bir araçtan daha öte role sahip olduğuna ve hedefe ulaşana kadar durmaksızın

devam etmesi gerektiğine inanmıştır. ETA-M, taraftarlarına seçime katılmamalarını veya boş oy kullanmalarını söylerken, buna karşılık ETA-PM, Euskadiko Ezkerra (EE) adlı bir parti kurarak seçimlere katılmış ve parlamentoya koalisyonun bir parçası olarak üye sokmayı başarmıştır. Bu başarısına rağmen ETA-PM, 1983 yılında Bask Ülkesine özerklik verilip bölge-sel parlamento kurulması ile birlikte ortadan kalkmıştır (Sullivan, 1999).

Seçimlerde ETA-PM'in legal temsilcisi EE'nin başarısını gören ETA-M, seçimlere katılmamanın bir hata olduğunu kabul etmiş ve Herri Batasuna (HB) adlı bir parti kurarak 1979 yılında yapılan seçimlere katılmıştır. Bu seçimde HB, Bask Ülkesi oylarının %13'ünü almayı başarmıştır. HB-ETA ilişkileri aşağıda legal alan faaliyetleri başlığı altında daha detaylı olarak bahsedilecektir. ETA-M legal alanda başarı sağlamasına rağmen ETA adı ile ille-gal alan faaliyetlerine aralıksız devam etmiştir.

Diktatör Franco, Kasım 1975 tarihinde 2 ETA üyesinin idam kararını imzalamasını takiben hayatını kaybetmiş ve Franco'nun ölümünden sonra İspanya demokrasiye geçiş yapmıştır. Temmuz 1976'da ülkeye Başbakan olan Adolfo Suarez, o zamanki adı Avrupa Ekonomik Topluluğu olan Avrupa Birliği'ne katılabilmenin yolunun demokratik hakların artırılmasından geçeceğine inanıyordu (Sullivan, 1999). Bu inanca bağlı olarak hazırlanan 1978 İspanya Anayasası, 1979'da referanduma sunulmuştur.

Ancak, Baskların geneli, anayasal süreçte elde ettikleri haklara rağmen tatmin olmamışlar ve Anayasanın hazırlanması sürecinde dışlandıklarını ileri sürerek oylamaya katılmama yönünde bir tavır takınmışlardır (Semiz ve Tseveenlkhaazal, 2008). Anayasa için yapılan referandumda Bask bölgesinde yaşayan nüfusun %54,5'i oy kullanmamış, sadece ETA değil, geleneksel Bask milliyetçiliği çizgisindeki PNV de oylamaya katılmama kararı alarak kitleleri bu doğrultuda davranmaya yönlendirmiştir ki bunun en önemli nedeni de Baskların tarihsel haklarını ifade eden “foral haklar”ın Anayasada tam olarak ifade edilmemiş olmasıdır (Semiz ve Tseveenlkhaazal, 2008). ETA, Anayasada “halkların kendi kaderlerini tayin

haklarının belirtilmemiş olması” sebebiyle eylemlerini sürdürme kararı almıştır (Cronin ve diğerleri, 2004).

Aslında 1978 Anayasası, İspanya’yı üniter yapıdan uzaklaştırarak neredeyse federasyon benzeri otonom bölgelerden oluşan bir devlet haline dönüştürmüştür. Bu Anayasa eyaletlere özerklik tanınması açısından ETA’nın politik istek ve söylemlerine de bir cevap sayılabilir. Belki de bu yüzden ETA-PM bu Anayasa ile beraber şiddet eylemlerine son vermiştir. Bu Anayasanın diğer bir özelliği ise ETA’nın üzerinde hak iddia ettiği dört eyaletten Navarra dışında kalanlara özerklik tanınması idi. 1978 Anayasası ile gelen özerklik (Gernika) statüsü Bask Ülkesine mali ve idari anlamda birçok yetkiler tanımıştır. Sonunda Bask yerel parlamentosunu oluşturma, vergi, polis (Ertzaintza, Euskadi’nin polis gücü), eğitim ve radyo/televizyon yayını konularında tam yetkili hale getirilmiştir.

Bu özerkliğin verilmesindeki gerçek amaç ETA’nın uğruna mücadele verdiğini iddia ettiği konularda örgütü boşa çıkararak devletin alan kazanmasını ve örgütün alan kaybederek bitirilmesini sağlamaktır. Nitekim ETA-PM bu yetkilerle beraber eylemlerini sona erdirmiştir. Ancak ETA’yı bitirmek, örgütün propaganda zeminini zayıflatmak ve böylece örgütün etkinliğini marjinal hale getirmek adına uygulamaya konulan bu radikal uygulamalara karşın, ETA-M ve ETA’nın siyasi kanadı HB tam bağımsızlıktan vazgeçilmeyeceğini açıklayarak bölgedeki terör eylemlerini artırmıştır. Hatta 1980 yılı örgüt adına yapılan eylemlerin tavan yaptığı ve bu eylemler sonunda 118 kişinin hayatını kaybettiği yıl olmuştur (ETA, 2008). 1980 Eylül, Ekim ve Kasım aylarında gerçekleştirilen terör eylemlerinde o zamana kadar görülmemiş bir artış yaşanmıştır; 36 kişi bu üç ay içinde hayatını kaybetmiştir (Vatandaş, 1997). Tabii bu durum örgüt üyelerine karşı aşırı sağcı grupları harekete geçirmiş ve buna bağlı olarak ülkede şiddet ve kaos ortamı hakim olmuştur.

ETA'nın eylem sayısındaki bu artış aynı zamanda askerlerin, hükümetin ETA'ya karşı olan politikalarından dolayı hükümete karşı sertleşmesine ve nihayet Şubat 1981'de başarısız bir darbe girişimine neden olmuştur (Sullivan, 1999). Bu darbe girişiminden 18 ay sonra seçilerek yönetime gelen İspanyol Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) yeni bir darbe girişiminden korktuğu için GAL (Anti-Terörist

Kurtuluş Hareketi) adlı bir kontrgerilla yapılanmasına göz yumduğu iddia edilmektedir (Sullivan, 1999). GAL davası, İspanya demokrasisi ve terörle mücadelesinde ayrı bir yeri olduğundan İspanya'nın terörle mücadelesiyle ilgili bölümde daha detaylı olarak GAL örgütüne değinilecektir.

1983-1987 yılları arasında ETA'ya karşı aktif mücadele içinde olan GAL'in eylemleri, ETA'nın sivilleri de hedef alan daha sert eylemler yapmasına neden olmuş ve bu tarz saldırılar 1980'lerin sonlarına kadar devam etmiştir. Bu süreçteki eylemlerden en dikkat çekicisi 1987'de Barselona'da bir süpermarkette patlatılan bomba olmuştur (Vatandaş, 1997; ETA, 2008). Bu eylemde 21 sivil hayatını kaybetmiştir. GAL'ın ortadan kalkması ile beraber ETA'nın eylem sayısında da azalma görülmeye başlamış ve bu durum 1990'lar boyunca devam etmiştir (Bollag, 2001).

İspanya'nın ilk sosyalist iktidarı PSOE ülkeyi yönetme görevini 1982'den 1996'ya kadar sürdürmüştür. Bu süreç içinde PSOE polisiye tedbirlerin ekonomik tedbirler ile eş zamanlı uygulanmasını öngören "Zen Planı"nı ve ETA'ya karşı HB hariç tüm siyasi partilerle işbirliğini öngören "Ajura Enea Paktı"nı devreye sokmuştur. PSOE'nin uygulamaya koymuş olduğu bu yapılanma ve planlar mücadele stratejileri bölümünde daha detaylı olarak açıklanacaktır. GAL davası zaten yolsuzluklarla başı dertte olan PSOE hükümetini iktidardan etmiş ve 1995 seçimleri ile beraber Aznar'ın Halk Partisi (PP) 2004'e kadar ülkede iktidarı elinde tutan güç olmuştur. PSOE'nin aksine Aznar hükümeti terör örgütü ile diyaloga karşı olmuştur. Aznar hükümetinin ETA ile mücadele adına uygulamaya koyduğu belli başlı iki plandan bahsedilebilir; polisiye önlemlerin artırılması ve örgütün legal uzantılarının kapatılmaya çalışılması.

General Franco'dan miras PP'nin bu uygulamalarına karşılık ETA terör örgütü de boş durmamış hedefleri arasına PP'nin yöneticilerini de dâhil etmiştir. 1997 yılı ile beraber çok sayıda belediye meclisi üyesine yönelik eylemleri ile yeniden kendini gösteren ETA, PP üyesi ve Ermua Belediye Meclisi üyelerinden Migual Angel Blanco Garrido'ya Temmuz ayında yaptığı suikast sonrasında Bask bölgesi dâhil olmak üzere protestolarla karşılaşmıştır (Vatandaş, 1997; Sullivan,

1999; Bollag, 2001). Milyonlarca kişinin tüm İspanya genelinde yoğun protesto eylemleri düzenlediği ve Bask bölgesi dahil toplumun tüm kesimlerinden yoğun katılımın olduğu bu sessiz yürüyüşe “Ermua Ruhü” adı verilmiştir (Özçer, 2006). Bu hangi siyasi fikre, ırka, dine veya gruba dahil olursa olsun teröre karşı tüm İspanya’nın birleşmesi anlamına gelmekteydi. Bu protestolar aynı zamanda ETA’ya karşı düzenlenen en çaplı ve katılımı yüksek eylemler idi. Blanco Garrido’nun öldürülmesi eyleminden sonra düzenlenen protestolarla birlikte ETA kendi tabanı olarak gördüğü milliyetçi Basklılar tarafından da yalnız bırakılmıştır. Öyle ki 1998’de HB dahi bir süreliğine Euskal Herritarrok (EH, Bask vatandaşları) olarak ismini değiştirmek durumunda kalmıştır.

Bu protestolar ve taban kaybından sonra Bask milliyetçileri siyasi çözüm için Lizarra bildirisini yayımladılar. Aslında hiçbir zaman Bask Ülkesinin çoğunluk desteğini elde edememiş olan ETA, uluslararası alanda da İngiltere’nin Kuzey İrlanda bölgesinde faaliyet gösteren İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA)’nın da ateşkes ilan etmesiyle 16 Ekim 1998’de ilk kez ateşkes ilan etmiştir (Vatandaş, 1997; Sullivan, 1999; Cronin ve diğerleri, 2004).

Bu ateşkesin ardındaki diğer bir neden de aynı dönemde Bask Ülkesinde faaliyet gösteren muhafazakar Halk Partisi (PP) ve milliyetçi PNV gibi büyük partilerin bağımsızlık tonu içeren bir deklarasyon yayınlaması ve bunu referanduma götürme kararı almalarıdır. Ancak ilan edilen ateşkesin ömrü uzun olmamış ve ateşkes, Aralık 1999’da ETA tarafından yaklaşık 30 kişinin hayatını kaybettiği bombalama eylemleriyle sona erdirilmiştir (ETA, 2008).

ETA’nın ateşkes ilan etmesi ile İspanyol hükümeti ETA ile Zürih’te görüşmüştür. Her ne kadar görüşmelerden bir sonuç çıkmamış olsa da hükümet, Bask bölgesi ve bu çerçevede ETA terör örgütü sorununu çözmeye yönelik birçok radikal adım atmış ve bu adımlar devletin alan kazanmasını sağlarken örgütün alan kaybetmesine neden olmuştur. Bu radikal kararlar arasında en göze çarpanları Bask bölgesinden ordunun tamamen çekilmesi ve 500 civarında ETA mahkumunun Bask’a nakli gösterilebilir.

Ateşkes süreci içinde daha fazla taban kaybının önüne geçmek isteyen örgüt ateşli milliyetçi gençlere şehirlerde küçük çaplı eylemler yapmaları yönünde talimat vermiştir ki “Kale Borroka” eylemleri adı verilen bu kitlesel şiddet eylemleri, hem örgütü ayakta tutmuş hem de yeniden taban kazanmasını sağlamıştır (ETA, 2008). Bask Ülkesinde huzursuzluğa yol açan “Kale Borroka” eylemleri arasında molotof kokteyli atma, kamu mallarını kundaklama ve polisle çatışma sayılabilir.

ETA ateşkeste geçen süre içerisinde oyunu kurallarına göre oy-namayı öğrenmiş ve sonunda legal alana daha fazla ağırlık vermeye başlamıştır (Grove, 2000). Tabi bu süre içinde İspanyol hükümeti de boş durmamış ve Fransa ile anlaşarak 1999’dan itibaren örgüte karşı ortak operasyon yapma konusunda karar birliğine varmışlardır (Vatandaş, 1997). Örgüt 2000 yılı öncesine kıyasla eylem sayısını %50 artırmış ve ETA’nın siyasal kanadını teşkil eden HB (veya o dönemki adıyla EH) partisi üyeleri aynı yıl Bask parlamentosunu terk etmişlerdir. Bunun sonucunda da Bask bölgesinde PNV hükümeti azınlık hükümeti olarak kalmıştır.

İkinci PSOE iktidarında hükümeti kuran Zapetero, Aznar hükümetlerinin aksine ETA ile mücadele de daha ılımlı ve görüşmeye açık bir politika izlemiştir. Zapetero’nun uygulamaya koyduğu ılımlı yaklaşım, ABD’nin terörle mücadele adına uygulamaya koyduğu sert, güçlü ve inisiyatifsiz yaklaşımın tersi bir yaklaşım olan, “Medeniyetler İttifakı” projesinde de kendisini göstermiştir. Bu bağlamda Zapetero ilk olarak Katalanların azınlık değil ayrı bir ulus olduğunu kabul etmiş ve özerklik statülerini bu hali ile yenilemiştir.

Bu kabullenme PP tarafından İspanya bölünüyor olarak algılanmış ve PSOE hükümeti sert bir şekilde eleştirilmiştir. Fakat bu gelişme aynı zamanda Kasım 2005’de ETA’nın yeniden silah bırakmasına ve 22 Mart 2006’da süresiz ateşkes ilan etmesine neden olmuştur. Ancak ETA, 30 Aralık 2006’da Madrid’de bulunan uluslararası Barajas Havaalanına yönelik, iki kişinin ölümü ile sonuçlanan saldırı ile tekrar gün yüzüne çıkmış ve 6 Haziran 2007’de ise ateşkesi sona erdirdiğini duyurmuştur (ETA, 2008).

Örgütün eylemde kullanılmaya hazır patlayıcıları, anti-tank roketleri, havan topları ve küçük saldırı silahlarına sahip olduğu düşünülmektedir (ETA, 2008).

Fransız polisinin Ekim 2004’de ele geçirmiş olduğu örgüte ait çok sayıda havan mermisi, 48 anti-tank roketi, çok sayıda tabanca ve 70 binin üzerinde mermi bu bilgiyi desteklemektedir.

Ateşkes ilan edilen bu dönemde ETA, Bask işadamlarına, “devrim vergisi” adı altında toplanan parayı ödemeleri konusunda tehditkar mektuplar göndermeye devam etmiştir. Aynı zamanda Fransa’da en az 30 araba hırsızlığı ETA terör örgütü ile ilişkilendirilmiştir. Ateşkesin bozulduğu Haziran 2007’den sonra örgütün adı, bomba yüklü araçla eylem düzenlemekle anılmaya başlanmıştır. Örgüt, çok zayıflamasına rağmen halen İspanya devletini hedef alan saldırılarına devam edeceğini açıklamaktadır (ETA, 2008). Eylemlerinde siviller, askerler, politikacılar ve işadamlarını hedeflemesi örgütün “her yerde herkesi vurabilecek güçte olduğunu” gösterme çabası olarak değerlendirilebilir.

Kuruluşundan bu yana geçen 50 yıllık süre içerisinde bombalamalar, silahlı saldırılar, adam kaçırmalar, suikastlarla anılan ve 800’den fazla kişinin ölümünden sorumlu tutulan ETA’nın 2001 yılından itibaren gerçekleştirmiş olduğu ve ölümle sonuçlanan eylemler ile 2003’ten itibaren yaptığı eylem sayısında ciddi azalma görülmüştür (Cronin ve diğerleri, 2004; Moore, 2005). Son dönemde iktidar partisi PSOE’nin üyelerine ve parti binalarına yönelik eylemlerle halen az da olsa adını duyurmakta olan ETA’nın şimdiye kadar gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin %80’den (ölümle sonuçlanan eylemlerden ise %50’den) fazlası Bask bölgesinde gerçekleşmiştir(www.usakgundem.com , 20.05.2011).

3.2.4 Örgütün Eleman Profili ve Eğitimi

ETA kuruluşunda orta sınıf genç entellektüellerin liderliğini yaptığı köylü ve işçi kökenli genç militanlar ile ortaya çıkmıştır (Weaver, 2002). Adını ciddi anlamda duyurana kadar kilise örgütün eleman kaynağı olmuştur. Örgüte ilk katılanlar genellikle Bask milliyetçiliğini savunan ailelerden gelmiş ve eğitim seviyeleri çok düşük veya hiç eğitimi olmayan kişilerden oluşmuştur.

Zamanla bu durum değişmiş ve örgüt, bölge halkına daha fazla hitap eder duruma gelmiştir. Bu durum zamanla örgüt üyelerinin neo-faşist motivasyonla

hareket ettiklerini göstermektedir. Örgüt elemanlarının %60'ı, 20 yaş altı bekar erkeklerden oluşmaktadır (Alexieva, 2006). Bu durum örgütün ilk kuruluşunda daha farklı idi; 20 yaş altı elemanlar o zamanlarda militanların %90'ından fazlasını teşkil etmekteydi. Bu durum örgüt üyelerinin zamanla yaş ortalamalarının arttığını ortaya koymaktadır.

ETA'nın eleman kazanmak için kullandığı yöntemler de zaman içinde değişikliğe uğramıştır. Başta kiliseleri kullanan örgüt, sonrasında sportif ve kültürel aktiviteleri eleman kazanma yöntemi olarak kullanmıştır (Alexieva, 2006). Kazanılan elemanlar militan olarak eylemlere başlamadan önce ortalama üç yıl boyunca bilinçlendirme ve eğitim evresinden geçmektedirler. Bu süre zarfında elemanların hayatlarını idame etmeleri ve deşifre olmalarının önlenmesi amacıyla tam zamanlı olmayan gündelik işlerde çalışmalarını örgüt tarafından kabul gören bir yöntemdir (Alexieva, 2006).

Örgütün halen birkaç yüz üyesi veya aktif destekçisi olduğu düşünülmektedir (Bragg, 2002; Cronin ve diğerleri, 2004). Bunların önemli bir kısmı Latin Amerika ve Meksika'da bulunmaktadır (Bragg, 2002; Nagle, 2005).

Kasım 2002'ye kadar komando tabir edilen kişilerden oluşan hiyerarşik yapıya sahip eylem timlerinden oluşan örgüt yapılanması, polis operasyonlarının etkisinden daha az zarar görmek amacı ile bu tarihten itibaren yenilenerek daha serbest hareket eden ve eylem için üst liderlerin iznine ihtiyaç duymayan daha küçük bağımsız gruplar şeklinde organize olmuş hücre tipi yapılanmalar şeklini almıştır (ETA, 2008). Buna rağmen örgütün 2005-2008 yılları arasında yakalanan eleman sayısı 200'ü geçmiştir. Bu yakalamalar sadece İspanya'da olmamış Fransa, Kanada ve hatta İngiltere'de dahi gerçekleşmiştir (ETA, 2008).

ETA, geçmişte örgüt üyelerini Küba, Libya, Lübnan, Nikara-gua ve Yemen gibi ülkelere eğitime göndermiştir (Cronin ve diğerleri, 2004). Bu eğitimlerden bazılarının Lübnan'ın Bekaa vadisinde İran devrim muhafızlarınca verildiği iddia edilmiştir (ETA, 2008). Geçmiş tecrübeler göstermektedir ki ETA, ("kale borroka" eylemleri ile kendini gösteren) radikal gençliği sayesinde çok çabuk toparlanabilen bir örgüttür. Fakat bu şekilde kazanılan elemanlar genelde örgüt eğitiminden, birlikte

hareket fikrinden ve bir teröristte olması gereken temel becerilerden yoksun kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır (ETA, 2008). Dolayısıyla bu durum güvenlik güçlerinin işini kolaylaştırmış ve kolaylaştırmaktadır (www.usakgundem.com , 20.05.2011).

3.3. İspanya'nın ETA Terörüyle mücadelesinde Son Durum

17 Mayıs 2005'te Zapatero hükümeti ETA ile doğrudan görüşmelerin yapılması için İspanyol Parlamentosu'ndan karar çıkarttı. Bu çok önemli bir gelişmeydi. Parlamentodaki bütün partiler bu kararı destekledi. Sadece ana muhalefet partisi PP desteklemedi. Diğer bütün partiler 'evet ETA ile görüşülsün' dedi. Avrupa Parlamentosu da bu kararı desteklediğini açıkladı. Meclis'in kararından sonra ETA, 22 Mart 2006'da kalıcı ateşkes ilan etti. Zapatero da ateşkes ilan eden ETA ile diyalog sürecinin başlayacağını açıkladı. ETA ateşkes sürecinde operasyonların yapılmamasını, tutuklamalara son verilmesini şart koştu. Bu ara tutuklamalar olunca, ETA ateşkes kararını bozdu ve Madrid Havaalanı'nda bombalı eylem yaptı. Bu herkesin tepkisini çeken bir eylem olmasına rağmen Zapatero hükümeti ETA ile görüşmelere devam etti.

Aralık 2006'da ETA Madrid Havaalanı'ndaki eylemle ateşkes kararından vazgeçti. Görüşmeler sürerken ETA bu eylemi yaptı. Bu eylemden sonra da hükümet hem yasal bir Bask partisi olan Batasuna ile hem de ETA ile görüşüyordu. Şimdi bir görüşme var mı, yok mu bilinmiyor. Ama ETA'nın 2006 Aralık ayındaki eyleminde sonra da görüşmelerin devam etmesi önemliydi. Fakat hükümet bu görüşmeleri kamuoyu önünde reddetti. Cenevre'de yapılan görüşmeler 2007 Mayıs ayına kadar sürdü.

ETA ile görüşmeler aslında 2001 yılında başladı. Bazen önemli kişilerin arabuluculuğunda çeşitli düzeylerde yapıldı bu görüşmeler, bazen siyasi parti temsilcileri aracılığıyla yapıldı, ama hükümetin onayıyla yapıldı bu görüşmeler. İngiltere eski Başbakanı Tony Blair de arabuluculuk yaptı. Sinn Fein'in lideri Gerry Adams'in de katkısı oldu. Henri Dunant adında bir enstitü var İsviçre'de, bu enstitü başka ülkelerdeki çatışmalı durumlarda taraflar anlaşmak ve bir mutabakata varmak

istiyorsa, bir uzlaşma ciddiyeti varsa arabulucu olarak devreye giren ciddi ve saygın bir kurum. Bu kurumun da katkısı çok oldu. Norveç ve İsviçre hükümetinden de katkı oldu görüşmelere. Endru Dunant'ın ETA ve İspanya hükümeti arasındaki görüşmelerde arabulucu olması için hem İsviçre hem de Norveç hükümetleri bazı çalışmalar yaptılar. Çünkü Henri Dunant taraflar arasında ciddiyet olduğunu gördüğü zaman arabuluculuk yapan bir kurum. ETA ve İspanya hükümetinin sorunun çözümü konusunda ciddi olduklarının garantisini de bu kuruma Norveç ve İsviçre hükümetleri verdi. Ondan sonra Henri Dunant arabulucu oldu.

ETA ile görüşmelerin iki ayağı vardı. Birisi Bask sorununun çözümü konusundaydı, diğeri savaştan zarar görmüş olanlar için neler yapılacağı ve ETA militanları için af. Af çıkması durumunda da ETA militanlarının toplum içindeki durumu konuşuluyordu. Şu anda cezaevinde bulunan ETA militanlarının durumu görüşmelerin önemli bir ayağını oluşturuyordu. Diğer tarafta siyasi sorun konuşuluyordu. Bask ülkesinin bir kasabası olan Loiola'da siyasi görüşmeler yapılıyordu. Bu görüşmeler EAJ, ETA'nın siyasi kanadı olan Batasuna ile POSE arasında yapılıyordu. Bu görüşmeler Vatikan'ın desteğiyle yapılan görüşmelerdi. Bu görüşmelerde 31 Ekim 2006'da bir sonuca varıldı. Görüşmelere katılan partilerin bu anlaşma belgesini kendi parti merkezine onaylatması gerekiyordu. Ancak Batasuna önemli bir değişiklik istedi. ETA görüşmelerin tıkanacağını beklemiyordu. Ama Batasuna'nın önerdiği değişiklik görüşmelerin tıkanmasına neden oldu. İspanya'da 4 Bask otonomi bölgesi var. Batasuna iki yıl içinde bu otonomilerin birleştirilmesini ve tek özerk Bask otonomisi olmasını istedi. Bu talebi EAJ de, POSE de kabul etmedi ve bu yüzden görüşmeler sona erdi. Batasuna sonradan bu önerisinin bir hata olduğunu kabul etti. İsviçre'deki görüşmeler de, yani ETA ile hükümet arasındaki görüşmeler de, hükümet ETA'ya operasyon yapılmayacağı sözünü yerine getirmeyince sona erdi. Cenevre görüşmeleri sürerken, hem Fransa'da hem de İspanya'da ETA militanları tutuklandı. Zapatero hükümeti sözünü tutamadı. ETA da bunun üzerine hükümeti suçladı (www.haberpanorama.com, 20.05.2011).

3.4. ETA Teröründe Geline Son Nokta

3.4.1. ETA Ateşkes İlan Etti

İspanya'nın kuzeydoğusundaki BASK bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ayrılıkçı örgüt ETA, 6 Eylül 2010 tarihinde ateşkes ilan etti ve silahlı eylemlerde bulunmayacağını açıkladı. Ancak Bask bölgesinde açıklama 'yetersiz' bulundu.

Örgüt, BBC'nin ulaştığı bir video kaydında, birkaç ay önce aldığı bu kararın demokratik bir süreç başlatma amacını taşıdığını duyurdu. İspanya'nın kuzeyiyle Fransa'nın güneybatısında bağımsızlık için mücadele eden ETA daha önce iki kez ateşkes ilan etmiş ancak daha sonra silahlı eylemlerine devam etmişti. 1959'da kurulan ve ilk eylemini 1960'ta gerçekleştiren örgüt, bu ateşkes kararının daimi mi geçici mi olduğunu belirtmedi.

Video kaydında, ETA bayrağının önünde oturan biri kadın üç maskeli militan, 'Basklı siyasetçiler ve sivil toplum örgütlerine sorumlu hareket etmeleri' çağrısında bulundu. Belli bir süre belirtilmeyen ateşkesin 'halk olarak kararlı adımlar atılması ve sözün halka verilmesini sağlayacak bir demokratikleşme sürecine ulaşılması için' ilan edildiği savunulan ETA açıklamasında, 'çatışmaları sona erdirecek gerçek bir çözüm kapısı açılmasında, Bask halkının haklarının tanınması ve garanti altına alınması gerektiği' ileri sürüldü.

Örgütün artık amaçlarına barışçıl ve demokratik yollardan ulaşmak istediği belirtildi. Başbakan Jose Luis Zapatero liderliğindeki İspanyol hükümeti, Bask bölgesinin bağımsızlığı için savaş veren örgütle ancak şiddetten vazgeçmesi ve silah bırakması koşuluyla görüşebileceğini açıklamıştı.

ETA, bazı liderlerinin İspanya, Fransa ve bomba üretilen bir fabrikanın da ele geçirildiği Portekiz'de düzenlenen operasyonlarla yakalanmasının ardından zayıfladı. BBC Madrid muhabiri Sarah Rainsford da, bu açıklamanın örgüte baskıların arttığı bir dönemde geldiğine dikkat çekiyor. ETA'nın siyasi kolu olan ve kapatılan Batasuna partisi ile Bask milliyetçiliğini savunan bazı kesimler, uzun zamandır örgüte ateşkes ilan etmesi yolunda çağrılar yapıyordu. Hükümet'le ETA arasında

2006 yılında yapılan ve ülkede büyük tartışma yaratan görüşmeler, ETA'nın Madrid Havaalanı'nda düzenlediği bombalı saldırıyla çökmüştü. Bask dilinde yayınlanan Gara gazetesi de ETA'nın artık silahlı saldırı yapmamaya karar verdiğini yazdı (www.euractiv.com.tr, 20.05.2011).

3.4.1.1. Üçüncü Kez Silah Bırakıyorlar

1959'da kurulan ETA'nın 40 yıldır süren saldırılarında şimdiye kadar 829 kişi öldü. ETA, İspanya'nın kuzeyinde ve Fransa'nın güneybatısındaki topraklarda bağımsız bir Bask devleti kurmayı amaçlıyor. Örgüt, Avrupa Birliği ve ABD tarafından 'terörist örgüt' olarak kabul ediliyor. Şimdiye kadar 3 kez ateşkes ilan eden ETA, en son Mart 2006'da ateşkes ilan etmişti. Ancak 6 ay sonra 30 Aralık tarihinde Madrid'in Barajas Havaalanı'nda düzenlediği bombalı saldırıyla iki kişiyi öldürmüştü. 2007 Temmuz ayında da resmen ateşkesin bittiğini duyurmuştu (www.euractiv.com.tr, 20.05.2011).

3.4.1.2. İspanyol Hükümeti Temkinli

İspanyol hükümeti ateşkes ilanını temkinli karşıladı. İktidardaki Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) ve ana muhalefetteki Halk Partisi (PP) tarafından yapılan ilk değerlendirmelerde, ETA'nın geçmişte ilan ettiği birçok ateşkese uymadığı hatırlatılarak, temkinli olunması gerektiği vurgulandı. PSOE yetkilileri 'İleri bir adım, ancak her zaman temkinli olunmalı' derken, PP'den de 'Biz, ETA'dan ateşkes değil tamamen silah bırakmasını istiyoruz' şeklinde bir açıklama geldi. (www.euractiv.com.tr, 20.05.2011).

3.4.1.3. Ateşkes 'yetersiz' bulundu

Bask özerk yönetim bölgesinin başkanı Patxi Lopez, ETA'nın açıkladığı ateşkesin "yetersiz olduğunu ve halkın isteklerine cevap vermediğini" söyledi. Bask televizyonu ve radyosuna değerlendirme yapan Lopez, "Top halen ETA'nın ayağında, tamamen silah bırakma kararını alması gereken onlardır" dedi.

ETA'nın "ne Bask halkının ne de kendisine yakın görüşte olan siyasi partilerin taleplerine karşılık verdiğini" söyleyen Lopez, "Beklenen bir adım

değildi. ETA bu bildiriyle topun demokratların ayağında olduğunu iddia ediyor ama öyle değil" diye konuştu.

İspanya'daki 17 özerk yönetimden biri olan Bask özerk yönetiminin İçişleri Bakanı Rodolfo Ares de "yetersiz bir açıklama. Halkın beklediği, ETA'dan tamamen terör eylemlerini terk edip, silah bırakması" değerlendirmesinde bulundu.

İspanya İçişleri Bakanı Alfredo Perez Rubalcaba da, "ETA'nın açıklaması yetersiz çünkü terör örgütü daimi olarak şiddeti ve silahı bırakmalı" dedi.

Rubalcaba, "ETA'nın, Bask milliyetçisi bölgedeki sol siyasi hareketlerin talebine karşılık veremediğini" savunarak, "ETA'nın yasal sınırlar içine girmesinin" istendiğini ifade etti.

İktidardaki Sosyalist İşçi Partisi'nin (PSOE) Meclis sözcüsü Jose Antonio Alonso, basına açıklamasında "ETA'nın inandırıcılığı sıfırdır, bu bildiri tamamen taktiktir. ETA'ya karşı devletin güvenlik güçlerine, hakimlerine, yasal sistemine ve ulusal hükümete destek tam olmalıdır" dedi (www.euractiv.com.tr, 20.05.2011).

3.5. ETA Ateşkesi Gerçekçi mi?

Silahlı kanadı ve lider kadrosuna yönelik ciddi darbeler yiyen ETA eylem gücünü önemli ölçüde yitirmiş görünmektedir. 2010 Şubat ayında örgüt liderinin Fransa'da ele geçirilmesi de ETA'yı sarsmıştır. Dolayısıyla yaralı durumdayken örgütün taktik gereği zaman kazanmak ve toparlanmak için bu ateşkesi kullanabileceğini düşünmemiz mümkündür. Diğer terör örgütleri için de bu taktiksel anlayışın geçerli olduğunu görüyoruz.

ETA terör örgütü Eylül ayının başında, BBC televizyonuna gönderdiği video kasette, İspanya Hükümetine karşı yürüttükleri silahlı eylemlerden vazgeçtiklerini açıklamış ve ateşkes ilanını tüm dünyaya duyurmuştur. ETA açıklamasında, mücadelenin demokratik yöntemlerle sürdürüleceğini ve İspanya Hükümetiyle barış müzakeresine başlamaya hazır olduklarını vurgulamıştır.

Siyasi hedefi özerk Bask bölgesinin İspanya'dan ayrılarak bağımsızlaşması olan ETA'nın bu son hamlesi, silah bırakmak ya da daimi barış dönemine geçmek

anlamına gelmese de İspanya'da şüpheyle karışık bir memnuniyetle karşılanmıştır. PKK'nın kurulduğu yıllarda İspanya'yı bombalı saldırılarla sarsmakta olan ETA'yı bu ateşkese götüren süreci iyi anlamak gerekir.

Öncelikle örgütün son dönemde sadece silahlı eylem yapabilme kapasitesi ve üye sayısı bakımından değil aynı zamanda Bask bölgesinde sahip olduğu halk desteğinde de önemli zaafiyetler yaşadığını görmekteyiz. İspanya'nın AB'ye katılmasının ve Fransa'nın İspanya'yla ETA'ya karşı etkin işbirliğine rıza göstermesinin ETA aleyhine değişmekte olan bu tabloya önemli katkılar sağladığını belirtmek gerekir.

Silahlı kanadı ve lider kadrosuna yönelik ciddi darbeler yiyen ETA eylem gücünü önemli ölçüde yitirmiş görünmektedir. 80 yıllarda yıllık 50-55 kişinin ölümüne sebep olan saldırılar düzenleyen ETA şu anda yıllık 1-2 silahlı eylemin ötesine geçememektedir. 2010 Şubat ayında örgüt liderinin Fransa'da ele geçirilmesi de ETA'yı sarsmıştır.

Dolayısıyla yaralı durumdayken örgütün taktik gereği zaman kazanmak ve toparlanmak için bu ateşkesi kullanabileceğini düşünmemiz mümkündür. ETA tarafından 2006'da Madrid havaalanına düzenlenen bombalı saldırı da böyle bir ateşkes sürecinin sonunda meydana gelmiştir. Diğer terör örgütleri için de bu taktiksel anlayışın geçerli olduğunu görüyoruz. Örneğin PKK'nın bugüne kadar ilan ettiği ateşkesler, samimiyetten, kalıcı huzur ve barış idealinden uzak gerekçelere dayanmıştır.

Diğer taraftan, ETA'nın demokratik sürece dâhil olma talebi, terör örgütünün bir parçası olduğu gerekçesiyle 2003'te İspanya Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Batasuna partisinin faaliyetlerine tekrar izin verilmesi isteğini de içerdiği düşünülebilir. Bu olsa bile Bask bölgesinde ETA'yla bağlantılı siyasi partilere çıkan yüzde 10-15 oy bile artık zor görünmektedir.

ETA'dan kaçan oyların önemli bir kısmı, şiddeti onaylamayan Bask Ulusalçı Parti'ye kaymaktadır. Ancak buna rağmen, Bask'taki bölgesel yönetimde Ulusalçı Parti ilk defa olarak yer alamamıştır. Ulusalçıların iktidardaki koltuğuna Bask'taki

Sosyalist Parti oturmuştur. Siyasi açıdan yaşanan bu başarısızlıkta halkın tepkisini çeken bombalı saldırıların ve Madrid’le kalıcı çözüme gidilememesinin önemli bir payı bulunmaktadır.

Bundan dolayıdır ki, ETA’ya yakınlığı olan Batasuna ve Eusko Alkartasuna yaptıkları yazılı açıklamada Bask bölgesinin bağımsızlık mücadelesinde ilk defa olarak ETA’yı demokratik yolları kullanmaya çağırmıştır. Bu çağrı bölgede ETA’nın manevra alanının daraldığını gösteren önemli bir göstergedir.

Dolayısıyla İspanya, bu ateşkesin ETA açısından soruna ortak bir çözüm bulma isteğinden değil, örgütsel bir zorunluluktan kaynaklandığını düşünmekte haklı gerekçelere sahiptir (www.sde.org.tr, 20.05.2011).

3.6. ETA "Kalıcı" Ateşkes İlan Etti.

İspanya'nın kuzeyindeki Bask bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ETA, "kalıcı" ateşkes ilan etti. İspanya İçişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Alfredo Perez Rubalcaba, ETA'nın kalıcı ateşkes kararının, hükümetin beklentilerini karşılamadığını açıkladı.

İspanyol Gara gazetesinin internet sitesinde yayımlanan haberde, geçtiğimiz aylarda silah bırakma kararı alan Bask milliyetçisi örgütün 8 Ocak 2011 tarihi itibarıyla kalıcı, genel ve uluslararası denetime açık ateşkes ilan ettiği bildirildi.

Tarihi karar, örgütün üç üyesi tarafından bir video mesajla duyuruldu. Reuters'a konuşan İspanya İçişleri Bakanlığı sözcüsü, hükümetin gün içerisinde konuya ilişkin bir açıklama yapacağını söyledi.

Kuzey İspanya ve güneybatı Fransa'da bağımsız bir devlet kurulması için Haziran 1960'dan bu yana mücadele eden ETA, 858 kişinin ölümünden sorumlu tutuluyor. Fransa ve İspanya'nın son birkaç yılda düzenlediği operasyonlar ETA'ya ve siyasi kanadına ağır darbe vurdu.

Son olarak Şubat ayında askeri kanadının lideri Fransa'da yakalandı. Atılan demokratik adımlar ve sağlanan geniş özerkliğe karşın 2006 yılındaki görüşmeler

sırasında ETA'nın ateşkesi bozması Basklılar da dahil olmak üzere halkta ciddi rahatsızlık yarattı.

Son dönemde örgüte halk desteği tarihin en düşük düzeylerinde seyrederken, Kosova veya İskoçya tipi bir bağımsızlık isteyen ETA tamamen ortadan kalkmamış olsa da uzun süredir eylem gerçekleştiremiyordu ve oldukça zayıflamış durumdaydı (www.hurriyet.com.tr, 20.05.2011).

İspanya İçişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Rubalcaba, ETA'nın bugün açıkladığı kalıcı, genel ve uluslararası alanda teyit edilebilir ateşkesiyle ilgili olarak, "Kötü bir haber değil, ama haber de değil" dedi.

Rubalcaba basına yaptığı açıklamada, ETA'nın bugün yayımladığı bildiriyle ilgili olarak, hükümetin spekülasyonları önlemek için, alışılmışın dışında yorum yapma gereği duyduğunu belirtti.

"ETA'dan beklediğimiz, geri dönüşü olmayan şekilde, tamamen silah bırakmasıydı. Ama bunu yapmadı. Aynı dili ve sahneyi kullanan ETA, şiddetin son bulmasının bir bedeli olduğunu savunmaya devam ediyor" diyen Rubalcaba, "Eğer bana, 'düne nazaran bugün daha mı rahatsın' diye sorarsanız, evet. 'Bu ateşkes, ETA şiddeti bırakıyor demek mi' derseniz, hayır" ifadesini kullandı.

ETA'ya yakın örgütler olduğunu kaydeden, yasa dışı Batasuna partisini örnek gösteren İçişleri Bakanı, Mayıs ayında yapılacak Bask bölgesi yerel seçimlerine katılmak için çaba gösteren Batasuna'ya, "Önünüzde iki opsiyon var. Ya ETA'yı, şiddeti terk etmeye, geri dönüşü olmayacak şekilde silah bırakmaya ikna edin ya da ETA ile ilişkinizi tamamen kesin" çağrısında bulundu. Rubalcaba, mevcut durumda Batasuna'nın yerel seçimlere katılma olasılığı bulunmadığını da ima etti.

Hükümet sözcüsü ayrıca, ETA'nın kalıcı ateşkes ilanının inanılabilirliğinin İspanyol güvenlik güçleri tarafından teyit edileceğini söyledi (www.hurriyet.com.tr, 20.05.2011).

2006'da iktidara gelen Sosyalist Zapatero hükümeti, Katalanların azınlık statüsünden çıkarılıp ayrı bir ulus olarak resmen kabul edilmesinin ardından, Bask milliyetçisi örgüt ETA ile de masaya oturmak için tek bir şart ileri sürmüştü.

ETA'nın hiç kimseyi öldürmemek için garanti vermesi üzerine tekrar masaya oturulmuştu. Zapatero, Meclis'te yaptığı konuşmada, ETA için "sonun başlangıcının çok yakın" olduğunu ve bunun uzun ve zor bir süreç olacağını söylemişti. ETA, 24 Mart 2006 tarihinde "sürekli ateşkes" ilan etmişti.

Ancak, 2006'nın sonunda ETA bir bombalı saldırı düzenledi ve iki kişi hayatını kaybetti. Zapatero bu gelişme üzerine masadan çekildiğini açıkladı. ETA'nın siyasi kanadı Batasuna hariç tüm partiler olayı kınadı. Madrid'de 100 binlerce kişi teröre karşı protesto düzenledi. Zapatero, ETA konusunda fazla iyimser olduğu gerekçesiyle halktan özür diledi ve hata yaptığını kabul etti.

Batasuna 2003 yılında kapatıldı. Uzantısı olduğu öne sürülen ve Batasuna ile organik bağları bulunan parti de 2008 yılında kapatıldı.

Kırk milyon nüfuslu İspanya'da yaklaşık 2 milyon Basklı yaşıyor (www.hurriyet.com.tr, 20.05.2011).

3.6.1. ETA'nın Yayınladığı Deklarasyon

Bu deklarasyonla ETA, Bask sosyalist devrimci ulusal bağımsızlık örgütü Bask Ülkesi'ne kararını bildirmek istemektedir. Son aylarda Brüksel'den Gemika'ya dünya genelinde tanınmış isimler ve birçok Basklı siyasi ve sosyal aktör, yüzlerce yıllık çatışmaya adil ve demokratik bir çözüm getirme ihtiyacının altını çizdi. ETA bu görüşe katılıyor. Çözüm diyalog ve müzakereyi araç edinen, pusulası Bask halkının iradesine yönelmiş demokratik süreçle mümkündür.

Demokratik süreç bütün inkar hallerinin ve hak ihlallerinin üstesinden gelmesi, siyasi çatışmanın kalbindeki kilit noktalara yani sınır ve kendi kaderini tayin meselelerine değinmelidir.

Bask Ülkesi'nin ve karar hakkının tanınması için uzlaşma sağlamak Basklı siyasi ve sosyal aktörlerin görevidir. Bu süreçte bağımsızlık dahil bütün siyasi projelerin mümkün olduğu fikri sağlanmalıdır.

Sürecin sonunda Bask vatandaşları herhangi bir kısıtlama ya da müdahale olmaksızın kendi geleceklerini belirleme konusunda söz söyleyebilmeli ve karar verebilmelidir.

Bütün taraflar varılan anlaşmalara ve Bask halkının kararlarına uyma konusunda kararlılıklarını göstermeli, bu amaç için gerekli garantileri ve mekanizmaları hayata geçirmelidir.

Dolayısıyla

ETA uluslararası kamuoyu tarafından teyit edilebilecek kalıcı ve genel bir ateşkes ilan etmeye karar vermiştir. Bu ETA'nın silahlı çatışmayı sonlandırma ve kalıcı bir çözüm bulma sürecindeki güçlü kararıdır. Artık tarihsel sorumlulukla hareket etme zamanı gelmiştir. ETA İspanya ve Fransa'nın yöneticilerinden bütün baskıcı uygulamalarını bitirmelerini ve Bask Ülkesi'ne yönelik inkarlarına kesin bir son vermelerini istemektedir. Bask Ülkesi, 8 Ocak 2011 Euskadi Ta Askatasuna (ETA) (www.hurriyet.com.tr, 20.05.2011)

3.7. Terör örgütü ETA: Şimdi Harekete Geçme Zamanıdır

İspanya'nın kuzeyindeki Bask bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ve AB terör örgütleri listesinde olan ETA, 17 Ocak 2010 tarihinde yayımladığı bildiriye, "Ateşkes, demokratik süreç gibi bir sonuç getirmiyor. Şimdi inisiyatif alma ve harekete geçme zamanıdır. Düşmana baka kalamayız" açıklamasında bulundu.

ETA'nın, yayın organı olarak bilinen "Gara" gazetesi, 31 Aralık tarihinde çıkan bir bildiriye bugün yayımladı. "Bask devletinin bağımsızlığı için gerekli olan, halkın kendi geleceğine karar vereceği demokratik sürece ateşkes ile ulaşamayacağını" savunan ETA, tek yolun "tüm halkın tepkisi ve baskı oluşturmak" olduğunu ileri sürdü.

"Bizim en büyük gücümüz, siyasi mücadeleye dayanıyor. Izquierda abertzale (Bask milliyetçiliğini savunan solcu siyasi hareket) bu halkın mücadelesinin motorudur ve o kendi diliyle ETA da kendi diliyle konuşur" ifadesinin kullanıldığı bildiride, "İspanyol devletinin mevcut saldırılarına sadece direnç göstererek kalınamayacağı, cevap vermek gerektiği" iddia edildi.

Öte yandan söz konusu bildiriyle ilgili Bask özerk yönetim hükümeti İçişleri Bakanı Rodolfo Ares, "ETA, izquierda abertzale'yi siyaset yapmaya teşvik ederken, terörist aktivitelerini devam ettirme arzusunda olduğunu da yineliyor. Ancak izquierda abertzale eğer siyaset yapmak istiyorsa bilmek zorundadır ki, ya ETA'dan terörist aktivitelerini tamamen bırakmasını istemeli ya da örgütten tamamen uzaklaşmalı. Başka yol yok" değerlendirmesinde bulundu (www.milliyet.com.tr, 20.05.2011).

3.8. İspanya'da ETA Üyesi 4 Kişi Yakalandı

İspanyol jandarması, 1 Mart 2011 Bask bölgesinin bağımsızlığı için mücadele eden ve AB terör örgütleri listesinde yer alan ETA'ya bağlı 4 kişinin yakalandığını açıkladı.

Jandarma'dan basına verilen bilgilerde, Bilbao kentinde yakalanan 4 kişinin, 19 Haziran 2009 tarihinde Arrigorriaga'da bir polis müfettişinin öldürülmesi eylemine katıldıklarının sanıldığı ifade edildi. Zanlıların ayrıca, 2007 ile 2008 yıllarındaki üç bombalı saldırıya ve çok sayıda kişinin yaralanmasına yol açan, 29 Temmuz 2009 tarihinde Burgos kentindeki bir askeri kışla önünde bomba yüklü aracın patlatılması olayına da karışmış olabilecekleri bildirildi.

Bu arada ETA üyelerinin sabaha karşı saat 04.00 sıralarında bir eve yapılan baskında yakalandıkları ve bulunan patlayıcı yapımında kullanılan malzeme ve silahlara el konulduğu belirtildi.

ETA'nın, son olarak 10 Ocak tarihinde açıkladığı, "kalıcı, genel ve uluslararası alanda doğruluğu teyit edilebilir" ateşkesten bu yana örgüte yönelik düzenlenen operasyonlarda yakalananların sayısı 21'e yükseldi (www.milliyet.com.tr, 20.05.2011).

3.9. ETA'nın 'Askeri Lideri' Yakalandı

Bask bölgesinin bağımsızlığı için mücadele veren ETA örgütünün askeri lideri Alejandro Zobaran Arriola'nın, Fransa'nın kuzeyinde 11 Mart 2011 tarihinde gözaltına alındığı açıklandı.

İspanyol ulusal radyosuna göre, Arriola, Fransa ve İspanya polisinin Belçika sınırı yakınlarındaki Willencourt kentinde düzenlediği bir operasyonda yakalandı.

"Xarlas" kod adlı Arriola'nın üç kişiyle birlikte yakalandığı, operasyonda bazı belgeler ve silahların ele geçirildiği belirtiliyor.

Arriola'nın, Francisco Javier Lopez Pena'nın Mayıs 2008'de tutuklanmasından sonra yakalanan altıncı ETA askeri lideri söyleniyor.

10 Ocak'ta silahlı saldırılarına son verdiğini açıklayan örgüt, son zamanlarda silah bırakması için baskı altındaydı.

İspanyol Başbakanı Jose Luis Rodriguez Zapatero, örgütün ateşkes ilanını reddetmiş ve ETA'nın kendini feshetmesini istemişti.

İspanyol yetkililer, ETA'ya karşı yürüttükleri savaşın sonunda örgütün operasyon kabiliyetini önemli ölçüde azalttıklarını düşünüyor. Son zamanlarda, bölge ülkeleriyle yapılan işbirliği sonucu örgütün lider kadrosundan birçok kişi tutuklandı (www.bbc.co.uk, 20.05.2011).

3.10. ETA Destekli Listeye Seçim Yasağı

İspanya'da Yüksek Mahkeme, 3 Mayıs 2011 tarihinde Bask bölgesinde faaliyet gösteren "Eusko Alkartasuna", "Alternatiba" ve küçük sol örgütlerin oluşturduğu "Bildu" adlı koalisyonun sunduğu 254 adayın, 22 Mayıs'taki yerel seçimlere katılmasını yasakladı.

Savcılık ve hükümet adına dava açma yetkisi bulunan Devlet Avukatlığı Kurumu'nun geçtiğimiz hafta içinde yaptığı, Bildu'nun sunduğu tüm aday listesinin seçimlere katılmasının yasaklanmasıyla ilgili başvuruları, son gün olan pazar günü

değerlendirdi. Karar vermesi için en fazla gece yarısına kadar süresi bulunan 16 kişilik Yüksek Mahkeme, çalışmalarını sürenin dolmasına 1 saat kala tamamladı. Yapılan açıklamada, mahkeme üyeleri 7'ye karşı 9 oyla Bildu'nun sunduğu 254 adayın seçimlere katılmasına yasak getirdi (www.basindabugun.com, 20.05.2011).

3.11. İspanya Anayasa Mahkemesi'nden ETA Yanlısı Gruba Seçim Vizesi

İspanyol mahkemesi, AB terör örgütleri listesinde yer alan ETA ile bağlantılı olduğu iddiasıyla Bildu koalisyonuna seçime katılma hakkı verdi.

İspanyol mahkemesi, AB terör örgütleri listesinde yer alan ETA ile bağlantılı olduğu iddiasıyla Bildu koalisyonuna seçime katılma hakkı verdi.

İspanya Anayasa Mahkemesi, AB terör örgütleri listesinde yer alan ETA ile bağlantılı olduğu iddiasıyla Bildu koalisyonunun 22 Mayıs'taki yerel seçimlere katılmasının mahkemece yasaklanması kararını bozma gerekçesinin "delil yokluğu" olduğunu bildirdi.

İspanya'da 22 Mayıs'ta yapılacak yerel seçimler öncesinde, Bask bölgesinde faaliyet gösteren "Eusko Alkartasuna", "Alternatiba" ve küçük sol örgütlerin oluşturduğu "Bildu" koalisyonunun sunduğu 254 adayın akıbeti netleşirken, Yüksek Mahkeme'nin kararını 5 Mayıs'ta bozan Anayasa Mahkemesi, gerekçesini duyurdu.

Anayasa Mahkemesi, ETA'nın yerel seçimlere katılma çabasında olduğunu ve bunun için yasal statüdeki partileri kullandığını kabul etse de Bildu koalisyonunun ETA'nın bu stratejisinin parçası olduğuna ilişkin yeterli delil bulunmadığına kanaat getirdi. "Basit bir şüphe, kabul edilebilir yasal bir gerekçe olamaz" diyen Anayasa Mahkemesi, Bildu'nun seçimlere girmesinin yasaklanmasının, öncelikle anayasal devleti riske sokacağını belirtti.

İspanya'da güvenlik güçlerinin hazırladığı raporda, Bildu koalisyonu, "ETA'nın stratejisinin bir parçası" olarak gösterilmiş ve bunun üzerine savcılık ve hükümet adına dava açma yetkisi olan kurumun başvuruları üzerine Yüksek Mahkeme, Bildu'nun seçimlere katılmasını yasaklamıştı. Anayasa Mahkemesi, bu

karara itiraz eden Bildu'yu haklı bulurken, son karar üzerine Bildu'nun adayları seçimlere katılabilecek. Gerek iktidardaki Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) gerekse ana muhalefet Halk Partisi (PP), daha önce Bildu'nun seçimlere katılmasının yasaklanması yönünde görüş bildirirken, Anayasa Mahkemesi'nin kararına saygı duyduğunu vurguladı (www.euractiv.com.tr, 20.05.2011).

3.12. İspanya Seçimlerinde Sosyalistler Kaybetti, Bask'ta Sürpriz!

İspanya'da protestoların gölgesinde düzenlenen 22 Mayıs 2011 tarihinde yapılan yerel seçimler iktidardaki Sosyalist Parti'nin yenilgisi, merkez sağ Halk Partisi'nin zaferi ile sonuçlandı. Ancak seçimlerde en büyük zaferi Katalanlar ile Basklar elde etti.

Sandıkların yüzde 98'inin açıldığı resmi sonuçlara göre Halk Partisi (PP) oyların yüzde 37,58'ini alarak büyük başarı elde etti. İktidardaki Sosyalist İşçi Partisi (PSOE) ise oyların yüzde 27,82'sini ancak alabildi.

Katılımın yüzde 66 düzeyinde olduğu seçimlerle ilgili İspanya basınında yer alan yorumlarda, PP'nin başarısı 'tarihi zafer' PSOE'nin yenilgisi ise 'tarihi yenilgi' olarak tanımlandı.

İspanya'daki 17 özerk yönetimden 13'ünde yapılan özerk yönetim parlamentosu seçimlerinde de PP 11, PSOE 1 ve Navarra Birlik Partisi de 1 bölgede başarı elde etti.

Seçimlerin en önemli sonuçlardan biri ise Katalonya'nın başkenti Barcelona'da yaşandı. Katalanlar, 32 yıldır Sosyalist Parti elinde bulunan Barcelona Belediye Başkanlığı kazandı. Belediye başkanlığını Katalonya özerk yönetiminde iktidarda bulunan Yönelim ve Birlik Koalisyonu'nun (CIU) adayı kazandı.

Değişim rüzgarlarının estiği Bask ülkesinde de Bask partileri büyük başarı elde etti. ETA'nın desteklediği Bildu koalisyonu Bask ve Navarra bölgesinde 1110'dan fazla belediyeyi kazanarak, Bask bölgesinde ikinci büyük parti oldu. Bildu'nun ilk kez katıldığı seçimlerdeki büyük başarısı ETA'nın silahlı mücadeleye

son vermesiyle gündeme gelen değişim sürecinin Basklı seçmenlerde olumlu tepki alması olarak yorumlandı.

Bildu koalisyonu ETA'nın stratejik bir parçası olduğu gerekçesiyle Yüksek Mahkeme tarafından yasaklanmıştı. Ancak bağlantısı olduğuna dair delil olmadığı kanaatine varan Anayasa Mahkemesi Bildu'nun seçimlere katılmasına izin vermişti (www.firatnews.com, 25.05.2011).

SONUÇ

Terör ve terörizm kavramları, ilk defa karşılaşılan olgular değildir. Bu kavramlar içinde sayılabilecek olayları ve gelişmeleri insanların toplu olarak yaşamaya başladıkları döneme kadar götürmek mümkündür. Böyle olmasına rağmen, terör ve terörizm kavramlarının, herkesin üzerinde anlaştığı, genel kabul görmüş bir tanımı bu güne kadar yapılamamıştır. Terörün ve terörizmin, insanlığın karşı karşıya bulunduğu en önemli ve en tehlikeli sorunlardan kabul edildiği dikkate alınırca, bu kavramların üzerinde uzlaşmış bir tanımının yapılmamış olmasını ciddi bir eksiklik olarak ifade etmek gerekir.

Terörizmin karakterine ve uygulanış biçimine, siyasal amaçlarına ve uzun dönemli etkilerine, onu motive eden olgulara ilişkin bütün tartışmalar, ideal olarak, sorunu açık bir şekilde tanımlayarak işe başlamalıdır. Zira tanım üzerinde geniş bir anlaşma olmadıkça, herkesin terörizmi değişik bir biçimde yorumlaması riski ortaya çıkmaktadır. Bu durumda devletler arasında ortak bir terörizm tanımı tam olarak yapılamadığından, aynı kişi aynı eylem sebebiyle bir devletin özgürlük savaşçısı olarak nitelendirdiği bir kişiyi diğer bir devlet en affedilmez suçları işlemiş bir vatan haini olarak lanse edilebilmektedir.

Terör örgütlerinin eylemlerinin birinci aşamadaki temel amaçları, halkın gözünde siyasal iktidarı yıpratmak ve giderek, devletin manevi otoritesinin zayıflamasını sağlamaktır. Bu amaçla yapılacak terör eylemleri sonucunda oluşacak otorite bunalımı, yöneticilerin yeteneksizliklerinin bir kanıtı olarak ileri sürülecek ve halk, mevcut iktidara karşı başkaldırıya itilecektir. Bazı devletler ve birtakım güçlerin çıkarları gereği, Türkiye gibi stratejik önemi bulunan ülkelerin yoğun olarak terör ortamını yaşamalarının temelinde bu amaç yatmaktadır. Dolayısıyla terör, bir siyasi mücadele aracı olarak, bir ülkenin bir başka ülkeyi zayıflatması için de kullanılmaktadır.

21. yüzyılın henüz ilk yıllarında terörizm, Soğuk Savaş döneminden sonra yaşanan gelişmeler sonucunda yeni bir metodoloji ve çerçeve kazanmış, ayrıca, nasıl sona ereceği de oldukça belirsiz ve diğer ikisinden farklı karanlık dönemini yaşamaya başlamıştır. 11 Eylül 2001 tarihi terör için yeni bir sayfanın açılımı

olmuştur. Bu tarihe kadar olan terör eylemlerinde saldırıdan genellikle bir bölge ya da bir devlet etkilenirdi. Çözüm arayışlarda genellikle o ülke veya o ülkenin bulunduğu coğrafya civarında olurdu. 11 Eylül 2001 tarihinde terör örgütü El Kaide'nin ABD'de Dünya Ticaret Merkezi'nin ikiz kulelerine ve Pentagon'a yaptığı saldırılar geçmişteki tüm terör yaklaşımlarını değiştirmiş ve ABD'ye yapılan bu saldırı ile terör kavramı da yeniden şekillenmeye başlamıştır.

Terörizmin günümüzde geldiği nokta, şartlar ve imkanlar sebebiyle uluslararası işbirliğini zorunlu hale getirmektedir. Küresel terörizm, 21. yüzyıla damgasını vurmuş bir olgudur. Küresel terörizmin güvenlik, uluslararası ilişkiler ve dünya ekonomik sistemi üzerindeki etkileri giderek artmaktadır. Günümüzde "küresel" bir sorun haline gelen terörizmin birçok yönden olduğu gibi devletler bağlamında da detaylı bir şekilde incelenmesi terörizmle mücadeleye önemli ölçüde katkı sağlayacaktır. Küresel terörizmin incelenmesinin etkili olabilmesi için özelliklerinin belirlenmesi ve bu şekilde incelenmesi gerektiği aslında eksik bir ifadedir. Çünkü burada asıl olan şey El Kaide çatısı altında birleşen örgütlerin oluşturduğu ve eylemleri ve söylemlerine göre belli çıkarımların yapılması gerektiğidir.

Uluslararası terörizmi önleyebilecek özellikte önlemlerin alınması, devletin ulusal boyutlarını aştığı için, bu alanda uluslararası işbirliğine gidilmesi büyük önem taşımaktadır. Ülkeler farklı coğrafyalardan gelmiş olsalar dahi belirli bir sebep çevresinde toplanarak konular üzerinde anlaşma sağlanmalı, taraflar birbirlerini anlamalıdır. Küreselleşme sürecine paralel ortaya çıkan küresel terör tehdidi nedeniyle birçok ülke başta kendi uluslarını olmak üzere başka ulusları güvenlik-özgürlük ikilemine sokmakta hatta kasıtlı olarak gerginlikler yaratılmaktadır. Nasıl ki demokrasi, demokrasiyi yıkma özgürlüğünü kapsamıyor veya ülkeyi bölme hürriyetini içermiyor ise terörle mücadele de insan hak ve özgürlüklerini rafa kaldırmamalıdır.

Etnik teröre en güzel örneklerden biri olan İspanya'nın ETA terörüyle mücadelesinde de görülmektedir ki devletlerin bütünlüğünü ve kurumsal kimliğini tehdit eden belirli bir etnik grubun, siyasal taleplerini gerçekleştirmek amacıyla

gerçekleştirdikleri eylemler sonuçları bakımından dünya küresel etkiler yaratmaktadır. Burada gerçekleştirilmek istenen.-; küçük yığınların terör eylemleri sonucunda kitlelerin devlete karşı örgütlü eyleme geçmelerini sağlamak ve nihayetinde terörün siyasallaşması ile siyasal taleplerini elde etme çabalarıdır.

Etnik kökene bağlı terör, ayrılıkçı terörün amacı; belirli bir bölgeyi; bağlı olduğu ülkeden kopararak bağımsız bir hale getirmektir. Ayrılıkçı terör sosyal-siyasal düzeni yıkmaya yönelik teröre oranla siyasal bakımdan daha az etkilidir. Ayrılıkçı hareketler hangi ideolojiye dayanırsa dayansın, kendisi ile Self Determinasyon ilkesi (Kendi Kendini Tayin Hakkı-KKTH) arasında bir ilişki kurmaya uğraşır ve bu isteğinde haklılığını kültürel ve dil özellikleriyle, gerekirse ekonomik verilerle desteklerler.

Stratejik açıdan ayrılıkçı terörist hareketin iki önemli hedefi vardır. İlki özellikle sömürge durumlarında; sömürgeci güce bölgeyi elinde tutmanın kendisine çok pahalıya mal olduğunu göstermeye çalışmak ve vazgeçmeye zorlamaktır. Diğer stratejik hedef ise; önce ayrılıkçı hareketin mücadele ettiği ülkenin iç kamuoyunu sonra dünya kamuoyunu etkilemektir.

Tezin asıl örneğini teşkil eden Ayrılıkçı terör örgütü ETA (Euskadi Ta Askatasuna, Bask bölgesi ve Özgürlük) Bask bölgesini oluşturduğunu iddia ettiği İspanya'da bulunan Alava, Vizcaya, Guizpozcoa ve Navarra ile Fransa'da bulunan Labourd, Aşağı Navarre ve Soule eyaletlerini içeren topraklarda tam bağımsız ülke kurmak istemektedir. Madrid yönetimi ise, böyle bir bağımsızlığa, diğer bölgeleri de etkileyebilecek olması ihtimalinden ötürü, karşı çıkmaktadır.

Kuruluşundan bu yana geçen 50 yıllık süre içerisinde bombalamalar, silahlı saldırılar, adam kaçırmalar, suikastlarla anılan ve 800'den fazla kişinin ölümünden sorumlu tutulan ETA'nın 2001 yılından itibaren gerçekleştirmiş olduğu ve ölümle sonuçlanan eylemler ile 2003'ten itibaren yaptığı eylem sayısında ciddi azalma görülmüştür (Cronin ve diğerleri, 2004; Moore, 2005). Son dönemde iktidar partisi PSOE'nin üyelerine ve parti binalarına yönelik eylemlerle halen az da olsa adını duyurmakta olan ETA'nın şimdiye kadar gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin %80'den

(ölümle sonuçlanan eylemlerden ise %50'den) fazlası Bask bölgesinde gerçekleşmiştir.

Son dönemlere geldiğimizde ETA'nın tutumunda ciddi değişimler gözlenmiş hatta kalıcı ateşkes ilanına kadar giden süreçte örgütte belirgin bir yumuşama gözlenmektedir. ETA uluslararası kamuoyu tarafından teyit edilebilecek kalıcı ve genel bir ateşkes ilan etme yolunu seçmiştir. Bu ETA'nın silahlı çatışmayı sonlandırma ve kalıcı bir çözüm bulma sürecindeki güçlü kararıdır. Artık tarihsel sorumlulukla hareket etme zamanı gelmiştir. ETA, İspanya ve Fransa'nın yöneticilerinden bütün baskıcı uygulamalarını bitirmelerini ve Bask Ülkesi'ne yönelik inkarlarına kesin bir son vermelerini istemektedir.

KAYNAKÇA

KİTAP, MAKALE VE BİLDİRİLER

Agirre, J., *Operation Ogro*, Trans. B.P. Solomon, Ballantine, New York, 1975.

Akbulut, İlhan, *Devlet, Terörizm, Ülke Bölücülüğü*, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi), İstanbul, 1988.

Akgün, Birol, “Küresel Terör Miti ve ABD Hegemonyası”, 2023 Dergisi, Ağustos 2004.

Akın Özçer, *Çoğul İspanya: Anayasal Sistemi ve Ayrılıkçı Terörle Mücadele Modeli*, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006.

Akşemsettinoglu, Gökhan, *Transatlantic Relations: A Political Appraisal*, Foreign Policy Institute Publishing, Ankara, 2005.

Alexander, Yonah, “Terrorism and High-Technology Weapons”, Perspectives on Terrorism, ed. by Lavrence Zelic Freedman and Yonah Alexander, Hindustan Publishing, New Delhi, 1985

Alkan, Necati, *Gençlik ve Terörizm*, Ankara, Temüh Yayınları, 2002.

Altuğ, Yılmaz., *Terörün Anatomisi*, Altın Kitaplar, İstanbul, 1995.

Ana Britannica, “Terörizm”, İstanbul, 1990.

Ansiklopedik Siyasi Terimler ve Örgütler Sözlüğü., “Terörizm”, Güvenlik ve Yargı Muhabirleri Derneği Yayınları, Ankara, 1993.

Arendt, Hannah, *Şiddet Üzerine*, Çev. Bülent Peker, İstanbul, İletişim Yayınları, 1997.

Arıboğan, Deniz Ülke: *Tarihin Sonundan Barışın Sonuna: Terörizmi Anlamak ve Anlamlandırmak*, İstanbul: Timaş Yayınları, 2003.

Arık, Umut, "21. Yüzyılda Uluslar Arası Güvenlik Sistemi ve Türkiye " Ankara: Avrasya Etütleri Dergisi, Cilt.2, 2001,

Aydemir, Salim, *Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Terörizm*,(Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kırıkkale, 2006.

Aydın, M.A, *Terör ve Hukuk; Türkiye’de dünü bugünü gelişimi ve alınması gereken tedbirler*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 2003.

Bal, Mehmet A., *Savaş Stratejilerinde Terör*, IQ Yayıncılık, İstanbul, 2003.

Baudrillard Jean , Hollander Nancy C., Chomsky Noam, Wilkinson Paul, Falk Richard, Candansayar Selçuk, Alexander Yonah, Hazırlayan: Cemal Güzel, "Korkunun Korkusu": *Silinen Yüzler Karşısında Terör* , Ayraç Yayınevi; Genel, Makaleler-Bildiriler, Siyasal Bilim, Sosyal Bilimler, Politika; 1. Baskı, İstanbul, 2002.

Bauman, C.E., *The Diplomatic Kidnappings:A Revolutionary Tactic of Urban Terrorism*, The Hague, Netherlands: Martinus Nijhoff. , 1973.

Başaren , Sertaç H. 1994 ,“Terörizm: Kavramsal Bir Değerlendirme ve Mücadele”, Avrasya Dosyası, Cilt: I, Sayı: 4, Kış: 163-173.

Başeren, Sertaç, "Terörizm ve Uluslararası İlişkiler", Stratejik Araştırmalar Dergisi, Ankara, Şubat 2003,

Başeren, Sertaç H., "Uluslararası Hukuk açısından Amerika Birleşik Devletleri'nde Gerçekleştiren Terörist Saldırıları ve Yol Açtığı Gelişmeler Üzerine bir Değerlendirme", Prof.Dr. Vecdi Aral'a Armağan, Kocaeli, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2001

Beşe, Ertan, *Avrupa Birliği Açısından Terörle Mücadele ve İnsan Hakları*, İstanbul Üniversitesi, (Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Topluluğu, Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul, 2001.

Beşe, Ertan: *Terörizm, Avrupa Birliği ve İnsan Hakları*, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2002.

Born Hans et.al., çev. Esra Ortakan Kaliber ve Alper Kaliber, *Güvenlik Sektörünün Parlamenter Denetimi: İlkeler, Mekanizmalar ve Uygulamalar*, İstanbul, TESEV Yayınları, 2003.

Brasloff, A., "Spain: The State of The Autonomies", M Forsyth(Ed.), *Federalism and Nationalism*, Leicester Univ. Press, Leicester and London, 1989.

Bratkowski, S., Killing and terror: The cultural tradition. American Behavioral Scientist, 48, 764-782. , 2005.

Beliaev, I. V., *Common Ground on Terrorism: Soviet-American Cooperation Against the Politics of Terrorism*. New York. W.W. Norton. 1991.

Brugiere, F. Pierre, *La Securite Collective – 1919-1945*, Paris, Edition Pedone, 1946.

Ceylan Efe, *Interprétation Théorique De La Question Du Terrorisme*, Galatasaray Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2005.

Chomsky, Noam, *Korsanlar ve İmparatorlar*, Yeni Zamanlar Yayınları, İkinci Basım, İstanbul. 2004.

Chomsky, Noam, *11 Eylül*, Çev. Dost Körpe, Om Yayınevi, İkinci Basım, İstanbul, 2001.

Chomsky, Noam, *11 Eylül ve Sonrası: Dünya Nereye Gidiyor?*,Aram Yayınları, İkinci Basım, İstanbul, 2002.

Chomsky, Noam, *Batı'nın Yeni Standartları*, Çev. Ebru Kılıç, Everest Yayınları, İstanbul,2002.

Chomsky, Noam, *Terörizm Kültürü*, Pınar Yayınevi, Üçüncü Basım, İstanbul, 2002.

Chomsky, Noam, *İmparatorluğa Karşı Durmak*, Çev. Nuri Ersoy, AramYayıncılık,Altıncı Basım, İstanbul, 2003.

Chomsky, Noam ; Achcar, Gilbert, *Tehlikeli Güç, ABD'nin Dış Siyaseti ve Ortadoğu*, Çev. Yavuz Alogan, İthaki Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 2007.

Civelek, İsmet Gürbüz, *Terörizm ve Kuzey İrlanda Örneği*, SAV Yayınları, Ankara, 1996.

Clark, R.P., "Recent Voting Trends in Spain's Basque Provinces", *Iberian Studies*, 9, No:2, Autumn 1980.

Clark, R.P., *The Basque Insurgents*, The Univ. Of Wisconsin Press, Madison, 1984.

Clausewitz, Carl Von : *Savaş Üzerine*, 2. bs., Çev. Şiar Yalçın, İstanbul, Spartaküs Yayınları, 1997.

Crenshaw, Martha., *Terrorism in Context*, Pennsylvania, USA. The Pennsylvania State University Press. , 1995.

Çitlioğlu, Ercan, "Küresel Terörün Kökleri", *Stratejik Analiz Dergisi*, Ağustos 2005.

Çavuşoğlu, Naz, *Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Azınlık Hakları*, 1. Basım, İstanbul, Bilim Yayınları, 1999.

Dan Tschirgi, "The War on Terror: Marginalised Conflict As A Challenge To The International System", *Perceptions, Journal Of International Affairs*, Volume VII, Number 3, September -November 2002

Dedeoğlu, Beril , *Uluslararası Güvenlik ve Strateji*, İstanbul: Derin Yayınları, 2003.

Dedeoğlu, B., "Bermuda. Triangle: Comparing Official Definitions of Terrorist Activity", *Terrorism and Political Violence*, Vol. 15, No. 3, 2003.

Demir, Levent, *Küreselleşme ve Terör*, (Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon, 2009.

Demirel, Emin, *Terör*, IQ Kültür-Sanat Yayınları, İstanbul, 2001.

Denker M. Sami, *Uluslararası Terör Türkiye ve PKK*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997.

Dilmaç, S., *Terörizm Sorunu ve Türkiye*, (Hizmete Özel). Ankara: EGM-İDB Yay. No:55.,1997.

Dinçyürek, Ahmet, "Küresel Terör: Kurgulanmış bir egemenlik aracı mı?", *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Yıl:3, Sayı:5, Temmuz 2005.

Doğan, Gürkan, *İki Kutuplu Sistem Sonrasında Oluşan Uluslararası Sistem Ve Terörizm- PKK*, (Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı , Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir, 2007.

Dönmezer, Sulhi., "Tedhişçilik Üzerine", *DevirYayınları*, Sayı: 6, 1972.

Dönmezer, Sulhi., "Her Yönüyle Tedhiş", *Son Havadis*, 1977.

Sulhi Dönmezer, "Milletlerarası Tedhişçilik", *İHFM*, İstanbul 1978, C.XLIV, Sayı: 1-4, İstanbul 1980,

Drake, C, "The Role of İdeology in Terrorists "Target Selection", *Terrorism and Political Violence*, Cilt 10 (2), Palgrave Macmillan, Temmuz 1998.

Ergil, Doğu., *Türkiye'de Terör ve Şiddet*, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980.

Ergil, Doğu., "Terörizmin Mantığı ve Hedefi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 1-2, Ankara, 1991.

Ergüvenç Şadi, Contemporary Issues in International Politics,"The New Security Environment and Turkey's Contribution to European Security", Essay in Honor of Seyfi Taşhan, Foreign Policy Institute Publishing, Ankara,2004.

Erkan, Muzaffer ve Dilmaç, Sabri, *Devlet Güvenlik ve İstihbarat*, Ankara, Emniyet Genel Müdürlüğü İDB Yayınları, 2001.

Erkmen, Serhat, "11 Eylül 2001: Terörizmin Yeni Miladı", Stratejik Analiz Dergisi, Ekim 2001, Sayı: 18,

Flint, J., "A Democracy under Threat", New Statesman,12 January 1979.

Foreign Policy,"Where We Stand Two Years After Sept. 11", Roundable Discussion, The Quarterly of the Turkish Foreign Policy Institute,No:1-2, Dış Politika Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2003.

Freedman, Lawrence et al. *Terrorism and International Order*. London. Routledge, 1998.

Ganor, B. "Defining terrorism: Is one man's terrorist another man's freedom fighter?", Police Practice and Research, 3., 2002.

Garrison, A. H. , "Defining terrorism: The philosophy of the bomb, propaganda by deed and change through fear and violence". Criminal Justice Studies, 17. , 2004.

Gavin, Cameron, *Nuclear Terrorism, A threat Assessment fort he 21 st Century.*, London, Macmillan Pres LTD. London,1999.

Genel Kurmay Başkanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri Müşterek Askeri Terimler Sözlüğü, Ankara, Genelkurmay Basımevi, 1992.

Gilmour, D., *The Transition of Spain: From Franco to the Constitutional Monarchy*, Quarted Books, London and New York, 1985.

Gibbs, J. P., "Conceptualization of terrorism", *American Sociological Review*, 54., 1989.

Goody, J. , "Commentary: What is a terrorist? ", *History and Anthropology*, 13. , 2002.

Golder, B. ve Williams, G. "What is 'terrorism'? Problems of legal definition", *UNSW Law Journal*, 27., 2004.

Göçer, Orhan, "Uluslararası Terörün Soğuk Savaş Sonrası ve Gelecekteki Durumu", *Kara Kuvvetleri Dergisi*, Yıl:4, Sayı:14, Kasım 2005.

Guild, Elspeth, "Crime and the EU's Constitutional Future in an Area of Freedom, Security and Justice", *European Law Journal*, C: 10, S: 2, March 2004.

Gutteridge, William., *The New Terrorism*, Mansell Publishing Ltd., London, 1986.

Gün, Ö.Rengin, "11 Eylül Sonrasında Başat Tehdidin Yeni Adı: Uluslararası Terörizm Olgusu", *Stratejik Analiz Dergisi*, C:2, S:24, Nisan 2002.

Gün, Rengin, "Uluslararası Terörizm: Dünya Savaşının Yeni Boyutu", İzmir: Akran yayınları, 2000.

Gürel, Mehmet Murat, *Küreselleşen Dünya ve Terörizm*, (Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler ve Küreselleşme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2008.

Gürses, Emin, *Ayrılkçı Terörün Anatomisi/IRA-ETA-PKK*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul,1997.

Gürses, Emin, *Milliyetçi Hareketler ve Uluslararası Sistem*, Birinci Basım, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1998.

Harmon, Christopher C., *Terrorism Today*, London, Frank Cass, 2000.

Harp Akademileri Komutanlığı Milli Güvenlik Akademisi Eğitim Yardımcı Dökümanı Kavram ve Terimler Sözlüğü, İstanbul, 2003.

Heiberg, M., *The Making of Basque Nation*, Cambridge Univ. Press, Cambridge&New York,1980.

Heymann, Philip B., *Terrorism, Freedom and Security*, London, MIT Press, 2003.

Hazır, Hayati, *Demokrasilerde İstikrarsızlığın Sebebi Olarak Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Nobel Yayınları, Ankara, 2001.

Hazır, Hayati., *Siyasal Şiddet ve Terörizm*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2001.

Hoffman, Bruce., *Countering the New Terrorism*, ABD Hava Kuvvetleri, Washington, Rand, 1999.

International Encyclopedia of Social Sciences., "Terrorism", The Mc Millan Company, New York, 1934.

İlhan, Suat, *Terör: Neden Türkiye*, ASAM Yayınları, Ankara, 2002.

İnat, Kemal; Duran, Burhanettin; Ataman, Muhittin,(2004), *Dünya Çatışma Bölgeleri*, Birinci Baskı,Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

İpek, Hakan, *Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadelesi*, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Toplulukları (Uluslararası İlişkiler) Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

Kaldor, Mary. , *New & Old Wars. Organized Violence in a Global Era*, UK. Polity Press, 1999.

Kalkavan, Feryal, *Dinler ve Şiddet İlişkisi; 11 Eylül Örnek Olayı*, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2003.

Karagöz, Murat, "September 11 A New Type of Terrorism" , *Perceptions, Journal of International Affairs*, September/October Vol. VII, No. 3, 2002.

Karacan, İ., *Terörizm Kavram ve Yapısı, Uluslar arası Terörizm ve Uyuşturucu Madde Kaçakçılığı*, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları, No:88, 1984.

Karaosmanoğlu Ali L., Taşhan Seyfi, *The Europeanization of Turkey's Security Policy: Prospects and Pitfalls*, Dış Politika Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2004.

Karstedt, Susanne, *Terrorism and 'New wars': 11 September 2001 War, Terror and Judgement*, Staffordshire Keele University, 2002.

Kaya, A. , "11 Eylül" Bağlamında Avrupa Birliği'nin Terörizmle Mücadeleye Bakış Tarzı". *Polis Bilimleri Dergisi*, Sayı 5 , 2003.

Kesimhasanoğlu, Ferit, *Uluslararası Terör Taktiklerinde Bölgesel Farklılıklar*, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.

Keleş, Ruşen., & Ünsal, Artun., *Kent ve Siyasal Şiddet*, SBF Yayını, Ankara, 1982.

Kirişçi, Kemal, n"The Challenges of Terrorism: A Turkish Perspective", The Quarterly of the Turkish Foreign Policy Institute, No:3-4/96, Dış Politika Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1996.

Keesing's Contemporary Archives, December, 1991:38689.

Keesing's Contemporary Archives , February, 1992:38783.

Keesing's Contemporary Archives , October, 1993:39612.

Keesing's Contemporary Archives , September, 1991:38446.

Keesing's Contemporary Archives , Vol.36, No.6, January, 1990:37588.

Keesing's Contemporary Archives , 24 April 1981.

Khatami, S, "Decentralization: A Comparative Study of France and Spain since the 1970s", Regional Politics and Policy, Vol. 1, No.2, Summer 1991.

Kılıç, Zafer, *Küreselleşme ile İvme Kazanan Uluslararası Terrörizm ve Buna Karşı Alınan Tedbirler*, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta, 2007.

Kışlalı, Mehmet Ali, *Güneydoğu Düşük Yoğunluklu Çatışma*, İkinci Basım, Ankara, Ümit Yayıncılık, Aralık 1996.

Kongar Emre, *Küresel Terör ve Türkiye*, 'Küreselleşme, Huntington , 11 Eylül', Remzi Kitabevi, Yedinci Basım, İstanbul, 2003.

Korkmaz, Gürol., *Terör ve Medya İlişkisi*, TEMÜH Yayınları, Ankara, 1999.

Kuloğlu, Armağan, "21'inci Yüzyılın Başlangıcında Türkiye'nin Değişen Etki ve İlgili Alanları" , Ankara: Stratejik Analiz, Cilt.3, 2003.

Laçiner, Sedat, Özcan, Mehmet, İhsan Bal, *Türkiyeli Avrupa*, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2004.

Laqueur, Walter, "Terörizmin Yorumlanması", *Silinen Yüzler Karşısında Terör*, haz. Cemal Güzel, Ayraç Yayınevi, Ankara, 2002.

Laqueur, Walter, 'Postmodern Terrorism', *Foreign Affairs*, Vol. 75, No: 5, September/October, 1996.

Laqueur, W. (Ed.), *The Terrorism Reader*, A Meridian Book, New York & London, 1978.

Laos, Nicolas K., "Fighting Terrorism: What Can International Law Do?", *Perceptions*, Journal Of International Affairs, Fighting Terrorism:What Can International Law Do?, Volume V, Number 1, March-May 2000.

Logan, Sir David, "The European Union And Turkey: What Role for Them in The Middle East?", *Foreign Policy*, The Quarterly of the Turkish Foreign Policy Institute, No:1-2, Dış Politika Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1996.

Mango, Andrew, *Türkiye'nin Terörle Savaşı*, Doğan Kitapçılık, İstanbul, 2005

Marchesin, Philippe, “Yeni Tehditler Karşısında Avrupa”, *Dünden Bugüne AB*, Der. Beril Dedeoğlu, İstanbul, Boyut Kitapları, 2003.

Meydan Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi., “Terörizm”, Meydan Yayınları, İstanbul, 1973.

Milli Güvenlik Akademisi Çalışma Grubu., *Terör ve Terörizm*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 2002.

Mousseau, Michael, ‘Market Civilization and Its Clash With Terror’, *International Security*, 27 No. 3, Winter, 2003.

Moss, Robert., *Latin Amerika’daki Şehir Gerillaları*, T.C. Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı, Ankara, 1975.

Örgün Faruk, *Küresel Terör*, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, 2001.

Özcan, Mehmet, “AB Türkiye İlişkilerinde Yasadışı Göç”, *Türkiyeli Avrupa: Türkiye’nin üyeliği’nin AB’ye Olası Etkileri*, İstanbul, Hayat Yayınları, 2004.

Özcan, Mehmet, “Avrupa Anayasası’nın ‘Özgürlük, Güvenlik ve Adalet’ Alanında Getirdiği Değişiklikler, Polis Bilimleri Dergisi, Ankara, C: 7, S: 1, 2005.

Özcan, Mehmet, ve Yardımcı, Serkan, “AB ve Küresel Terörizmle Mücadele”, *Terörizm*, Der. İhsan Bal, USAK Yayınları, Nisan 2006.

Özcan, Nihat Ali, "Küreselleşme Bağlamında Terörizmle Mücadelenin 1. Uluslararası sempozyum bildirileri: Küreselleşme ve Güvenlik (First International Symposium Reports: Globalism and Security)", Genelkurmay Basımevi, Ankara 2003.

Öztürk, O. Metin, "11 Eylül'deki Saldırı Sonrasında Uluslararası Terörizm ve Terörle Mücadele", 2023 Dergisi, S:11, 15 Mart 2002.

Peers, Steve, *EU Justice and Home Affairs Law*, London, Logman Press, 2000.

Raşid, Ahmed, *Taliban, İslamiyet, Petrol ve Orta Asya'da Yeni Büyük Oyun*, Everest&Mozaik Yayınları, Birinci Basım, İstanbul, 2001.

Reader, Lan, *Religious Violence in Contemporary Japan, The Case of Aum Shinrikyo*, Curzon Press, 2000.

Roth, Mitchel P.; Sever, Murat, "Cutting off the Hand that Feeds It: Countering Terrorist-Financing in the 21st Century", *Uluslararası Güvenlik ve Terörizm Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, Başak Matbaacılık, Ankara, 2010.

Ruby, C. L. , "The definition of terrorism", *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 2002.

Rustemova, Saadat, *Küresel Terörizm*, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 2006.

Schbley, A. , "Defining religious terrorism: A causal and anthological profile", *Studies in Conflict and Terrorism*, 2003.

Serin Oğuz, *European Union's Attitude on Terrorism, Intergovernmental or Supranational*, (Marmara Üniversitesi, Avrupa Topluluğu Enstitüsü, Avrupa Birliği Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2005.

Sopko, John, “The Changing Proliferation Threat”, *Foreign Policy*, Vol.105, Winter 1996-97.

Sözübir, Ufuk, *Conceptualizing The Definition Of Terrorism in Light of The Developments in The Fields of Academics, History and Legislation*, (Bilkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bilkent Üniversitesi, Ankara, 2005.

Şahinoğlu, Sinem, *Avrupa Birliği, Güvenlik ve Terör*, (Başkent Üniversitesi, Avrupa Birliği ve Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2005.

Tacar, Pulat Y. ,*Terör ve Demokrasi*, İstanbul, Bilgi Yayınevi, Kasım 1999.

Taşdemir Fatma, “*Uluslararası Terörizme Karşı Devletlerin Ülkeleri Dışında Münferiden Kuvvete Başvurma Yetkisi*”, (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara, SBF 2005.

Taşgın, Serkan, *Küresel Terör ve Alternatif Mücadele Yöntemleri*, (Polis Akademisi,Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Uluslararası Polislik Çalışmaları Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2007.

Tatar, Volkan, *11 Eylül 2001 Saldırısı ve Türkiye*, (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne, 2005.

Topal, Ahmet Hamdi, *Uluslararası Terörizm ve Terörist Eylemlere Karşı Kuvvet Kullanımı*, İstanbul: Beta Yayınevi, 2005.

Trackrah, John Richard *Dictionary of Terrorism*, 2.bs., Londra ve New York, Routledge, 2003.

Tremlett, G, "ETA murder triggers mass protests", The Times, 14 July 1997.

Trevino, J.A., "Spain's Internal Security: The Basque Autonomous Police Force", Y. Alexander & K.A. Myers (Eds.), *Terrorism in Europe*, Croom Helm, London & Canberra, 1982.

Turgut, Reşat, "Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler Kapsamında Türkiye'nin Mevcut Uygulamaları", Harp Akademileri Sempozyum Bildirisi, İstanbul: HAK Basımevi, 2002.

Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Hazırlayan: Hasan Eren, Yeni bs., Ankara, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1988.

Uçar, M, Lütfü, Değişen Tehdit Algılamaları ve Türkiye'nin Ulusal Güvenliğine Yansımaları, (İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya, 2007.

Volkan, Vamık D., *Kanbağı Etnik Gururdan Etnik Teröre*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul, 1999. Başkanlığı, Ankara, 1975.

Waldmann, P., "From the vindication of honour to blackmail: the impact of the changing role of ETA on society and politics in the Basque region of Spain", N. Gal-

Or(Ed.), *Tolerating Terrorism in the West: An International Survey*, Routledge, London, New York, 1991.

Wardlaw, Grant., *Political Terrorism, Theory, Tactics and Counter- Measures*, Cambridge University Press, London, 1982.

Wilkinson, Paul, "Terorist Targets and Tactics: New Risks to World Order", *Conflict Studies* 236, 1990.

Wilkinson, Paul., *Political Terrorism*, Mc Millan, New York, 1974.

Yaman Didem, *Terörizmle Mücadelede Uluslararası İşbirliği Çerçevesinde NATO'nun Rolü*, (Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale, 2006.

Yazgan, Şükrü, *Terorism and the International System*, (Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2002.

Yeniçeri, Zuhale, *Terör ve Terörist Algısı: Silahı Kimin Tuttuğu Ne Kadar Etkili?* , (Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2006.

Yılmaz, Sait, "Güvenliğin Yeni Boyutları", *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, Ankara: Genelkurmay Basımevi, Sayı:368, 2001.

12.04.1991 tarih ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu.

İNTERNET KAYNAKLARI

Chomsky, Noam, interviewed by Reddit Blog, Chomsky on Cognitive Science and Anarcism, Erişim Tarihi March.12.2010.

<http://chomsky.info/interviews/20100312.htm>, Erişim Tarihi 05.04.2010.

<http://www.tumgazeteler.com/?a=2683274&cache=1> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1060/terorle-mucadelede-ismpanyol-fransiz-ortakligi.aspx> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.pa.edu.tr/index.php?pid=408> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

http://www.arem.gov.tr/proje/yonetim/Dunyada_Kamu_yon/ismpanya.pdf , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.belgeler.com/blg/2dna/teror-orgutlerinin-finans-kaynaklari> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.firatnews.com/index.php?rupel=nuce&nuceID=43505> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.euractiv.com.tr/abnin-gelecegi/article/ismpanya-anayasa-mahkemesinden-eta-yanlisi-gruba-secim-vizesi-018072> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

http://www.haberpanorama.com/news_detail.php?id=22396

<http://www.basindabugun.com/eta-destekli-listeye-secim-yasagi.html> , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/03/110311_eta_chief.shtml , Erişim

Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.milliyet.com.tr/ispanya-da-eta-uyesi-4->

[kisiyakalandi/dunya/sondakikaarsiv/01.03.2011/1358543/default.htm](http://www.milliyet.com.tr/ispanya-da-eta-uyesi-4-kisiyakalandi/dunya/sondakikaarsiv/01.03.2011/1358543/default.htm) , Erişim Tarihi:

20 mayıs 2011.

<http://www.milliyet.com.tr/teror-orgutu-eta-simdi-harekete-gecme->

[zamanidir/dunya/sondakika/17.01.2010/1187199/](http://www.milliyet.com.tr/teror-orgutu-eta-simdi-harekete-gecme-zamanidir/dunya/sondakika/17.01.2010/1187199/) , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

http://www.hurriyet.com.tr/dunya/16726366_p.asp , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.sde.org.tr/tr/haberler/1253/eta-ateskesi-gercekci-mi.aspx> , Erişim Tarihi:

20 mayıs 2011.

<http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/article/ispanyada-terrist-eta-silah-braktn->

[aklad-012051](http://www.euractiv.com.tr/yazici-sayfasi/article/ispanyada-terrist-eta-silah-braktn-aklad-012051) , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.usakgundem.com/ders-notu/7/%C4%B0spanyol-ter%C3%B6r->

[%C3%B6rg%C3%BCt%C3%BC-eta%E2%80%99n%C4%B1n-profil-analizi.html](http://www.usakgundem.com/ders-notu/7/%C4%B0spanyol-ter%C3%B6r-%C3%B6rg%C3%BCt%C3%BC-eta%E2%80%99n%C4%B1n-profil-analizi.html),

Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

“AB’de terörle mücadele toplantısı”,

http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2005/07/050713_clarke_terror.shtml,

Erişim Tarihi: 15 Ağustos 2010.

“Europe gears up to fight terrorism”,

<http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/europe/1554718.stm> , Erişim tarihi: 18 Nisan 2010.

“European Commission publishes action paper in response to the terrorist attacks on

Madrid”, <http://www.continuitycentral.com/news01064.htm>, Erişim Tarihi: 15

Eylül 2010.

“Terörizme Karşı Savunma İçin NATO Askeri Kavramı”,

<http://www.nato.int/ims/docu/terrorism.htm> , Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2010.

“UK calls special EU anti-terror council”,

<http://www.euractiv.com/Article?tcmuri=tcm:29-142327-16&type=News>, Erişim

Tarihi: 15 Kasım 2010.

Erhan, Çağrı, “Küreselleşme Döneminin Tehditleriyle Mücadele”,

<http://www.terror.gen.tr/turkce/makaleler/> , Erişim:15.01.2011.

Özcan, Mehmet ve Yardımcı, Serkan, “AB ve Küresel Terörizmle Mücadele”,

<http://www.e-akademi.org> - Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet

Dergisi, Mayıs 2005, Sayı 39 , Erişim tarihi: 27 Mayıs 2010.

Yardımcı, Serkan, “Küreselleşmenin Güvenliğe Olumsuz Etkileri”,

<http://www.turkishweekly.net/turkce/yorum.php?id=44>, Erişim Tarihi: 12 Nisan

2010.

Laçiner, Sedat, (2004), ‘Irak’ta ABD’nin Yaptığı 7 Ölümcül Hata’, Zaman

Gazetesi. , Erişim Tarihi: 12 Nisan 2010.

Erhan, Çağrı, (2005), ‘Küreselleşme Döneminin Tehditleriyle Mücadele’,

<http://www.terror.gen.tr/turkce/makaleler/kuresellesme.html>, Erişim Tarihi:

22.04.2011.

Laçiner, Sedat, (2004), 'Küresel Liderlik, Medeniyet ve İşkence: ABD'nin Irak'la İmtihani', <http://www.turkishweekly.net/turkce/makale.php?id=28>, Erişim Tarihi:01.05.2011.

Öztürk, Osman M., "Terör ve Terörizm", 2000, http://www.teror.gen.tr/turkce/teror_nedir/terorizm.html , Erişim Tarihi: 22 Aralık 2010.

Target Amerika, The Evolution of İslamic Terrorism: On Overview, 2001, <http://www.pbs.org/wgph/pages/frontline/shows/target/etc/modern.html> , Erişim Tarihi: 19 Ekim 2010.

Kelahmet, Fehim, "Müslüman azınlık mı, Türk azınlık mı?",Mihenk, 30.sayı, 2005, (Çevrimiçi) <http://www.mihenk.gr/arsiv/28/dusunuyorum- kapak.htm> , Erişim Tarihi: 15 Aralık 2010.

O'Dwyer, Thomas, "Bad, better and worse",Haaretz, 20.12.02 (Çevrimiçi) <http://friendvill1202.homestead.com/43Bad20202.html>, Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2011.

BM Resmi Belgeler, (Çevrimiçi) <http://daccessdds.un.org/doc>, Erişim Tarihi: Aralık 2010.

BM 1993 Viyana Deklarasyonu ve Faaliyet Programı, (Çevrimiçi) [http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/\(Symbol\)/a.conf.157.23.En?OpenDocument](http://www.unhchr.ch/huridocda/huridoca.nsf/(Symbol)/a.conf.157.23.En?OpenDocument) , Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2011.

METZ, Steven, "Strategic Assymetry",

<http://www.cgsc.army.mil/milrev/English/JulAug01/met.htm> , Erişim Tarihi:

11.01.2011.

Jack Spencer, "The National Security Strategy : An Effective Blueprint for the War on Terror", www.foreignpolicy.com, Erişim Tarihi: 25 Eylöl 2010.

Bruce, Hoffman, "Terörizm i Borba s Nim Posle 11 Sentyabrya" (11 Eylöl Sonrası Terörizmle Mücadele), <http://usinfo.state.gov/journals/itgic/0902/ijgr/gj01.htm> , Erişim Tarihi: 14 Eylöl 2010.

Ames, P. (13 Eylöl 2001), "EU's Patten Calls For International Cooperation At "Unprecedented Level" To Combat Terrorism" , Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

http://europa.eu.int/comm/external_relations/news/patten/ap13_09_01.htm, Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

Patten, C. (September 15, 2001), "We in the EU stand by the Americans", Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.

<http://www.guardian.co.uk/Archive/Article/0,4273,4257778,00.html>, Erişim Tarihi: 20 mayıs 2011.